

VI kadencja

SPRAWOZDANIE

**KOMISJI NADZWYCZAJNEJ
DO ROZPATRZENIA NIEKTÓRYCH PROJEKTÓW USTAW
Z ZAKRESU PRAWA WYBORCZEGO**

**o poselskim projekcie ustawy Kodeks
wyborczy (druk nr 1568)**

Sejm na 38. posiedzeniu w dniu 19 marca 2009 r. zgodnie z art. 39 ust. 2 Regulaminu Sejmu skierował powyższy projekt ustawy do Komisji Nadzwyczajnej do rozpatrzenia poselskiego projektu ustawy – Kodeks wyborczy, poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o partiach politycznych, ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, ustawy – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej oraz ustawy – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz komisyjnego projektu ustawy o zmianie ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw – w celu rozpatrzenia.

Komisja Nadzwyczajna po rozpatrzeniu tego projektu ustawy na posiedzeniach w dniach: 30 czerwca 2009 r., 16 lipca 2009 r., 26 sierpnia 2009 r., 9 września 2009 r., 23 września 2009 r., 4 listopada 2009 r., 2 grudnia 2009 r., 20 stycznia 2010 r., 10 lutego 2010 r., 4 marca 2010 r., 18 marca 2010 r., 8 kwietnia 2010 r., 29 kwietnia 2010 r., 5 maja 2010 r., 20 maja 2010 r., 24 czerwca 2010 r., 8 lipca 2010 r., 22 lipca 2010 r., 5 sierpnia 2010 r., 23 września 2010 r., 7 października 2010 r., 21 października 2010 r., 29 października 2010 r., 9 listopada 2010 r. i 15 listopada 2010 r.

Wnosi:

W y s o k i S e j m uchwalić raczy załączony projekt ustawy.

Warszawa, dnia 15 listopada 2010 r.

Sprawozdawca

/ -/ Witold Gintowt-Dziewałtowski

Przewodniczący Komisji

/ -/ Waldy Dzikowski

USTAWA

z dnia 2010 r.

Kodeks wyborczy¹⁾

Dział I

Przepisy wstępne

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1.

Kodeks wyborczy określa zasady i tryb zgłaszania kandydatów, przeprowadzania oraz warunki ważności wyborów:

- 1) do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej;
- 3) do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej;
- 4) do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego;
- 5) wójtów, burmistrzów i prezydentów miast.

Art. 2.

W wyborach głosować można tylko osobiście, chyba że kodeks stanowi inaczej.

Art. 3.

W wyborach głosować można tylko jeden raz.

Art. 4.

§ 1. Wybory odbywają się w dniu wolnym od pracy.

---

¹⁾ Przepisy niniejszej ustawy wdrażają postanowienia dyrektywy Rady 93/109/WE z dnia 6 grudnia 1993 r., ustanawiającej szczegółowe warunki wykonywania prawa do głosowania i kandydowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego przez obywateli Unii mających miejsce zamieszkania w Państwie Członkowskim, którego nie są obywatelami oraz dyrektywy Rady 94/80/WE z dnia 19 grudnia 1994 r. ustanawiającej szczegółowe zasady korzystania z prawa głosowania i kandydowania w wyborach lokalnych przez obywateli Unii zamieszkałych w Państwie Członkowskim, którego nie są obywatelami.

- § 2. Organ zarządzający wybory może postanowić, że głosowanie w wyborach przeprowadzone zostanie w ciągu dwóch dni.
- § 3. Jeżeli głosowanie w wyborach przeprowadza się w ciągu dwóch dni termin głosowania określa się na dzień wolny od pracy oraz dzień go poprzedzający.

Art. 5.

Ilekróć w kodeksie jest mowa o:

- 1) wyborach należy przez to rozumieć wybory do Sejmu i do Senatu, wybory Prezydenta Rzeczypospolitej, wybory do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej, wybory do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast;
- 2) referendach należy przez to rozumieć referenda ogólnokrajowe i referenda lokalne;
- 3) organach stanowiących jednostek samorządu terytorialnego należy przez to rozumieć, odpowiednio, rady gmin, rady powiatów i sejmiki województw;
- 4) radzie gminy należy przez to rozumieć także radę miasta na prawach powiatu;
- 5) radzie należy przez to rozumieć także sejmik województwa;
- 6) wójcie należy przez to rozumieć także burmistrza i prezydenta miasta;
- 7) zakładzie opieki zdrowotnej należy przez to rozumieć szpital, zakład opiekuńczo-leczniczy, zakład pielęgnacyjno-opiekuńczy, sanatorium, prewentorium, hospicjum stacjonarne oraz inny zakład przeznaczony dla osób, których stan zdrowia wymaga udzielania całodobowych świadczeń zdrowotnych, o których mowa w ustawie z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej (Dz. U. z 2007 r. Nr 14, poz. 89, z późn. zm.²⁾);
- 8) domu pomocy społecznej należy przez to rozumieć także placówkę zapewniającą całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku, o której mowa w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362, z późn. zm.³⁾);
- 9) stałym zamieszkananiu należy przez to rozumieć zamieszkanie w określonej miejscowości pod oznaczonym adresem z zamiarem stałego pobytu;
- 10) numerze ewidencyjnym PESEL, należy przez to rozumieć, w odniesieniu do obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi, numer paszportu lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość.

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2007 r. Nr 123, poz. 849, Nr 166, poz. 1172, Nr 176, poz. 1240 i Nr 181, poz. 1290, z 2008 r. Nr 171, poz. 1056 i Nr 234, poz. 1570, z 2009 r. Nr 19, poz. 100, Nr 76, poz. 641, Nr 98, poz. 817, Nr 157, poz. 1241 i Nr 219, poz. 1707 oraz z 2010 r. Nr 96, poz. 620 i Nr 107, poz. 679.

³⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2009 r. Nr 202, poz. 1551, Nr 219, poz. 1706 i Nr 221, poz. 1738 oraz z 2010 r. Nr 28, poz. 146, Nr 40, poz. 229, Nr 81, poz. 527 i Nr 125, poz. 842.

Rozdział 2

Prawa wyborcze

Art. 6.

§ 1. Prawo wybierania (czynne prawo wyborcze) ma:

- 1) w wyborach do Sejmu i do Senatu oraz w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej – obywatel polski, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat;
- 2) w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej – obywatel polski, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat oraz obywatel Unii Europejskiej niebędący obywatelem polskim, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat, oraz stale zamieszkuje na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 3) w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego:
  - a) rady gminy – obywatel polski oraz obywatel Unii Europejskiej niebędący obywatelem polskim, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat, oraz stale zamieszkuje na obszarze tej gminy,
  - b) rady powiatu i sejmiku województwa – obywatel polski, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 18 lat, oraz stale zamieszkuje na obszarze, odpowiednio, tego powiatu i województwa;
- 4) w wyborach wójta w danej gminie – osoba, mająca prawo wybierania do rady tej gminy.

§ 2. Nie ma prawa wybierania osoba:

- 1) pozbawiona praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu;
- 2) pozbawiona praw wyborczych prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu;
- 3) ubezwłasnowolniona prawomocnym orzeczeniem sądu.

Art. 7.

§ 1. Prawo wybieralności (bierne prawo wyborcze) ma:

- 1) w wyborach do Sejmu – obywatel polski mający prawo wybierania w tych wyborach, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 21 lat;
- 2) w wyborach do Senatu – obywatel polski mający prawo wybierania w tych wyborach, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 30 lat;
- 3) w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej – obywatel polski, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 35 lat i korzysta z pełni praw wyborczych do Sejmu;
- 4) w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej – osoba mająca prawo wybierania w tych wyborach, która najpóźniej w dniu głosowania kończy 21 lat, i od co najmniej 5 lat stale zamieszkuje w Rzeczypospolitej Polskiej lub na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej;
- 5) w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego – osoba mająca prawo wybierania tych organów;

- 6) w wyborach wójta – obywatel polski mający prawo wybierania w tych wyborach, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 25 lat, z tym że kandydat nie musi stale zamieszkiwać na obszarze gminy, w której kandyduje.

§ 2. Nie ma prawa wybieralności:

- 1) w wyborach do Sejmu i do Senatu osoba:

- a) skazana prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe,
- b) wobec której wydano prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające utratę prawa wybieralności, o którym mowa w art. 21a ust. 2 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2007 r. Nr 63, poz. 425, z późn. zm.⁴⁾);

- 2) w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej osoba:

- a) skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe,
- b) wobec której wydano prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające utratę prawa wybieralności, o którym mowa w art. 21a ust. 2 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów;

- 3) w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz w wyborach wójta osoba:

- a) skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe;
- b) wobec której wydano prawomocny wyrok warunkowo umarzający postępowanie karne w sprawie o przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego;
- c) wobec której wydano prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające utratę prawa wybieralności, o którym mowa w art. 21a ust. 2 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów

§ 3. Prawa wybieralności nie ma obywatel Unii Europejskiej niebędący obywatelem polskim pozbawiony prawa wybieralności w państwie członkowskim Unii Europejskiej, którego jest obywatelem.

---

⁴⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2007 r. Nr 83, poz. 561, Nr 85, poz. 571, Nr 115, poz. 789, Nr 165, poz. 1171 i Nr 176, poz. 1242, z 2009 r. Nr 178, poz. 1375 oraz z 2010 r. Nr 79, poz. 522, Nr 96, poz. 620, Nr 127, poz. 857, Nr 155, poz. 1036 i Nr 182, poz. 1228.

Rozdział 3

Obwody głosowania

Art. 8.

- § 1. W wyborach głosowanie przeprowadza się w stałych i odrębnych obwodach głosowania utworzonych na obszarze gminy, z zastrzeżeniem art. 10 § 1 i art. 11 § 1.
- § 2. Podziału gminy na stałe obwody głosowania dokonuje rada gminy, w drodze uchwały, na wniosek wójta.
- § 3. Stały obwód głosowania powinien obejmować od 500 do 3.000 mieszkańców. W przypadkach uzasadnionych miejscowymi warunkami obwód może obejmować mniejszą liczbę mieszkańców.
- § 4. Rada gminy, w drodze uchwały, na wniosek wójta tworzy odrębny obwód głosowania w zakładzie opieki zdrowotnej, domu pomocy społecznej, zakładzie karnym i areszcie śledczym oraz w oddziale zewnętrznym takiego zakładu i aresztu, jeżeli w dniu wyborów będzie w nim przebywać co najmniej 15 wyborców. Nieutworzenie obwodu jest możliwe wyłącznie w uzasadnionych przypadkach na wniosek osoby kierującej daną jednostką.
- § 5. W wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz w wyborach wójta odrębny obwód głosowania w jednostce, o której mowa w § 4, tworzy się jeżeli w dniu wyborów będzie w niej przebywać co najmniej 15 wyborców ujętych w rejestrze wyborców, prowadzonym w gminie, na terenie której położona jest dana jednostka.
- § 6. Jeżeli w dniu wyborów w jednostce, o której mowa w § 4, będzie przebywać mniej niż 15 wyborców, można w niej utworzyć odrębny obwód głosowania po zasięgnięciu opinii osoby kierującej daną jednostką.
- § 7. Można utworzyć odrębny obwód głosowania w domu studenckim lub zespołach domów studenckich, prowadzonych przez szkoły wyższe lub inne podmioty na podstawie umów zawartych ze szkołami wyższymi, jeżeli co najmniej 50 osób uprawnionych do udziału w wyborach poinformuje na piśmie rektora szkoły wyższej prowadzącej dom studencki, lub z którą inny podmiot zawarł umowę o prowadzenie domu studenckiego, o zamiarze przebywania w domu studenckim w dniu głosowania.
- § 8. Przepisu § 7 nie stosuje się w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz w wyborach wójta.
- § 9. Rada gminy, na wniosek wójta zgłoszony po uzyskaniu zgody rektora szkoły wyższej, tworzy obwody głosowania, o których mowa w § 7.
- § 10. Utworzenie odrębnych obwodów głosowania następuje najpóźniej w 35 dniu przed dniem wyborów.
- § 11. Rada gminy tworząc obwody głosowania ustala ich numery, granice oraz siedziby obwodowych komisji wyborczych.
- § 12. Uchwałę rady gminy o utworzeniu obwodów głosowania ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym oraz podaje do publicznej wiadomości w sposób

zwyczajowo przyjęty. Po jednym egzemplarzu uchwały przekazuje się niezwłocznie wojewodzie i komisarzowi wyborczemu.

- § 13. Na uchwały rady gminy, o których mowa w § 2, 4 i 9, wyborcom w liczbie co najmniej 15 przysługuje prawo wniesienia skargi do komisarza wyborczego, w terminie 5 dni od daty podania ich do publicznej wiadomości. Komisarz wyborczy rozpoznaje sprawę w ciągu 5 dni i wydaje postanowienie; na postanowienie nie przysługuje środek zaskarżenia.

Art. 9.

- § 1. Wójt przedkłada radzie gminy wnioski w sprawie zmian w podziale na stałe obwody głosowania, jeżeli konieczność taka wynika ze zmian granic gminy, zmiany liczby mieszkańców w gminie lub w obwodzie głosowania.
- § 2. Zmian w podziale na stałe obwody głosowania dokonuje się najpóźniej w 45 dniu przed dniem wyborów.
- § 3. Do zmian w podziale na stałe obwody głosowania przepisy art. 8 § 11–13 stosuje się odpowiednio.

Art. 10.

- § 1. W celu przeprowadzenia wyborów do Sejmu i do Senatu, wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej oraz wyborów do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej tworzy się stałe obwody głosowania dla obywateli polskich przebywających za granicą, jeżeli na terenie obwodu przebywa co najmniej 15 wyborców i jeżeli istnieje możliwość przekazania właściwej komisji wyborczej wyników głosowania niezwłocznie po jego zakończeniu.
- § 2. Obwody głosowania, o których mowa w § 1, tworzy, w drodze rozporządzenia, minister właściwy do spraw zagranicznych, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określając ich liczbę oraz siedziby obwodowych komisji wyborczych.
- § 3. Obwody głosowania, o których mowa w § 1, wchodzi w skład okręgu wyborczego właściwego dla dzielnicy Śródmieście miasta stołecznego Warszawy.

Art. 11.

- § 1. W celu przeprowadzenia wyborów do Sejmu i do Senatu, wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej oraz wyborów do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej tworzy się odrębne obwody głosowania dla wyborców przebywających na polskich statkach morskich, które znajdują się w podróży w okresie obejmującym dzień wyborów, jeżeli przebywa na nich co najmniej 15 wyborców i jeżeli istnieje możliwość przekazania właściwej komisji wyborczej wyników głosowania niezwłocznie po jego zakończeniu.
- § 2. W rozumieniu niniejszego kodeksu polskim statkiem morskim jest statek będący w całości własnością polskiego armatora mającego siedzibę w Rzeczypospolitej Polskiej, podnoszący polską banderę i dowodzony przez polskiego kapitana.

- § 3. Obwody głosowania, o których mowa w § 1, tworzy, w drodze rozporządzenia, minister właściwy do spraw gospodarki morskiej, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, na wniosek armatora zgłoszony najpóźniej w 30 dniu przed dniem wyborów.
- § 4. Obwody głosowania, o których mowa w § 1, wchodzą w skład okręgu wyborczego właściwego dla siedziby armatora.

Art. 12.

- § 1. Wójt podaje, w formie obwieszczenia, do wiadomości wyborców najpóźniej w 30 dniu przed dniem wyborów informację o:
- 1) numerach i granicach stałych i odrębnych obwodów głosowania;
  - 2) wyznaczonych siedzibach obwodowych komisji wyborczych dla danych wyborów;
  - 3) lokalach obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych.
- Jeden egzemplarz obwieszczenia jest przekazywany niezwłocznie komisarzowi wyborczemu.
- § 2. Obwieszczenie, o którym mowa w § 1, wójt zamieszcza najpóźniej w 30 dniu przed dniem wyborów w Biuletynie Informacji Publicznej, o którym mowa w ustawie z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. Nr 112, poz. 1198, z późn. zm⁵⁾).
- § 3. Obowiązek, o którym mowa w § 1, w odniesieniu do obwodów głosowania utworzonych za granicą ciąży na konsulach. Wykonanie tego obowiązku powinno nastąpić najpóźniej w 21 dniu przed dniem wyborów.
- § 4. O utworzeniu obwodu głosowania na polskim statku morskim kapitan statku niezwłocznie zawiadamia wyborców.

Art. 13.

- § 1. Wójt na podstawie spisu wyborców, zawiadamia każdego wyborcę, najpóźniej w 10 dniu przed dniem wyborów, w formie imiennego zawiadomienia, o wpisaniu do spisu wyborców sporządzonego dla właściwego obwodu głosowania, podając numer obwodu i siedzibę obwodowej komisji wyborczej, rodzaj oraz datę wyborów, godziny głosowania, informację o sposobie głosowania właściwym dla przeprowadzanych wyborów oraz o możliwości wniesienia reklamacji w sprawie nieprawidłowości sporządzenia spisu.
- § 2. Przepis § 1 stosuje się do wyborcy wpisanego do spisu wyborców sporządzonego dla stałego obwodu głosowania.
- § 3. Obowiązki, o których mowa § 1 i 2, są wykonywane przez gminę jako zadanie zlecone.

---

⁵⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2002 r. Nr 153, poz. 1271, z 2004 r. Nr 240, poz. 2407, z 2005 r. Nr 64, poz. 565 i Nr 132, poz. 1110 oraz z 2010 r. Nr 182, poz. 1228.

- § 4. Przepisu § 1 nie stosuje się w wyborach uzupełniających do rady gminy oraz w ponownych wyborach do rady gminy.

Art. 14.

- § 1. Jeżeli właściwe organy gminy nie wykonują w terminie lub w sposób zgodny z prawem, zadań dotyczących utworzenia obwodów głosowania lub ich zmiany, powołania lub zmian w składach komisji obwodowych, właściwy komisarz wyborczy wzywa te organy do wykonania zadań w sposób zgodny z prawem w wyznaczonym terminie, a w razie bezskutecznego upływu terminu niezwłocznie wykonuje te zadania i powiadamia o tym Państwową Komisję Wyborczą.
- § 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio, jeżeli właściwy organ nie dokonał podziału gminy, powiatu lub województwa na okręgi wyborcze lub nie powołał lub nie dokonał zmian w składach obwodowych komisji wyborczych w terminie lub w sposób zgodny z prawem.

Rozdział 4

Rejestr wyborców

Art. 15.

- § 1. Stały rejestr wyborców obejmuje osoby stale zamieszkałe na obszarze gminy, którym przysługuje prawo wybierania.
- § 2. Rejestr wyborców stanowi zbiór danych osobowych z ewidencji ludności, o których mowa w § 7. W zbiorze tym uwzględnia się również dane wyborców, o których mowa w § 9 i art. 16 § 2 i 3.
- § 3. Można być ujętym tylko w jednym rejestrze wyborców.
- § 4. Rejestr wyborców służy do sporządzania spisów wyborców uprawnionych do udziału w wyborach, a także do sporządzania spisów osób uprawnionych do udziału w referendum.
- § 5. Rejestr wyborców potwierdza prawo wybierania oraz prawo wybieralności.
- § 6. Rejestr wyborców dzieli się na część A i część B.
- § 7. Część A rejestru wyborców obejmuje obywateli polskich. W tej części rejestru wyborców wymienia się nazwisko i imiona, imię ojca, datę urodzenia, numer ewidencyjny PESEL i adres zamieszkania wyborcy.
- § 8. Wyborcy będący obywatelami polskimi, zameldowani na obszarze gminy na pobyt stały, są wpisywani do rejestru wyborców z urzędu.
- § 9. Część B rejestru wyborców obejmuje obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi, stale zamieszkałych na obszarze gminy i uprawnionych do korzystania z praw wyborczych w Rzeczypospolitej Polskiej. W tej części rejestru wyborców wymienia się nazwisko i imiona, imię ojca, datę urodzenia, obywatelstwo państwa członkowskiego Unii Europejskiej, numer paszportu lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość oraz adres zamieszkania wyborcy.

- § 10. Wyborcę, o którym mowa w § 9, wpisanego do rejestru wyborców, na jego pi-semny wniosek skreśla się z rejestru wyborców.
- § 11. Rejestr wyborców prowadzi gmina jako zadanie zlecone.
- § 12. Rejestr wyborców jest udostępniany, na pisemny wniosek, do wglądu w urzędzie gminy.

Art. 16.

- § 1. Wyborcy stale zamieszkali na obszarze gminy bez zameldowania na pobyt stały wpisywani są do rejestru wyborców, jeżeli złożą w tej sprawie w urzędzie gminy pisemny wniosek. Wniosek powinien zawierać nazwisko, imiona, imię ojca, datę urodzenia, oraz numer ewidencyjny PESEL wnioskodawcy. Do wniosku dołącza się:
- 1) kserokopię ważnego dokumentu stwierdzającego tożsamość wnioskodawcy;
  - 2) pisemną deklarację, w której wnioskodawca podaje swoje obywatelstwo i adres stałego zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
- § 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do wyborcy nigdzie niezamieszkałego, prze-bywającego stale na obszarze gminy.
- § 3. Wyborcy stale zamieszkali na obszarze gminy pod innym adresem aniżeli adres ich zameldowania na pobyt stały na obszarze tej gminy mogą być wpisani do reje-stru wyborców pod adresem stałego zamieszkania, jeżeli złożą w tej sprawie w urzędzie gminy wniosek zawierający dane, o których mowa § 1, wraz ze wskaza-niem adresu ostatniego zameldowania na pobyt stały na obszarze gminy.

Art. 17.

- § 1. Decyzję o wpisaniu lub o odmowie wpisania do rejestru wyborców osoby, o któ-rej mowa w art. 16, wydaje wójt w terminie 3 dni od dnia wniesienia wniosku. Decyzję o odmowie wpisania do rejestru wyborców wraz z uzasadnieniem nie-zwłocznie doręcza się wnioskodawcy.
- § 2. Wójt, przed wydaniem decyzji, o której mowa w § 1, jest obowiązany sprawdzić, czy osoba wnosząca wniosek o wpisanie do rejestru wyborców spełnia warunki stałego zamieszkania na obszarze danej gminy.
- § 3. O wpisaniu wyborcy do rejestru wyborców niezwłocznie zawiadamia się urząd gminy właściwy ze względu na ostatnie miejsce zameldowania wnioskodawcy na pobyt stały w celu skreślenia go z rejestru wyborców w tej gminie.
- § 4. Od decyzji w sprawie odmowy wpisania do rejestru wyborców przysługuje prawo wniesienia skargi do właściwego miejscowo sądu rejonowego. Skargę wnosi się za pośrednictwem wójta w terminie 3 dni od dnia doręczenia decyzji. Wójt prze-kazuje sądowi niezwłocznie skargę wraz z decyzją i aktami sprawy. Wójt może też niezwłocznie zmienić albo uchylić swoją decyzję, jeżeli uzna skargę w całości za zasadną.
- § 5. Sąd rozpoznaje skargę, o której mowa w § 4, w postępowaniu nieprocesowym, w terminie 3 dni od dnia jej doręczenia. Odpis postanowienia sądu doręcza się oso-

bie, która wniosła skargę, oraz wójtowi. Od postanowienia sądu nie przysługuje środek prawny.

Art. 18.

- § 1. Osoby pozbawione prawa wybierania skreśla się z rejestru wyborców na podstawie przekazywanych gminom zawiadomień sądu albo Trybunału Stanu.
- § 2. W wypadku wygaśnięcia przyczyny pozbawienia prawa wybierania wyborca jest wpisywany do rejestru wyborców na podstawie zawiadomień sądu albo Trybunału Stanu.
- § 3. Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, tryb i terminy zawiadamiania gmin o osobach pozbawionych prawa wybierania oraz o wygaśnięciu przyczyny pozbawienia prawa wybierania, a także wzory zawiadomień w tych sprawach, tak aby zapewnić bieżącą aktualizację w rejestrze wyborców danych o osobach pozbawionych prawa wybierania i posiadających prawo wybierania.

Art. 19.

- § 1. Każdy może wnieść do wójta reklamację na nieprawidłowości w rejestrze wyborców, a w szczególności w sprawie:
  - 1) pominięcia wyborcy w rejestrze wyborców;
  - 2) wpisania do rejestru wyborców osoby, która nie ma prawa wybierania;
  - 3) niewłaściwych danych o osobach wpisanych do rejestru wyborców;
  - 4) ujęcia w rejestrze wyborców osoby, która nie zamieszkuje stale na obszarze gminy.
- § 2. Reklamację wnosi się pisemnie lub ustnie do protokołu.
- § 3. Wójt obowiązany jest rozpatrzyć reklamację w terminie 3 dni od dnia jej wniesienia i wydać decyzję w sprawie.
- § 4. Decyzję, wraz z uzasadnieniem, doręcza się niezwłocznie wnoszącemu reklamację, a gdy dotyczy ona innych osób – również tym osobom.
- § 5. Na decyzję nieuwzględniającą reklamacji lub powodującą skreślenie z rejestru wyborców wnoszący reklamację bądź osoba skreślona z rejestru może wnieść, w terminie 3 dni od dnia doręczenia decyzji, skargę za pośrednictwem wójta do właściwego miejscowo sądu rejonowego. Przepisy art. 17 § 4 i 5 stosuje się odpowiednio.

Art. 20.

- § 1. Dane, o których mowa w art. 15 § 9 zdanie drugie, są przekazywane przez wójta za pośrednictwem właściwego miejscowo wojewody ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych.
- § 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do danych osób, o których mowa w art. 15 § 10.

§ 3. Minister właściwy do spraw wewnętrznych przekazuje dane, o których mowa w § 1 i 2, właściwym organom państw członkowskich Unii Europejskiej.

Art. 21.

§ 1. Minister właściwy do spraw wewnętrznych przekazuje właściwym organom państw członkowskich Unii Europejskiej, na ich wniosek, dane dotyczące obywateli polskich chcących korzystać z praw wyborczych na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, w zakresie niezbędnym do korzystania z tych praw.

§ 2. Dane, o których mowa w § 1, przekazuje wójt na żądanie i za pośrednictwem właściwego miejscowo wojewody ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych.

Art. 22.

Minister właściwy do spraw wewnętrznych, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) sposób prowadzenia rejestru wyborców, ustalając:
  - a) wzór rejestru wyborców,
  - b) metody aktualizacji rejestru wyborców i sposób jego udostępniania,
  - c) wzór wniosku o udostępnienie rejestru wyborców,
  - d) wzór wniosku o wpisanie wyborcy do rejestru wyborców,
  - e) wzór zawiadomienia o wpisaniu do rejestru wyborców,
  - f) wzór wniosku, o którym mowa w art. 15 § 10, o skreślenie wyborcy z rejestru wyborców,
  - g) warunki, które spełniać musi system informatyczny służący prowadzeniu rejestru wyborców,
- 2) sposób przekazywania przez urzędy gmin właściwym organom wyborczym o-kresowych informacji o liczbie wyborców objętych rejestrem wyborców,
- 3) wzór pisemnej deklaracji, o której mowa w art. 16 § 1 pkt 2

– uwzględniając konieczność zapewnienia możliwości weryfikacji danych zawartych w rejestrze, bezpieczeństwa wprowadzania i przetwarzania tych danych oraz ich przekazywania i odbioru;

- 4) tryb przekazywania przez Rzeczpospolitą Polską innym państwom członkowskim Unii Europejskiej danych dotyczących obywateli tych państw, wpisanych do rejestru wyborców oraz skreślonych z rejestru wyborców, jak również obywateli polskich chcących korzystać z praw wyborczych na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, uwzględniając w szczególności formę i terminy wymiany tych informacji, a także konieczność zapewnienia ochrony danych osobowych.

Rozdział 5

Spis wyborców

Art. 23.

- § 1. Osoby, którym przysługuje prawo wybierania, wpisuje się do spisu wyborców.
- § 2. Wyborca może być wpisany tylko do jednego spisu wyborców.
- § 3. Jeżeli głosowanie przeprowadza się w ciągu dwóch dni dla osób kończących 18 lat w drugim dniu głosowania sporządza się dodatkowy spis.
- § 4. Spis wyborców służy do przeprowadzania głosowania w wyborach, które zostały zarządzane.
- § 5. W zależności od zarządzonych wyborów spis wyborców składa się z części A lub części A i części B.
- § 6. Spis wyborców składa się z:
- 1) części A w wyborach do Sejmu i do Senatu, w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz w wyborach do rad powiatów i sejmików województw;
  - 2) części A i części B w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej, w wyborach do rad gmin oraz w wyborach wójta.
- § 7. Część A spisu wyborców obejmuje obywateli polskich. W tej części spisu wyborców wymienia się nazwisko i imię (imiona), imię ojca, datę urodzenia, numer ewidencyjny PESEL i adres zamieszkania wyborcy.
- § 8. Część B spisu wyborców obejmuje obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi, uprawnionych do korzystania z praw wyborczych w wyborach, które zostały zarządzane w Rzeczypospolitej Polskiej. W tej części spisu wyborców wymienia się nazwisko i imię (imiona), imię ojca, datę urodzenia, obywatelstwo państwa członkowskiego Unii Europejskiej, numer paszportu lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość oraz adres zamieszkania wyborcy.
- § 9. W spisie wyborców wymienia się dane, o których mowa odpowiednio w § 7 i § 8.
- § 10. Spis wyborców, z zastrzeżeniem art. 31 § 1 i art. 32 § 1, jest sporządzany i aktualizowany przez gminę, jako zadanie zlecone, na podstawie rejestru wyborców.
- § 11. Spis wyborców sporządza się w 2 egzemplarzach, oddzielnie dla każdego obwodu głosowania, według miejsca zamieszkania wyborców, najpóźniej w 21 dniu przed dniem wyborów.
- § 12. Jeden egzemplarz spisu wyborców przekazuje się w przeddzień wyborów przewodniczącemu właściwej obwodowej komisji wyborczej.

Art. 24.

- § 1. Wyborca niepełnosprawny, na jego pisemny wniosek wniesiony do urzędu gminy najpóźniej w 14 dniu przed dniem wyborów, jest dopisywany do spisu wyborców w wybranym przez siebie obwodzie głosowania spośród obwodów głosowania, w

których znajdują się lokale, o których mowa w art. 12 § 1 pkt 3, na obszarze gminy właściwej ze względu na miejsce jego stałego zamieszkania.

- § 2. We wniosku, o którym mowa w § 1, podaje się dane wymienione odpowiednio w art. 23 § 7 albo § 8.
- § 3. Wyborca niepełnosprawny we wniosku, o którym mowa w § 1, może zastrzec, że chce oddać głos na karcie do głosowania sporządzonej w systemie Braille'a.

Art. 25.

- § 1. Wyborca przebywający czasowo na obszarze gminy w okresie obejmującym dzień wyborów jest dopisywany do spisu wyborców na jego pisemny wniosek wniesiony do urzędu gminy najpóźniej w 5 dniu przed dniem wyborów.
- § 2. Przepisu § 1 nie stosuje się w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz w wyborach wójta.
- § 3. W wyborach uzupełniających do Senatu przepis § 1 ma zastosowanie tylko do wyborców stale zamieszkałych na obszarze okręgu wyborczego, w którym przeprowadza się wybory uzupełniające.
- § 4. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do wyborcy nigdzie niezamieszkałego, przebywającego na obszarze gminy.
- § 5. We wniosku, o którym mowa w § 1, podaje się dane wymienione w art. 23 § 7.

Art. 26.

- § 1. Spis wyborców w jednostkach, o których mowa w art. 8 § 4 i 7, sporządza się na podstawie wykazów osób, które będą w nich przebywać w dniu wyborów, z zastrzeżeniem § 2.
- § 2. W wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz w wyborach wójta do spisu wyborców, o którym mowa w § 1, wpisuje się jedynie osoby stale zamieszkałe, odpowiednio, na obszarze danej jednostki samorządu terytorialnego lub gminy, w której przeprowadzane są wybory wójta.
- § 3. Wykazy osób, o których mowa w § 1, osoba kierująca daną jednostką przekazuje do urzędu gminy najpóźniej w 5 dniu przed dniem wyborów.
- § 4. W wykazie osób które będą przebywały w zakładzie karnym, nie umieszcza się osób pozbawionych praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu.

Art. 27.

- § 1. Żołnierze pełniący zasadniczą lub okresową służbę wojskową oraz pełniący służbę w charakterze kandydatów na żołnierzy zawodowych lub odbywający ćwiczenia i przeszkolenie wojskowe, a także ratownicy odbywający zasadniczą służbę w obronie cywilnej poza miejscem stałego zamieszkania są dopisywani, na swój wniosek, do wybranego przez nich spisu wyborców, sporządzonego dla miejscowości, w której odbywają służbę, z zastrzeżeniem § 2. Wniosek składa się między 21 a 14 dniem przed dniem wyborów, chyba że osoby, o których mowa w zdaniu

pierwszym, przybyły do miejsca ich aktualnego zakwaterowania po tym terminie. We wniosku podaje się dane wymienione w art. 23 § 7.

- § 2. W wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz w wyborach wójta do spisu wyborców, o którym mowa w § 1, wpisuje się jedynie osoby stale zamieszkałe, odpowiednio, na obszarze danej jednostki samorządu terytorialnego lub gminy, w której przeprowadzane są wybory wójta.
- § 3. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do policjantów z jednostek skoszarowanych, funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej oraz Służby Więziennej pełniących służbę w systemie skoszarowanym.
- § 4. Dowódcy jednostek wojskowych, komendanci oddziałów obrony cywilnej i dowódcy jednostek policyjnych oraz przełożeni funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej oraz Służby Więziennej są obowiązani zapewnić żołnierzom, ratownikom, policjantom oraz funkcjonariuszom możliwość wykonania uprawnień wynikających z przepisu § 1.
- § 5. Minister Obrony Narodowej, minister właściwy do spraw wewnętrznych oraz Minister Sprawiedliwości, każdy w zakresie swojej właściwości, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określą sposób realizacji obowiązków, o których mowa w § 4, uwzględniając konieczność zapewnienia wyborcom, o których mowa w § 1 i 3, możliwości wykonywania funkcji członków obwodowych komisji wyborczych i mężów zaufania.

Art. 28.

O dopisaniu lub wpisaniu do spisu wyborców osób, o których mowa w art. 25, art. 26 § 1 i art. 27 § 1 i 3, niezwłocznie zawiadamia się urząd gminy właściwy ze względu na miejsce ich stałego zamieszkania lub ostatniego zameldowania na pobyt stały.

Art. 29.

- § 1. Wyborca zmieniający miejsce pobytu przed dniem wyborów otrzymuje na wniosek zgłoszony pisemnie, telefaksem lub w formie elektronicznej, przed sporządzeniem spisu wyborców – na podstawie rejestru wyborców, a po sporządzeniu spisu wyborców – na podstawie spisu wyborców, zaświadczenie o prawie do głosowania w miejscu pobytu w dniu wyborów.
- § 2. Zaświadczenie, o którym mowa w § 1, wydaje urząd gminy.
- § 3. Przepisu § 1 nie stosuje się w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz w wyborach wójta.
- § 4. W wyborach uzupełniających do Senatu przepis § 1 ma zastosowanie tylko do wyborców stale zamieszkałych na obszarze okręgu wyborczego, w którym przeprowadza się wybory uzupełniające.

Art. 30.

Minister właściwy do spraw wewnętrznych, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określili, w drodze rozporządzenia:

- 1) sposób sporządzenia i udostępniania spisu wyborców, ustalając w szczególności:
  - a) wzór spisu wyborców,
  - b) metody aktualizacji spisu wyborców,
  - c) wzór wniosku o udostępnienie spisu wyborców,
  - d) wzory wykazów wyborców przebywających w zakładach opieki zdrowotnej, domach pomocy społecznej, zakładach karnych i aresztach śledczych oraz oddziałach zewnętrznych takich zakładów i aresztów, w których utworzono obwody głosowania,
  - e) wzór zawiadomienia o dopisaniu lub o wpisaniu wyborcy do spisu wyborców w innym obwodzie głosowania

– uwzględniając odrębność przy sporządzaniu spisu wyborców dla gmin mających status miasta oraz dla obwodów utworzonych w zakładzie opieki zdrowotnej, domu pomocy społecznej, zakładzie karnym lub areszcie śledczym oraz oddziale zewnętrznym takiego zakładu i aresztu, przypadki, w których następuje dopisanie lub wykreślenie ze spisu wyborców, miejsce, czas i formę udostępnienia spisu wyborców;
- 2) wzór zaświadczenia o prawie do głosowania oraz sposób wydawania i ewidencjonowania zaświadczeń, mając na względzie konieczność zapewnienia identyfikacji osoby, której zaświadczenie dotyczy;
- 3) wzór imiennego zawiadomienia o wpisaniu wyborcy do spisu wyborców sporządzonego dla właściwego obwodu głosowania, oraz termin sporządzenia zawiadomień zapewniający ich doręczenie wyborcy w terminie, o którym mowa w art. 13 § 1.

Art. 31.

- § 1. Wyborcy przebywający na polskich statkach morskich znajdujących się w podróży w dniu wyborów wpisywani są do spisu wyborców sporządzanego przez kapitana statku.
- § 2. Wpisu dokonuje się na podstawie wniosku wyborcy zgłoszonego najpóźniej w 3 dniu przed dniem wyborów. Wniosek powinien zawierać nazwisko i imię (imienna), imię ojca, datę urodzenia, numer ewidencyjny PESEL lub numer ważnego polskiego paszportu oraz adres zamieszkania. W przypadku obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi, wniosek powinien zawierać numer innego ważnego dokumentu stwierdzającego tożsamość, a także miejsce i datę jego wydania.
- § 3. Przepis art. 29 § 1 stosuje się odpowiednio do wyborców przebywających na polskich statkach morskich, z tym że zaświadczenie wydaje kapitan statku, który sporządził spis wyborców.
- § 4. Minister właściwy do spraw gospodarki morskiej, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, sposób sporządzenia i aktualizacji spisu wyborców, o którym mowa w § 1, a także sposób powiadamiania urzędów gmin o objętych spisem wyborców osobach stale zamieszkałych w kraju i sposób wydawania i ewidencjonowania zaświadczeń o prawie do

głosowania, mając na względzie konieczność zapewnienia możliwości weryfikacji danych zawartych w spisie wyborców, bezpieczeństwa wprowadzania i przetwarzania tych danych, ich przekazywania i odbioru oraz zasadę, zgodnie z którą można być wpisanym tylko do jednego spisu wyborców.

Art. 32.

- § 1. Wyborcy przebywający za granicą i posiadający ważne polskie paszporty lub w przypadku obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi, posiadający ważny paszport lub inny dokument stwierdzający tożsamość, wpisywani są do spisu wyborców sporządzanego przez właściwego terytorialnie konsula.
- § 2. Wpisu dokonuje się na podstawie osobistego zgłoszenia wniesionego ustnie, pisemnie, telefonicznie, telegraficznie, telefaksem lub w formie elektronicznej. Zgłoszenie powinno zawierać nazwisko i imię (imiona), imię ojca, datę urodzenia oraz miejsce pobytu wyborcy, numer ewidencyjny PESEL, oznaczenie miejsca pobytu wyborcy, numer ważnego polskiego paszportu a także miejsce i datę jego wydania oraz miejsce wpisania wyborcy do rejestru wyborców. W przypadku obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi, zgłoszenie powinno zawierać numer innego ważnego dokumentu stwierdzającego tożsamość, a także miejsce i datę jego wydania. Zgłoszenia można dokonać najpóźniej w 3 dni przed dniem wyborów.
- § 3. Przepis art. 29 § 1 stosuje się odpowiednio do wyborców przebywających za granicą i posiadających ważne polskie paszporty, z tym że zaświadczenie wydaje konsul, który sporządził spis wyborców.
- § 4. Minister właściwy do spraw zagranicznych, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, sposób sporządzania i aktualizacji spisu wyborców, o którym mowa w § 1, a także sposób powiadamiania urzędów gmin o objętych spisem wyborców osobach stale zamieszkałych w kraju i sposób wydawania i ewidencjonowania zaświadczeń o prawie do głosowania, mając na względzie konieczność zapewnienia możliwości weryfikacji danych zawartych w spisie wyborców, bezpieczeństwa wprowadzania i przetwarzania tych danych, ich przekazywania i odbioru oraz zasadę, zgodnie z którą można być wpisanym tylko do jednego spisu wyborców.
- § 5. Na obszarze państw członkowskich Unii Europejskiej oraz państw, na terytorium których można wjechać na podstawie polskiego dowodu osobistego za dokument równorzędny z ważnym polskim paszportem uważa się ważny dowód osobisty Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 33.

- § 1. Między 21 a 8 dniem przed dniem wyborów każdy wyborca może sprawdzić w urzędzie gminy, w której spis wyborców został sporządzony, czy został w spisie uwzględniony.
- § 2. Spis wyborców jest udostępniany do wglądu w urzędzie gminy.
- § 3. Wójt powiadamia wyborców, w sposób zwyczajowo przyjęty, o sporządzeniu spisu wyborców oraz o miejscu i czasie jego udostępniania.

§ 4. Przepisy § 2 i 3 stosuje się odpowiednio do innych niż gmina, organów, które sporządziły spis wyborców.

Art. 34.

§ 1. Każdy może wnieść odpowiednio do wójta albo do organu, który sporządził spis wyborców, reklamację w sprawie nieprawidłowości sporządzenia spisu.

§ 2. W sprawach, o których mowa w § 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 19, z tym że terminy rozpatrzenia reklamacji i wniesienia skargi do sądu rejonowego wynoszą 2 dni, z zastrzeżeniem § 3.

§ 3. Reklamacje w sprawach spisu wyborców dotyczącego osób, o których mowa w art. 31 § 1 i art. 32 § 1, rozpatrują niezwłocznie odpowiednio kapitan statku albo konsul. Od decyzji podjętych w tych sprawach nie przysługuje środek prawny.

Rozdział 6

Przepisy wspólne dla głosowania

Art. 35.

Głosować można osobiście, z zastrzeżeniem przepisów rozdziału 7.

Art. 36.

§ 1. Głosowanie odbywa się w lokalu obwodowej komisji wyborczej, zwanym dalej „lokałem wyborczym”.

§ 2. Jeżeli głosowanie przeprowadza się w ciągu jednego dnia, głosowanie odbywa się bez przerwy od godziny 6.00 do 20.00.

§ 3. Jeżeli głosowanie przeprowadza się w ciągu dwóch dni, głosowanie odbywa się pierwszego i drugiego dnia bez przerwy od godziny 6.00 do 20.00; przerwa następuje od godziny 20.00 pierwszego dnia do godziny 6.00 drugiego dnia.

§ 4. O godzinie zakończenia głosowania przewodniczący obwodowej komisji wyborczej zarządza zakończenie głosowania. Od tej chwili mogą głosować tylko wyborcy, którzy przybyli do lokalu wyborczego przed godziną zakończenia głosowania.

§ 5. Głosowanie w obwodach głosowania utworzonych w zakładach opieki zdrowotnej i domach pomocy społecznej może się rozpocząć później niż o godzinie określonej w § 2 i 3.

§ 6. Głosowanie w obwodach głosowania utworzonych na polskich statkach morskich oraz za granicą odbywa się między godziną 6.00 a 20.00 czasu miejscowego w każdym dniu głosowania. Jeżeli głosowanie miało być zakończone w dniu następnym po dniu głosowania w kraju, głosowanie przeprowadza się w dniu poprzedzającym.

§ 7. Obwodowa komisja wyborcza może zarządzić wcześniejsze zakończenie głosowania w odrębnych obwodach głosowania oraz w obwodach głosowania utworzonych na polskich statkach morskich, jeżeli wszyscy wyborcy wpisani do spisu

wyborców oddali swe głosy. Zarządzenie wcześniejszego zakończenia głosowania może nastąpić nie wcześniej niż o godzinie 18.00, a jeżeli głosowanie przeprowadza się w ciągu dwóch dni nie wcześniej niż o godzinie 18.00 drugiego dnia. O zarządzeniu zakończenia głosowania przewodniczący obwodowej komisji wyborczej niezwłocznie zawiadamia osobę kierującą jednostką, o której mowa w art. 8 w § 4 i 7, wójta oraz właściwą komisję wyborczą wyższego stopnia.

Art. 37.

§ 1. Głosowanie odbywa się przy pomocy urzędowych kart do głosowania.

§ 2. Treść karty do głosowania określają przepisy szczególne kodeksu.

Art. 38.

§ 1. Przed rozpoczęciem głosowania obwodowa komisja wyborcza sprawdza, czy urna jest pusta, po czym zamyka się urnę wyborczą i opieczętowuje ją pieczęcią komisji oraz sprawdza, czy na miejscu znajduje się spis wyborców i potrzebna liczba kart do głosowania właściwych dla przeprowadzanych wyborów, jak również czy w lokalu wyborczym znajduje się odpowiednia liczba łatwo dostępnych miejsc zapewniających tajność głosowania.

§ 2. Od chwili opieczętowania do końca głosowania urny wyborczej nie wolno otwierać.

§ 3. Od chwili rozpoczęcia głosowania aż do jego zakończenia w lokalu wyborczym muszą być równocześnie obecne co najmniej 3 osoby wchodzące w skład obwodowej komisji wyborczej, przy czym jedną z nich powinien być przewodniczący komisji lub jego zastępca, z zastrzeżeniem art. 39.

§ 4. W dniu głosowania w lokalu wyborczym podczas wszystkich czynności obwodowej komisji wyborczej mają prawo być obecni, na podstawie zaświadczenia wydanego zgodnie z przepisami kodeksu, mężowie zaufania.

Art. 39.

§ 1. Jeżeli głosowanie przeprowadza się w ciągu dwóch dni obwodowa komisja wyborcza po zakończeniu głosowania w pierwszym dniu:

1) zapieczętowuje otwór urny;

2) ustala protokolarnie:

a) liczbę niewykorzystanych kart do głosowania,

b) liczbę osób uprawnionych do głosowania, czyli liczbę osób ujętych w spisie wyborców,

c) liczbę kart wydanych – na podstawie podpisów osób w spisie wyborców.

§ 2. Po wykonaniu czynności, o których mowa w § 1, obwodowa komisja wyborcza umieszcza w opieczętowanych pakietach odrębnie karty niewykorzystane i spis wyborców, które wraz z urną pozostają w lokalu komisji.

§ 3. Po zakończeniu głosowania w pierwszym dniu i wykonaniu czynności, o których mowa w § 1 i 2, przewodniczący obwodowej komisji wyborczej zamyka lokal

komisji i opieczętowane wejście do lokalu pieczęcią komisji. Wójt zapewnia ochronę lokalu komisji w czasie przerwy w głosowaniu.

- § 4. Obwodowa komisja wyborcza sporządza protokół, w którym podaje dane, o których mowa w § 1 pkt 2, i podaje go niezwłocznie do wiadomości publicznej, po wykonaniu czynności, o których mowa w § 3; przepis art. 62 § 5 stosuje się odpowiednio. Protokół wywiesza się w miejscu łatwo dostępnym dla zainteresowanych w budynku, w którym mieści się siedziba komisji. Wzór protokołu ustala Państwowa Komisja Wyborcza.
- § 5. Przed rozpoczęciem głosowania w drugim dniu obwodowa komisja wyborcza stwierdza protokolarnie, czy pieczęcie na wejściu do lokalu komisji, a także na pakietach z kartami do głosowania oraz ze spisem wyborców, są nienaruszone.
- § 6. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe wymagania w zakresie ochrony lokalu komisji w czasie przerwy w głosowaniu, w tym również zasady udzielania przez Policję pomocy wójtom w celu prawidłowej ochrony tych lokali.
- § 7. Szczegółowy sposób wykonywania przez obwodową komisję wyborczą czynności, o których mowa w § 1–5, określa, w drodze uchwały, Państwowa Komisja Wyborcza, zapewniając poszanowanie zasad przeprowadzania wyborów oraz ochronę urny, pakietów i dokumentów związanych z wyborami.
- § 8. Przepisy § 1–7 stosuje się do obwodów głosowania utworzonych na polskim statku morskim i za granicą, z tym że:
- 1) obowiązek zapewnienia ochrony lokalu komisji, o którym mowa w § 3, spoczywa odpowiednio na kapitanie statku i konsulu;
  - 2) minister właściwy do spraw gospodarki morskiej, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe wymagania oraz obowiązki kapitana polskiego statku morskiego w zakresie ochrony lokalu komisji w czasie przerwy w głosowaniu, w tym również zasady udzielania pomocy w celu prawidłowej ochrony tych lokali;
  - 3) minister właściwy do spraw zagranicznych, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe wymagania oraz obowiązki konsula w zakresie ochrony lokalu komisji w czasie przerwy w głosowaniu, w tym również zasady udzielania pomocy w celu prawidłowej ochrony tych lokali.

Art. 40.

- § 1. Obwodowa komisja wyborcza, po uzgodnieniu z właściwą komisją wyborczą wyższego stopnia, może zarządzić stosowanie w głosowaniu drugiej urny wyborczej.
- § 2. Urna, o której mowa w § 1, jest urną pomocniczą przeznaczoną wyłącznie do wrzucania kart do głosowania przez wyborców w obwodach głosowania w zakładach opieki zdrowotnej i w domach pomocy społecznej.
- § 3. W wypadku wyrażenia przez wyborcę woli skorzystania z urny pomocniczej wrzucenie do niej karty do głosowania wymaga obecności przy tej czynności co

najmniej dwóch osób wchodzących w skład obwodowej komisji wyborczej, zgłoszonych przez różne komitety wyborcze.

- § 4. Do postępowania z urną pomocniczą i głosowania przy jej użyciu mają zastosowanie przepisy niniejszego rozdziału.

Art. 41.

Zabroniony jest wstęp do lokalu wyborczego osobom uzbrojonym.

Art. 42.

- § 1. Głosowania nie wolno przerywać. Gdyby wskutek nadzwyczajnych wydarzeń głosowanie było przejściowo uniemożliwione, obwodowa komisja wyborcza może zarządzić jego przerwanie, przedłużenie albo odroczenie do dnia następnego. Uchwałę w sprawie przedłużenia albo odroczenia do dnia następnego głosowania obwodowa komisja wyborcza podejmuje po uzyskaniu zgody właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia. Uchwała w tej sprawie powinna być natychmiast podana do wiadomości publicznej, przekazana właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia, wójtowi oraz przesłana Państwowej Komisji Wyborczej za pośrednictwem komisji wyborczej wyższego stopnia.
- § 2. W razie przerwania lub odroczenia głosowania obwodowa komisja wyborcza zabezpieczuje otwór urny wyborczej i oddaje urnę wraz z zabezpieczonym spisem wyborców na przechowanie przewodniczącemu komisji. Pieczęć komisji oddaje się w takim wypadku na przechowanie zastępcy przewodniczącego lub innemu członkowi komisji. Komisja ustala również liczbę kart niewykorzystanych, umieszcza je w zabezpieczonym pakiecie i oddaje na przechowanie przewodniczącemu komisji. Przed ponownym podjęciem głosowania komisja stwierdza protokolarnie, czy pieczęcie na urnie i pakiecie z kartami są nienaruszone.

Art. 43.

- § 1. W lokalu wyborczym oraz na terenie budynku, w którym lokal się znajduje, jakkolwiek agitacja wyborcza jest zabroniona.
- § 2. W lokalu wyborczym umieszcza się tylko urzędowe obwieszczenia wyborcze.
- § 3. Państwowa Komisja Wyborcza może postanowić o umieszczeniu w lokalu wyborczym oraz w miejscu zapewniającym tajność głosowania zwięzłej informacji o sposobie głosowania właściwym dla przeprowadzanych wyborów. Informację tę sporządza, według wzoru ustalonego przez Państwową Komisję Wyborczą, dyrektor właściwej miejscowo delegatury Krajowego Biura Wyborczego i zapewnia umieszczenie jej we wszystkich lokalach wyborczych.

Art. 44.

- § 1. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej czuwa nad zapewnieniem tajności głosowania oraz nad utrzymaniem porządku i spokoju w czasie głosowania.
- § 2. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej ma prawo zażądać opuszczenia lokalu wyborczego przez osoby naruszające porządek i spokój.

- § 3. Na żądanie przewodniczącego obwodowej komisji wyborczej komendant właściwego miejscowo komisariatu Policji obowiązany jest zapewnić konieczną pomoc.
- § 4. W wypadku naruszenia porządku w lokalu wyborczym nie stosuje się przepisu art. 41.

Art. 45.

- § 1. Międzynarodowi obserwatorzy wyborów, zaproszeni przez Państwową Komisję Wyborczą po porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zagranicznych, mają prawo obserwować przebieg wyborów oraz pracę organów wyborczych, w tym obwodowych komisji wyborczych.
- § 2. Obserwatorzy, o których mowa w § 1, posiadają uprawnienia mężów zaufania, za wyjątkiem prawa do wnoszenia uwag do protokołów.
- § 3. Państwowa Komisja Wyborcza wydaje zaświadczenia obserwatorom, o których mowa w § 1.

Art. 46.

- § 1. Głosować może tylko wyborca wpisany do spisu wyborców, jego pełnomocnik, a także wyborca dopisany do spisu zgodnie z przepisami § 2–4.
- § 2. Obwodowa komisja wyborcza dopisuje w dniu głosowania do spisu wyborców:
- 1) osobę przedkładającą zaświadczenie o prawie do głosowania, załączając zaświadczenie do spisu, jeżeli przepisy dotyczące danych wyborów przewidują możliwość uzyskania takiego zaświadczenia;
  - 2) osobę pominiętą w spisie, jeżeli udokumentuje, iż stale zamieszkuje na terenie danego obwodu głosowania, a urząd gminy potwierdzi, że nie otrzymał zawiadomienia o utracie przez nią prawa wybierania lub o wpisaniu do spisu wyborców w innym obwodzie;
  - 3) osobę skreśloną ze spisu dla danego obwodu głosowania w związku z wpisaniem tej osoby do spisu wyborców w jednostce, o której mowa w art. 8 § 4, jeżeli udokumentuje, iż opuściła tę jednostkę w przeddzień wyborów.
- § 3. W wyborach do Sejmu i do Senatu, wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej oraz w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej obwodowa komisja wyborcza dopisuje w dniu głosowania do spisu wyborców również obywatela polskiego stale zamieszkującego za granicą, a głosującego w kraju na podstawie ważnego polskiego paszportu, jeżeli udokumentuje, iż stale zamieszkuje za granicą. W takim wypadku komisja odnotowuje numer paszportu oraz miejsce i datę jego wydania w rubryce spisu „uwagi” oraz umieszcza w paszporcie na ostatniej wolnej stronie, przeznaczonej na adnotacje wizowe, odcisk swojej pieczęci oraz wpisuje datę głosowania.
- § 4. Przepis § 2 stosuje się odpowiednio w wypadku przyjęcia wyborcy do jednostki, o której mowa w art. 8 § 4, w przeddzień wyborów.

Art. 47.

- § 1. Przed przystąpieniem do głosowania wyborca okazuje obwodowej komisji wyborczej dokument umożliwiający stwierdzenie jego tożsamości.
- § 2. Po wykonaniu czynności, o której mowa w § 1, wyborca otrzymuje od komisji kartę do głosowania, właściwą dla przeprowadzanych wyborów, opatrzoną jej pieczęcią. Wyborca, o którym mowa w art. 24 § 3, otrzymuje kartę do głosowania sporządzoną w systemie Braille'a'. Wyborca potwierdza otrzymanie karty do głosowania własnym podpisem w przewidzianej na to rubryce spisu wyborców.
- § 3. Wyborca głosujący za granicą otrzymuje kartę do głosowania wyłącznie po okazaniu obwodowej komisji wyborczej ważnego polskiego paszportu. Na terenie państw Unii Europejskiej oraz państw, do których można wjechać na podstawie polskiego dowodu osobistego stosuje się przepisy art. 32 § 5.
- § 4. Wyborcę przedkładającego komisji zaświadczenie o prawie do głosowania dopuszcza się do głosowania po uprzednim wpisaniu go do spisu wyborców. Zaświadczenie o prawie do głosowania załącza się do spisu wyborców.
- § 5. Po otrzymaniu karty do głosowania wyborca udaje się do miejsca w lokalu wyborczym zapewniającym tajność głosowania.
- § 6. Kartę do głosowania wyborca wrzuca do urny w taki sposób, aby strona zadrukowana była niewidoczna.

Art. 48.

Wyborcy niepełnosprawnemu, na jego prośbę, może pomagać inna osoba, z wyłączeniem członków komisji wyborczych i mężów zaufania.

Rozdział 7

Głosowanie przez pełnomocnika

Art. 49.

- § 1. Wyborca o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz o zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2008 r. Nr 14, poz. 92, z późn. zm.⁶⁾) może udzielić pełnomocnictwa do głosowania w jego imieniu w wyborach, zwanego dalej „pełnomocnictwem do głosowania”.
- § 2. Przepis § 1 stosuje się do wyborcy, obywatela Unii Europejskiej, uznanego w państwie członkowskim Unii Europejskiej, za niepełnosprawnego w stopniu odpowiadającym stopniom niepełnosprawności, o których mowa w § 1.
- § 3. Przepis § 1 stosuje się również do wyborcy, który najpóźniej w dniu głosowania kończy 75 lat.

---

⁶⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2008 r. Nr 223, poz. 1463, Nr 227, poz. 1505 i Nr 237, poz. 1652, z 2009 r. Nr 6, poz. 33, Nr 97, poz. 802, Nr 98, poz. 817, Nr 157, poz. 1241 i Nr 219, poz. 1706 oraz z 2010 r. Nr 28, poz. 146 i Nr 40, poz. 223.

- § 4. Głosowanie za pośrednictwem pełnomocnika jest wyłączone w przypadku głosowania w obwodach głosowania utworzonych w jednostkach, o których mowa w art. 8 § 4 oraz w obwodach głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich.
- § 5. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, wykaz dokumentów wydawanych przez właściwe organy państw członkowskich Unii Europejskiej, potwierdzających uznanie za osobę niepełnosprawną w stopniu, odpowiadającym stopniom niepełnosprawności, o których mowa w § 1.

Art. 50.

- § 1. Pełnomocnikiem może być tylko osoba wpisana do rejestru wyborców w tej samej gminie, co udzielający pełnomocnictwa do głosowania lub posiadająca zaświadczenie o prawie do głosowania, jeżeli przepisy szczególne dotyczące danych wyborów przewidują możliwość uzyskania takiego zaświadczenia, z zastrzeżeniem § 4.
- § 2. Pełnomocnictwo do głosowania można przyjąć tylko od jednej osoby, z zastrzeżeniem § 3.
- § 3. Pełnomocnictwo do głosowania można przyjąć od dwóch osób, jeżeli co najmniej jedną z nich jest wstępny, zstępny, małżonek, brat, siostra lub osoba pozostająca w stosunku przysposobienia, opieki lub kurateli w stosunku do pełnomocnika.
- § 4. Pełnomocnikiem nie może być osoba wchodząca w skład komisji obwodowej właściwej dla obwodu głosowania osoby udzielającej pełnomocnictwa do głosowania, a także mężowie zaufania zgłaszani przez komitety wyborcze, jak również kandydaci w danych wyborach.

Art. 51.

- § 1. Pełnomocnictwa do głosowania udziela się przed wójtem lub przed innym pracownikiem urzędu gminy upoważnionym przez wójta do sporządzania aktów pełnomocnictwa do głosowania.
- § 2. Akt pełnomocnictwa do głosowania sporządza się na wniosek wyborcy, wniesiony do wójta gminy, w której wyborca jest wpisany do rejestru wyborców, najpóźniej w 10 dniu przed dniem wyborów. Wniosek powinien zawierać: nazwisko i imię (imiona), imię ojca, datę urodzenia, numer ewidencyjny PESEL oraz adres zamieszkania zarówno wyborcy jak i osoby, której ma być udzielone pełnomocnictwo do głosowania, a także wyraźne oznaczenie wyborów, których dotyczy pełnomocnictwo do głosowania.
- § 3. Do wniosku, o którym mowa w § 2, załącza się:
- 1) kopię aktualnego orzeczenia właściwego organu orzekającego o ustaleniu stopnia niepełnosprawności osoby udzielającej pełnomocnictwa do głosowania, a w przypadku wyborców, obywateli Unii Europejskiej niebędących obywatelami polskimi, tłumaczenie przysięgłe aktualnego dokumentu, o którym mowa w art. 49 § 5; udokumentowanie wieku przez osobę, o której mowa w art. 49 § 3, nie jest wymagane;

- 2) pisemną zgodę osoby mającej być pełnomocnikiem, zawierającą jej nazwisko i imię (imiona) oraz adres zamieszkania, a także nazwisko i imię (imiona) osoby udzielającej pełnomocnictwa do głosowania;
  - 3) kopię zaświadczenia o prawie do głosowania wydanego osobie mającej być pełnomocnikiem – w przypadku gdy osoba ta nie jest wpisana do rejestru wyborców w tej samej gminie co udzielający pełnomocnictwa do głosowania i przepisy szczególne dotyczące danych wyborów przewidują możliwość uzyskania takiego zaświadczenia.
- § 4. Akt pełnomocnictwa do głosowania, po sprawdzeniu, na podstawie dostępnych urzędowo dokumentów, danych zawartych we wniosku, niezwłocznie sporządza się w trzech egzemplarzach, z których po jednym otrzymują udzielający pełnomocnictwa do głosowania i pełnomocnik, a trzeci egzemplarz pozostaje w urzędzie gminy.
- § 5. Akt pełnomocnictwa do głosowania jest sporządzany w miejscu zamieszkania wyborcy udzielającego pełnomocnictwa do głosowania wskazanym we wniosku, o którym mowa w § 2, z zastrzeżeniem § 6.
- § 6. Akt pełnomocnictwa do głosowania może być sporządzony na obszarze gminy poza miejscem zamieszkania wyborcy udzielającego pełnomocnictwa do głosowania, jeżeli wyborca zwróci się o to we wniosku, o którym mowa w § 2.
- § 7. Gmina prowadzi wykaz sporządzonych aktów pełnomocnictwa do głosowania, w którym odnotowuje się fakt sporządzenia danego aktu.

Art. 52.

- § 1. Jeżeli wniosek o sporządzenie aktu pełnomocnictwa do głosowania nie spełnia warunków, o których mowa w art. 49, art. 50 lub art. 51 § 2 i 3, wójt w terminie 3 dni od dnia otrzymania wniosku wzywa wyborcę do usunięcia wad wniosku w terminie 3 dni.
- § 2. Jeżeli wad nie można usunąć albo nie zostały one usunięte w terminie wójt odmawia sporządzenia aktu pełnomocnictwa do głosowania. Odmowę sporządzenia aktu pełnomocnictwa do głosowania, wraz z uzasadnieniem, doręcza się niezwłocznie wyborcy.

Art. 53.

- § 1. Wyborca ma prawo do cofnięcia udzielonego pełnomocnictwa do głosowania. Cofnięcie pełnomocnictwa do głosowania następuje przez złożenie najpóźniej na 2 dni przed dniem wyborów stosownego oświadczenia wójtowi gminy, w której sporządzono akt pełnomocnictwa do głosowania lub doręczenie takiego oświadczenia właściwej obwodowej komisji wyborczej w dniu głosowania.
- § 2. Pełnomocnictwo do głosowania wygasa z mocy prawa w wypadku:
- 1) śmierci lub utraty prawa wybierania przez udzielającego pełnomocnictwa do głosowania lub pełnomocnika;
  - 2) braku przesłanek, o których mowa w art. 50 § 1 lub wystąpienia przesłanki, o której mowa w art. 50 § 4;

3) wcześniejszego głosowania osobistego przez osobę udzielającą pełnomocnictwa do głosowania.

§ 3. Fakt cofnięcia lub wygaśnięcia pełnomocnictwa do głosowania przed przekazaniem spisu wyborców przewodniczącemu właściwej obwodowej komisji wyborczej odnotowuje w spisie wyborców wójt, a po przekazaniu spisu – obwodowa komisja wyborcza właściwa dla obwodu głosowania osoby udzielającej pełnomocnictwa do głosowania.

Art. 54.

§ 1. Do głosowania przez pełnomocnika stosuje się odpowiednio przepisy art. 47 oraz art. 48, z zastrzeżeniem § 3–5.

§ 2. Przed przystąpieniem do głosowania pełnomocnik okazuje obwodowej komisji wyborczej dokument umożliwiający stwierdzenie jego tożsamości oraz akt pełnomocnictwa do głosowania.

§ 3. Obwodowa komisja wyborcza odnotowuje nazwisko i imię (imiona) pełnomocnika wyborcy w spisie wyborców w rubryce „uwagi” odpowiadającej pozycji, pod którą umieszczono nazwisko wyborcy wraz z oznaczeniem „pełnomocnik”, a akt pełnomocnictwa do głosowania załącza do spisu wyborców.

§ 4. Pełnomocnik potwierdza otrzymanie karty do głosowania własnym czytelnym podpisem w rubryce spisu przeznaczonej na potwierdzenie otrzymania karty do głosowania przez wyborcę udzielającego pełnomocnictwa do głosowania.

§ 5. Jeżeli pełnomocnictwo do głosowania zostało cofnięte lub wygasło obwodowa komisja wyborcza odmawia wydania pełnomocnikowi karty do głosowania i zatrzymuje akt pełnomocnictwa do głosowania.

Art. 55.

§ 1. Czynności związane ze sporządzeniem aktu pełnomocnictwa do głosowania są zadaniem zleconym gminy i są wolne od opłat.

§ 2. Pełnomocnik nie może pobierać od udzielającego pełnomocnictwa do głosowania żadnych opłat za głosowanie w jego imieniu w wyborach.

§ 3. Zakazane jest udzielanie pełnomocnictwa do głosowania w zamian za jakąkolwiek korzyść majątkową lub osobistą.

Art. 56.

Minister właściwy do spraw administracji publicznej, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy tryb postępowania w sprawie sporządzenia aktu pełnomocnictwa do głosowania, wzory: wniosku o sporządzenie aktu pełnomocnictwa do głosowania, zgody na przyjęcie pełnomocnictwa do głosowania i aktu pełnomocnictwa do głosowania, a także wzór i sposób prowadzenia oraz aktualizacji wykazu sporządzanych aktów pełnomocnictwa do głosowania, tak aby zapewnić sprawność i rzetelność postępowania oraz wiarygodność aktu pełnomocnictwa do głosowania.

Rozdział 8

Ustalanie wyników głosowania w obwodzie

Art. 57.

- § 1. Niezwłocznie po zakończeniu głosowania obwodowa komisja wyborcza ustala wyniki głosowania w obwodzie.
- § 2. Jeżeli głosowanie przeprowadza się w ciągu dwóch dni obwodowa komisja wyborcza ustala wyniki głosowania po zakończeniu głosowania w drugim dniu.
- § 3. Obwodowa komisja wyborcza ustala wyniki głosowania w obwodzie odpowiednio do przeprowadzanych wyborów.
- § 4. Warunki ważności głosu określają przepisy szczególne kodeksu.

Art. 58.

- § 1. Niezwłocznie po zakończeniu głosowania przewodniczący obwodowej komisji wyborczej w obecności jej członków zabezpiecza otwór urny wyborczej.
- § 2. Obwodowa komisja wyborcza ustala, na podstawie spisu wyborców, liczbę osób uprawnionych do głosowania oraz liczbę wyborców, którym wydano karty do głosowania.
- § 3. Komisja ustala liczbę niewykorzystanych kart do głosowania, a następnie karty te umieszcza w zabezpieczonych pakietach.

Art. 59.

- § 1. Po wykonaniu przez obwodową komisję wyborczą czynności, o których mowa w art. 58, przewodniczący komisji w obecności jej członków otwiera urnę wyborczą, po czym komisja liczy wyjęte z niej karty do głosowania oraz ustala liczbę kart ważnych i liczbę kart nieważnych.
- § 2. Kart do głosowania przedartych całkowicie na dwie lub więcej części nie bierze się pod uwagę przy obliczeniach, o których mowa w § 1.
- § 3. Jeżeli liczba kart ważnych do głosowania wyjętych z urny jest mniejsza lub większa od liczby kart wydanych, komisja podaje w protokole przypuszczalną przyczynę tej niezgodności.

Art. 60.

Karty do głosowania inne niż urzędowo ustalone lub nieopatrzone pieczęcią obwodowej komisji wyborczej są nieważne.

Art. 61.

Liczba kart ważnych do głosowania stanowi liczbę osób, które wzięły udział w głosowaniu w danym obwodzie.

Art. 62.

- § 1. Obwodowa komisja wyborcza sporządza, w dwóch egzemplarzach, protokół głosowania w obwodzie właściwy dla przeprowadzanych wyborów.
- § 2. W protokole, o którym mowa w § 1, wymienia się odpowiednio dane, o których mowa w art. 58 § 2, oraz, odpowiednio do przeprowadzanych wyborów, liczbę głosów ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów albo na poszczególne listy kandydatów i każdego kandydata z tych list.
- § 3. W protokole wymienia się ponadto liczbę otrzymanych i niewykorzystanych kart do głosowania oraz liczbę kart nieważnych wyjętych z urny.
- § 4. W protokole podaje się czas rozpoczęcia i zakończenia głosowania oraz omawia zarządzenia i inne podjęte decyzje, jak również inne istotne okoliczności związane z przebiegiem głosowania.
- § 5. Protokół podpisują i każdą ze stron parafują wszystkie osoby wchodzące w skład obwodowej komisji wyborczej obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.
- § 6. Mężom zaufania przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag, z wymienieniem konkretnych zarzutów. Adnotację o wniesieniu uwag zamieszcza się w protokole.
- § 7. Przepis § 6 stosuje się odpowiednio do członków obwodowej komisji wyborczej, z tym że nie zwalnia ich to z obowiązku podpisania protokołu głosowania w obwodzie.
- § 8. Wzory protokołów, o których mowa w § 1, ustala Państwowa Komisja Wyborcza.

Art. 63.

- § 1. Obwodowa komisja wyborcza niezwłocznie przekazuje protokół głosowania w obwodzie:
  - 1) w wyborach do Sejmu i do Senatu, w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej oraz w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej pełnomocnikowi, o którym mowa w art. 161, wyznaczonemu przez właściwą komisję wyborczą wyższego stopnia;
  - 2) w wyborach do rady gminy oraz w wyborach wójta – gminnej komisji wyborczej;
  - 3) w wyborach do rady powiatu i do sejmiku województwa – powiatowej komisji wyborczej.
- § 2. Pełnomocnik, o którym mowa w § 1 pkt 1, sprawdza pod względem zgodności arytmetycznej poprawność ustalenia wyników głosowania w obwodzie i potwierdza obwodowej komisji wyborczej poprawność ustalonych wyników bądź wskazuje na niezgodność arytmetyczną danych w protokole, którą obwodowa komisja wyborcza obowiązana jest wyjaśnić i odpowiednio poprawić oraz podać do publicznej wiadomości w trybie określonym w art. 62 skorygowane wyniki głosowania.

- § 3. Komisje wyborcze, o których mowa w § 1 pkt 2 i 3, sprawdzają pod względem zgodności arytmetycznej poprawność ustalenia wyników głosowania w obwodzie. W przypadku stwierdzenia niezgodności arytmetycznych danych w protokole obwodowa komisja wyborcza obowiązana jest ją wyjaśnić i odpowiednio poprawić oraz podać do publicznej wiadomości w trybie określonym w art. 62 skorygowane wyniki głosowania.
- § 4. Tryb przekazywania i przyjmowania oraz sposób postępowania z protokołem, o którym mowa w § 1, określa Państwowa Komisja Wyborcza.

Art. 64.

Obwodowa komisja wyborcza podaje niezwłocznie do wiadomości publicznej wyniki głosowania w obwodzie poprzez wywieszenie w lokalu wyborczym w miejscu łatwo dostępnym dla wyborców kopii protokołu głosowania w obwodzie.

Art. 65.

- § 1. Przewodniczący obwodowej komisji wyborczej niezwłocznie przekazuje do właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia, w zapieczętowanej kopercie, jeden egzemplarz protokołu głosowania w obwodzie wraz z wyjaśnieniami komisji do zgłoszonych zarzutów, o których mowa w art. 62 § 6 i 7. Mężowie zaufania mają prawo uczestniczyć przy przekazywaniu protokołu.
- § 2. Tryb przekazywania i przyjmowania protokołów, o których mowa w § 1, określi Państwowa Komisja Wyborcza, z zastrzeżeniem § 4.
- § 3. Wyniki głosowania z obwodów utworzonych za granicą są przekazywane okręgowej komisji wyborczej właściwej dla dzielnicy Śródmieście miasta stołecznego Warszawy, a wyniki głosowania z obwodów utworzonych na polskich statkach morskich – okręgowej komisji wyborczej właściwej dla siedziby armatora.
- § 4. Zasady i tryb przekazywania właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia wyników głosowania i protokołów głosowania z obwodów głosowania, o których mowa w § 3, określi Państwowa Komisja Wyborcza po zasięgnięciu opinii odpowiednio ministra właściwego do spraw zagranicznych oraz ministra właściwego do spraw gospodarki morskiej.

Art. 66.

- § 1. Po wykonaniu czynności, o których mowa w art. 65, przewodniczący obwodowej komisji wyborczej niezwłocznie, w sposób ustalony przez Państwową Komisję Wyborczą, przekazuje w depozyt odpowiednio wójtowi, konsulowi albo kapitanowi statku dokumenty z głosowania oraz pieczęć komisji.
- § 2. Dokumenty, o których mowa w § 1, są udostępniane Sądowi Najwyższemu w związku z postępowaniami w sprawach protestów wyborczych oraz na żądanie sądów, prokuratury lub policji, prowadzących postępowanie karne.

Art. 67.

- § 1. Państwowa Komisja Wyborcza podaje w trakcie głosowania liczbę osób ujętych w spisach oraz liczbę wyborców, którym wydano karty do głosowania.
- § 2. Obwodowe komisje wyborcze przekazują Państwowej Komisji Wyborczej w trakcie głosowania dane liczbowe, o których mowa w art. 58 § 2.
- § 3. Państwowa Komisja Wyborcza ustala tryb i sposób przekazywania danych, o których mowa w § 2.

Art. 68.

- § 1. Państwowa Komisja Wyborcza może po zakończeniu głosowania a przed ustaleniem wyników wyborów podawać do wiadomości publicznej cząstkowe nieoficjalne wyniki głosowania w wyborach do Sejmu i do Senatu, w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej oraz w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej, ustalone na podstawie otrzymanych drogą elektroniczną informacji o wynikach głosowania w obwodach.
- § 2. Tryb i sposób podawania wyników, o których mowa w § 1 określa Państwowa Komisja Wyborcza.

Rozdział 9

Protesty wyborcze

Art. 69.

- § 1. Przeciwko ważności wyborów, ważności wyborów w okręgu lub wyborowi określonej osoby, może być wniesiony protest z powodu:
  - 1) dopuszczenia się przestępstwa przeciwko wyborom, określonego w rozdziale XXXI Kodeksu karnego, mającego wpływ na przebieg głosowania, ustalenie wyników głosowania lub wyników wyborów lub
  - 2) naruszenia przepisów kodeksu dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów, mającego wpływ na wynik wyborów.
- § 2. Protest przeciwko ważności wyborów z powodu dopuszczenia się przestępstwa przeciwko wyborom, o którym mowa w § 1, lub naruszenia przez właściwy organ wyborczy przepisów kodeksu dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów, może wnieść wyborca, którego nazwisko w dniu wyborów było umieszczone w spisie wyborców w jednym z obwodów głosowania.
- § 3. Protest przeciwko ważności wyborów w okręgu wyborczym lub przeciwko wyborowi posła, senatora, posła do Parlamentu Europejskiego, radnego lub wójta może wnieść wyborca, którego nazwisko w dniu wyborów było umieszczone w spisie wyborców w jednym z obwodów głosowania na obszarze danego okręgu wyborczego.

- § 4. Protest przeciwko wyborowi Prezydenta Rzeczypospolitej może wnieść wyborca, którego nazwisko w dniu wyborów było umieszczone w spisie wyborców w jednym z obwodów głosowania.
- § 5. Prawo wniesienia protestu przysługuje również przewodniczącemu właściwej komisji wyborczej i pełnomocnikowi wyborczemu.

Art. 70.

- § 1. Protest wyborczy wnosi się do sądu wskazanego w przepisach szczególnych kodeksu.
- § 2. Zasady wnoszenia protestów i tryb ich rozpatrywania, a także orzekania o ważności wyborów określają przepisy szczególne kodeksu.

Rozdział 10

Komitety wyborcze

Art. 71.

- § 1. Prawo zgłaszania kandydatów w wyborach przysługuje komitetom wyborczym. Komitety wyborcze wykonują również inne czynności wyborcze, a w szczególności prowadzą na zasadzie wyłączności kampanię wyborczą na rzecz kandydatów.
- § 2. W wyborach do Sejmu i do Senatu oraz w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej komitety wyborcze mogą być tworzone przez partie polityczne i koalicje partii politycznych oraz przez wyborców.
- § 3. W wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej komitety wyborcze mogą być tworzone wyłącznie przez wyborców.
- § 4. W wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz w wyborach wójta komitety wyborcze mogą być tworzone przez partie polityczne i koalicje partii politycznych, stowarzyszenia i organizacje społeczne, zwane dalej „organizacjami” oraz przez wyborców.

Art. 72.

- § 1. Funkcję komitetu wyborczego partii politycznej pełni organ partii upoważniony do jej reprezentowania na zewnątrz.
- § 2. Organ partii politycznej, o którym mowa w § 1, zawiadamia właściwy organ wyborczy o utworzeniu komitetu oraz o zamiarze samodzielnego zgłaszania kandydatów oraz o powołaniu:
  - 1) pełnomocnika wyborczego uprawnionego, z zastrzeżeniem art. 111, do występowania na rzecz i w imieniu komitetu wyborczego;
  - 2) pełnomocnika finansowego, o którym mowa w art. 111.
- § 3. W zawiadomieniu, o którym mowa w § 2, podaje się również:

- 1) nazwę komitetu wyborczego utworzoną zgodnie z przepisami art. 78 i art. 80 oraz adres siedziby komitetu i numer ewidencyjny, pod którym partia polityczna jest wpisana do ewidencji partii politycznych;
- 2) imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika wyborczego, o którym mowa w § 2 pkt 1;
- 3) imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika finansowego, o którym mowa w § 2 pkt 2.

Art. 73.

- § 1. Partie polityczne mogą tworzyć koalicje wyborcze w celu wspólnego zgłaszania kandydatów. Partia polityczna może wchodzić w skład tylko jednej koalicji wyborczej.
- § 2. Czynności wyborcze w imieniu koalicji wyborczej wykonuje koalicyjny komitet wyborczy, utworzony przez organy partii politycznych, upoważnione do reprezentowania partii na zewnątrz.
- § 3. W skład koalicyjnego komitetu wyborczego wchodzi co najmniej 10 osób wskazanych przez organy partii politycznych, o których mowa w § 2.
- § 4. Koalicyjny komitet wyborczy powołuje:
  - 1) pełnomocnika wyborczego uprawnionego, z zastrzeżeniem art. 111, do występowania na rzecz i w imieniu komitetu wyborczego;
  - 2) pełnomocnika finansowego, o którym mowa w art. 111.
- § 5. Pełnomocnik wyborczy, o którym mowa w § 4 pkt 1, zawiadamia właściwy organ wyborczy o utworzeniu koalicyjnego komitetu wyborczego oraz o powołaniu pełnomocników, o których mowa w § 4.
- § 6. W zawiadomieniu, o którym mowa w § 5, podaje się również:
  - 1) nazwę koalicyjnego komitetu wyborczego utworzoną zgodnie z przepisami art. 78 i art. 80 oraz adres siedziby komitetu i numery ewidencyjne, pod którymi partie polityczne tworzące koalicję wyborczą są wpisane do ewidencji partii politycznych;
  - 2) imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika wyborczego, o którym mowa w § 4 pkt 1;
  - 3) imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika finansowego, o którym mowa w § 4 pkt 2.

Art. 74.

- § 1. Funkcję komitetu wyborczego organizacji pełni organ organizacji upoważniony do reprezentowania jej na zewnątrz.
- § 2. Organ, o którym mowa w § 1, powołuje:
  - 1) pełnomocnika wyborczego uprawnionego, z zastrzeżeniem art. 111, do występowania na rzecz i w imieniu komitetu wyborczego;
  - 2) pełnomocnika finansowego, o którym mowa art. 111.

- § 3. Organ, o którym mowa w § 1, zawiadamia właściwy organ wyborczy o utworzeniu komitetu wyborczego oraz o powołaniu pełnomocników, o których mowa w § 2.
- § 4. W zawiadomieniu, o którym mowa w § 3, podaje się również:
- 1) nazwę komitetu wyborczego utworzoną zgodnie z przepisami art. 78 i art. 80 oraz adres siedziby komitetu i numer ewidencyjny, pod którym organizacja jest wpisana do rejestru organizacji;
  - 2) imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika wyborczego, o którym mowa w § 2 pkt 1;
  - 3) imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika finansowego, o którym mowa w § 2 pkt 2.

Art. 75.

- § 1. Obywatele mający prawo wybierania mogą tworzyć komitet wyborczy wyborców.
- § 2. Komitet wyborczy wyborców powołuje:
- 1) pełnomocnika wyborczego uprawnionego, z zastrzeżeniem art. 111, do występowania na rzecz i w imieniu komitetu wyborczego;
  - 2) pełnomocnika finansowego, o którym mowa w art. 111.
- § 3. Pełnomocnika wyborczego i pełnomocnika finansowego powołuje się spośród osób wchodzących w skład komitetu wyborczego.
- § 4. Pełnomocnik wyborczy, o którym mowa w § 2 pkt 1, zawiadamia właściwy organ wyborczy o utworzeniu komitetu wyborczego wyborców. W zawiadomieniu podaje się imiona, nazwiska, adresy zamieszkania oraz numery ewidencyjne PESEL obywateli tworzących komitet wyborczy wyborców.
- § 5. W zawiadomieniu, o którym mowa w § 4, podaje się również:
- 1) nazwę komitetu wyborczego utworzoną zgodnie z przepisami art. 78 i art. 80 oraz adres siedziby komitetu;
  - 2) imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika wyborczego, o którym mowa w § 2 pkt 1;
  - 3) imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika finansowego, o którym mowa w § 2 pkt 2.

Art. 76.

- § 1. W celu zgłoszenia kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej obywatele w liczbie co najmniej 15 tworzą komitet wyborczy. Komitet ten na zasadzie wyłączności prowadzi kampanię wyborczą na rzecz zgłoszonego kandydata.
- § 2. Zgłoszenie kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej musi być poparte podpisaniami co najmniej 100 000 obywateli mających prawo wybierania do Sejmu.
- § 3. Komitet wyborczy powołuje:

- 1) pełnomocnika wyborczego uprawnionego, z zastrzeżeniem art. 111, do występowania na rzecz komitetu i w imieniu komitetu wyborczego;
  - 2) pełnomocnika finansowego, o którym mowa w art. 111.
- § 4. Pełnomocnikiem wyborczym lub pełnomocnikiem finansowym nie może być kandydat na Prezydenta Rzeczypospolitej.
- § 5. W zawiadomieniu o utworzeniu komitetu wyborczego podaje się:
- 1) nazwę komitetu wyborczego oraz adres jego siedziby;
  - 2) imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika wyborczego i pełnomocnika finansowego.

Art. 77.

Szczegółowe zasady tworzenia komitetów wyborczych oraz zgłaszania ich właściwym organom wyborczym określają przepisy szczególne kodeksu.

Art. 78.

- § 1. Nazwa komitetu wyborczego partii politycznej zawiera wyrazy „Komitet Wyborczy” oraz nazwę partii politycznej lub skrót nazwy tej partii, wynikające z wpisu do ewidencji partii politycznych.
- § 2. Nazwa koalicyjnego komitetu wyborczego zawiera wyrazy „Koalicyjny Komitet Wyborczy” oraz nazwę koalicji wyborczej lub skrót nazwy tej koalicji wyborczej. Nazwą koalicji wyborczej mogą być również nazwy partii politycznych tworzących koalicję wyborczą lub skróty nazw tych partii, wynikające z wpisu tych partii do ewidencji partii politycznych. Nazwa koalicji wyborczej może składać się z co najwyżej 45 znaków drukarskich, wliczając spacje.
- § 3. Nazwa komitetu wyborczego organizacji zawiera wyrazy „Komitet Wyborczy” oraz nazwę organizacji lub skrót nazwy tej organizacji, wynikające z wpisu do rejestru organizacji prowadzonego przez właściwy organ.
- § 4. Nazwa komitetu wyborczego wyborców zawiera wyrazy „Komitet Wyborczy Wyborców” oraz nazwę komitetu wyborczego lub skrót jego nazwy odróżniające się wyraźnie od nazw i skrótów nazw innych komitetów wyborczych.
- § 5. Nazwa komitetu wyborczego wyborców utworzonego w celu udziału w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej zawiera wyrazy „Komitet Wyborczy Kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej” oraz imię i nazwisko kandydata.

Art. 79.

- § 1. Nazwa, skrót nazwy i wzorec symbolu graficznego komitetu wyborczego korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla dóbr osobistych.
- § 2. Wzorcem symbolu graficznego komitetu wyborczego partii politycznej może być wzorec symbolu graficznego tej partii, wynikający z wpisu do ewidencji partii politycznych.
- § 3. Wzorcem symbolu graficznego koalicyjnego komitetu wyborczego mogą być wzorce symboli graficznych partii politycznych tworzących koalicję wyborczą lub

wzorzec symbolu graficznego jednej z tych partii, wynikające z wpisów tych partii do ewidencji partii politycznych.

- § 4. Wzorcem symbolu graficznego komitetu wyborczego organizacji może być wzorzec symbolu graficznego tej organizacji, wynikający z wpisu do rejestru organizacji prowadzonego przez właściwy organ.
- § 5. Wzorzec symbolu graficznego komitetu wyborczego wyborców musi odróżniać się wyraźnie od wzorców symboli graficznych innych komitetów wyborczych.

Art. 80.

- § 1. Nazwa i skrót nazwy komitetu wyborczego powinny odróżniać się wyraźnie, z zastrzeżeniem § 2 i 3, od nazw i skrótów nazw innych komitetów wyborczych.
- § 2. Nie stanowi wady zawiadomienia komitetu wyborczego partii politycznej lub komitetu wyborczego organizacji, wpisanych odpowiednio do ewidencji lub rejestru prowadzonych przez właściwy sąd, określenie w nim nazwy lub skrótu nazwy tych samych lub niedostatecznie różniących się od nazw lub skrótów nazw innych komitetów wyborczych. Organ, który wydał wcześniej postanowienie o przyjęciu zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego, w którym podano tę samą lub niedostatecznie różniącą się nazwę lub skrót nazwy, po porozumieniu z pełnomocnikiem wyborczym tego komitetu, zmienia postanowienie, określając w nim nową nazwę lub skrót nazwy komitetu. W razie braku porozumienia organ, który wydał postanowienie, uchyla je i wzywa pełnomocnika wyborczego komitetu wyborczego do usunięcia wady w terminie 3 dni. Przepisy art. 82 § 2–4 stosuje się odpowiednio.
- § 3. Nazwa i skrót nazwy komitetu wyborczego utworzonego przez wyborców zrzeszonych w zarejestrowanych organizacjach mniejszości narodowych mogą być tożsame z nazwą i skrót nazwy tej organizacji. Do zawiadomienia o utworzeniu takiego komitetu dołącza się dokument właściwego organu statutowego organizacji mniejszości narodowej potwierdzający utworzenie komitetu wyborczego przez wyborców będących członkami tej organizacji.
- § 4. Nazwa i skrót nazwy komitetu wyborczego wyborców muszą być różne od nazw lub skrót nazw partii politycznych lub organizacji, wpisanych odpowiednio do ewidencji lub rejestru, prowadzonych przez właściwy sąd.

Art. 81.

Można być pełnomocnikiem wyborczym lub pełnomocnikiem finansowym tylko jednego komitetu wyborczego.

Art. 82.

- § 1. Jeżeli zawiadomienie, o którym mowa w art. 72 § 2, art. 73 § 5, art. 74 § 3, art. 75 § 4 i art. 76 § 5 spełnia warunki określone w kodeksie, właściwy organ wyborczy, w terminie 3 dni od dnia jego doręczenia postanawia o przyjęciu zawiadomienia. Postanowienie o przyjęciu zawiadomienia doręcza się niezwłocznie pełnomocnikowi wyborczemu.

- § 2. Jeżeli zawiadomienie wykazuje wady, właściwy organ wyborczy, w terminie 3 dni od dnia doręczenia zawiadomienia wzywa pełnomocnika wyborczego do ich usunięcia w terminie 5 dni. W wypadku nieusunięcia wad w terminie właściwy organ wyborczy, odmawia przyjęcia zawiadomienia. Postanowienie o odmowie przyjęcia zawiadomienia, wraz z uzasadnieniem, doręcza się niezwłocznie pełnomocnikowi wyborczemu.
- § 3. Pełnomocnikowi wyborczemu służy prawo wniesienia skargi do właściwego organu wyborczego na postanowienie o odmowie przyjęcia zawiadomienia.
- § 4. Zasady wnoszenia skarg i tryb ich rozpatrywania określają przepisy szczególne kodeksu.

Art. 83.

Komitet wyborczy może wykonywać czynności wyborcze po wydaniu przez właściwy organ wyborczy postanowienia o przyjęciu zawiadomienia, o którym mowa w art. 82.

Art. 84.

Właściwy organ wyborczy podaje do wiadomości publicznej w Biuletynie Informacji Publicznej informację o przyjęciu zawiadomień, o których mowa w art. 82.

Art. 85.

- § 1. Komitet wyborczy, z zastrzeżeniem § 2 i 3, ulega rozwiązaniu z mocy prawa po upływie 60 dni od dnia:
- 1) przyjęcia sprawozdania finansowego komitetu wyborczego przez właściwy organ wyborczy albo
  - 2) bezskutecznego upływu terminu do wniesienia skargi, o której mowa w art. 128 § 1, albo
  - 3) wydania orzeczenia, o którym mowa w art. 128 § 2, uwzględniającego skargę na postanowienie właściwego organu wyborczego w przedmiocie odrzucenia sprawozdania.
- § 2. Komitet wyborczy, któremu przysługuje prawo do dotacji podmiotowej, o której mowa w art. 133 lub 134, ulega rozwiązaniu z mocy prawa po upływie 6 miesięcy od dnia otrzymania dotacji.
- § 3. Jeżeli wniesiono protest przeciwko ważności wyborów, ważności wyborów w okręgu wyborczym lub ważności wyboru określonej osoby, komitet wyborczy, który zarejestrował listy kandydatów lub kandydata nie ulega rozwiązaniu przed uprawomocnieniem się orzeczenia sądu.

Art. 86.

- § 1. Komitet wyborczy może ulec rozwiązaniu przed dniem wyborów w trybie przepisów o jego utworzeniu, z zastrzeżeniem § 3. O rozwiązaniu komitetu zawiadamia się niezwłocznie organ wyborczy, który przyjął zawiadomienie o utworzeniu ko-

mitetu, a jeżeli rozwiązanie komitetu nastąpiło po zarejestrowaniu listy kandydatów lub kandydata, także właściwą komisję wyborczą.

- § 2. Po przyjęciu przez właściwy organ wyborczy zawiadomienia o utworzeniu koalicyjnego komitetu wyborczego, zmiany składu koalicji wyborczej są niedopuszczalne. Oświadczenie jednostronne uczestnika koalicji wyborczej o wystąpieniu z koalicji wyborczej nie rodzi skutków prawnych.
- § 3. Komitet wyborczy wyborców ulega rozwiązaniu z mocy prawa, jeżeli liczba osób, które utworzyły komitet wyborczy będzie mniejsza od określonej w kodeksie minimalnej liczby wymaganej dla utworzenia danego komitetu wyborczego wyborców.

Rozdział 11

Kampania wyborcza

Art. 87.

- § 1. Kampania wyborcza rozpoczyna się z dniem ogłoszenia aktu właściwego organu o zarządzeniu wyborów i ulega zakończeniu na 24 godziny przed dniem głosowania.
- § 2. Czynności określone w kodeksie związane z utworzeniem komitetu wyborczego mogą być wykonywane od dnia ogłoszenia aktu o zarządzeniu wyborów, o którym mowa w § 1, do dnia przyjęcia przez właściwy organ wyborczy zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego. Czynności podjęte przed dniem ogłoszenia aktu o zarządzeniu wyborów są nieważne.

Art. 88.

- § 1. Agitacją wyborczą jest nakłanianie lub zachęcanie, do głosowania w określony sposób lub do głosowania na kandydata określonego komitetu wyborczego.
- § 2. Agitację wyborczą można prowadzić od dnia przyjęcia przez właściwy organ zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego na zasadach, w formach i w miejscach, określonych przepisami kodeksu.

Art. 89.

- § 1. Każdy wyborca może prowadzić agitację wyborczą na rzecz kandydatów, w tym zbierać podpisy popierające zgłoszenia kandydatów, po uzyskaniu pisemnej zgody pełnomocnika wyborczego.
- § 2. Podpisy, o których mowa w § 1, można zbierać w miejscu, czasie i w sposób wykluczający stosowanie jakichkolwiek nacisków zmierzających do ich wymuszenia.
- § 3. Zbieranie lub składanie podpisów w zamian za korzyść finansową lub osobistą jest zabronione.

Art. 90.

- § 1. W dniu głosowania oraz na 24 godziny przed tym dniem prowadzenie agitacji wyborczej, w tym zwoływanie zgromadzeń, organizowanie pochodów i manifestacji, wygłaszanie przemówień oraz rozpowszechnianie materiałów wyborczych jest zabronione.
- § 2. Agitacja wyborcza w lokalu wyborczym oraz na terenie budynku, w którym ten lokal się znajduje, jest zabroniona.

Art. 91.

- § 1. Zabrania się prowadzenia agitacji wyborczej:
- 1) na terenie urzędów administracji rządowej i administracji samorządu terytorialnego oraz sądów;
  - 2) na terenie zakładów pracy w sposób i w formach zakłócających ich normalne funkcjonowanie;
  - 3) na terenie jednostek wojskowych i innych jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej oraz oddziałów obrony cywilnej, a także skoszarowanych jednostek podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych.
- § 2. Zabroniona jest agitacja wyborcza na terenie szkół wobec uczniów.
- § 3. Za agitację wyborczą nie uznaje się prowadzonych przez szkołę zajęć z zakresu edukacji obywatelskiej polegających na upowszechnianiu wśród uczniów wiedzy o prawach i obowiązkach obywateli, znaczeniu wyborów w funkcjonowaniu demokratycznego państwa prawa oraz zasadach organizacji wyborów.
- § 4. Zabrania się komitetom wyborczym, kandydatom oraz wyborcom prowadzącym agitację wyborczą na rzecz komitetów wyborczych lub kandydatów organizowania loterii fantowych, innego rodzaju gier losowych oraz konkursów, w których wygranymi są nagrody pieniężne lub przedmioty o wartości wyższej niż wartość przedmiotów zwyczajowo używanych w celach reklamowych lub promocyjnych.
- § 5. Zabrania się podawania oraz dostarczania, w ramach prowadzonej agitacji wyborczej, napojów alkoholowych nieodpłatnie lub po cenach sprzedaży netto możliwych do uzyskania, nie wyższych od cen nabycia lub kosztów wytworzenia.

Art. 92.

- § 1. Materiałem wyborczym jest każdy pochodzący od komitetu wyborczego upubliczniony i utrwalony przekaz informacji mający związek z zarządzonymi wyborami.
- § 2. Materiały wyborcze powinny zawierać wyraźne oznaczenie komitetu wyborczego, od którego pochodzą.
- § 3. Materiały wyborcze podlegają ochronie prawnej.

Art. 93.

- § 1. Na ścianach budynków, ogrodzeniach, latarniach, urządzeniach energetycznych, telekomunikacyjnych i innych można umieszczać plakaty i hasła wyborcze wyłącznie po uzyskaniu zgody właściciela lub zarządcy nieruchomości.
- § 2. Przy ustawianiu własnych urządzeń ogłoszeniowych w celu prowadzenia kampanii wyborczej należy stosować obowiązujące przepisy porządkowe. Przepis art. 92 stosuje się odpowiednio.
- § 3. Plakaty i hasła wyborcze należy umieszczać w taki sposób, aby można je było usunąć bez powodowania szkód.
- § 4. Zabrania się umieszczania plakatów i haseł wyborczych o powierzchni większej niż 2m².
- § 5. Policja lub straż gminna jest obowiązana usuwać na koszt komitetów wyborczych plakaty i hasła wyborcze, których sposób umieszczenia może zagrażać życiu lub zdrowiu ludzi albo bezpieczeństwu mienia bądź bezpieczeństwu w ruchu drogowym.
- § 6. Plakaty i hasła wyborcze oraz urządzenia ogłoszeniowe ustawione w celu prowadzenia agitacji wyborczej pełnomocnicy wyborczy obowiązani są usunąć w terminie 30 dni po dniu wyborów.
- § 7. Wójt postanawia o usunięciu plakatów i haseł wyborczych oraz urządzeń ogłoszeniowych nieusuniętych przez obowiązanych do tego pełnomocników wyborczych w terminie, o którym mowa w § 6. Koszty usunięcia ponoszą obowiązani.

Art. 94.

- § 1. Jeżeli rozpowszechniane, w tym również w prasie w rozumieniu prawa prasowego, materiały wyborcze, w szczególności plakaty, ulotki i hasła, a także wypowiedzi lub inne formy prowadzonej agitacji wyborczej, zawierają informacje nieprawdziwe, kandydat lub pełnomocnik wyborczy zainteresowanego komitetu wyborczego ma prawo wnieść do sądu okręgowego wnioski o wydanie orzeczenia:
- 1) zakazu rozpowszechniania takich informacji;
  - 2) przepadku materiałów wyborczych zawierających takie informacje;
  - 3) nakazania sprostowania takich informacji;
  - 4) nakazania publikacji odpowiedzi na stwierdzenia naruszające dobra osobiste;
  - 5) nakazania przeproszenia osoby, której dobra osobiste zostały naruszone;
  - 6) nakazania uczestnikowi postępowania wpłacenia kwoty do 100.000 złotych na rzecz organizacji pożytku publicznego.
- § 2. Sąd okręgowy rozpoznaje wniosek, o którym mowa w § 1, w ciągu 24 godzin w postępowaniu nieprocesowym. Sąd może rozpoznać sprawę w przypadku usprawiedliwionej nieobecności wnioskodawcy lub uczestnika postępowania, którzy o terminie rozprawy zostali prawidłowo powiadomieni. Postanowienie kończące postępowanie w sprawie sąd niezwłocznie doręcza wraz z uzasadnieniem osobie za-

interesowanej, o której mowa w § 1, i zobowiązanemu do wykonania postanowienia sądu.

- § 3. Na postanowienie sądu okręgowego przysługuje w ciągu 24 godzin zażalenie do sądu apelacyjnego, który rozpoznaje je w ciągu 24 godzin. Od postanowienia sądu apelacyjnego nie przysługuje skarga kasacyjna i podlega ono natychmiastowemu wykonaniu.
- § 4. Publikacja sprostowania, odpowiedzi lub przeprosin następuje najpóźniej w ciągu 48 godzin, na koszt zobowiązanego. W orzeczeniu sąd wskazuje prasę w rozumieniu prawa prasowego, w której nastąpić ma publikacja, oraz termin publikacji.
- § 5. W razie odmowy lub niezamieszczenia sprostowania, odpowiedzi lub przeprosin przez zobowiązanego w sposób określony w postanowieniu sądu, sąd na wniosek zainteresowanego zarządza opublikowanie sprostowania, odpowiedzi lub przeprosin w trybie egzekucyjnym na koszt zobowiązanego.
- § 6. W sprawach, o których mowa w § 1, 4 i 5 przepisu art. 87 § 1 nie stosuje się.

Art. 95.

Informacje, komunikaty, apele i hasła wyborcze, ogłaszane w prasie drukowanej lub w telewizji bądź radiu na koszt komitetów wyborczych muszą zawierać wskazanie, przez kogo są opłacane i od kogo pochodzą. Odpowiedzialnym za umieszczenie tego wskazania jest redaktor w rozumieniu przepisów Prawa prasowego.

Art. 96.

Wykonanie uprawnień wynikających z kodeksu nie ogranicza możliwości dochodzenia przez osoby pokrzywdzone lub poszkodowane uprawnień na podstawie przepisów innych ustaw, wobec osób, których działanie lub zaniechania w toku kampanii wyborczej naruszyło cudze dobra osobiste lub majątkowe.

Art. 97.

Wójt niezwłocznie po rozpoczęciu kampanii wyborczej zapewni na obszarze gminy odpowiednią liczbę miejsc przeznaczonych na bezpłatne umieszczanie urzędowych obwieszczeń wyborczych i plakatów wszystkich komitetów wyborczych oraz poda wykaz tych miejsc do wiadomości publicznej w sposób zwyczajowo przyjęty oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

Art. 98.

- § 1. Na 24 godziny przed dniem głosowania aż do zakończenia głosowania zabrania się podawania do publicznej wiadomości wyników przedwyborczych badań (sondaży) opinii publicznej dotyczących przewidywanych zachowań wyborczych i wyników wyborów oraz wyników sondaży wyborczych przeprowadzanych w dniu głosowania.
- § 2. Przepis § 1 stosuje się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Rozdział 12

Kampania wyborcza w programach nadawców radiowych i telewizyjnych

Art. 99.

- § 1. Komitety wyborcze mają prawo prowadzenia agitacji wyborczej w programach publicznych i niepublicznych nadawców radiowych i telewizyjnych.
- § 2. W wyborach ponownych oraz w wyborach uzupełniających agitację wyborczą, o której mowa w § 1, prowadzi się, jeżeli przeprowadza się głosowanie a przepisy szczególne kodeksu tak stanowią.

Art. 100.

- § 1. Komitetom wyborczym, których kandydaci zostali zarejestrowani przysługuje, w okresie od 15 dnia przed dniem wyborów do dnia zakończenia kampanii wyborczej, prawo do rozpowszechniania nieodpłatnie audycji wyborczych, w programach publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych na koszt tych nadawców.
- § 2. Przez pojęcie rozpowszechniania nieodpłatnie audycji wyborczych rozumie się zarówno rejestrację i emisję wystąpień przedstawicieli komitetów wyborczych bądź kandydatów, jak i rejestrację oraz emisję audycji wyborczych przygotowanych przez komitety wyborcze.
- § 3. Audycją wyborczą jest część programu radiowego lub telewizyjnego, nie pochodząca od nadawcy, stanowiąca odrębną całość ze względu na treść lub formę.
- § 4. Czas antenowy przysługujący jednemu komitetowi wyborczemu nie może być odstępowany innemu komitetowi wyborczemu.
- § 5. Audycje wyborcze jednego komitetu wyborczego nie mogą zawierać treści stanowiących agitację wyborczą na rzecz innego komitetu wyborczego lub jego kandydatów.
- § 6. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji określi w drodze rozporządzenia, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej oraz właściwych zarządów publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych oraz właściwych rad programowych, czas przeznaczony na rozpowszechnianie nieodpłatnie audycji wyborczych w programach ogólnokrajowych i programach regionalnych, tryb postępowania w sprawach podziału czasu rozpowszechniania nieodpłatnie audycji wyborczych, zakres rejestracji oraz sposób przygotowania i emisji audycji wyborczych, w zależności od przeprowadzanych wyborów, uwzględniając typ i rodzaj nośnika zapisu audycji wyborczej, a także sposób rozpowszechniania informacji o terminach emisji audycji wyborczych – uwzględniając szczegółowe zasady i tryb prowadzenia agitacji wyborczej określone w przepisach szczególnych kodeksu.

Art. 101.

- § 1. Audycje wyborcze komitetu wyborczego dostarczane są do publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych nie później niż na 24 godziny przed dniem ich rozpowszechnienia.

- § 2. Czas audycji wyborczych dostarczonych przez komitety wyborcze nie może przekraczać czasu ustalonego dla nich na podstawie przepisów wydanych na podstawie art. 100 § 6.
- § 3. W wypadku stwierdzenia przez publicznego nadawcę radiowego lub telewizyjnego, że dostarczone przez komitet wyborczy materiały audycji wyborczych przekraczają czas ustalony dla tych audycji, wzywa bezzwłocznie komitet wyborczy do skrócenia czasu audycji. W razie bezskutecznego wezwania nadawca przerywa emisję audycji wyborczej w chwili, kiedy upłynął czas audycji przysługujący danemu komitetowi.

Art. 102.

- § 1. Niezależenie od prawa do rozpowszechniania nieodpłatnie audycji wyborczych, każdy komitet wyborczy może, od dnia przyjęcia przez właściwy organ wyborczy zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego do dnia zakończenia kampanii wyborczej, rozpowszechniać odpłatnie audycje wyborcze w programach publicznych i niepublicznych nadawców radiowych i telewizyjnych w formie ogłoszeń wyborczych.
- § 2. Publiczni nadawcy nie mogą odmówić rozpowszechniania, na jednakowych warunkach dla wszystkich komitetów wyborczych korzystających z uprawnienia wynikającego z § 1, ogłoszeń wyborczych.
- § 3. Ogłoszeniem wyborczym jest reklama w rozumieniu art. 4 pkt 6 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz. U. z 2004 r. Nr 253, poz. 2531, z późn. zm.⁷⁾), przygotowana przez komitet wyborczy i przekazana do emisji w ramach prowadzonej agitacji wyborczej.
- § 4. Wysokość opłat pobieranych za rozpowszechnianie ogłoszeń wyborczych, o których mowa w § 1, nie może przekraczać stawek pobieranych za reklamy i musi być ustalana według cennika obowiązującego w dniu ogłoszenia aktu o zarządzenia wyborów.
- § 5. Do ogłoszeń wyborczych, o których mowa w § 1, stosuje się przepisy o działalności reklamowej w programach telewizyjnych i radiowych, z zastrzeżeniem § 6.
- § 6. Czas przeznaczony na rozpowszechnianie odpłatnych ogłoszeń wyborczych nie jest wliczany do ustalonego odrębnymi przepisami dopuszczalnego wymiaru czasu emisji reklam.

Art. 103.

- § 1. Telewizja Polska Spółka Akcyjna, zwana dalej „Telewizją Polską”, ma obowiązek przeprowadzenia debat pomiędzy przedstawicielami tych komitetów wyborczych w wyborach do Sejmu lub w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej, które zarejestrowały swoje listy kandydatów we wszystkich okręgach wyborczych, a w przypadku wyborów Prezydenta Rzeczy-

---

⁷⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2005 r. Nr 17, poz. 141, Nr 85, poz. 728 i Nr 267, poz. 2258, z 2006 r. Nr 51, poz. 377, Nr 83, poz. 574 i Nr 133, poz. 935, z 2007 r. Nr 25, poz. 162 i Nr 61, poz. 411, z 2009 r. Nr 18, poz. 97, Nr 115, poz. 965 i Nr 201, poz. 1540 oraz z 2010 r. Nr 28, poz. 146, Nr 127, poz. 857, Nr 152, poz. 1023 i Nr 182, poz. 1228.

pospolitej – pomiędzy kandydatami. Czas debat nie jest wliczany do czasu antenowego, o którym mowa w art. 100 i art. 102.

§ 2. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji określi w drodze rozporządzenia, po zasięgnięciu opinii Zarządu Telewizji Polskiej, szczegółowe zasady i tryb przeprowadzenia debat, o których mowa w § 1, w tym czas trwania debat i program ogólnokrajowy, w którym debaty będą przeprowadzane, sposób przygotowania i emisji debat, oraz sposób upowszechnienia informacji o terminie emisji debat – tak, aby zapewnić poszanowanie zasady równości w prezentowaniu stanowiska i opinii uczestników debaty.

Art. 104.

Szczegółowe zasady i tryb prowadzenia agitacji wyborczej w programach publicznych i niepublicznych nadawców radiowych i telewizyjnych określają przepisy szczególne kodeksu.

Art. 105.

§ 1. Publiczni nadawcy radiowi i telewizyjni zapewniają Państwowej Komisji Wyborczej oraz komisarzom wyborczym, w okresie od dnia ogłoszenia aktu o zarządzeniu wyborów do dnia głosowania włącznie, możliwość przedstawienia nieodpłatnie odpowiednio w programach ogólnokrajowych oraz regionalnych informacji, wyjaśnień i komunikatów związanych z zarządzonymi wyborami oraz obowiązującymi w danych wyborach przepisami prawnymi.

§ 2. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej i zarządów publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych, określi, w drodze rozporządzenia, tryb postępowania w sprawach, o których mowa w § 1.

Rozdział 13

Finansowanie wyborów z budżetu państwa

Art. 106.

Wydatki związane z organizacją przygotowań i przeprowadzeniem wyborów pokrywane są z budżetu państwa w części Rezerwy celowe zgodnie z zasadami określonymi w niniejszym rozdziale.

Art. 107.

§ 1. Z budżetu państwa pokrywane są wydatki związane z:

- 1) zadaniami Państwowej Komisji Wyborczej oraz Krajowego Biura Wyborczego przewidzianymi w kodeksie;
- 2) zadaniami komisarzy wyborczych i komisji wyborczych niższego stopnia oraz zapewnieniem ich obsługi przez wyznaczone do tych celów organy i jednostki organizacyjne;

- 3) zadaniami organów administracji rządowej oraz podległych im urzędów centralnych i jednostek organizacyjnych, a także innych organów państwowych;
  - 4) zadaniami zleconymi jednostkom samorządu terytorialnego;
  - 5) refundacją wydatków, o których mowa w art. 142 § 6.
- § 2. Środki finansowe na zadania zlecone wykonywane przez jednostki samorządu terytorialnego są przekazywane w terminach umożliwiających ich wykonywanie.
- § 3. Informację o wydatkach, o których mowa w § 1 pkt 1–4, Szef Krajowego Biura Wyborczego podaje do wiadomości publicznej w terminie 5 miesięcy od dnia wyborów.
- § 4. Zasady planowania finansowego oraz realizacji wydatków, o których mowa w § 1 i 2, a także sprawozdawczości finansowej określają przepisy o finansach publicznych.
- § 5. W budżecie państwa zapewnia się ponadto corocznie, w ramach rezerwy celowej, środki na przeprowadzenie wyborów przedterminowych i uzupełniających.
- § 6. Dysponentem środków finansowych, o których mowa w § 1, jest Szef Krajowego Biura Wyborczego.

Rozdział 14

Finansowanie kampanii wyborczej

Art. 108.

Finansowanie kampanii wyborczej jest jawne.

Art. 109.

- § 1. Pełnomocnik wyborczy w terminie 7 dni od dnia przyjęcia przez właściwy organ wyborczy zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego zawiadamia ten organ o adresie strony internetowej na której komitet wyborczy umieszcza informacje określone w kodeksie.
- § 2. Właściwy organ wyborczy podaje informację o adresach stron internetowych, o których mowa w § 1, w Biuletynie Informacji Publicznej.
- § 3. Obowiązek o którym mowa w § 1, nie dotyczy komitetów wyborczych, które zgłaszają kandydata lub kandydatów wyłącznie do rady gminy lub rady powiatu.

Art. 110.

Wydatki ponoszone przez komitety wyborcze w związku z zarządzonymi wyborami są pokrywane z ich źródeł własnych.

Art. 111.

- § 1. Za gospodarkę finansową komitetu wyborczego odpowiedzialny jest i prowadzi ją jego pełnomocnik finansowy.

§ 2. Pełnomocnikiem finansowym nie może być:

- 1) kandydat na posła, kandydat na senatora, kandydat na posła do Parlamentu Europejskiego albo kandydat na Prezydenta Rzeczypospolitej;
- 2) pełnomocnik wyborczy, z zastrzeżeniem art. 399 § 5 pkt 1;
- 3) funkcjonariusz publiczny w rozumieniu art. 115 § 13 Kodeksu karnego.

§ 3. Można być pełnomocnikiem finansowym tylko jednego komitetu wyborczego.

Art. 112.

Komitety wyborcze prowadzą rachunkowość na zasadach określonych odrębnymi przepisami dotyczącymi jednostek nieprowadzących działalności gospodarczej, z uwzględnieniem przepisów kodeksu.

Art. 113.

§ 1. Komitet wyborczy może pozyskiwać i wydatkować środki jedynie na cele związane z wyborami.

§ 2. Zabrania się pozyskiwania środków przez komitet wyborczy:

- 1) przed dniem przyjęcia przez właściwy organ wyborczy zawiadomienia o utworzeniu komitetu;
- 2) po dniu wyborów.

§ 3. Zabrania się wydatkowania środków przez komitet wyborczy:

- 1) przed dniem przyjęcia przez właściwy organ wyborczy zawiadomienia o utworzeniu komitetu;
- 2) po dniu złożenia sprawozdania finansowego, o którym mowa w art. 125 § 1.

Art. 114.

§ 1. Odpowiedzialność za zobowiązania majątkowe komitetu wyborczego ponosi pełnomocnik finansowy.

§ 2. Bez pisemnej zgody pełnomocnika finansowego nie można zaciągać żadnych zobowiązań finansowych w imieniu i na rzecz komitetu wyborczego.

§ 3. W przypadku, gdy z majątku pełnomocnika finansowego nie można pokryć roszczeń wobec komitetu wyborczego odpowiedzialność za zobowiązania majątkowe:

- 1) komitetu wyborczego partii politycznej albo organizacji ponosi partia polityczna albo organizacja, która utworzyła komitet wyborczy, a w przypadku komitetu wyborczego utworzonego przez stowarzyszenie zwykłe – solidarnie członkowie stowarzyszenia;
- 2) koalicyjnego komitetu wyborczego ponoszą solidarnie partie polityczne wchodzące w skład koalicji wyborczej;
- 3) komitetu wyborczego wyborców ponoszą solidarnie osoby wchodzące w skład komitetu.

§ 4. Odpowiedzialność za zobowiązania majątkowe, o której mowa w § 1–3, obejmuje także zobowiązania związane z rozliczeniem korzyści majątkowych przyjętych przez komitet wyborczy z naruszeniem przepisów kodeksu, z wyłączeniem korzyści, o których mowa w art. 132 § 4.

Art. 115.

§ 1. Zabronione jest przekazywanie środków finansowych i wartości niepieniężnych przez jeden komitet wyborczy na rzecz innego komitetu wyborczego.

§ 2. Zabronione jest przeprowadzanie przez komitet wyborczy zbiórek publicznych.

Art. 116.

§ 1. Środki finansowe komitetu wyborczego partii politycznej mogą pochodzić wyłącznie z funduszu wyborczego tej partii, tworzonego na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 857, z późn. zm.⁸⁾).

§ 2. Środki finansowe koalicyjnego komitetu wyborczego mogą pochodzić wyłącznie z funduszy wyborczych partii politycznych wchodzących w skład koalicji wyborczej.

§ 3. Środki finansowe:

1) komitetu wyborczego organizacji,

2) komitetu wyborczego wyborców

– mogą pochodzić wyłącznie z wpłat obywateli polskich mających miejsce stałego zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej oraz kredytów bankowych zaciąganych wyłącznie na cele związane z wyborami.

§ 4. Środki finansowe komitetu wyborczego kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej mogą pochodzić wyłącznie z wpłat obywateli polskich mających miejsce stałego zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, z funduszy wyborczych partii politycznych oraz z kredytów bankowych zaciąganych na cele związane z wyborami.

§ 5. Komitetom wyborczym nie wolno przyjmować wartości niepieniężnych, z wyjątkiem nieodpłatnego rozpowszechniania plakatów i ulotek wyborczych przez osoby fizyczne.

§ 6. Poręczycielem kredytu, o którym mowa w § 3 i 4, może być wyłącznie obywatel polski mający miejsce stałego zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, z tym że zobowiązanie poręczyciela nie może przekroczyć kwoty równej sumie wpłat określonej w art. 118 § 2. Poręczenie kredytu jest niezbywalne.

---

⁸⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2001 r. Nr 154, poz. 1802, z 2002 r. Nr 127, poz. 1089, z 2003 r. Nr 57, poz. 507, z 2004 r. Nr 25, poz. 219 i Nr 273, poz. 2703, z 2005 r. Nr 167, poz. 1398, z 2008 r. Nr 171, poz. 1056, z 2009 r. Nr 213, poz. 1652.

Art. 117.

- § 1. Komitet wyborczy partii politycznej oraz koalicyjny komitet wyborczy, mogą nieodpłatnie korzystać w czasie kampanii wyborczej z lokali partii politycznej, jak również z jej sprzętu biurowego.
- § 2. Komitet wyborczy wyborców może nieodpłatnie korzystać w czasie kampanii wyborczej z lokalu osoby wchodzącej w skład komitetu wyborczego, jak również z jej sprzętu biurowego.
- § 3. Komitet wyborczy organizacji może nieodpłatnie korzystać w czasie kampanii wyborczej z lokalu tej organizacji, jak również z jej sprzętu biurowego.

Art. 118.

- § 1. Środki finansowe komitetu wyborczego są gromadzone wyłącznie na jednym rachunku bankowym. Zawiadomienie, o którym mowa w art. 82 stanowi podstawę do otwarcia rachunku bankowego, dokonania wpisu do Rejestru Gospodarki Narodowej (REGON) oraz nadania numeru identyfikacji podatkowej (NIP) na zasadach określonych w przepisach o ewidencji i identyfikacji podatników i płatników.
- § 2. Suma wpłat od obywatela polskiego na rzecz danego komitetu wyborczego nie może przekraczać 15-krotności minimalnego wynagrodzenia za pracę, ustalanego na podstawie odrębnych przepisów, obowiązującego w dniu poprzedzającym dzień ogłoszenia aktu o zarządzeniu wyborów.
- § 3. Kandydat na posła, kandydat na senatora, kandydat na Prezydenta Rzeczypospolitej oraz kandydat na posła do Parlamentu Europejskiego będący obywatelem polskim może wpłacić na rzecz komitetu wyborczego sumę nie przekraczającą 45-krotności minimalnego wynagrodzenia za pracę, ustalanego na podstawie odrębnych przepisów, obowiązującego w dniu poprzedzającym dzień ogłoszenia aktu o zarządzeniu wyborów.
- § 4. W przypadku gdy suma wpłat od obywatela polskiego na rzecz danego komitetu wyborczego przekroczy kwoty określone odpowiednio w § 2 albo 3, wówczas nadwyżka sumy ponad dopuszczalny limit podlega przepadkowi na rzecz Skarbu Państwa na zasadach określonych w art. 132.
- § 5. Środki finansowe mogą być wpłacane na rzecz komitetu wyborczego jedynie czekiem rozrachunkowym, przelewem lub kartą płatniczą.
- § 6. Umowa rachunku bankowego zawarta w imieniu komitetu wyborczego musi zawierać zastrzeżenie o wymaganym w kodeksie sposobie dokonywania wpłat na rzecz komitetu wyborczego oraz dopuszczalnym źródle pozyskiwania środków finansowych przez komitet wyborczy, a także o dopuszczalnym terminie dokonywania wpłat.

Art. 119.

- § 1. Komitety wyborcze mogą wydatkować na agitację wyborczą wyłącznie kwoty ograniczone limitami ustalonymi w przepisach szczególnych kodeksu.

§ 2. Wydatki komitetu wyborczego, który w danych wyborach zgłosił kandydatów do więcej niż jednego wybieranego organu, przeznaczone na agitację wyborczą, są ograniczone łącznym limitem, powstającym przez zsumowanie limitów ustalonych w przepisach szczególnych kodeksu.

Art. 120.

Wydatki komitetu wyborczego na agitację wyborczą prowadzoną w formach i na zasadach właściwych dla reklamy, w tym w prasie w rozumieniu przepisów prawa prasowego, nie mogą przekraczać 80 % limitu, o którym mowa w art. 119.

Art. 121.

Państwowa Komisja Wyborcza, w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia aktu właściwego organu o zarządzeniu wyborów ogłasza w formie komunikatu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” i podaje do wiadomości publicznej w Biuletynie Informacji Publicznej liczbę wyborców ujętych w rejestrach wyborców na terenie całego kraju według stanu na koniec kwartału poprzedzającego dzień ogłoszenia aktu o zarządzeniu wyborów.

Art. 122.

- § 1. W przypadku uzyskania nadwyżki pozyskanych środków na cele kampanii wyborczej nad poniesionymi wydatkami komitet wyborczy partii politycznej przekazuje ją na fundusz wyborczy tej partii.
- § 2. W przypadku uzyskania nadwyżki pozyskanych środków na cele kampanii wyborczej nad poniesionymi wydatkami koalicyjny komitet wyborczy przekazuje ją na fundusze wyborcze partii wchodzących w skład koalicji wyborczej w proporcji ustalonej w umowie koalicyjnej, a w razie braku stosownych postanowień w umowie – na rzecz organizacji pożytku publicznego. O przekazaniu nadwyżki pełnomocnik finansowy informuje właściwy organ wyborczy w terminie 7 dni od dnia jej przekazania.
- § 3. W przypadku uzyskania nadwyżki pozyskanych środków na cele kampanii wyborczej nad poniesionymi wydatkami przez komitety wyborcze, o których mowa w art. 74, art. 75 i art. 76, komitety te przekazują ją na rzecz organizacji pożytku publicznego. O przekazaniu nadwyżki pełnomocnik finansowy informuje właściwy organ wyborczy.
- § 4. Wysokość nadwyżki ustala się po wydaniu przez właściwy organ wyborczy ostatecznego postanowienia o przyjęciu bądź odrzuceniu sprawozdania finansowego, z uwzględnieniem zobowiązań majątkowych, o których mowa w art. 114 § 2.
- § 5. Przekazanie nadwyżki następuje w terminie 14 dni od dnia:
- 1) doręczenia postanowienia o przyjęciu sprawozdania finansowego albo
  - 2) bezskutecznego upływu terminu do wniesienia skargi lub odwołania, o których mowa w art. 128, albo
  - 3) uprawomocnienia się orzeczenia wydanego przez sąd – w wypadku złożenia skargi lub odwołania, o których mowa w art. 128, albo

- 4) uprawomocnienia się wydanego przez sąd orzeczenia w sprawie przypadku na rzecz Skarbu Państwa korzyści majątkowych przyjętych przez komitet wyborczy z naruszeniem przepisów kodeksu – w wypadku, o którym mowa w art. 132 § 5.

Art. 123.

Wszelkie wezwania i informacje pisemne dostarczane przez komitet wyborczy wyborców oraz komitet wyborczy organizacji, mające na celu pozyskanie środków na wybory, muszą zawierać informację o treści przepisów art. 116 § 3–5, art. 118 § 3, art. 132 § 1, art. 532.

Art. 124.

- § 1. Do finansowania komitetów wyborczych partii politycznych w sprawach nieuregulowanych w kodeksie stosuje się przepisy ustawy o partiach politycznych.
- § 2. Od dnia przyjęcia przez właściwy organ wyborczy zawiadomienia, o którym mowa odpowiednio w art. 72 § 2 albo art. 73 § 5, do dnia wyborów partia polityczna, która samodzielnie utworzyła komitet wyborczy lub wchodzi w skład koalicji wyborczej, nie może prowadzić i finansować agitacji wyborczej na rzecz upowszechniania celów programowych partii politycznej.

Art. 125.

- § 1. Pełnomocnik finansowy, w terminie 3 miesięcy od dnia wyborów, przedkłada organowi wyborczemu, któremu komitet wyborczy złożył zawiadomienie o utworzeniu komitetu sprawozdanie o przychodach, wydatkach i zobowiązaniach finansowych komitetu, w tym o uzyskanych kredytach bankowych i warunkach ich uzyskania zwane dalej „sprawozdaniem finansowym”.
- § 2. Jeżeli sprawozdanie finansowe przedkładane jest Państwowej Komisji Wyborczej do sprawozdania dołącza się opinię biegłego rewidenta wraz z raportem.
- § 3. Opinię biegłego rewidenta i raportu nie sporządza się, jeżeli pełnomocnik finansowy w terminie 30 dni od dnia wyborów zawiadomi właściwy organ wyborczy, że komitet wyborczy nie miał przychodów, nie poniósł wydatków ani nie ma zobowiązań finansowych.
- § 4. Biegłego rewidenta, o którym mowa w § 2, wybiera Państwowa Komisja Wyborcza spośród kandydatów zgłoszonych przez Krajową Radę Biegłych Rewidentów w liczbie uzgodnionej z Państwową Komisją Wyborczą.
- § 5. Komisarz wyborczy badając sprawozdanie finansowe może zlecać sporządzenie przez biegłego rewidenta ekspertyz lub opinii i raportów.
- § 6. Koszty sporządzenia opinii i raportu, o których mowa w § 2 i § 5, pokrywane są z budżetu państwa w części Budżet, finanse publiczne i instytucje finansowe.

Art. 126.

- § 1. W wyborach do Sejmu i do Senatu, wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej oraz wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Państwa Komisja Wyborcza podaje do wiadomości publicznej w Biuletynie Informacji Publicznej sprawozdanie finansowe komitetu wyborczego w terminie 30 dni od dnia jego złożenia.
- § 2. Sprawozdania finansowe, o których mowa w § 1, Państwowa Komisja Wyborcza ogłasza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” po upływie terminu, o którym mowa w § 1.
- § 3. Sprawozdania finansowe przedkładane komisarzowi wyborczemu są udostępniane przez niego na wniosek zainteresowanych podmiotów. Komisarz wyborczy podaje do publicznej wiadomości, w formie komunikatu w dzienniku o zasięgu co najmniej wojewódzkim, informację o miejscu, czasie i sposobie ich udostępniania do wglądu.
- § 4. Wykaz wpłat obywateli polskich na rzecz komitetu wyborczego organizacji i komitetu wyborczego wyborców Państwowa Komisja Wyborcza udostępnia do wglądu na wniosek, w trybie i na zasadach określonych przepisami ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926, z późn. zm.⁹⁾).
- § 5. Pozostałe rodzaje dokumentów załączone do sprawozdań finansowych udostępniane są do wglądu podmiotom wymienionym w art. 127 § 7 w okresie przewidzianym na złożenie zastrzeżenia do sprawozdań finansowych, a pozostałym podmiotom udostępniane są po tym okresie na podstawie ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej.

Art. 127.

- § 1. Organ wyborczy, któremu złożono sprawozdanie finansowe, w terminie 6 miesięcy od dnia złożenia sprawozdania finansowego:
- 1) przyjmuje sprawozdanie bez zastrzeżeń;
  - 2) przyjmuje sprawozdanie, wskazując na jego uchybienia, albo
  - 3) odrzuca sprawozdanie w wypadku stwierdzenia:
    - a) pozyskania lub wydatkowania środków komitetu wyborczego z naruszeniem przepisów art. 113 albo limitu, o którym mowa w art. 119,
    - b) przeprowadzania zbiorów publicznych wbrew zakazowi, o którym mowa w art. 115 § 2,
    - c) przyjęcia przez komitet wyborczy partii politycznej albo koalicyjny komitet wyborczy środków finansowych pochodzących z innego źródła niż Fundusz Wyborczy,

---

⁹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2002 r. Nr 153, poz. 1271, z 2004 r. Nr 25, poz. 219 i Nr 33, poz. 285, z 2006 r. Nr 104, poz. 708 i 711, z 2007 r. Nr 165, poz. 1170 i Nr 176, poz. 1238 oraz z 2010 r. Nr 41, poz. 233 i Nr 182, poz. 1228.

- d) przekazania komitetowi wyborczemu wyborców lub komitetowi wyborczemu organizacji albo przyjęcia przez te komitety środków finansowych lub wartości niepieniężnych z naruszeniem przepisów art. 116 § 3–6,
  - e) przyjęcia przez komitet wyborczy partii politycznej albo koalicyjny komitet wyborczy wartości niepieniężnych z naruszeniem przepisu art. 116 § 5.
- § 2. Odrzucenie sprawozdania następuje również w przypadku poręczenia kredytu z naruszeniem przepisów art. 116 § 6, a także dokonania czynności skutkującej zmniejszeniem wartości zobowiązań komitetu przez inną osobę aniżeli wymieniona w art. 116 § 6 lub dokonanej z naruszeniem limitu wpłat, o którym mowa w art. 118 § 2.
- § 3. W razie zaistnienia wątpliwości co do prawidłowości sprawozdania finansowego właściwy organ wyborczy wzywa komitet wyborczy do usunięcia wad sprawozdania lub udzielenia wyjaśnień w określonym terminie.
- § 4. Organ wyborczy, badając sprawozdanie finansowe, może zlecać sporządzenie ekspertyz lub opinii.
- § 5. Organy administracji publicznej udzielają Państwowej Komisji Wyborczej, na jej żądanie, pomocy niezbędnej w badaniu sprawozdania finansowego.
- § 6. Organy kontroli, rewizji i inspekcji, działające w administracji rządowej i samorządzie terytorialnym, współpracują z Państwową Komisją Wyborczą i są obowiązane do udostępniania Państwowej Komisji Wyborczej, na jej wniosek, wyników postępowań kontrolnych prowadzonych przez te organy.
- § 7. W terminie 30 dni od dnia ogłoszenia sprawozdania finansowego:
- 1) partie polityczne,
  - 2) komitety wyborcze, które brały udział w danych wyborach,
  - 3) stowarzyszenia i fundacje, które w swoich statutach przewidują działania związane z analizą finansowania kampanii wyborczych
- mogą zgłaszać do Państwowej Komisji Wyborczej umotywowane pisemne zastrzeżenia do sprawozdań finansowych komitetów wyborczych.
- § 8. Organ wyborczy w terminie 60 dni od dnia zgłoszenia zastrzeżenia, o którym mowa w § 7, udziela pisemnej odpowiedzi na zastrzeżenie.

Art. 128.

- § 1. W wypadku odrzucenia sprawozdania finansowego komitetu wyborczego przez Państwową Komisję Wyborczą pełnomocnik finansowy ma prawo, w terminie 14 dni od dnia doręczenia postanowienia o odrzuceniu sprawozdania, wnieść do Sądu Najwyższego skargę na postanowienie Państwowej Komisji Wyborczej w przedmiocie odrzucenia sprawozdania.
- § 2. Sąd Najwyższy rozpatruje skargę i wydaje w tej sprawie orzeczenie w terminie 60 dni od dnia doręczenia skargi. Orzeczenie doręcza się pełnomocnikowi finansowemu i Państwowej Komisji Wyborczej.
- § 3. Rozpatrzenie skargi przez Sąd Najwyższy następuje w składzie 7 sędziów, w postępowaniu nieprocesowym.

- § 4. Od orzeczenia Sądu Najwyższego nie przysługuje środek prawny.
- § 5. W przypadku odrzucenia sprawozdania finansowego komitetu wyborczego przez komisarza wyborczego pełnomocnik finansowy ma prawo, w terminie 14 dni od dnia doręczenia postanowienia o odrzuceniu sprawozdania, wnieść do sądu okręgowego odwołanie od postanowienia. Rozpoznanie odwołania przez sąd okręgowy następuje w postępowaniu nieprocesowym w terminie 30 dni od dnia doręczenia odwołania. Od orzeczenia sądu okręgowego nie przysługuje środek prawny.
- § 6. Jeżeli Sąd Najwyższy albo sąd okręgowy uzna skargę pełnomocnika finansowego za zasadną, odpowiednio Państwowa Komisja Wyborcza albo komisarz wyborczy niezwłocznie postanawia o przyjęciu sprawozdania finansowego.
- § 7. Po bezskutecznym upływie terminu do wniesienia skargi, o której mowa w § 1, lub odwołania, o którym mowa w § 5, albo po wydaniu orzeczenia, o którym mowa w § 2 lub 5, uznającego odwołanie lub skargę pełnomocnika finansowego za niezasadne, organ, któremu przedłożono sprawozdanie finansowe, przekazuje postanowienie o jego odrzuceniu naczelnikowi urzędu skarbowego właściwemu miejscowo ze względu na siedzibę komitetu wyborczego.

Art. 129.

Organ wyborczy, któremu złożono sprawozdanie finansowe podaje do publicznej wiadomości w Biuletynie Informacji Publicznej, w formie komunikatu, informację o przyjętych i odrzuconych sprawozdaniach finansowych komitetów wyborczych.

Art. 130.

- § 1. W razie niezłożenia w terminie sprawozdania finansowego przez:
- 1) komitet wyborczy partii politycznej – partii politycznej nie przysługuje prawo do dotacji, o której mowa w art. 133 lub 134, oraz prawo do subwencji, o której mowa w art. 28 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych;
  - 2) koalicyjny komitet wyborczy – partii politycznej wchodzącej w skład koalicji wyborczej nie przysługuje prawo do dotacji, o której mowa w art. 133 lub art. 134, oraz prawo do subwencji, o której mowa w art. 28 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych;
  - 3) komitet wyborczy wyborców – nie przysługuje mu prawo do dotacji, o której mowa w art. 133 lub 134.
- § 2. Do sprawozdania finansowego złożonego po terminie stosuje się odpowiednio przepisy art. 125–128.

Art. 131.

- § 1. W razie odrzucenia przez Państwową Komisję Wyborczą sprawozdania finansowego lub odrzucenia skargi, o której mowa w art. 128 § 1, przysługująca partii politycznej lub komitetowi wyborczemu wyborców dotacja, o której mowa w art. 133 lub art. 134, pomniejszona zostaje o kwotę stanowiącą równowartość trzykrotności wysokości środków pozyskanych lub wydatkowanych z naruszeniem przepisów, o których mowa w art. 127 § 1 pkt 3.

- § 2. W razie odrzucenia przez Państwową Komisję Wyborczą sprawozdania finansowego lub odrzucenia skargi, o której mowa w art. 128 § 1, przysługująca partii politycznej subwencja, o której mowa w art. 28 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych, pomniejszona zostaje o kwotę stanowiącą równowartość trzykrotności wysokości środków pozyskanych lub wydatkowanych z naruszeniem przepisów, o których mowa w art. 127 § 1 pkt 3.
- § 3. Pomniejszenie wysokości dotacji lub subwencji, o którym mowa w § 1 i 2, nie może przekraczać 75 % wysokości dotacji o której mowa w art. 133 § 1 albo w art. 134 § 1 lub 75 % wysokości subwencji, o której mowa w art. 28 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych.

Art. 132.

- § 1. Korzyści majątkowe przyjęte przez komitet wyborczy z naruszeniem przepisów kodeksu podlegają przypadkowi na rzecz Skarbu Państwa. Jeżeli korzyść majątkowa została zużyta lub utracona, przypadkowi podlega jej równowartość.
- § 2. Korzyścią majątkową, która podlega przypadkowi na rzecz Skarbu Państwa jest również wartość dokonanej czynności skutkującej zmniejszeniem wartości zobowiązań komitetu wyborczego przez inną osobę aniżeli wymieniona w art. 116 § 6 lub dokonanej z naruszeniem zasad, o których mowa w art. 116 § 6 lub art. 118 § 2.
- § 3. Przepis § 1 nie dotyczy korzyści majątkowych przekazanych komitetowi wyborczemu z naruszeniem przepisów kodeksu, których komitet wyborczy nie przyjął lub które zwrócił w terminie 30 dni od dnia przekazania.
- § 4. Przepis § 1 nie dotyczy korzyści majątkowych przekazanych komitetowi wyborczemu z naruszeniem przepisów kodeksu, które to korzyści lub ich równowartość zostały, w terminie 14 dni od dnia doręczenia komitetowi wyborczemu postanowienia o przyjęciu lub o odrzuceniu jego sprawozdania finansowego, a w przypadku złożenia skargi lub odwołania, o których mowa w art. 128 § 1 i § 5 – w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się orzeczenia wydanego przez właściwy sąd, dobrowolnie wpłacone na konto urzędu skarbowego właściwego dla siedziby komitetu. Korzyści majątkowe o charakterze niepieniężnym komitet wyborczy przekazuje temu urzędowi skarbowemu. Potwierdzenie przekazania korzyści majątkowej lub jej równowartości komitet wyborczy przedstawia właściwemu organowi wyborczemu.
- § 5. Przyjęcie korzyści majątkowych z naruszeniem przepisów kodeksu stwierdza właściwy organ wyborczy, w postanowieniu o przyjęciu lub o odrzuceniu sprawozdania finansowego.
- § 6. W przypadku niewykonania czynności, o których mowa w § 4 zdanie pierwsze i drugie, albo jednej z tych czynności naczelnik urzędu skarbowego właściwy miejscowo dla siedziby komitetu wyborczego, na wniosek Państwowej Komisji Wyborczej lub komisarza wyborczego, występuje do sądu przeciwko podmiotom, o których mowa w art. 114 § 1, o orzeczenie przypadku korzyści majątkowej lub jej równowartości oraz wydanie tej korzyści majątkowej lub zapłatę jej równowartości.

- § 7. Sędem właściwym do orzekania w sprawach, o których mowa w § 1, jest sąd okręgowy właściwy ze względu na siedzibę organu skarbowego, o którym mowa w § 6.
- § 8. Do postępowania w sprawie przepadku korzyści majątkowej stosuje się przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu nieprocesowym.
- § 9. Egzekucja korzyści majątkowej lub jej równowartości następuje w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Organem egzekucyjnym jest naczelnik urzędu skarbowego, o którym mowa w § 6.
- § 10. Przejęte rzeczy ruchome, wierzytelności i inne prawa majątkowe naczelnik urzędu skarbowego spienięża według przepisów o egzekucji należności pieniężnych w postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Art. 133.

- § 1. Partii politycznej, której komitet wyborczy uczestniczył w wyborach, partii politycznej wchodzącej w skład koalicji wyborczej, a także komitetowi wyborczemu wyborców uczestniczących w wyborach do Sejmu i do Senatu przysługuje prawo do dotacji z budżetu państwa, zwanej dalej „dotacją podmiotową”, za każdy uzyskany mandat posła i senatora. Wydatki związane z dotacją podmiotową pokrywane są z budżetu państwa w części Budżet, finanse publiczne i instytucje finansowe.
- § 2. Wysokość dotacji podmiotowej oblicza się według wzoru:

$$D_p = \frac{W}{560} \times M,$$

gdzie poszczególne symbole oznaczają:

D_p – wysokość przysługującej dotacji podmiotowej,

W – sumę wydatków na kampanię wyborczą komitetów wyborczych (do wysokości przysługujących komitetom wyborczym limitów wydatków przewidzianych w wyborach do Sejmu i do Senatu), które uzyskały co najmniej 1 mandat,

M – liczbę mandatów posłów i senatorów uzyskanych przez dany komitet wyborczy.

- § 3. Dotacja podmiotowa przysługuje wyłącznie do wysokości wydatków uwidocznionej w sprawozdaniu finansowym.
- § 4. Dotacja podmiotowa przysługuje w wysokości, o której mowa w § 2 i 3, także za każdy mandat posła i senatora uzyskany w wyborach ponownych do Sejmu i do Senatu oraz w wyborach uzupełniających do Senatu.
- § 5. Wysokość dotacji podmiotowej przysługującej partii politycznej wchodzącej w skład koalicji wyborczej ustala się dzieląc kwotę obliczoną zgodnie z § 2 między partie wchodzące w skład koalicji w proporcjach określonych w umowie zawiązującej koalicję wyborczą. Proporcje określone w tej umowie nie mogą być zmienione. Jeżeli partie polityczne wchodzące w skład koalicji wyborczej nie określiły

w umowie zawiązującej koalicję proporcji, to należną koalicji dotację podmiotową każdej z nich wypłaca się w równych częściach.

- § 6. Przekazania dotacji podmiotowej na wskazany przez podmioty, o których mowa w § 1, rachunek bankowy dokonuje minister właściwy do spraw finansów publicznych na podstawie informacji Państwowej Komisji Wyborczej o uprawnionych do otrzymania dotacji podmiotowej oraz o liczbie mandatów uzyskanych przez dany komitet wyborczy. Dotacja podmiotowa jest wypłacana w terminie 9 miesięcy od dnia wyborów.
- § 7. W przypadku podziału, połączenia albo likwidacji partii politycznych odnośnie do ich prawa do dotacji podmiotowej stosuje się odpowiednio przepisy art. 37 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych.

Art. 134.

§ 1. Partii politycznej, której komitet wyborczy uczestniczył w wyborach, partii politycznej wchodzącej w skład koalicji wyborczej, a także komitetowi wyborczemu wyborców uczestniczącym w wyborach do Parlamentu Europejskiego przysługuje prawo do dotacji z budżetu państwa, zwanej dalej „dotacją podmiotową”, za każdy uzyskany mandat posła do Parlamentu Europejskiego. Wydatki związane z dotacją podmiotową są pokrywane z budżetu państwa w części Budżet, finanse publiczne i instytucje finansowe.

§ 2. Wysokość dotacji podmiotowej oblicza się według wzoru:

$$D_p = \frac{W}{L} \times M,$$

gdzie poszczególne symbole oznaczają:

D_p – wysokość przysługującej dotacji podmiotowej,

W – kwotę złotych równą liczbie wyborców, którzy oddali głosy,

L – liczbę wybieranych w Rzeczypospolitej Polskiej posłów do Parlamentu Europejskiego,

M – liczbę mandatów uzyskanych przez dany komitet wyborczy.

- § 3. Dotacja podmiotowa przysługuje wyłącznie do wysokości wydatków uwidocznionej w sprawozdaniu finansowym, przyjętym przez Państwową Komisję Wyborczą.
- § 4. Wysokość dotacji podmiotowej przysługującej partii politycznej wchodzącej w skład koalicji wyborczej ustala się dzieląc kwotę obliczoną zgodnie z § 2 między partie wchodzące w skład koalicji w proporcjach określonych w umowie zawiązującej koalicję wyborczą. Proporcje określone w tej umowie nie mogą być zmienione. Jeżeli partie polityczne wchodzące w skład koalicji wyborczej nie określiły w umowie zawiązującej koalicję proporcji, to należną koalicji dotację podmiotową każdej z nich wypłaca się w równych częściach.
- § 5. Przekazania dotacji podmiotowej na wskazany przez podmioty, o których mowa w § 1, rachunek bankowy dokonuje minister właściwy do spraw finansów publicznych na podstawie informacji Państwowej Komisji Wyborczej o uprawnionych do otrzymania dotacji podmiotowej oraz o liczbie mandatów uzyskanych

przez dany komitet wyborczy. Dotacja podmiotowa jest wypłacana w terminie 9 miesięcy od dnia wyborów.

- § 6. W przypadku podziału, połączenia albo likwidacji partii politycznych odnośnie do ich prawa do dotacji podmiotowej stosuje się odpowiednio przepisy art. 37 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o partiach politycznych.

Rozdział 15

Przepisy szczególne

Art. 135.

Wszelkie pisma oraz postępowanie sądowe i administracyjne w sprawach wyborczych są wolne od opłat administracyjnych i kosztów sądowych.

Art. 136.

Dokumenty wymagane na podstawie przepisów kodeksu niesporządzone w języku polskim są składane wraz z tłumaczeniem przysięgłym na język polski.

Art. 137.

- § 1. Dokumenty z wyborów są przekazywane do archiwów państwowych i mogą być udostępniane.
- § 2. Minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, na wniosek Państwowej Komisji Wyborczej złożony po porozumieniu z Naczelnym Dyrektorem Archiwów Państwowych, określi, w drodze rozporządzenia, sposób przekazywania, przechowywania i udostępniania dokumentów z wyborów, ze szczególnym uwzględnieniem okresu, po jakim muszą być one przekazywane do archiwów państwowych, potrzeby ochrony przekazywanych, przechowywanych materiałów i zawartych w nich danych oraz podmiotów, którym dokumenty mogą być udostępniane.

Art. 138.

- § 1. Ilekroć w kodeksie jest mowa o upływie terminu do wniesienia skargi, odwołania lub innego dokumentu do sądu, organu wyborczego, urzędu gminy, konsula albo kapitana statku, należy przez to rozumieć dzień złożenia skargi, odwołania lub innego dokumentu w sądzie, organowi wyborczemu, w urzędzie gminy, w konsulacie lub kapitanowi statku.
- § 2. Jeżeli koniec terminu wykonania czynności określonej w kodeksie przypada na sobotę albo na dzień ustawowo wolny od pracy, termin upływa pierwszego roboczego dnia po tym dniu.
- § 3. Jeżeli kodeks nie stanowi inaczej, czynności wyborcze określone kalendarzem wyborczym oraz czynności, o których mowa w § 1, są dokonywane w godzinach urzędowania sądów, organów wyborczych, urzędów gmin oraz konsulatów.

Art. 139.

- § 1. W razie zbiegu terminu wyborów do Sejmu i Senatu z wyborami Prezydenta Rzeczypospolitej wybory Prezydenta przeprowadzają komisje wyborcze powołane dla wyborów do Sejmu.
- § 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio w razie zbiegu terminu wyborów uzupełniających do Senatu i wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej.
- § 3. W wypadkach, o których mowa w § 1 i 2, sporządza się oddzielnie protokoły głosowania w obwodach oraz protokoły głosowania i wyników wyborów.

Dział II

Organy wyborcze

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 140.

- § 1. Stałymi organami wyborczymi są Państwowa Komisja Wyborcza oraz komisarze wyborczy.
- § 2. Organami wyborczymi powoływanymi w związku z zarządzonymi wyborami są odpowiednio okręgowe, rejonowe i terytorialne komisje wyborcze oraz obwodowe komisje wyborcze.
- § 3. Terytorialnymi komisjami wyborczymi są: wojewódzkie, powiatowe i gminne komisje wyborcze.
- § 4. Właściwość rzeczową oraz miejscową komisji wyborczych, o których mowa w § 2 i 3, określają przepisy szczególne kodeksu.

Art. 141.

- § 1. Można być członkiem tylko jednej komisji wyborczej. Nie mogą być członkami komisji kandydaci w wyborach, pełnomocnicy wyborczy, pełnomocnicy finansowi oraz mężowie zaufania.
- § 2. Członkostwo w komisji wyborczej wygasa z dniem podpisania zgody na kandydowanie w wyborach bądź objęcia funkcji pełnomocnika lub męża zaufania, o których mowa w § 1.
- § 3. Członkowie komisji wyborczej nie mogą prowadzić agitacji wyborczej na rzecz poszczególnych kandydatów oraz list kandydatów.

Art. 142.

- § 1. Członkom komisji wyborczych przysługują:

- 1) diety oraz zwrot kosztów podróży i noclegów;
  - 2) zryczałtowane diety za czas związany z wykonywaniem zadań członka komisji w przypadku członków okręgowych, rejonowych i terytorialnych komisji wyborczych oraz za czas związany z przeprowadzeniem głosowania oraz ustaleniem wyników głosowania w przypadku członków obwodowych komisji wyborczych.
- § 2. W przypadku gdy członek okręgowej, rejonowej lub terytorialnej komisji wyborczej nie brał udziału we wszystkich posiedzeniach komisji, przysługująca mu dieta, o której mowa w § 1 pkt 2, ulega obniżeniu proporcjonalnie do liczby posiedzeń komisji, w których nie brał udziału.
- § 3. Członkom Państwowej Komisji Wyborczej, a także przewodniczącym okręgowych i rejonowych komisji wyborczych, którzy pełnią funkcje z urzędu jako komisarze wyborczy, nie przysługują zryczałtowane diety, o których mowa w § 1 pkt 2.
- § 4. Członkowi obwodowej, rejonowej lub terytorialnej komisji wyborczej, w związku z wykonywaniem zadań, przysługuje do 5 dni zwolnienia od pracy z zachowaniem prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego oraz uprawnień ze stosunku pracy, z wyjątkiem prawa do wynagrodzenia.
- § 5. Osoby wchodzące w skład komisji wyborczych korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych i ponoszą odpowiedzialność jak funkcjonariusze publiczni.
- § 6. Członkom komisji wyborczych przysługuje na podstawie przepisów o zaopatrzeniu z tytułu wypadków lub chorób zawodowych powstałych w szczególnych okolicznościach zaopatrzenie z tytułu wypadku przy wykonywaniu zadań tych komisji.
- § 7. Państwowa Komisja Wyborcza, określi, w drodze uchwały:
- 1) wysokość oraz szczegółowe zasady, na których przysługują diety, zwrot kosztów podróży i noclegów oraz zryczałtowane diety, o których mowa w § 1,
  - 2) warunki obniżania wysokości diet członków komisji wyborczych w przypadku nieuczestniczenia w wykonywaniu części zadań komisji,
  - 3) warunki korzystania z dni zwolnienia od pracy, o których mowa w § 4
- biorąc pod uwagę zakres obowiązków członków komisji wyborczych.

Art. 143.

- § 1. Państwowa Komisja Wyborcza, komisarz wyborczy, okręgowa komisja wyborcza oraz rejonowa komisja wyborcza mogą utworzyć na czas wyborów swoje inspekcje w celu realizacji zadań przewidzianych w kodeksie.
- § 2. Państwowa Komisja Wyborcza może powierzyć wykonywanie zadań swojej inspekcji inspekcjom powołanym przez komisarza wyborczego, okręgową komisję wyborczą lub rejonową komisję wyborczą.
- § 3. Do osób powołanych w skład inspekcji stosuje się odpowiednio przepisy art. 142 § 1 i 4–6.
- § 4. Państwowa Komisja Wyborcza określi w drodze uchwały:

- 1) wysokość oraz szczegółowe zasady, na których przysługują diety, zryczałtowane diety oraz zwrot kosztów podróży i noclegów osobom powołanym w skład inspekcji,
  - 2) warunki korzystania z dni zwolnienia od pracy na czas udziału w pracach inspekcji
- biorąc pod uwagę zakres obowiązków osób powołanych w skład inspekcji.

Art. 144.

- § 1. Obsługę i techniczno-materialne warunki pracy obwodowych i terytorialnych komisji wyborczych, w tym możliwość wykorzystania techniki elektronicznej oraz wykonanie zadań związanych z organizacją i przeprowadzeniem wyborów na obszarze gminy, powiatu lub województwa zapewnia odpowiednio wójt, starosta lub marszałek województwa. Zadania wykonywane w tym zakresie są zadaniami zleconymi jednostek samorządu terytorialnego.
- § 2. Jednostki organizacyjne sprawujące trwałe zarząd nieruchomości państwowych i komunalnych są obowiązane udostępnić bezpłatnie pomieszczenia:
- 1) na wniosek dyrektora właściwej miejscowo delegatury Krajowego Biura Wyborczego – z przeznaczeniem na siedziby okręgowych i terytorialnych komisji wyborczych;
  - 2) na wniosek wójta – z przeznaczeniem na siedziby obwodowych komisji wyborczych.
- § 3. Siedziby komisji wyborczych można również umieszczać w pomieszczeniach innych podmiotów niż wymienione w § 2, po uprzednim porozumieniu z zarządzającymi tymi pomieszczeniami.
- § 4. Pomieszczenia przeznaczone na siedziby organów wyborczych powinny być łatwo dostępne dla osób niepełnosprawnych.
- § 5. Na siedziby komisji wyborczych można również wyznaczyć pomieszczenia innych podmiotów niż wymienione w § 2, po uprzednim porozumieniu z zarządzającymi tymi pomieszczeniami.
- § 6. Przepisy § 1–4 stosuje się odpowiednio do kapitanów polskich statków morskich oraz konsulów.

Rozdział 2

Państwowa Komisja Wyborcza

Art. 145.

- § 1. Państwowa Komisja Wyborcza jest stałym najwyższym organem wyborczym właściwym w sprawach przeprowadzania wyborów i referendum.
- § 2. W skład Państwowej Komisji Wyborczej wchodzi:
- 1) 3 sędziów Trybunału Konstytucyjnego wskazanych przez Prezesa Trybunału Konstytucyjnego;

- 2) 3 sędziów Sądu Najwyższego wskazanych przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego;
  - 3) 3 sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego wskazanych przez Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego.
- § 3. Sędziów, o których mowa w § 2, powołuje w skład Państwowej Komisji Wyborczej Prezydent Rzeczypospolitej, w drodze postanowienia.
- § 4. W skład Państwowej Komisji Wyborczej może wchodzić lub zostać powołany także sędzia w stanie spoczynku.
- § 5. Państwowa Komisja Wyborcza wybiera ze swego składu przewodniczącego i dwóch zastępców przewodniczącego.
- § 6. Funkcję sekretarza Państwowej Komisji Wyborczej pełni Szef Krajowego Biura Wyborczego, który uczestniczy w jej posiedzeniach z głosem doradczym.
- § 7. Postanowienie, o którym mowa w § 3, podaje się do wiadomości publicznej oraz ogłasza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Art. 146.

- § 1. Wygaśnięcie członkostwa w Państwowej Komisji Wyborczej następuje w przypadku:
- 1) zrzeczenia się członkostwa;
  - 2) o którym mowa w art. 141 § 2;
  - 3) śmierci członka Komisji;
  - 4) ukończenia 70 lat przez członka Komisji będącego sędzią w stanie spoczynku;
  - 5) odwołania przez Prezydenta Rzeczypospolitej na uzasadniony wniosek Prezesa, który wskazał sędziego jako członka Komisji.
- § 2. Uzupełnienie składu Państwowej Komisji Wyborczej następuje w trybie i na zasadach określonych w przepisach o jej powołaniu. Przepis art. 145 § 7 stosuje się odpowiednio.

Art. 147.

- § 1. Członkowie Państwowej Komisji Wyborczej pełnią swoje funkcje w Komisji niezależnie od swoich obowiązków służbowych w ramach pełnionej funkcji sędziego.
- § 2. Osobom wchodzącym w skład Państwowej Komisji Wyborczej przysługuje wynagrodzenie miesięczne ustalane na podstawie kwoty bazowej przyjmowanej do ustalenia wynagrodzenia osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, z zastosowaniem mnożników:
- 1) dla przewodniczącego – 3,5;
  - 2) dla zastępcy przewodniczącego – 3,2;
  - 3) dla członków Komisji – 3,0.

§ 3. Wynagrodzenie, o którym mowa w § 2, przysługuje niezależnie od uposażenia wypłacanego z tytułu pełnionej funkcji sędziego albo uposażenia przysługującego sędziemu w stanie spoczynku.

Art. 148.

§ 1. Do zadań Państwowej Komisji Wyborczej w sprawach związanych z przeprowadzaniem wyborów należy:

- 1) sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego;
- 2) sprawowanie nadzoru nad prowadzeniem i aktualizowaniem rejestru wyborców oraz sporządzaniem spisów wyborców;
- 3) powoływanie okręgowych i rejonowych komisji wyborczych oraz rozwiązywanie okręgowych, rejonowych i obwodowych komisji wyborczych po wykonaniu ich ustawowych zadań;
- 4) powoływanie i odwoływanie komisarzy wyborczych;
- 5) rozpatrywanie skarg na działalność okręgowych komisji wyborczych oraz komisarzy wyborczych;
- 6) ustalanie wzorów urzędowych formularzy oraz druków wyborczych, a także wzorów pieczęci organów wyborczych niższego stopnia;
- 7) ustalanie i ogłaszanie wyników głosowania i wyników wyborów w zakresie określonym przepisami szczególnymi kodeksu;
- 8) przedstawianie po każdym wyborach Prezydentowi Rzeczypospolitej, Marszałkowi Sejmu, Marszałkowi Senatu oraz Prezesowi Rady Ministrów informacji o realizacji przepisów kodeksu i ewentualnych propozycji ich zmian;
- 9) prowadzenie i wspieranie działań informacyjnych zwiększających wiedzę obywateli na temat prawa wyborczego, w szczególności zasad głosowania;
- 10) wykonywanie innych zadań określonych w ustawach.

§ 2. Działania, o których mowa w § 1 pkt 9, Państwowa Komisja Wyborcza realizuje w szczególności poprzez:

- 1) prowadzenie internetowego portalu informacyjnego;
- 2) przygotowywanie publikacji o charakterze informacyjnym;
- 3) przygotowywanie audycji informacyjnych rozpowszechnianych przez Telewizję Polską oraz Polskie Radio Spółka Akcyjna i spółki radiofonii regionalnej w wymiarze i na zasadach określonych w przepisach o kampanii wyborczej w programach radia i telewizji.

§ 3. Państwowa Komisja Wyborcza w ramach działalności, o której mowa w § 1 pkt 9 i § 2 współdziała z organizacjami pozarządowymi w rozumieniu ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, do których celów statutowych należy rozwijanie demokracji, społeczeństwa obywatelskiego, podnoszenie aktywności wyborczej i upowszechnianie praw obywatelskich.

§ 4. Państwowa Komisja Wyborcza ustala swój regulamin, regulamin komisarzy wyborczych oraz regulaminy okręgowych, rejonowych, terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych, określając w nich w szczególności:

- 1) zasady i tryb pracy;
- 2) sposób wykonywania zadań;
- 3) sposób sprawowania nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego.

Art. 149.

- § 1. Państwowa Komisja Wyborcza wydaje wytyczne wiążące komisarzy wyborczych i komisje wyborcze niższego stopnia oraz wyjaśnienia dla organów administracji rządowej i organów jednostek samorządu terytorialnego, a także podległych im jednostek organizacyjnych wykonujących zadania związane z przeprowadzeniem wyborów, jak i dla komitetów wyborczych oraz nadawców radiowych i telewizyjnych.
- § 2. Państwowa Komisja Wyborcza uchyla uchwały okręgowych i rejonowych komisji wyborczych oraz postanowienia komisarzy wyborczych podjęte z naruszeniem prawa lub niezgodne z jej wytycznymi i przekazuje sprawę właściwej komisji do ponownego rozpoznania bądź podejmuje rozstrzygnięcie w sprawie.
- § 3. Państwowa Komisja Wyborcza podejmuje uchwały w zakresie swoich ustawowych uprawnień.

Art. 150.

- § 1. Państwowa Komisja Wyborcza określa:
- 1) warunki i sposób wykorzystania techniki elektronicznej przy:
    - a) ustalaniu wyników głosowania,
    - b) sporządzaniu protokołów przez obwodowe, terytorialne, rejonowe i okręgowe komisje wyborcze oraz Państwową Komisję Wyborczą,
    - c) sprawdzaniu pod względem zgodności arytmetycznej poprawności ustalenia wyników głosowania w obwodzie,
    - d) ustalaniu wyników wyborów,
  - 2) tryb przekazywania danych z protokołów, o których mowa w pkt 1, za pośrednictwem sieci elektronicznego przekazywania danych,
  - 3) tryb przekazywania przez obwodowe komisje wyborcze w trakcie głosowania danych o liczbie osób uprawnionych do głosowania i liczbie wyborców, którym wydano karty do głosowania, oraz sposób podawania tych danych do publicznej wiadomości, jeżeli przepisy szczególne to przewidują
- uwzględniając konieczność zapewnienia warunków bezpieczeństwa wprowadzania i przetwarzania danych oraz ich przekazywania i odbioru.
- § 2. Państwowa Komisja Wyborcza zapewnia oprogramowanie dla wykonania czynności, o których mowa w § 1.

Art. 151.

Państwowa Komisja Wyborcza publikuje opracowanie statystyczne zawierające szczegółowe informacje o wynikach głosowania i wyborów oraz udostępnia wyniki głosowania i wyborów w formie dokumentu elektronicznego.

Art. 152.

Państwowa Komisja Wyborcza jest uprawniona do używania pieczęci urzędowej w rozumieniu przepisów o pieczęciach państwowych. Średnica pieczęci wynosi 35 mm.

Art. 153.

§ 1. Państwowa Komisja Wyborcza wykonuje czynności wynikające ze sprawowanego nadzoru nad prowadzeniem i aktualizowaniem rejestru wyborców oraz sporządzaniem spisów wyborców, a w szczególności:

- 1) kontroluje prawidłowość prowadzenia i aktualizowania rejestru wyborców oraz sporządzania spisów wyborców;
- 2) bada zgodność danych rejestru wyborców i spisów wyborców z danymi ewidencji ludności i aktów stanu cywilnego w gminie;
- 3) występuje z urzędu do właściwych organów o wykreślenie z rejestru wyborców lub spisu wyborców osób, które zostały wpisane do rejestru lub spisu z naruszeniem przepisów prawa;
- 4) gromadzi i podaje do publicznej wiadomości, nie rzadziej niż raz na kwartał, informację o liczbie wyborców objętych rejestrem wyborców w gminach;
- 5) podaje do publicznej wiadomości, według gmin, informację o liczbie wyborców wpisanych do spisów wyborców według stanu na dzień ich sporządzenia dla danych wyborów.

§ 2. Czynności, o których mowa w § 1, Państwowa Komisja Wyborcza wykonuje przy pomocy Krajowego Biura Wyborczego. Szczegółowy sposób wykonywania tych czynności, w celu zapewnienia właściwego ich wykonania, określa regulamin Państwowej Komisji Wyborczej.

§ 3. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, na wniosek Państwowej Komisji Wyborczej, w drodze rozporządzenia, obowiązki organów prowadzących sprawy ewidencji ludności w zapewnieniu Państwowej Komisji Wyborczej wykonania jej zadań związanych z nadzorem nad prowadzeniem i aktualizowaniem rejestru wyborców oraz sporządzaniem spisów wyborców, w tym tryb udostępniania dokumentów oraz przekazywania informacji o liczbie mieszkańców ujętych w ewidencji ludności i liczbie wyborców wpisanych do rejestru wyborców i spisów wyborców oraz zasady i formy współdziałania organów administracji rządowej z Krajowym Biurem Wyborczym w tym zakresie, mając na względzie konieczność zapewnienia bezpieczeństwa przetwarzania danych osobowych, ich przekazywania oraz odbioru.

Rozdział 3

Komisarz Wyborczy

Art. 154.

- § 1. Komisarz wyborczy jest pełnomocnikiem Państwowej Komisji Wyborczej wyznaczonym na obszar stanowiący województwo lub część jednego województwa.
- § 2. Państwowa Komisja Wyborcza określa właściwość terytorialną komisarzy wyborczych oraz właściwość rzeczową w zakresie wykonywania czynności o charakterze ogólnowojevodzkim, z uwzględnieniem zadań związanych z wyborami do sejmiku województwa oraz zadań, o których mowa w art. 155 § 1 pkt 8 i 9.
- § 3. Komisarzy wyborczych powołuje w każdym województwie w liczbie od 2 do 6 spośród sędziów, na okres 5 lat, Państwowa Komisja Wyborcza na wniosek Ministra Sprawiedliwości. Ta sama osoba może być ponownie powołana na stanowisko komisarza.
- § 4. Komisarzem wyborczym może być także sędzia w stanie spoczynku, nie dłużej jednak niż do ukończenia 70 lat.
- § 5. Komisarz wyborczy pełni swoją funkcję niezależnie od sprawowania urzędu sędziego właściwego sądu.
- § 6. Funkcja komisarza wyborczego wygasa w przypadku:
- 1) zrzeczenia się funkcji;
  - 2) śmierci;
  - 3) ustania stosunku służbowego sędziego;
  - 4) ukończenia 70 lat przez komisarza będącego sędzią w stanie spoczynku;
  - 5) odwołania.
- § 7. Państwowa Komisja Wyborcza odwołuje komisarza wyborczego przed upływem okresu na jaki został powołany:
- 1) w przypadku niewykonywania lub nienależytego wykonywania obowiązków komisarza wyborczego;
  - 2) na uzasadniony wniosek prezesa właściwego sądu;
  - 3) na uzasadniony wniosek Ministra Sprawiedliwości.
- § 8. W przypadkach, o których mowa w § 6 i 7 powołanie komisarza wyborczego następuje w trybie i na zasadach określonych w § 3.
- § 9. W razie czasowej niemożności pełnienia funkcji przez komisarza wyborczego Państwowa Komisja Wyborcza może powierzyć pełnienie tej funkcji na ten okres innemu komisarzowi wyborczemu lub innej osobie zapewniającej rzetelne wykonanie czynności wyborczych.

Art. 155.

- § 1 . Do zadań komisarza wyborczego należy:

- 1) sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego;
  - 2) zapewnianie we współdziałaniu z organami jednostek samorządu terytorialnego organizacji wyborów do rad na obszarze województwa;
  - 3) powoływanie terytorialnych komisji wyborczych oraz rozwiązywanie terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych w wyborach organów jednostek samorządu terytorialnego po wykonaniu ich ustawowych zadań;
  - 4) rozpatrywanie skarg na działalność terytorialnych komisji wyborczych;
  - 5) kontrolowanie, w zakresie ustalonym przez Państwową Komisję Wyborczą, prawidłowości sporządzania spisów wyborców;
  - 6) podawanie do publicznej wiadomości informacji o składach terytorialnych komisji wyborczych powołanych na obszarze województwa;
  - 7) udzielanie, w miarę potrzeby, terytorialnym i obwodowym komisjom wyborczym wyjaśnień;
  - 8) ustalanie zbiorczych wyników wyborów do rad oraz wyborów wójtów przeprowadzonych na obszarze województwa i ogłaszanie ich w trybie określonym w kodeksie;
  - 9) przedkładanie sprawozdania z przebiegu wyborów na obszarze województwa, wraz z ich wynikami, Państwowej Komisji Wyborczej;
  - 10) wykonywanie innych czynności przewidzianych w ustawach lub zleconych przez Państwową Komisję Wyborczą.
- § 2. Komisarz wyborczy uchyła uchwały terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych podjęte z naruszeniem prawa lub niezgodne z wytycznymi Państwowej Komisji Wyborczej i przekazuje sprawę właściwej komisji do ponownego rozpatrzenia lub podejmuje rozstrzygnięcie w sprawie.
- § 3. Komisarz wyborczy wydaje postanowienia w zakresie swoich ustawowych uprawnień.

Art. 156.

- § 1. Komisarz wyborczy, na podstawie protokołów z wyborów sporządzonych przez właściwe terytorialne komisje wyborcze, podaje do publicznej wiadomości, w formie obwieszczenia, wyniki wyborów do rad oraz wyborów wójtów na obszarze województwa.
- § 2. W obwieszczeniu, o którym mowa w § 1, zamieszcza się zbiorczą informację o wynikach głosowania i wynikach wyborów:
- 1) do rad, do których wybory zostały przeprowadzone, oraz – odrębnie dla każdej rady – w szczególności dane o liczbie mandatów uzyskanych przez listy kandydatów poszczególnych komitetów wyborczych oraz nazwiska i imiona wybranych radnych z podaniem oznaczenia listy, z której zostali wybrani;
  - 2) wójtów – w szczególności nazwiska i imiona wybranych wójtów z podaniem nazw komitetów wyborczych, które ich zgłosiły.
- § 3. Państwowa Komisja Wyborcza określa wzór obwieszczenia, o którym mowa w § 1.

Art. 157.

Obwieszczenie komisarza wyborczego ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym oraz podaje do publicznej wiadomości przez rozplakatowanie odpowiedniego wyciągu z obwieszczenia na obszarze każdej gminy. Jeden egzemplarz obwieszczenia przesyła się do Państwowej Komisji Wyborczej w terminie i trybie przez nią ustalonym.

Rozdział 4

Okręgowa Komisja Wyborcza

Art. 158.

- § 1. W skład okręgowej komisji wyborczej wchodzi od 5 do 11 sędziów, w tym z urzędu, jako jej przewodniczący, komisarz wyborczy. W skład komisji może być także powołany sędzia w stanie spoczynku, który nie ukończył 70 lat.
- § 2. Sędziów do składu komisji zgłasza Minister Sprawiedliwości, w liczbie uzgodnionej z Państwową Komisją Wyborczą, najpóźniej w 52 dniu przed dniem wyborów.
- § 3. Państwowa Komisja Wyborcza powołuje okręgowe komisje wyborcze najpóźniej w 48 dniu przed dniem wyborów.
- § 4. W razie braku możliwości pełnienia funkcji przewodniczącego komisji przez komisarza wyborczego komisja wybiera przewodniczącego ze swojego grona. W takim wypadku Minister Sprawiedliwości zgłasza do składu komisji jednego sędziego więcej, aniżeli wynikałoby to z uzgodnień, o których mowa w § 2.
- § 5. Pierwsze posiedzenie komisji organizuje, z upoważnienia Państwowej Komisji Wyborczej, dyrektor właściwej miejscowo delegatury Krajowego Biura Wyborczego.
- § 6. Komisja na pierwszym posiedzeniu wybiera spośród siebie dwóch zastępców przewodniczącego komisji. Funkcję sekretarza okręgowej komisji wyborczej pełni dyrektor właściwej miejscowo delegatury Krajowego Biura Wyborczego albo osoba przez niego wskazana. Sekretarz uczestniczy w pracach komisji z głosem doradczym.
- § 7. Skład komisji podaje się niezwłocznie do wiadomości publicznej w sposób zwyczajowo przyjęty.
- § 8. Obsługę i warunki techniczno-administracyjne pracy okręgowej komisji wyborczej zapewnia Krajowe Biuro Wyborcze.

Art. 159.

- § 1. Wygaśnięcie członkostwa w okręgowej komisji wyborczej następuje w przypadku:
  - 1) zrzeczenia się członkostwa;
  - 2) o którym mowa w art. 141 § 2;

3) śmierci członka komisji;

4) odwołania.

§ 2. Państwowa Komisja Wyborcza odwołuje członka okręgowej komisji wyborczej:

1) w przypadku niewykonywania lub nienależytego wykonywania obowiązków członka komisji;

2) na uzasadniony wniosek Ministra Sprawiedliwości, w odniesieniu do zgłoszonego przez niego członka komisji.

§ 3. Uzupelnienie składu komisji następuje w trybie i na zasadach określonych w przepisach o jej powołaniu. Przepis art. 158 § 7 stosuje się odpowiednio.

Art. 160.

§ 1. Do zadań okręgowej komisji wyborczej należy:

1) sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego przez odpowiednio rejonowe lub obwodowe komisje wyborcze;

2) rejestrowanie okręgowych list kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów oraz list kandydatów na posłów do Parlamentu Europejskiego;

3) zarządzanie drukowaniem kart do głosowania w wyborach do Sejmu i do Senatu oraz w wyborach do Parlamentu Europejskiego;

4) ustalanie i ogłaszanie wyników głosowania i wyników wyborów w okręgu wyborczym w zakresie określonym przepisami szczególnymi kodeksu;

5) rozpatrywanie skarg na działalność odpowiednio rejonowych lub obwodowych komisji wyborczych;

6) zapewnienie wykonania zadań wyborczych we współdziałaniu z wojewodą i organami jednostek samorządu terytorialnego;

7) wykonywanie innych zadań przewidzianych w kodeksie lub zleconych przez Państwową Komisję Wyborczą.

§ 2. Okręgowa komisja wyborcza podejmuje uchwały w zakresie swoich ustawowych uprawnień.

Art. 161.

Okręgowa komisja wyborcza powołuje, w trybie i na zasadach określonych przez Państwową Komisję Wyborczą, pełnomocników do wypełniania zadań, przewidzianych w kodeksie.

Rozdział 5

Rejonowa Komisja Wyborcza

Art. 162.

- § 1. W skład rejonowej komisji wyborczej wchodzi 5 sędziów, w tym z urzędu, jako jej przewodniczący, komisarz wyborczy. W skład komisji może być także powołany sędzia w stanie spoczynku, który nie ukończył 70 lat.
- § 2. Do powoływania rejonowej komisji wyborczej i wygaśnięcia członkostwa w komisji oraz organizacji jej pracy stosuje się odpowiednio art. 158 § 2–8 i art. 159, z tym że komisja wybiera jednego zastępcę przewodniczącego.

Art. 163.

- § 1. Do zadań rejonowej komisji wyborczej należy:
- 1) sprawowanie nadzoru nad przestrzeganiem prawa wyborczego;
  - 2) zapewnienie dostarczenia kart do głosowania obwodowym komisjom wyborczym;
  - 3) zapewnienie wykonania zadań wyborczych we współdziałaniu z organami jednostek samorządu terytorialnego;
  - 4) rozpatrywanie skarg na działalność obwodowych komisji wyborczych;
  - 5) ustalanie i ogłaszanie wyników głosowania oraz przekazywanie ich właściwej okręgowej komisji wyborczej;
  - 6) wykonywanie innych zadań przewidzianych w kodeksie lub zleconych przez okręgową komisję wyborczą albo Państwową Komisję Wyborczą.
- § 2. Rejonowa komisja wyborcza podejmuje uchwały w zakresie swoich ustawowych uprawnień.

Art. 164.

Rejonowa komisja wyborcza może powołać, w trybie i na zasadach określonych przez Państwową Komisję Wyborczą, pełnomocników do wypełniania zadań, przewidzianych w kodeksie.

Art. 165.

Państwowa Komisja Wyborcza określa obszar danego okręgu wyborczego, na którym okręgowa komisja wyborcza wykonuje także zadania rejonowej komisji wyborczej.

Rozdział 6

Terytorialna Komisja Wyborcza

Art. 166.

- § 1. Terytorialne komisje wyborcze powołuje, najpóźniej w 55 dniu przed dniem wyborów, komisarz wyborczy spośród wyborców zgłoszonych przez pełnomocników wyborczych, z zastrzeżeniem § 6. Zgłoszenia kandydatów na członków terytorialnej komisji wyborczej dokonuje się najpóźniej w 60 dniu przed dniem wyborów.
- § 2. W skład terytorialnej komisji wyborczej wchodzi od 7 do 9 osób stale zamieszkałych na obszarze działania danej rady.
- § 3. W skład terytorialnej komisji wyborczej wchodzi co najmniej po jednym wyborcy zgłoszonym przez każdego pełnomocnika wyborczego, z zastrzeżeniem § 4 i 5.
- § 4. W przypadku zgłoszenia do składu terytorialnej komisji wyborczej liczby kandydatów przekraczającej dopuszczalny skład komisji, o składzie komisji decyduje publiczne losowanie przeprowadzone przez komisarza wyborczego.
- § 5. Jeżeli liczba kandydatów zgłoszonych w trybie, o którym mowa w § 1, jest mniejsza od dopuszczalnego minimalnego składu liczbowego komisji, uzupełnienia jej składu dokonuje komisarz wyborczy w ciągu 3 dni po upływie terminu, o którym mowa w § 1 zdanie drugie, spośród osób stale zamieszkałych na obszarze działania danej rady.
- § 6. W skład wojewódzkiej i powiatowej komisji wyborczej oraz komisji wyborczej w mieście na prawach powiatu wchodzi z urzędu, jako jej przewodniczący, sędzia wskazany przez prezesa właściwego miejscowo sądu okręgowego.
- § 7. Pierwsze posiedzenie wojewódzkiej komisji wyborczej zwołuje komisarz wyborczy.
- § 8. Pierwsze posiedzenie powiatowej lub gminnej komisji wyborczej zwołuje, z upoważnienia komisarza wyborczego, odpowiednio starosta lub wójt.
- § 9. Terytorialna komisja wyborcza na pierwszym posiedzeniu wybiera ze swojego składu przewodniczącego i jego zastępcę, z zastrzeżeniem § 6.
- § 10. Skład terytorialnej komisji wyborczej komisarz wyborczy podaje niezwłocznie do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty.
- § 11. Państwowa Komisja Wyborcza określa sposób zgłaszania kandydatów na członków terytorialnych komisji wyborczych, wzór zgłoszenia oraz zasady powoływania tych komisji, w tym tryb przeprowadzenia losowania, o którym mowa w § 4.

Art. 167.

- § 1. Wygaśnięcie członkostwa w terytorialnej komisji wyborczej następuje w przypadku:
- 1) zrzeczenia się członkostwa;
  - 2) o którym mowa w art. 141 § 2;

3) śmierci członka komisji;

4) odwołania.

§ 2. Komisarz wyborczy odwołuje członka terytorialnej komisji wyborczej:

1) w przypadku niewykonywania lub nienależytego wykonywania obowiązków członka komisji;

2) na uzasadniony wniosek prezesa sądu okręgowego, w odniesieniu do zgłoszonego przez niego członka komisji.

§ 3. Uzupełnienie składu terytorialnej komisji wyborczej następuje w trybie i na zasadach określonych w przepisach o jej powołaniu. Przepis art. 166 § 10 stosuje się odpowiednio.

Art. 168.

§ 1. Do zadań terytorialnej komisji wyborczej należy:

1) rejestrowanie kandydatów na radnych;

2) zarządzanie druku obwieszczeń wyborczych i podanie ich do publicznej wiadomości w trybie określonym w kodeksie;

3) zarządzanie druku kart do głosowania i ich dostarczania obwodowym komisjom wyborczym;

4) rozpatrywanie skarg na działalność obwodowych komisji wyborczych;

5) ustalenie wyników głosowania i wyników wyborów do rady i ogłoszenie ich w trybie określonym w kodeksie;

6) przesłanie wyników głosowania i wyników wyborów komisarzowi wyborczemu;

7) wykonywanie innych czynności określonych w kodeksie lub zleconych przez komisarza wyborczego.

§ 2. Do zadań gminnej komisji wyborczej należy także rejestrowanie kandydatów na wójta oraz ustalenie wyników głosowania i wyników wyborów wójta oraz ogłoszenie ich w trybie określonym w kodeksie.

Art. 169.

Do obsługi i zapewnienia techniczno-materialnych warunków pracy terytorialnych komisji wyborczych stosuje się odpowiednio przepisy art. 144.

Art. 170.

Obsługę administracyjną właściwej terytorialnej komisji wyborczej oraz wykonanie zadań wyborczych odpowiednio na obszarze województwa, powiatu lub gminy zapewnia marszałek województwa, starosta lub wójt, jako zadanie zlecone. W tym celu marszałek województwa, starosta lub wójt może ustanowić pełnomocnika do spraw wyborów – urzędnika wyborczego. Zasady współdziałania urzędnika wyborczego z Krajowym Biurem Wyborczym określa porozumienie zawarte odpowiednio pomiędzy mar-

szalkiem, starostą lub wójtem a Szefem Krajowego Biura Wyborczego lub upoważnioną przez niego osobą.

Rozdział 7

Obwodowa komisja wyborcza

Art. 171.

§ 1. Obwodową komisję wyborczą powołuje spośród wyborców wójt:

- 1) w wyborach do Sejmu i do Senatu, w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej oraz w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej najpóźniej w 14 dniu przed dniem wyborów,
  - 2) w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz w wyborach wójtów najpóźniej w 21 dniu przed dniem wyborów
- z zastrzeżeniem przepisów art. 172.

§ 2. W skład obwodowej komisji wyborczej powołuje się:

- 1) od 6 do 8 osób spośród kandydatów zgłoszonych przez pełnomocników wyborczych lub upoważnione przez nich osoby;
- 2) jedną osobę wskazaną przez wójta spośród pracowników samorządowych gminy lub gminnych jednostek organizacyjnych.

§ 3. W skład obwodowych komisji wyborczych w obwodach głosowania utworzonych w zakładach opieki zdrowotnej, domach pomocy społecznej, zakładach karnych, aresztach śledczych oraz oddziałach zewnętrznych takich zakładów i aresztów powołuje się:

- 1) od 4 do 6 osób spośród kandydatów zgłoszonych przez pełnomocników wyborczych lub upoważnione przez nich osoby;
- 2) jedną osobę wskazaną przez wójta spośród pracowników jednostki w której utworzony jest obwód.

§ 4. Kandydatami, o których mowa w § 2 pkt 1 i w § 3 pkt 1, mogą być tylko osoby ujęte w stałym rejestrze wyborców danej gminy.

§ 5. Pełnomocnik wyborczy lub upoważniona przez niego osoba może zgłosić tylko po jednym kandydacie do każdej obwodowej komisji wyborczej na obszarze okręgu wyborczego, w którym została zarejestrowana zgłoszona przez niego okręgowa lista kandydatów na posłów, posłów do Parlamentu Europejskiego, radnych lub zarejestrowany został kandydat na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, senatora lub wójta. Zgłoszenia w wyborach do Sejmu i do Senatu, w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej oraz w wyborach do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej dokonuje się najpóźniej w 23 dniu przed dniem wyborów. Zgłoszenia w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz w wyborach wójtów dokonuje się najpóźniej w 30 dniu przed dniem wyborów.

§ 6. Zgłoszenie do składu obwodowej komisji wyborczej następuje po uzyskaniu zgody osoby, której ma dotyczyć.

- § 7. W przypadku zgłoszenia do składu obwodowej komisji wyborczej liczby kandydatów przekraczającej dopuszczalny skład komisji, skład komisji ustala się w drodze publicznego losowania przeprowadzonego przez wójta.
- § 8. Jeżeli liczba kandydatów zgłoszonych w trybie, o którym mowa w § 5, jest mniejsza od dopuszczalnego minimalnego składu liczbowego komisji uzupełnienia jej składu dokonuje wójt spośród osób ujętych w stałym rejestrze wyborców tej gminy.
- § 9. Pierwsze posiedzenie obwodowej komisji wyborczej zwołuje wójt.
- § 10. Obwodowa komisja wyborcza na pierwszym posiedzeniu wybiera spośród siebie przewodniczącego i jego zastępcę. Skład komisji podaje się niezwłocznie do wiadomości publicznej w sposób zwyczajowo przyjęty.
- § 11. Państwowa Komisja Wyborcza określa sposób zgłaszania kandydatów na członków obwodowych komisji wyborczych, wzór zgłoszenia oraz zasady powoływania tych komisji, w tym tryb przeprowadzenia losowania, o którym mowa w § 7.

Art. 172.

- § 1. Obwodowe komisje wyborcze w obwodach głosowania utworzonych na polskich statkach morskich i za granicą powołują spośród wyborców odpowiednio kapitanowie tych statków oraz konsulowie. Przepis art. 171 § 3–10 stosuje się odpowiednio.
- § 2. Państwowa Komisja Wyborcza określa, po porozumieniu odpowiednio z ministrem właściwym do spraw gospodarki morskiej oraz ministrem właściwym do spraw zagranicznych, tryb i termin powołania komisji, o których mowa w § 1.

Art. 173.

- § 1. Wygaśnięcie członkostwa w obwodowej komisji wyborczej następuje w przypadku:
- 1) zrzeczenia się członkostwa;
  - 2) o którym mowa w art. 141 § 2;
  - 3) śmierci członka komisji;
  - 4) utraty prawa wybierania;
  - 5) niespełniania warunku, o którym mowa w art. 171 § 4;
  - 6) odwołania.
- § 2. Wójt odwołuje członka obwodowej komisji wyborczej w przypadku niewykonywania lub nienależytego wykonywania obowiązków przez członka komisji.
- § 3. W wyborach organów jednostek samorządu terytorialnego organem właściwym do odwołania członka obwodowej komisji wyborczej w przypadkach, o których mowa w § 2, jest właściwa terytorialnie komisja wyborcza wyższego stopnia.
- § 4. Uzupełnienie składu obwodowej komisji wyborczej następuje w trybie i na zasadach określonych w przepisach o jej powołaniu. Przepis art. 171 § 10 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.

Art. 174.

Do zadań obwodowej komisji wyborczej należy:

- 1) przeprowadzenie głosowania w obwodzie;
- 2) czuwanie w dniu wyborów nad przestrzeganiem prawa wyborczego w miejscu i czasie głosowania;
- 3) ustalenie wyników głosowania w obwodzie i podanie ich do publicznej wiadomości;
- 4) przesłanie wyników głosowania do właściwej okręgowej lub terytorialnej komisji wyborczej.

Art. 175.

§ 1. Lokale obwodowych komisji wyborczych dostosowane do potrzeb wyborców niepełnosprawnych zapewnia wójt.

§ 2. Minister właściwy do spraw administracji publicznej, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw polityki społecznej oraz po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) warunki techniczne, jakim powinien odpowiadać lokal obwodowej komisji wyborczej, tak aby został dostosowany do potrzeb wyborców niepełnosprawnych;
- 2) liczbę lokali obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych, uwzględniając proporcje między ogólną liczbą mieszkańców danej gminy a liczbą osób niepełnosprawnych zamieszkujących tę gminę, z tym że w każdej gminie powinien być co najmniej jeden lokal obwodowej komisji wyborczej dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Rozdział 8

Krajowe Biuro Wyborcze

Art. 176.

§ 1. Krajowe Biuro Wyborcze zapewnia obsługę Państwowej Komisji Wyborczej, komisarzy wyborczych oraz innych organów wyborczych w zakresie określonym w kodeksie oraz innych ustawach.

§ 2. Do zadań Krajowego Biura Wyborczego należy zapewnienie warunków organizacyjno-administracyjnych, finansowych i technicznych, związanych z organizacją i przeprowadzaniem wyborów i referendów w zakresie określonym w kodeksie oraz innych ustawach.

§ 3. Krajowe Biuro Wyborcze wykonuje również inne zadania wynikające z kodeksu oraz innych ustaw.

Art. 177.

- § 1. Pracą Krajowego Biura Wyborczego kieruje Szef Krajowego Biura Wyborczego.
- § 2. Jednostkami organizacyjnymi Krajowego Biura Wyborczego są:
- 1) zespoły;
  - 2) delegatury.
- § 3. Organizację Krajowego Biura Wyborczego oraz zakres działania i właściwość terytorialną jednostek organizacyjnych Krajowego Biura Wyborczego określa statut nadany przez Państwową Komisję Wyborczą na wniosek Szefa Krajowego Biura Wyborczego. Statut Krajowego Biura Wyborczego ogłasza się w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.
- § 4. Szef Krajowego Biura Wyborczego na podstawie statutu określi, w drodze zarządzenia, szczegółową organizację wewnętrzną jednostek organizacyjnych Krajowego Biura Wyborczego oraz ich właściwość rzeczową.

Art. 178.

- § 1. Krajowe Biuro Wyborcze współdziała z właściwymi organami administracji rządowej oraz jednostkami samorządu terytorialnego w celu realizacji zadań związanych z organizacją i przeprowadzaniem wyborów oraz referendum.
- § 2. Minister właściwy do spraw administracji publicznej, po zasięgnięciu opinii Szefa Krajowego Biura Wyborczego, określi, w drodze rozporządzenia, zasady współdziałania terenowych organów administracji rządowej z Krajowym Biurem Wyborczym w zakresie, o którym mowa w § 1, biorąc pod uwagę potrzeby zapewnienia sprawnej organizacji wyborów i referendum.
- § 3. Zasady współdziałania organów jednostek samorządu terytorialnego z Krajowym Biurem Wyborczym określają przepisy art. 170 i art. 144 § 1–3.

Art. 179.

- § 1. Szef Krajowego Biura Wyborczego jest organem wykonawczym Państwowej Komisji Wyborczej.
- § 2. Szef Krajowego Biura Wyborczego jest powoływany i odwoływany przez Marszałka Sejmu na wniosek Państwowej Komisji Wyborczej.
- § 3. Do Szefa Krajowego Biura Wyborczego stosuje się przepisy dotyczące osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe. Wynagrodzenie Szefa Krajowego Biura Wyborczego odpowiada wysokości wynagrodzenia sekretarza stanu.

Art. 180.

- § 1. Szef Krajowego Biura Wyborczego dysponuje wyodrębnionymi w budżecie państwa w części dotyczącej Krajowego Biura Wyborczego środkami finansowymi.
- § 2. Ze środków finansowych, o których mowa w § 1, są pokrywane wydatki związane z bieżącą działalnością Państwowej Komisji Wyborczej i innych stałych orga-

nów wyborczych oraz Krajowego Biura Wyborczego, a także dotacje na stałe zadania związane z organizacją i przeprowadzaniem wyborów oraz referendum, zlecone jednostkom samorządu terytorialnego.

- § 3. Szef Krajowego Biura Wyborczego dysponuje, w zakresie określonym ustawami, środkami finansowymi rezerwy celowej budżetu państwa przeznaczonej na wydatki związane z organizacją i przeprowadzaniem wyborów oraz referendum.
- § 4. Dotacje dla jednostek samorządu terytorialnego na wykonywanie zadań związanych z organizacją i przeprowadzaniem wyborów oraz referendum przekazywane są tym jednostkom przez Szefa Krajowego Biura Wyborczego lub działających z jego upoważnienia dyrektorów jednostek organizacyjnych Biura.

Art. 181.

- § 1. Szef Krajowego Biura Wyborczego jest kierownikiem urzędu w rozumieniu przepisów ustawy, o której mowa w § 3, i wykonuje zadania w nich określone, a w szczególności ustala, w drodze zarządzenia, rodzaje stanowisk oraz zasady wynagradzania pracowników i rozkład czasu pracy.
- § 2. Szef i pracownicy Krajowego Biura Wyborczego nie mogą należeć do partii politycznych ani prowadzić działalności politycznej.
- § 3. Do pracowników Krajowego Biura Wyborczego stosuje się przepisy ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (Dz. U. z 2001 r. Nr 86, poz. 953, z późn. zm.¹⁰⁾).

DZIAŁ III

Wybory do Sejmu

Rozdział 1

Zasady ogólne

Art. 182.

Wybory do Sejmu są powszechne, równe, bezpośrednie i proporcjonalne oraz odbywają się w głosowaniu tajnym.

Art. 183.

- § 1. Do Sejmu wybiera się 460 posłów z okręgowych list kandydatów na posłów w wielomandatowych okręgach wyborczych.
- § 2. Nie można kandydować równocześnie do Sejmu i do Senatu.

---

¹⁰⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2001 r. Nr 98, poz. 1071, Nr 123, poz. 1353 i Nr 128, poz. 1403, z 2002 r. Nr 1, poz. 18, Nr 153, poz. 1271 i Nr 240, poz. 2052, z 2003 r. Nr 228, poz. 2256, z 2005 r. Nr 10, poz. 71 i Nr 169, poz. 1417, z 2006 r. Nr 45, poz. 319, Nr 170, poz. 1218, Nr 218, poz. 1592 i Nr 220, poz. 1600, z 2007 r. Nr 89, poz. 589, z 2008 r. Nr 157, poz. 976 i Nr 227, poz. 1505 oraz z 2010 r. Nr 165, poz. 1118 i Nr 182, poz. 1228.

Art. 184.

- § 1. Wybory do Sejmu zarządza Prezydent Rzeczypospolitej, w drodze postanowienia, nie później niż na 90 dni przed upływem 4 lat od rozpoczęcia kadencji Sejmu, wyznaczając wybory na dzień wolny od pracy, przypadający w ciągu 30 dni przed upływem 4 lat od rozpoczęcia kadencji Sejmu. Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej podaje się do wiadomości publicznej w Biuletynie Informacji Publicznej i ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej najpóźniej w 5 dniu od dnia zarządzenia wyborów.
- § 2. W postanowieniu, o którym mowa w § 1, Prezydent Rzeczypospolitej, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określa dni, w których upływają terminy wykonania czynności wyborczych przewidzianych w ustawie (kalendarz wyborczy).

Art. 185.

- § 1. W razie skrócenia kadencji Sejmu na mocy jego uchwały lub na mocy postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej Prezydent zarządza wybory, wyznaczając ich datę na dzień przypadający nie później niż w ciągu 45 dni od dnia wejścia w życie uchwały Sejmu o skróceniu swojej kadencji lub od dnia ogłoszenia postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej o skróceniu kadencji Sejmu. Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej o zarządzeniu wyborów podaje się do wiadomości publicznej w Biuletynie Informacji Publicznej i ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej najpóźniej w 5 dniu od dnia jego podpisania. Przepis art. 184 § 2 stosuje się odpowiednio.
- § 2. Wybory, o których mowa w § 1, przeprowadza się w trybie i na zasadach określonych w kodeksie, z tym że:
- 1) ustalone w kodeksie następujące terminy wykonania czynności wyborczych ulegają skróceniu:
    - a) w art. 158 § 2 oraz art. 9 § 2 – do 38 dnia przed dniem wyborów,
    - b) w art. 158 § 3, art. 194 § 2, 4 i 6 – do 35 dnia przed dniem wyborów,
    - c) w art. 192 § 3 – do 40 dnia przed dniem wyborów,
    - d) w art. 200 § 3 – do 25 dnia przed dniem wyborów;
  - 2) terminy przewidziane w art. 208 § 2 na wnoszenie i rozpatrywanie skarg lub odwołań skraca się do 2 dni;
  - 3) losowania jednolitych numerów dla list komitetów wyborczych, o których mowa w art. 209 § 1 i art. 210 § 1, przeprowadza się jedynie dla list komitetów wyborczych, które w poprzednich wyborach nie zarejestrowały list kandydatów. Komitety, które uczestniczyły w poprzednich wyborach i w obecnych zarejestrowały swoje listy, zachowują numery wówczas im przyznane.

Art. 186.

- § 1. W podziale mandatów w okręgach wyborczych uwzględnia się wyłącznie okręgowe listy kandydatów na posłów tych komitetów wyborczych, których listy otrzymały co najmniej 5 % ważnie oddanych głosów w skali kraju.
- § 2. Okręgowe listy kandydatów na posłów koalicyjnych komitetów wyborczych uwzględnia się w podziale mandatów w okręgach wyborczych, jeżeli ich listy otrzymały co najmniej 8 % ważnie oddanych głosów w skali kraju.

Art. 187.

- § 1. Komitety wyborcze utworzone przez wyborców zrzeszonych w zarejestrowanych organizacjach mniejszości narodowych mogą korzystać ze zwolnienia list tych komitetów z warunku, o którym mowa w art. 186 § 1, jeżeli złożą Państwowej Komisji Wyborczej oświadczenie w tej sprawie najpóźniej w 5 dniu przed dniem wyborów. Wraz z oświadczeniem, o którym mowa w zdaniu pierwszym, komitet jest obowiązany przedłożyć dokument właściwego organu statutowego organizacji mniejszości narodowej potwierdzający utworzenie komitetu przez wyborców będących członkami tej organizacji.
- § 2. Państwowa Komisja Wyborcza potwierdza niezwłocznie otrzymanie oświadczenia, o którym mowa w § 1. Potwierdzenie oświadczenia jest wiążące.

Art. 188.

Jeżeli warunku określonego w art. 186 § 1 lub 2 nie spełnią okręgowe listy kandydatów na posłów żadnego komitetu wyborczego bądź któryś z wymienionych warunków spełniony zostanie przez listy kandydatów tylko jednego komitetu wyborczego, w podziale mandatów w okręgach wyborczych uwzględnia się listy kandydatów komitetów wyborczych, które otrzymały co najmniej 3 % ważnie oddanych głosów w skali kraju. Listy koalicyjnych komitetów wyborczych uwzględnia się, jeżeli otrzymały co najmniej 5 % ważnie oddanych głosów w skali kraju.

Art. 189.

- § 1. W wyborach do Sejmu komitety wyborcze mogą wydatkować na agitację wyborczą wyłącznie kwoty ograniczone limitami, ustalonymi w następujący sposób:
- 1) wysokość limitu wyznaczona jest kwotą 82 groszy przypadającą na każdego wyborcę w kraju ujętego w rejestrze wyborców,
  - 2) limit wydatków dla danego komitetu oblicza się według wzoru:
$$L = (w \times k \times m) / 460,$$
gdzie poszczególne symbole oznaczają:
L – limit wydatków,
w – liczbę wyborców w kraju ujętych w rejestrach wyborców,

k – kwotę przypadającą na każdego wyborcę w kraju ujętego w rejestrze wyborców, o której mowa w pkt 1,

m – łączną liczbę posłów wybieranych we wszystkich okręgach wyborczych, w których komitet zarejestrował listy kandydatów.

§ 2. Państwowa Komisja Wyborcza, w terminie 14 dni od dnia zarządzenia wyborów do Sejmu, ogłasza w formie komunikatu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” i zamieszcza w Biuletynie Informacji Publicznej liczbę wyborców ujętych w rejestrach wyborców na terenie całego kraju według stanu na koniec kwartału poprzedzającego dzień ogłoszenia postanowienia o zarządzeniu wyborów do Sejmu.

Art. 190.

§ 1. Minister właściwy do spraw finansów publicznych, w drodze rozporządzenia, podwyższy kwotę, o której mowa w art. 189 § 1 pkt 1, w przypadku wzrostu wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem o ponad 5 %, w stopniu odpowiadającym wzrostowi tych cen.

§ 2. Wskaźnik wzrostu cen, o którym mowa w § 1, ustala się na podstawie komunikatu Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego ogłaszanego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” do 20 dnia pierwszego miesiąca każdego kwartału.

Rozdział 2

Okręgi wyborcze

Art. 191.

§ 1. W celu przeprowadzenia wyborów do Sejmu tworzy się wielomandatowe okręgi wyborcze, zwane dalej „okręgami wyborczymi”.

§ 2. W okręgu wyborczym wybiera się co najmniej 7 posłów.

§ 3. Okręg wyborczy obejmuje obszar województwa lub jego część. Granice okręgu wyborczego nie mogą naruszać granic wchodzących w jego skład powiatów i miast na prawach powiatu.

Art. 192.

§ 1. Ustalenia liczby posłów wybieranych w poszczególnych okręgach wyborczych oraz podziału województw na okręgi wyborcze dokonuje się według jednolitej normy przedstawicielstwa, obliczonej przez podzielenie liczby mieszkańców kraju przez ogólną liczbę posłów wybieranych w okręgach wyborczych, z uwzględnieniem przepisów art. 191 i następujących zasad:

1) ułamki liczby mandatów posłów wybieranych w okręgach wyborczych równe lub większe od 1/2, jakie wynikną z zastosowania jednolitej normy przedstawicielstwa, zaokrągla się w górę do liczby całkowitej;

- 2) jeżeli w wyniku postępowania, o którym mowa w pkt 1, liczba posłów wybieranych w okręgach wyborczych przewyższa liczbę wynikającą z przepisu art. 183, mandaty nadwyżkowe odejmuje się w tych okręgach wyborczych, w których norma przedstawicielstwa obliczona dla okręgu wyborczego jest najmniejsza. W wypadku gdy liczba posłów jest mniejsza od wynikającej z przepisu art. 183, dodatkowe mandaty przydziela się tym okręgom wyborczym, w których norma przedstawicielstwa obliczona dla okręgu wyborczego jest największa.
- § 2. Podział na okręgi wyborcze, ich numery i granice oraz liczbę posłów wybieranych w każdym okręgu, a także siedziby okręgowych komisji wyborczych określa załącznik nr 1 do kodeksu.
- § 3. Informację o okręgu wyborczym podaje się do wiadomości wyborcom danego okręgu wyborczego w formie obwieszczenia Państwowej Komisji Wyborczej najpóźniej w 52 dniu przed dniem wyborów. Druk i rozplakatowanie obwieszczeń zapewnia Krajowe Biuro Wyborcze.

Art. 193.

- § 1. Państwowa Komisja Wyborcza przedkłada Sejmowi wnioski w sprawie zmiany granic okręgów wyborczych i liczby posłów w nich wybieranych, jeżeli konieczność taka wynika ze zmian w zasadniczym podziale terytorialnym państwa lub ze zmiany liczby mieszkańców w okręgu wyborczym lub w kraju.
- § 2. Dokonywanie zmian granic powiatów pociągających za sobą zmiany granic okręgów wyborczych jest niedopuszczalne w okresie 12 miesięcy poprzedzających upływ kadencji Sejmu, jak i w okresie od zarządzenia wyborów w razie skrócenia kadencji Sejmu aż do dnia stwierdzenia ważności wyborów.
- § 3. Sejm dokonuje, z zastrzeżeniem § 4, zmian w podziale na okręgi wyborcze z przyczyn, o których mowa w § 1, nie później niż na 3 miesiące przed dniem, w którym upływa termin zarządzenia wyborów do Sejmu.
- § 4. Ustalenie liczby mieszkańców, o której mowa w § 1, następuje na podstawie danych według stanu na koniec trzeciego kwartału roku poprzedzającego rok w którym upływa kadencja Sejmu, przekazanych przez wójtów w trybie określonym w przepisach wydanych na podstawie art. 153 § 3.
- § 5. W razie skrócenia kadencji Sejmu zmian w podziale na okręgi wyborcze nie dokonuje się.

Rozdział 3

Zgłaszanie kandydatów na posłów

Art. 194.

- § 1. Prawo zgłaszania kandydatów na posłów przysługuje:
- 1) komitetowi wyborczemu partii politycznej;
  - 2) koalicyjnemu komitetowi wyborczemu;

3) komitetowi wyborczemu wyborców.

§ 2. Komitet wyborczy partii politycznej obowiązany jest zawiadomić Państwową Komisję Wyborczą o utworzeniu komitetu w okresie od dnia ogłoszenia postanowienia o zarządzeniu wyborów do 50 dnia przed dniem wyborów.

§ 3. Do zawiadomienia, o którym mowa w § 2, załącza się:

- 1) oświadczenia pełnomocnika wyborczego i pełnomocnika finansowego o przyjęciu pełnomocnictwa, a w przypadku pełnomocnika finansowego – również o spełnieniu przez niego wymogów, o których mowa w art. 111 § 2 i 3;
- 2) uwierzytelniony odpis z ewidencji partii politycznych;
- 3) wyciąg ze statutu partii politycznej wskazujący, który organ jest upoważniony do jej reprezentowania na zewnątrz.

§ 4. Koalicyjny komitet wyborczy może być utworzony w okresie od dnia ogłoszenia postanowienia o zarządzeniu wyborów do 50 dnia przed dniem wyborów. Pełnomocnik wyborczy zawiadamia Państwową Komisję Wyborczą do 50 dnia przed dniem wyborów o utworzeniu komitetu wyborczego.

§ 5. Do zawiadomienia, o którym mowa w § 4, załącza się:

- 1) umowę o zawiązaniu koalicji wyborczej, wraz z następującymi danymi: imionami, nazwiskami, adresami zamieszkania i numerami ewidencyjnymi PESEL osób wchodzących w skład komitetu wyborczego;
- 2) oświadczenia pełnomocnika wyborczego i pełnomocnika finansowego o przyjęciu pełnomocnictwa, a w przypadku pełnomocnika finansowego – również o spełnieniu przez niego wymogów, o których mowa w art. 111 § 2 i 3;
- 3) uwierzytelniony odpis z ewidencji partii politycznych, partii politycznych tworzących koalicję wyborczą;
- 4) wyciągi ze statutów partii politycznych tworzących koalicję wyborczą, wskazujące, który organ partii jest upoważniony do jej reprezentowania na zewnątrz.

§ 6. Po zebraniu co najmniej 1000 podpisów obywateli mających prawo wybierania do Sejmu, popierających utworzenie komitetu wyborczego wyborców, pełnomocnik wyborczy zawiadamia Państwową Komisję Wyborczą o utworzeniu komitetu. Zawiadomienie może być dokonane do 50 dnia przed dniem wyborów.

§ 7. Do zawiadomienia, o którym mowa w § 6, załącza się:

- 1) oświadczenie o utworzeniu komitetu wyborczego;
- 2) oświadczenia pełnomocnika wyborczego i pełnomocnika finansowego o przyjęciu pełnomocnictwa, a w przypadku pełnomocnika finansowego – również o spełnieniu przez niego wymogów, o których mowa w art. 111 § 2 i 3;
- 3) wykaz co najmniej 1000 obywateli, o których mowa w § 6, zawierający ich imiona, nazwiska, adresy zamieszkania oraz numery ewidencyjne PESEL, a także własnoręcznie złożone podpisy obywateli.

Art. 195.

- § 1. Jeżeli zawiadomienie spełnia warunki określone w kodeksie, Państwowa Komisja Wyborcza, w terminie 3 dni od jego doręczenia, postanawia o przyjęciu zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego. Postanowienie doręcza się niezwłocznie pełnomocnikowi wyborczemu.
- § 2. Jeżeli zawiadomienie wykazuje wady, Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie wzywa pełnomocnika wyborczego do usunięcia w terminie 3 dni wskazanych wad zawiadomienia. W wypadku nieusunięcia wad w terminie Państwowa Komisja Wyborcza odmawia przyjęcia zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego. Postanowienie Państwowej Komisji Wyborczej, wraz z uzasadnieniem, doręcza się niezwłocznie pełnomocnikowi wyborczemu.
- § 3. Pełnomocnikowi wyborczemu służy prawo wniesienia skargi do Sądu Najwyższego na postanowienie Państwowej Komisji Wyborczej o odmowie przyjęcia zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego. Skargę wnosi się w terminie 2 dni od daty doręczenia pełnomocnikowi wyborczemu postanowienia o odmowie przyjęcia zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego.
- § 4. Sąd Najwyższy rozpatruje skargę w składzie 3 sędziów, w postępowaniu nieprocesowym, i wydaje orzeczenie w sprawie skargi w terminie 3 dni. Od orzeczenia Sądu Najwyższego nie przysługuje środek prawny. Orzeczenie doręcza się pełnomocnikowi wyborczemu i Państwowej Komisji Wyborczej. Jeżeli Sąd Najwyższy uzna skargę pełnomocnika wyborczego za zasadną, Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie przyjmuje zawiadomienie o utworzeniu komitetu wyborczego.

Art. 196.

Na wniosek komitetu wyborczego odpowiednie organy mają obowiązek wydać decyzję o nadaniu numeru REGON i NIP, najpóźniej do końca drugiego dnia roboczego następującego po dniu zgłoszenia wniosku o nadanie numeru.

Art. 197.

Państwowa Komisja Wyborcza informację o utworzonych komitetach wyborczych ogłasza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

Art. 198.

- § 1. Komitet wyborczy może zgłosić w każdym okręgu wyborczym jedną okręgową listę kandydatów na posłów, zwaną dalej „listą okręgową”.
- § 2. Kandydować można tylko w jednym okręgu wyborczym i tylko z jednej listy okręgowej.
- § 3. Partie polityczne, które wchodzą w skład koalicji wyborczej, nie mogą zgłaszać list okręgowych kandydatów samodzielnie.

Art. 199.

- § 1. Wyborca może udzielić pisemnego poparcia więcej niż jednej liście okręgowej. Wycofanie udzielonego poparcia nie rodzi skutków prawnych.
- § 2. Wyborca udzielający poparcia liście okręgowej składa podpis obok czytelnie wpisanego swojego nazwiska i imienia, adresu zamieszkania i numeru ewidencyjnego PESEL.
- § 3. Wykaz podpisów musi zawierać na każdej stronie nazwę komitetu wyborczego zgłaszającego listę, numer okręgu wyborczego, w którym lista jest zgłaszana, oraz adnotację:
- „Udzielam poparcia liście kandydatów na posłów zgłaszanej przez ..... (nazwa komitetu wyborczego) w okręgu wyborczym ..... (numer okręgu) w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na ..... (dzień, miesiąc, rok).”.

Art. 200.

- § 1. Lista okręgowa powinna być poparta, w sposób, o którym mowa w art. 199 § 2 i 3, podpisami co najmniej 5000 wyborców stale zamieszkałych w danym okręgu wyborczym.
- § 2. Komitet wyborczy, który z zachowaniem wymogów określonych w § 1 zarejestrował listy okręgowe co najmniej w połowie okręgów wyborczych, uprawniony jest do zgłoszenia dalszych list bez poparcia zgłoszenia podpisami wyborców.
- § 3. Zgłoszenie list okręgowych przez komitety wyborcze spełniające warunek, o którym mowa w § 2, następuje na podstawie zaświadczenia Państwowej Komisji Wyborczej wydanego na wniosek zainteresowanego komitetu wyborczego, złożony do 40 dnia przed dniem wyborów.

Art. 201.

- § 1. Listę okręgową zgłasza się do okręgowej komisji wyborczej najpóźniej do godziny 24.00 w 40 dniu przed dniem wyborów.
- § 2. Liczba kandydatów na liście nie może być mniejsza niż liczba posłów wybieranych w danym okręgu wyborczym i większa niż półtorakrotność liczby posłów wybieranych w danym okręgu wyborczym.
- § 3. Na liście okręgowej:
- 1) liczba kandydatów–kobiet nie może być mniejsza niż 35 % liczby wszystkich kandydatów na liście;
  - 2) liczba kandydatów–mężczyzn nie może być mniejsza niż 35 % liczby wszystkich kandydatów na liście.
- § 4. Zgłoszenia listy okręgowej dokonuje osobiście, na piśmie, pełnomocnik wyborczy lub upoważniona przez niego osoba, zwani dalej „osobą zgłaszającą listę”. W razie zgłoszenia listy przez upoważnioną przez pełnomocnika osobę do zgłoszenia dołącza się dokument stwierdzający udzielenie upoważnienia, ze wskazaniem za-

kresu udzielonego upoważnienia, oraz dane upoważnionej przez pełnomocnika osoby: imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL.

Art. 202.

- § 1. Zgłoszenie listy okręgowej powinno zawierać nazwisko, imię (imiona), zawód i miejsce zamieszkania każdego z kandydatów. Nazwiska kandydatów umieszcza się na liście w kolejności ustalonej przez komitet wyborczy.
- § 2. Kandydata oznacza się nazwą lub skrótem nazwy tej partii politycznej, której jest członkiem (nie więcej niż 45 znaków drukarskich, wliczając spacje).
- § 3. Osoba zgłaszająca listę może wnosić o oznaczenie kandydata, który nie należy do żadnej partii politycznej, tylko jedną nazwą lub skrótem nazwy partii popierającej danego kandydata; przepis § 2 stosuje się odpowiednio. Fakt poparcia kandydata powinien być potwierdzony pisemnie przez właściwy statutowy organ partii. Wniosek wraz z potwierdzeniem składa się ze zgłoszeniem listy.
- § 4. W zgłoszeniu osoba zgłaszająca listę wskazuje sposób oznaczenia listy na urzędowych obwieszczeniach oraz na karcie do głosowania. Oznaczeniem może być nazwa lub skrót nazwy komitetu wyborczego, o którym mowa w art. 72 § 3 pkt 1, art. 73 § 6 pkt 1 i art. 74 § 4 pkt 1. Oznaczenie może składać się z nie więcej niż 45 znaków drukarskich, wliczając spacje.
- § 5. Do zgłoszenia każdej listy należy dołączyć:
- 1) oświadczenie o liczbie podpisów wyborców popierających listę wraz z wykazem podpisów wyborców popierających listę bądź zaświadczenie Państwowej Komisji Wyborczej, o którym mowa w art. 200 § 3;
  - 2) pisemną zgodę kandydata na kandydowanie z danej listy okręgowej. Zgoda kandydata na kandydowanie w wyborach powinna zawierać dane: imię (imiona), nazwisko, nazwisko rodowe, imiona rodziców, datę i miejsce urodzenia, adres zamieszkania, obywatelstwo oraz numer ewidencyjny PESEL kandydata, a także wskazanie jego ewentualnej przynależności do partii politycznej; zgodę na kandydowanie kandydat opatruje datą i własnoręcznym podpisem;
  - 3) w stosunku do każdego kandydata urodzonego przed dniem 1 sierpnia 1972 r. oświadczenie, o którym mowa w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów albo informację, o której mowa w art. 7 ust. 3a tej ustawy;
  - 4) pisemne oświadczenie kandydata o posiadaniu prawa wybieralności.
- § 6. Po dokonaniu zgłoszenia uzupełnianie listy o nazwiska kandydatów lub zmiany kandydatów albo ich kolejności na liście bądź też zmiana oznaczenia, o którym mowa w § 3, są niedopuszczalne.

Art. 203.

- § 1. Okręgowa komisja wyborcza, przyjmując zgłoszenie listy okręgowej, bada, w obecności osoby zgłaszającej listę, czy spełnia ono wymogi, o których mowa w art. 201 § 2 i 3 oraz art. 202, i wydaje osobie zgłaszającej listę pisemne potwierdzenie

dzenie przyjęcia zgłoszenia. Wzór potwierdzenia określi Państwowa Komisja Wyborcza.

- § 2. Arkusze wykazu podpisów komisja numeruje i opatruje każdy arkusz swoją pieczęcią.
- § 3. Po sprawdzeniu prawdziwości danych zawartych w wykazie podpisów przyjęte arkusze wykazu podpisów komisja przechowuje w zabezpieczonych pakietach. Udostępnienie i rozpieczętowanie pakietów może nastąpić wyłącznie na potrzeby postępowania przed sądami i organami prokuratury, w obecności członka okręgowej komisji wyborczej; o terminie czynności zawiadamia się niezwłocznie osobę zgłaszającą listę.

Art. 204.

Okręgowa komisja wyborcza niezwłocznie po przyjęciu zgłoszenia listy okręgowej występuje do Ministra Sprawiedliwości z zapytaniem o udzielenie informacji z Krajowego Rejestru Karnego o kandydatach z tej listy.

Art. 205.

- § 1. Okręgowa komisja wyborcza rejestruje listę okręgową zgłoszoną zgodnie z przepisami kodeksu, sporządzając protokół rejestracji. Po jednym egzemplarzu protokołu doręcza się osobie zgłaszającej listę oraz przesyła Państwowej Komisji Wyborczej wraz z oświadczeniami kandydatów na posłów lub informacjami, o których mowa w art. 202 § 5 pkt 3.
- § 2. Państwowa Komisja Wyborcza przekazuje niezwłocznie oświadczenia lub informacje, o których mowa w art. 202 § 5 pkt 3, do Biura Lustracyjnego Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.
- § 3. Jeżeli zgłoszenie ma wady inne niż brak wymaganej liczby prawidłowo złożonych podpisów wyborców, komisja wzywa osobę zgłaszającą listę do ich usunięcia w terminie 3 dni. W przypadku nieusunięcia wady w terminie komisja postanawia o odmowie rejestracji listy w całości lub co do poszczególnych kandydatów. W razie odmowy rejestracji w odniesieniu do niektórych kandydatów listę, z zastrzeżeniem przepisu art. 201 § 2, rejestruje się w zakresie nieobjętym odmową.
- § 4. Okręgowa komisja wyborcza postanawia o odmowie rejestracji kandydata jeżeli kandydat nie posiada prawa wybieralności; przepis § 3 zdanie trzecie stosuje się.
- § 5. Jeżeli wada zgłoszenia polega na niespełnieniu wymogu, o którym mowa w art. 201 § 3, komisja wzywa osobę zgłaszającą listę do jej usunięcia w terminie 3 dni; przepisu art. 202 § 6 nie stosuje się. W wypadku nieusunięcia wady w terminie komisja postanawia o odmowie rejestracji listy w całości.

Art. 206.

- § 1. Jeżeli liczba prawidłowo złożonych podpisów wyborców popierających zgłoszenie listy okręgowej jest mniejsza niż wymagana w kodeksie, okręgowa komisja wyborcza wzywa osobę zgłaszającą listę do uzupełnienia wykazu podpisów, o ile nie upłynął termin, o którym mowa w art. 201 § 1. Uzupełnienie jest możliwe do upływu terminu, o którym mowa w art. 201 § 1.

- § 2. Jeżeli uzupełnienia nie dokonano w terminie, o którym mowa w art. 201 § 1, lub termin ten upłynął, okręgowa komisja wyborcza postanawia o odmowie rejestracji listy okręgowej. Postanowienie wraz z uzasadnieniem doręcza się niezwłocznie osobie zgłaszającej listę.

Art. 207.

- § 1. W razie uzasadnionych wątpliwości co do prawdziwości danych zawartych w wykazie podpisów bądź wiarygodności podpisów okręgowa komisja wyborcza dokonuje w terminie 3 dni sprawdzenia danych bądź wiarygodności podpisów, w oparciu o dostępne urzędowo dokumenty, w tym rejestry wyborców i urzędowe rejestry mieszkańców, a w miarę potrzeby również o wyjaśnienia wyborców. O wszczęciu postępowania wyjaśniającego zawiadamia się niezwłocznie osobę zgłaszającą listę.
- § 2. Jeżeli w wyniku przeprowadzonego postępowania ustalone zostanie, iż zgłoszona lista nie uzyskała poparcia wymaganej w kodeksie liczby podpisów wyborców, okręgowa komisja wyborcza postanawia o odmowie rejestracji listy okręgowej. Postanowienie wraz z uzasadnieniem doręcza się niezwłocznie osobie zgłaszającej listę.

Art. 208.

- § 1. Postanowienie okręgowej komisji wyborczej, o którym mowa w art. 205 § 3–5, art. 206 § 2 i w art. 207 § 2, wraz z uzasadnieniem doręcza się niezwłocznie osobie zgłaszającej listę.
- § 2. Od postanowień, o których mowa w § 1, osobie zgłaszającej listę przysługuje prawo odwołania do Państwowej Komisji Wyborczej w terminie 3 dni od dnia doręczenia postanowienia. Od postanowienia Państwowej Komisji Wyborczej nie przysługuje środek prawny. Jeżeli Państwowa Komisja Wyborcza uzna odwołanie za zasadne, okręgowa komisja wyborcza niezwłocznie rejestruje listę kandydatów w zakresie wskazanym w postanowieniu Państwowej Komisji Wyborczej.

Art. 209.

- § 1. Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie protokołów rejestracji list okręgowych przyznaje w drodze losowania, najpóźniej w 30 dniu przed dniem wyborów, jednolity numer dla list tego samego komitetu wyborczego, zarejestrowanych w więcej niż w jednym okręgu wyborczym. O terminie losowania zawiadamia się pełnomocników wyborczych; nieobecność pełnomocnika nie wstrzymuje losowania.
- § 2. W pierwszej kolejności losowane są numery dla list tych komitetów wyborczych, które zarejestrowały swoje listy we wszystkich okręgach wyborczych. W dalszej kolejności losowane są numery dla list pozostałych komitetów wyborczych.
- § 3. Państwowa Komisja Wyborcza zawiadamia niezwłocznie okręgowe komisje wyborcze oraz pełnomocników wyborczych o wylosowanych numerach list okręgowych.

Art. 210.

- § 1. Po otrzymaniu zawiadomienia, o którym mowa w art. 209 § 3, okręgowa komisja wyborcza, uwzględniając kolejność numerów list okręgowych ustaloną w trybie art. 209, najpóźniej w 25 dniu przed dniem wyborów przeprowadza losowanie numerów dla list komitetów wyborczych, które zarejestrowały listy wyłącznie w danym okręgu wyborczym. O terminie losowania zawiadamia się osoby zgłaszające listy; nieobecność osoby zgłaszającej listę nie wstrzymuje losowania.
- § 2. Okręgowa komisja wyborcza zawiadamia niezwłocznie osoby zgłaszające listy i Państwową Komisję Wyborczą o wylosowanych numerach list okręgowych, o których mowa w § 1.

Art. 211.

- § 1. Okręgowa komisja wyborcza sporządza obwieszczenia o zarejestrowanych listach okręgowych, zawierające informacje o ich numerach, nazwach i skrótach nazw komitetów wyborczych oraz dane o kandydatach zawarte w zgłoszeniach list, w tym treść oświadczenia, o którym mowa w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów, w zakresie określonym w art. 13 tej ustawy.
- § 2. Obwieszczenie, o którym mowa w § 1, przesyła się dyrektorowi właściwej miejscowo delegatury Krajowego Biura Wyborczego, który zapewnia jego druk i rozplakatowanie na obszarze okręgu wyborczego najpóźniej w 10 dniu przed dniem wyborów. Jeden egzemplarz obwieszczenia przesyła się niezwłocznie Państwowej Komisji Wyborczej.

Art. 212.

- § 1. Okręgowa komisja wyborcza skreśla z zarejestrowanej listy okręgowej nazwisko kandydata na posła, który zmarł, utracił prawo wybieralności lub złożył komisji oświadczenie na piśmie o wycofaniu zgody na kandydowanie.
- § 2. Jeżeli skreślenie nazwiska kandydata z zarejestrowanej listy nastąpiło wskutek śmierci kandydata i powoduje, że na liście tej pozostaje mniej kandydatów niż liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym, komisja zawiadamia osobę zgłaszającą listę o możliwości zgłoszenia nowego kandydata. Uzupełnienia listy dokonuje się najpóźniej w 15 dniu przed dniem wyborów; w takim wypadku przepisu art. 200 § 1 nie stosuje się.
- § 3. Jeżeli skreślenie nazwiska kandydata z listy nastąpiło z innej przyczyny niż śmierć kandydata lub lista nie została uzupełniona z uwzględnieniem terminu, o którym mowa w § 2, a na liście pozostaje mniej kandydatów niż liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym, komisja unieważnia rejestrację tej listy. Od postanowienia wydanego w tej sprawie nie przysługuje środek prawny.
- § 4. W razie rozwiązania komitetu wyborczego w trybie, o którym mowa w art. 85 § 3, okręgowa komisja wyborcza unieważnia rejestrację listy tego komitetu. Przepis § 3 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.

§ 5. O skreśleniu kandydata i postanowieniach, o których mowa w § 2–4, okręgowa komisja wyborcza zawiadamia niezwłocznie osobę zgłaszającą listę i Państwową Komisję Wyborczą oraz wyborców, w formie obwieszczenia.

Art. 213.

§ 1. Pełnomocnik wyborczy lub osoba przez niego upoważniona może wyznaczyć po jednym mężu zaufania do każdej obwodowej komisji wyborczej na obszarze okręgu wyborczego, w którym została zarejestrowana zgłoszona przez niego lista okręgowa.

§ 2. Pełnomocnik wyborczy lub osoba przez niego upoważniona wydaje mężom zaufania zaświadczenie według wzoru określonego przez Państwową Komisję Wyborczą.

§ 3. Funkcję męża zaufania przy Państwowej Komisji Wyborczej i okręgowej komisji wyborczej pełni pełnomocnik wyborczy lub osoba przez niego upoważniona.

Rozdział 4

Karty do głosowania

Art. 214.

Okręgowa komisja wyborcza po zarejestrowaniu list okręgowych zarządza wydrukowanie kart do głosowania i zapewnia ich przekazanie obwodowym komisjom wyborczym w trybie określonym przez Państwową Komisję Wyborczą.

Art. 215.

Na karcie do głosowania umieszcza się oznaczenia list zarejestrowanych w danym okręgu wyborczym, zawierające numer listy oraz nazwę lub skrót nazwy komitetu wyborczego, w kolejności wzrastającej numerów list. Pod oznaczeniem każdej listy podaje się nazwiska i imiona wszystkich kandydatów zarejestrowanych na danej liście.

Art. 216.

§ 1. Na każdej karcie do głosowania zamieszcza się zwięzłą informację o sposobie głosowania.

§ 2. Na karcie do głosowania drukuje się odcisk pieczęci właściwej okręgowej komisji wyborczej i oznacza miejsce na odcisk pieczęci obwodowej komisji wyborczej.

§ 3. Karta do głosowania może być zadrukowana tylko po jednej stronie. Wielkość i rodzaj czcionki powinny być jednakowe dla oznaczeń wszystkich list i nazwisk kandydatów.

§ 4. Wzór karty do głosowania, w tym kart sporządzanych w systemie Braille'a, ustala Państwowa Komisja Wyborcza.

Art. 217.

- § 1. Jeżeli po wydrukowaniu kart do głosowania okręgowa komisja wyborcza skreśli z listy okręgowej nazwisko kandydata z przyczyn, o których mowa w art. 212 § 1, nazwisko tego kandydata pozostawia się na wydrukowanych kartach do głosowania. Informację o skreśleniu oraz o warunkach decydujących o ważności głosu oddanego na takiej karcie podaje się do wiadomości publicznej w formie obwieszczenia i zapewnia jego rozplakatowanie w lokalach wyborczych w dniu głosowania.
- § 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio, jeżeli komisja unieważni rejestrację listy okręgowej z przyczyn, o których mowa w art. 212 § 3 lub 4.

Art. 218.

Sposób sporządzania i przekazania kart do głosowania dla obwodów głosowania utworzonych na polskich statkach morskich oraz za granicą ustala Państwowa Komisja Wyborcza, po porozumieniu odpowiednio z ministrem właściwym do spraw gospodarki morskiej oraz ministrem właściwym do spraw zagranicznych.

Rozdział 5

Sposób głosowania i warunki ważności głosu

Art. 219.

- § 1. Wyborca głosuje tylko na jedną listę okręgową, stawiając na karcie do głosowania znak „x” (dwie przecinające się linie w obrębie kratki) w kratce z lewej strony obok nazwiska jednego z kandydatów z tej listy, przez co wskazuje jego pierwszeństwo do uzyskania mandatu.
- § 2. Za nieważny uznaje się głos, jeżeli na karcie do głosowania postawiono znak „x” w kratce z lewej strony obok nazwisk dwóch lub większej liczby kandydatów z różnych list okręgowych albo nie postawiono tego znaku w kratce z lewej strony obok nazwiska żadnego kandydata z którejkolwiek z list, z zastrzeżeniem § 4.
- § 3. Za nieważny uznaje się głos, jeżeli na karcie do głosowania znak „x” postawiono w kratce z lewej strony wyłącznie obok nazwiska kandydata umieszczonego na liście okręgowej, której rejestracja została unieważniona.
- § 4. Jeżeli na karcie do głosowania znak „x” postawiono w kratce z lewej strony wyłącznie obok nazwiska kandydata z jednej tylko listy okręgowej, a nazwisko tego kandydata zostało z tej listy skreślone, to głos taki uznaje się za ważny i oddany na tę listę.
- § 5. Jeżeli na karcie do głosowania znak „x” postawiono w kratce z lewej strony obok nazwisk dwóch lub większej liczby kandydatów z tej samej listy okręgowej, to głos taki uważa się za głos ważnie oddany na wskazaną listę okręgową z przyznaniem pierwszeństwa do uzyskania mandatu kandydatowi na posła, którego nazwisko na tej liście umieszczone jest w pierwszej kolejności.

Art. 220.

Dopisanie na karcie do głosowania dodatkowych numerów list i nazw lub nazwisk albo poczynienie innych dopisków nie wpływa na ważność oddanego na niej głosu.

Rozdział 6

Ustalanie wyników głosowania i wyników wyborów w okręgu wyborczym

Art. 221.

§ 1. Ustalając wyniki głosowania w obwodzie, obwodowa komisja wyborcza oblicza:

- 1) liczbę wyborców uprawnionych do głosowania;
- 2) liczbę wyborców, którym wydano karty do głosowania;
- 3) liczbę wyborców głosujących przez pełnomocnika;
- 4) liczbę kart wyjętych z urny, w tym:
  - a) liczbę kart nieważnych, o których mowa w art. 60,
  - b) liczbę kart ważnych;
- 5) liczbę głosów nieważnych z ważnych kart do głosowania, o których mowa w art. 219 § 2 i 3;
- 6) liczbę głosów ważnych z kart ważnych oddanych łącznie na wszystkie listy kandydatów;
- 7) liczbę głosów ważnych z kart ważnych oddanych na poszczególne listy kandydatów;
- 8) liczbę głosów ważnych z kart ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów z tych list.

§ 2. Liczby, o których mowa w § 1, wymienia się w protokole głosowania w obwodzie.

Art. 222.

Niezwłocznie po otrzymaniu protokołu głosowania w obwodzie okręgowa komisja wyborcza dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia wyników głosowania w obwodzie. W razie stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu wyników głosowania komisja zarządza ponowne ich ustalenie przez obwodową komisję wyborczą i powiadamia o tym Państwową Komisję Wyborczą. Przepisy art. 57 § 3, art. 59, art. 60 i art. 221 stosuje się odpowiednio.

Art. 223.

§ 1. Okręgowa komisja wyborcza na podstawie protokołów, o których mowa w art. 65 § 1, ustala wyniki głosowania na poszczególne listy okręgowe i sporządza w dwóch egzemplarzach protokół wyników głosowania w okręgu wyborczym.

- § 2. Jeżeli właściwa okręgowa komisja wyborcza nie uzyska wyników głosowania w obwodach głosowania za granicą albo na polskich statkach morskich w ciągu 24 godzin od zakończenia głosowania, o którym mowa w art. 36 § 6, głosowanie w tych obwodach uważa się za niebyłe. Fakt ten odnotowuje się w protokole wyników głosowania w okręgu wyborczym, z wymienieniem obwodów głosowania oraz ewentualnych przyczyn nieuzyskania z tych obwodów wyników głosowania.
- § 3. W protokole wymienia się sumy liczb, o których mowa w art. 221 § 1.
- § 4. Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.
- § 5. Przy ustalaniu wyników głosowania i sporządzaniu protokołu mogą być obecne osoby zgłaszające listę, którym przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów.
- § 6. Przewodniczący okręgowej komisji wyborczej przekazuje niezwłocznie dane z protokołu dotyczące liczby głosów ważnych i głosów ważnych oddanych na każdą listę okręgową oraz liczbę głosów ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów z każdej z tych list do Państwowej Komisji Wyborczej, w sposób przez nią ustalony, za pośrednictwem sieci elektronicznej przesyłania danych.
- § 7. Protokół wyników głosowania w okręgu wyborczym przewodniczący okręgowej komisji wyborczej przesyła niezwłocznie w zapieczętowanej kopercie do Państwowej Komisji Wyborczej w trybie przez nią ustalonym.
- § 8. Wzór protokołu wyników głosowania w okręgu wyborczym określi Państwowa Komisja Wyborcza.
- § 9. Po otrzymaniu protokołów, o których mowa w § 7, Państwowa Komisja Wyborcza dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia wyników wyborów w okręgach wyborczych.
- § 10. W razie stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu wyników wyborów Państwowa Komisja Wyborcza zarządza ponowne ustalenie tych wyników.

Art. 224.

- § 1. Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie danych z protokołów wyników głosowania w okręgu wyborczym, otrzymanych za pośrednictwem sieci elektronicznego przekazywania danych, uwzględniając przepis art. 187 § 1, ustala wstępnie liczbę głosów ważnych oraz głosów ważnych oddanych na listy okręgowe poszczególnych komitetów wyborczych w skali kraju i listy, które spełniają warunki uprawniające do uczestniczenia w podziale mandatów w okręgach wyborczych. Informację o tym podaje się do wiadomości publicznej w Biuletynie Informacji Publicznej.
- § 2. Po otrzymaniu protokołów wyników głosowania w okręgach wyborczych Państwowa Komisja Wyborcza protokolarnie ustala zbiorcze wyniki głosowania na listy okręgowe w skali kraju i stwierdza, uwzględniając przepis art. 187 § 1, które listy spełniają warunki uprawniające do uczestniczenia w podziale mandatów w okręgach wyborczych, oraz zawiadamia o tym pisemnie okręgowe komisje wyborcze. Informację o tym podaje się do wiadomości publicznej w Biuletynie Informacji Publicznej.

Art. 225.

- § 1. Po otrzymaniu zawiadomienia, o którym mowa w art. 224 § 2, okręgowa komisja wyborcza dokonuje podziału mandatów pomiędzy uprawnione listy okręgowe w sposób następujący:
- 1) liczbę głosów ważnych oddanych na każdą z tych list w okręgu wyborczym dzieli się kolejno przez: 1; 2; 3; 4 i dalsze kolejne liczby aż do chwili, gdy z otrzymanych w ten sposób ilorazów da się uszeregować tyle kolejno największych liczb, ile wynosi liczba mandatów do rozdzielenia między te listy w okręgu;
  - 2) każdej liście przyznaje się tyle mandatów, ile spośród ustalonego w powyższy sposób szeregu ilorazów przypada jej liczb kolejno największych.
- § 2. Jeżeli kilka list uzyskało ilorazy równe ostatniej liczbie z liczb uszeregowanych w podany sposób, a list tych jest więcej niż mandatów do rozdzielenia, pierwszeństwo mają listy w kolejności ogólnej liczby oddanych na nie głosów. Gdyby na dwie lub więcej list oddano równą liczbę głosów, o pierwszeństwie rozstrzyga liczba obwodów głosowania, w których na daną listę oddano większą liczbę głosów.

Art. 226.

- § 1. Mandaty przypadające danej liście okręgowej uzyskują kandydaci w kolejności otrzymanej liczby głosów.
- § 2. Jeżeli dwóch lub więcej kandydatów otrzymało równą liczbę głosów uprawniającą do uzyskania mandatu z danej listy, o pierwszeństwie rozstrzyga większa liczba obwodów głosowania, w których jeden z kandydatów uzyskał więcej głosów, a jeżeli liczba tych obwodów byłaby równa, o pierwszeństwie rozstrzyga losowanie przeprowadzone przez przewodniczącego okręgowej komisji wyborczej w obecności członków komisji oraz pełnomocników wyborczych; nieobecność osoby zgłaszającej listę nie wstrzymuje losowania. Przebieg losowania uwzględnia się w protokole wyników wyborów.
- § 3. Tryb przeprowadzania losowania, o którym mowa w § 2, określi Państwowa Komisja Wyborcza.

Art. 227.

- § 1. Po ustaleniu wyników wyborów w okręgu wyborczym okręgowa komisja wyborcza sporządza, w dwóch egzemplarzach, protokół wyborów posłów odrębnie dla każdego okręgu wyborczego.
- § 2. W protokole wymienia się liczbę posłów wybieranych w okręgu, wykaz list okręgowych zarejestrowanych w tym okręgu oraz wykaz list, które uczestniczą w podziale mandatów w okręgu, a także liczby:
- 1) wyborców uprawnionych do głosowania;
  - 2) wyborców, którym wydano karty do głosowania;
  - 3) wyborców głosujących przez pełnomocnika;

- 4) kart wyjętych z urny, w tym:
    - a) liczbę kart nieważnych,
    - b) liczbę kart ważnych;
  - 5) głosów nieważnych;
  - 6) głosów ważnych oddanych na każdą z list okręgowych;
  - 7) mandatów przypadających każdej liście okręgowej;
  - 8) głosów ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów każdej z list okręgowych oraz nazwiska i imiona wybranych posłów z każdej listy okręgowej.
- § 3. Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.
- § 4. Przy ustalaniu wyników wyborów i sporządzaniu protokołu mogą być obecne osoby zgłaszające listę, którym przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów. Adnotację o wniesieniu uwag zamieszcza się w protokole.
- § 5. Wzór protokołu wyborów posłów w okręgu wyborczym określi Państwowa Komisja Wyborcza.

Art. 228.

Okręgowa komisja wyborcza niezwłocznie podaje do wiadomości publicznej wyniki głosowania i wyniki wyborów w okręgach wyborczych, z uwzględnieniem danych, o których mowa w art. 227 § 2.

Art. 229.

- § 1. Przewodniczący okręgowej komisji wyborczej przekazuje dane z protokołu wyborów w okręgu wyborczym do Państwowej Komisji Wyborczej, w trybie przez nią ustalonym, za pośrednictwem sieci elektronicznego przekazywania danych.
- § 2. Protokół, o którym mowa w art. 223 § 1, przewodniczący komisji przekazuje niezwłocznie w zapieczętowanej kopercie do Państwowej Komisji Wyborczej w trybie przez nią ustalonym.
- § 3. Pozostałe dokumenty z wyborów przechowuje dyrektor delegatury Krajowego Biura Wyborczego właściwej dla siedziby komisji.

Art. 230.

- § 1. Po otrzymaniu protokółów, o których mowa w art. 227 §1, Państwowa Komisja Wyborcza dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia wyników wyborów posłów w okręgach wyborczych.
- § 2. W razie stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu wyników wyborów Państwowa Komisja Wyborcza zarządza ponowne ich ustalenie. Przepisy art. 225–229 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 7

Ogłaszanie wyników wyborów do Sejmu

Art. 231.

Państwowa Komisja Wyborcza ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej w formie obwieszczenia oraz podaje do wiadomości publicznej wyniki wyborów do Sejmu. W obwieszczeniu zamieszcza się podstawowe informacje zawarte w protokołach wyborów posłów w okręgach wyborczych.

Art. 232.

Państwowa Komisja Wyborcza wręcza posłom zaświadczenia o wyborze.

Art. 233.

Państwowa Komisja Wyborcza przesyła Prezydentowi Rzeczypospolitej, Marszałkowi Sejmu oraz Sądowi Najwyższemu sprawozdanie z wyborów nie później niż 14 dnia po ogłoszeniu obwieszczenia, o którym mowa w art. 231.

Rozdział 8

Ważność wyborów

Art. 234.

- § 1. Protest przeciwko ważności wyborów do Sejmu wnosi się na piśmie do Sądu Najwyższego w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia wyników wyborów przez Państwową Komisję Wyborczą w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. Nadanie w tym terminie protestu w polskiej placówce pocztowej operatora publicznego jest równoznaczne z wniesieniem go do Sądu Najwyższego.
- § 2. W odniesieniu do wyborcy przebywającego za granicą lub na polskim statku morskim wymogi wymienione w § 1 uważa się za spełnione, jeżeli protest został złożony odpowiednio właściwemu terytorialnie konsulowi lub kapitanowi statku. Wyborca obowiązany jest dołączyć do protestu zawiadomienie o ustanowieniu swojego pełnomocnika zamieszkałego w kraju lub pełnomocnika do doręczeń zamieszkałego w kraju, pod rygorem pozostawienia protestu bez biegu.
- § 3. Wnoszący protest powinien sformułować w nim zarzuty oraz przedstawić lub wskazać dowody, na których opiera swoje zarzuty.

Art. 235.

- § 1. Sąd Najwyższy rozpatruje protest w składzie 3 sędziów w postępowaniu nieprocesowym i wydaje, w formie postanowienia, opinię w sprawie protestu.

- § 2. Opinia, o której mowa w § 1, powinna zawierać ustalenia co do zasadności zarzutów protestu, a w razie potwierdzenia zasadności zarzutów – ocenę, czy przestępstwo przeciwko wyborom lub naruszenie przepisów kodeksu miało wpływ na wynik wyborów.
- § 3. Uczestnikami postępowania są: wnoszący protest, przewodniczący właściwej komisji wyborczej albo jego zastępca i Prokurator Generalny.

Art. 236.

- § 1. Sąd Najwyższy pozostawia bez dalszego biegu protest wniesiony przez osobę do tego nieuprawnioną lub niespełniającą warunków określonych w art. 234. Niedopuszczalne jest przywrócenie terminu do wniesienia protestu.
- § 2. Sąd Najwyższy pozostawia bez dalszego biegu protest dotyczący sprawy, co do której w kodeksie przewiduje się możliwość wniesienia przed dniem głosowania skargi lub odwołania do sądu lub do Państwowej Komisji Wyborczej.
- § 3. Jeżeli w proteście zarzucono popełnienie przestępstwa przeciwko wyborom, Sąd Najwyższy niezwłocznie zawiadamia o tym Prokuratora Generalnego.

Art. 237.

- § 1. Sąd Najwyższy w składzie całej Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych, na podstawie sprawozdania z wyborów przedstawionego przez Państwową Komisję Wyborczą oraz opinii wydanych w wyniku rozpoznania protestów, rozstrzyga o ważności wyborów oraz o ważności wyboru posła, przeciwko któremu wniesiono protest. W postępowaniu stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. Nr 240, poz. 2052, z późn. zm.¹¹⁾).
- § 2. Rozstrzygnięcie, o którym mowa w § 1, Sąd Najwyższy podejmuje, w formie uchwały, nie później niż w 90 dniu po dniu wyborów, na posiedzeniu z udziałem Prokuratora Generalnego i Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej.
- § 3. Sąd Najwyższy, podejmując uchwałę o nieważności wyborów lub nieważności wyboru posła, stwierdza wygaśnięcie mandatów w zakresie unieważnienia oraz postanawia o przeprowadzeniu wyborów ponownych lub o podjęciu niektórych czynności wyborczych, wskazując czynność, od której należy ponowić postępowanie wyborcze.
- § 4. Uchwałę Sądu Najwyższego przedstawia się niezwłocznie Prezydentowi Rzeczypospolitej oraz Marszałkowi Sejmu, a także przesyła Państwowej Komisji Wyborczej.
- § 5. Uchwałę Sądu Najwyższego ogłasza się w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.
- § 6. Wygaśnięcie mandatów, o których mowa w § 3, następuje w dniu ogłoszenia uchwały Sądu Najwyższego.

---

¹¹⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2004 r. Nr 25, poz. 219, z 2006 r. Nr 157, poz. 1119, z 2008 r. Nr 234, poz. 1571, z 2009 r. Nr 56, poz. 459, Nr 157, poz. 1241, Nr 178, poz. 1375 i Nr 219, poz. 1706 oraz z 2010 r. Nr 182, poz. 1228 i Nr 197, poz. 1307.

Art. 238.

- § 1. W razie podjęcia przez Sąd Najwyższy uchwały o nieważności wyborów w okręgu lub o nieważności wyboru posła wybory ponowne lub wskazane czynności wyborcze przeprowadza się wyłącznie na terytorium kraju, na zasadach i w trybie przewidzianych w kodeksie.
- § 2. Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej o wyborach ponownych lub podjęciu wskazanych czynności wyborczych podaje się do wiadomości publicznej w Biuletynie Informacji Publicznej i ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej najpóźniej w 5 dniu od dnia ogłoszenia uchwały Sądu Najwyższego, o której mowa w art. 237 § 3. Przepisy art. 185 stosuje się odpowiednio.
- § 3. Wyniki wyborów ponownych lub wyniki przeprowadzonych czynności wyborczych Państwowa Komisja Wyborcza podaje w obwieszczeniu. W obwieszczeniu wymienia się ponadto osoby, które w wyniku wyborów ponownych lub przeprowadzonych czynności wyborczych utraciły mandat, ze wskazaniem numeru okręgu wyborczego, a w wypadku wygaśnięcia mandatu posła – także numer i nazwę listy kandydatów.
- § 4. Obwieszczenie, o którym mowa w § 3, ogłasza się w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej oraz podaje do wiadomości publicznej w Biuletynie Informacji Publicznej, a także przesyła się niezwłocznie Marszałkowi Sejmu.

Art. 239.

W razie podjęcia przez Sąd Najwyższy uchwały o nieważności wyborów i jej ogłoszenia w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadza się wybory ponowne, w zakresie unieważnienia, na zasadach i w trybie przewidzianych w kodeksie. Przepis art. 238 § 2 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 9

Wygaśnięcie mandatu posła i uzupełnienie składu Sejmu

Art. 240.

- § 1. Wygaśnięcie mandatu posła następuje w przypadku:
- 1) śmierci posła;
  - 2) utraty prawa wybieralności lub nieposiadania go w dniu wyborów;
  - 3) pozbawienia mandatu prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu;
  - 4) zrzeczenia się mandatu;
  - 5) zajmowania w dniu wyborów stanowiska lub funkcji, których stosownie do przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej albo ustaw nie można łączyć z mandatem posła, z zastrzeżeniem przepisu § 3;

6) powołania w toku kadencji na stanowisko lub powierzenia funkcji, których stosownie do przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej albo ustaw nie można łączyć ze sprawowaniem mandatu posła;

7) wyboru w toku kadencji na posła do Parlamentu Europejskiego.

§ 2. Odmowa złożenia ślubowania poselskiego oznacza zrzeczenie się mandatu.

§ 3. Wygaśnięcie mandatu posła zajmującego w dniu wyborów stanowisko lub funkcję, o których mowa w § 1 pkt 5, następuje, jeżeli nie złoży on Marszałkowi Sejmu, w terminie 14 dni od dnia ogłoszenia przez Państwową Komisję Wyborczą w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej wyników wyborów do Sejmu, oświadczenia o złożeniu rezygnacji z zajmowanego stanowiska lub pełnionej funkcji.

§ 4. Przepisy § 3 stosuje się odpowiednio w odniesieniu do posła, który od dnia wyborów do dnia rozpoczęcia kadencji Sejmu objął stanowisko lub funkcję, których stosownie do przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej albo ustaw nie można łączyć z mandatem posła oraz w odniesieniu do posła, który uzyskał mandat w toku kadencji Sejmu.

§ 5. Wygaśnięcie mandatu posła powołanego lub wybranego w czasie kadencji na stanowisko lub funkcję, o których mowa w § 1 pkt 6 i 7, następuje z dniem powołania lub wybrania.

Art. 241.

§ 1. Państwowa Komisja Wyborcza, po ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej wyników wyborów do Sejmu, przekazuje niezwłocznie Ministrowi Sprawiedliwości dane posłów zawierające imię (imiona), nazwisko, nazwisko rodowe, imiona rodziców, datę i miejsce urodzenia, adres zamieszkania, obywatelstwo oraz numer ewidencyjny PESEL.

§ 2. Minister Sprawiedliwości na podstawie danych zgromadzonych w Krajowym Rejestrze Karnym przekazuje Marszałkowi Sejmu w terminie 14 dni od dnia otrzymania danych, o których mowa w § 1:

1) informację o posłach skazanych prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub za umyślne przestępstwo skarbowe oraz o posłach pozbawionych praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu albo

2) informację, o tym, że żaden z posłów nie został skazany prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub za umyślne przestępstwo skarbowe ani nie został pozbawiony praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu.

§ 3. Jeżeli po przekazaniu informacji, o której mowa w § 2, Minister Sprawiedliwości uzyska z Krajowego Rejestru Karnego informację o posłach skazanych prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub za umyślne przestępstwo skarbowe lub o posłach pozbawionych praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu, niezwłocznie przekazuje ją Marszałkowi Sejmu.

Art. 242.

- § 1. Wygaśnięcie mandatu posła niezwłocznie stwierdza Marszałek Sejmu w drodze postanowienia.
- § 2. Postanowienie, o którym mowa w § 1, ogłasza się w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, z zastrzeżeniem art. 243.
- § 3. Postanowienie, o którym mowa w § 1, doręcza się niezwłocznie Państwowej Komisji Wyborczej, z zastrzeżeniem art. 243.

Art. 243.

- § 1. Postanowienie Marszałka Sejmu o wygaśnięciu mandatu posła z przyczyn określonych w art. 240 § 1 pkt 2–7 wraz z uzasadnieniem doręcza się niezwłocznie posłowi. Od postanowienia posłowi przysługuje prawo odwołania do Sądu Najwyższego w terminie 3 dni od dnia doręczenia postanowienia. Odwołanie wnosi się za pośrednictwem Marszałka Sejmu.
- § 2. Sąd Najwyższy – Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych rozpatruje odwołanie, o którym mowa w § 1, i orzeka w sprawie w terminie 7 dni w postępowaniu nieprocesowym. Odpis postanowienia Sądu Najwyższego doręcza się posłowi, który wniósł odwołanie, Marszałkowi Sejmu oraz Państwowej Komisji Wyborczej. W przypadku nieuwzględnienia odwołania przepisy art. 242 § 2 i 3 stosuje się.

Art. 244.

- § 1. W razie upływu terminu do wniesienia odwołania od postanowienia Marszałka Sejmu o wygaśnięciu mandatu lub nieuwzględnienia odwołania przez Sąd Najwyższy Marszałek Sejmu zawiadamia, na podstawie informacji Państwowej Komisji Wyborczej, kolejnego kandydata z tej samej listy okręgowej, który w wyborach otrzymał kolejno największą liczbę głosów, o przysługującym mu pierwszeństwie do mandatu. Przy równej liczbie głosów o pierwszeństwie rozstrzyga kolejność umieszczenia kandydata na tej liście okręgowej. Oświadczenie o przyjęciu mandatu powinno być złożone w terminie 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia. Niezłożenie oświadczenia w terminie, o którym mowa w zdaniu poprzednim, oznacza zrzeczenie się pierwszeństwa do obsadzenia mandatu.
- § 2. Kandydat może zrzec się pierwszeństwa do obsadzenia mandatu na rzecz kandydata z tej samej listy, który uzyskał kolejno największą liczbę głosów. Oświadczenie o zrzeczeniu się pierwszeństwa do obsadzenia mandatu powinno być złożone Marszałkowi Sejmu w terminie 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia, o którym mowa w § 1.
- § 3. O obsadzeniu mandatu postanawia Marszałek Sejmu. Przepisy art. 242 § 2 i 3 stosuje się odpowiednio.
- § 4. Jeżeli obsadzenie mandatu posła w trybie określonym w § 1 byłoby niemożliwe z powodu braku kandydatów, którym mandat można przydzielić, Marszałek Sejmu, w drodze postanowienia, stwierdza, iż mandat ten do końca kadencji pozostaje nieobsadzony.

Rozdział 10

Kampania wyborcza w programach publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych

Art. 245.

- § 1. Komitet wyborczy ma prawo do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych w programach publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych:
- 1) ogólnokrajowych – jeżeli zarejestrował swoje listy okręgowe co najmniej w połowie okręgów wyborczych;
  - 2) regionalnych – jeżeli zarejestrował listę okręgową co najmniej w jednym okręgu wyborczym.
- § 2. Łączny czas rozpowszechniania audycji wyborczych wynosi:
- 1) w ogólnokrajowych programach – 15 godzin w Telewizji Polskiej, w tym do 3 godzin w TV Polonia, i 30 godzin w programach Polskiego Radia Spółki Akcyjnej i spółek radiofonii regionalnej, zwanych dalej „Polskim Radiem”, w tym do 5 godzin w programie przeznaczonym dla zagranicy;
  - 2) w regionalnych programach – 10 godzin w Telewizji Polskiej i 15 godzin w Polskim Radiu.
- § 3. Czas antenowy przysługujący jednemu komitetowi wyborczemu nie może być odstępowany innemu komitetowi.

Art. 246.

- § 1. Czas przeznaczony na rozpowszechnianie audycji wyborczych, o których mowa w art. 245 § 2 pkt 1, dzieli się równo pomiędzy uprawnione komitety wyborcze na podstawie informacji Państwowej Komisji Wyborczej o komitetach wyborczych, które zarejestrowały swoje listy okręgowe co najmniej w połowie okręgów wyborczych.
- § 2. Czas przeznaczony na rozpowszechnianie audycji wyborczych, o których mowa w art. 245 § 2 pkt 2, dzieli się pomiędzy uprawnione komitety wyborcze proporcjonalnie do liczby zarejestrowanych przez nie list okręgowych, na podstawie informacji okręgowych komisji wyborczych, właściwych dla obszaru objętego regionalnym programem, o zarejestrowanych listach okręgowych.

Art. 247.

- § 1. Kolejność rozpowszechniania w każdym dniu audycji wyborczych ustalają kierujący redakcjami właściwych ogólnokrajowych programów telewizyjnych, w tym TV Polonia, i programów regionalnych oraz programów radiowych w drodze losowania przeprowadzonego w obecności osób zgłaszających listy najpóźniej w 18 dniu przed dniem wyborów.
- § 2. Na ustalenia dotyczące podziału czasu antenowego, o których mowa w art. 246, osobie zgłaszającej listę przysługuje skarga do Państwowej Komisji Wyborczej.

Skargę wnosi się w terminie 2 dni od dokonania ustalenia. Państwowa Komisja Wyborcza rozpatruje sprawę niezwłocznie i wydaje postanowienie. Od postanowienia Państwowej Komisji Wyborczej nie przysługuje środek prawny.

DZIAŁ IV

Wybory do Senatu

Rozdział 1

Zasady ogólne

Art. 248.

Wybory do Senatu są powszechne, bezpośrednie i odbywają się w głosowaniu tajnym.

Art. 249.

Do Senatu wybiera się 100 senatorów według zasady większości.

Art. 250.

Zarządzenie przez Prezydenta Rzeczypospolitej wyborów do Sejmu jest równoznaczne z zarządzeniem wyborów do Senatu.

Art. 251.

W sprawach nieuregulowanych w niniejszym dziale stosuje się odpowiednio przepisy działu III kodeksu.

Art. 252.

§ 1. W wyborach do Senatu komitety wyborcze mogą wydatkować na agitację wyborczą wyłącznie kwoty ograniczone limitami, ustalonymi w następujący sposób:

- 1) wysokość limitu wyznaczona jest kwotą 18 groszy przypadającą na każdego wyborcę w kraju ujętego w rejestrze wyborców,
- 2) limit wydatków dla danego komitetu oblicza się według wzoru:

$$L = (w \times k \times s) / 100,$$

gdzie poszczególne symbole oznaczają:

L – limit wydatków,

w – liczbę wyborców w kraju ujętych w rejestrach wyborców,

k – kwotę przypadającą na każdego wyborcę w kraju ujętego w rejestrze wyborców, o której mowa w pkt 1,

s – liczbę okręgów wyborczych, w których komitet zarejestrował kandydatów na senatorów.

§ 2. Przepisy art. 189 § 2 i art. 190 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 2

Okręgi wyborcze

Art. 253.

- § 1. W celu przeprowadzenia wyborów do Senatu tworzy się jednomandatowe okręgi wyborcze.
- § 2. Okręg wyborczy obejmuje część obszaru województwa. Granice okręgu wyborczego nie mogą naruszać granic okręgów wyborczych utworzonych dla wyborów do Sejmu.
- § 3. Miasto na prawach powiatu liczące ponad 500 000 mieszkańców może być podzielone na dwa lub więcej okręgi wyborcze.

Art. 254.

- § 1. Podziału na okręgi wyborcze dokonuje się według jednolitej normy przedstawicielstwa, obliczonej przez podzielenie liczby mieszkańców kraju przez 100, z uwzględnieniem przepisów art. 253 i następujących zasad:
- 1) jeżeli iloraz wynikający z podzielenia liczby mieszkańców okręgu przez jednolitą normę przedstawicielstwa jest równy lub większy od 1,5 – należy zmniejszyć obszar (zmienić granice) okręgu wyborczego;
  - 2) jeżeli iloraz wynikający z podzielenia liczby mieszkańców okręgu przez jednolitą normę przedstawicielstwa jest mniejszy niż 0,5 – należy zwiększyć obszar (zmienić granice) okręgu wyborczego.
- § 2. Granice i numery poszczególnych okręgów wyborczych a także siedziby okręgowych komisji wyborczych określa załącznik nr 2 do kodeksu.
- § 3. Informację o okręgu wyborczym podaje się do wiadomości wyborcom danego okręgu wyborczego w formie obwieszczenia Państwowej Komisji Wyborczej najpóźniej w 52 dniu przed dniem wyborów. Druk i rozplakatowanie obwieszczeń zapewnia Krajowe Biuro Wyborcze.

Rozdział 3

Szczególne zadania komisji wyborczych

Art. 255.

- § 1. Wybory do Senatu przeprowadzają:
- 1) Państwowa Komisja Wyborcza;
  - 2) okręgowe komisje wyborcze powołane dla wyborów do Sejmu;
  - 3) obwodowe komisje wyborcze powołane dla wyborów do Sejmu.

- § 2. Funkcje okręgowej komisji wyborczej, o której mowa w § 1 pkt 2, dla okręgu wyborczego do Senatu spełnia okręgowa komisja wyborcza powołana dla wyborów do Sejmu, której właściwość terytorialna obejmuje obszar tego okręgu wyborczego do Senatu.
- § 3. W wypadku wyborów uzupełniających, o których mowa w art. 276, powołuje się okręgową komisję wyborczą i obwodowe komisje wyborcze w trybie i na zasadach określonych w kodeksie.

Rozdział 4

Zgłaszanie kandydatów na senatorów

Art. 256.

- § 1. Partia polityczna, która wchodzi w skład koalicji wyborczej utworzonej w celu wspólnego zgłoszenia kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów albo tylko w celu wspólnego zgłoszenia kandydatów na senatorów, nie może zgłaszać kandydatów na senatorów samodzielnie.
- § 2. Nazwa i skrót nazwy komitetu wyborczego wyborców utworzonego tylko w celu zgłoszenia kandydatów na senatorów muszą być różne od nazw i skrótów nazw komitetów wyborczych utworzonych w celu zgłoszenia kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów albo kandydatów na posłów.

Art. 257.

- § 1. Komitet wyborczy może zgłosić w okręgu wyborczym tylko jednego kandydata na senatora.
- § 2. Kandydować można tylko w jednym okręgu wyborczym i tylko w ramach zgłoszenia przez jeden komitet wyborczy.

Art. 258.

- § 1. Zgłoszenie kandydata na senatora powinno być poparte podpisami co najmniej 2.000 wyborców.
- § 2. Wyborca może udzielić poparcia więcej niż jednemu kandydatowi na senatora. Wycofanie udzielonego poparcia nie rodzi skutków prawnych.
- § 3. Wyborca udzielający poparcia zgłoszeniu kandydata na senatora składa podpis obok czytelnie wpisanego swojego nazwiska i imienia, adresu zamieszkania i numeru ewidencyjnego PESEL.
- § 4. Wykaz podpisów musi zawierać na każdej stronie nazwę komitetu wyborczego zgłaszającego kandydata, numer okręgu wyborczego, w którym kandydat jest zgłaszany, oraz adnotację:

„Udzielam poparcia kandydatowi na senatora ..... (nazwisko, imię – imiona) zgłaszanemu przez ..... (nazwa komitetu wyborczego) w okręgu wyborczym ..... (numer okręgu) w wyborach do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na ..... (dzień, miesiąc, rok).”

§ 5. Poparcia dla zgłoszenia kandydata na senatora może udzielić wyłącznie wyborca stale zamieszkały w danym okręgu wyborczym.

Rozdział 5

Karty do głosowania

Art. 259.

Okręgowa komisja wyborcza po zarejestrowaniu kandydatów na senatora zarządza wydrukowanie kart do głosowania i zapewnia ich przekazanie obwodowym komisjom wyborczym w trybie określonym przez Państwową Komisję Wyborczą.

Art. 260.

Na karcie do głosowania umieszcza się w porządku alfabetycznym nazwiska i imiona zarejestrowanych kandydatów na senatora, z podaniem nazwy lub skrótu nazwy komitetu wyborczego.

Rozdział 6

Sposób głosowania i warunki ważności głosu

Art. 261.

Wyborca głosuje na określonego kandydata stawiając na karcie do głosowania znak „x” (dwie przecinające się linie w obrębie kratki) w kratce z lewej strony obok jego nazwiska.

Art. 262.

- § 1. Jeżeli na karcie do głosowania nie postawiono znaku „x” w kratce z lewej strony obok nazwiska któregośkolwiek z kandydatów, to taką kartę uznaje się za kartę ważną z głosami nieważnymi.
- § 2. Jeżeli na karcie do głosowania postawiono znak „x” w kratce z lewej strony obok nazwiska więcej niż jednego kandydata to taką kartę uznaje się za kartę ważną z głosami nieważnymi.
- § 3. Jeżeli na karcie do głosowania postawiono znak „x” w kratce z lewej strony wyłącznie przy nazwisku kandydata, którego nazwisko zostało skreślone, to taką kartę uznaje się za kartę ważną z głosami nieważnymi.

Rozdział 7

Ustalanie wyników głosowania i wyników wyborów w okręgu wyborczym

Art. 263.

- § 1. Ustalając wyniki głosowania w obwodzie, obwodowa komisja wyborcza oblicza:
- 1) liczbę wyborców uprawnionych do głosowania;
  - 2) liczbę wyborców, którym wydano karty do głosowania;
  - 3) liczbę wyborców głosujących przez pełnomocnika;
  - 4) liczbę kart wyjętych z urny, w tym liczbę kart nieważnych, o których mowa w art. 60, i liczbę kart ważnych, w tym:
    - a) liczbę kart ważnych z głosami nieważnymi, o których mowa w art. 262,
    - b) liczbę kart ważnych z głosami ważnymi;
  - 5) liczbę głosów ważnych z kart ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów na senatora.
- § 2. Liczby, o których mowa w § 1, wymienia się w protokole głosowania w obwodzie.

Art. 264.

Niezwłocznie po otrzymaniu protokołu głosowania w obwodzie okręgowa komisja wyborcza dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia wyników głosowania w obwodzie. W razie stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu wyników głosowania komisja zarządza ponowne ich ustalenie przez obwodową komisję wyborczą i powiadamia o tym Państwową Komisję Wyborczą.

Art. 265.

- § 1. Okręgowa komisja wyborcza na podstawie protokołów, o których mowa w art. 263, ustala wyniki głosowania i wyniki wyborów oraz sporządza w dwóch egzemplarzach protokół wyników głosowania i wyników wyborów w okręgu wyborczym.
- § 2. Jeżeli właściwa okręgowa komisja wyborcza nie uzyska wyników głosowania w obwodach głosowania za granicą albo na polskich statkach morskich w ciągu 24 godzin od zakończenia głosowania, o którym mowa w art. 36 § 2 i 3, głosowanie w tych obwodach uważa się za niebyłe. Fakt ten odnotowuje się w protokole wyników głosowania w okręgu wyborczym, z wymienieniem obwodów głosowania oraz ewentualnych przyczyn nieuzyskania z tych obwodów wyników głosowania.
- § 3. W protokole wymienia się sumy liczb, o których mowa w art. 263 § 1, oraz nazwisko i imię wybranego senatora, z podaniem nazwy lub skrótu nazwy komitetu wyborczego.
- § 4. Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład okręgowej komisji wyborczej obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.

§ 5. Przy ustalaniu wyników głosowania i sporządzaniu protokołu mogą być obecne osoby zgłaszające listę, którym przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów.

Art. 266.

§ 1. Za wybranego na senatora w danym okręgu wyborczym uważa się tego kandydata, który otrzymał najwięcej oddanych głosów ważnych.

§ 2. Jeżeli dwóch lub więcej kandydatów otrzymało równą liczbę głosów uprawniającą do uzyskania mandatu, o pierwszeństwie rozstrzyga większa liczba obwodów głosowania, w których jeden z kandydatów uzyskał więcej głosów, a jeżeli liczba tych obwodów byłaby równa, o pierwszeństwie rozstrzyga losowanie przeprowadzone przez przewodniczącego okręgowej komisji wyborczej w obecności członków komisji oraz pełnomocników wyborczych; nieobecność pełnomocnika wyborczego nie wstrzymuje losowania. Przebieg losowania uwzględnia się w protokole, o którym mowa w art. 265 § 1.

§ 3. Tryb przeprowadzania losowania, o którym mowa w § 2, określi Państwowa Komisja Wyborcza.

Art. 267.

Okręgowa komisja wyborcza niezwłocznie podaje do wiadomości publicznej wyniki głosowania i wyniki wyborów w okręgu wyborczym, z uwzględnieniem danych, o których mowa w art. 265 § 3.

Art. 268.

§ 1. Protokół wyników głosowania i wyników wyborów w okręgu wyborczym przewodniczący okręgowej komisji wyborczej przesyła niezwłocznie w zapieczętowanej kopercie do Państwowej Komisji Wyborczej, w trybie przez nią ustalonym. Pozostałe dokumenty z wyborów przechowuje dyrektor delegatury Krajowego Biura Wyborczego właściwej dla siedziby komisji.

§ 2. Po otrzymaniu protokołów, o których mowa w § 1, Państwowa Komisja Wyborcza dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia wyników wyborów w okręgach wyborczych.

§ 3. W razie stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu wyników wyborów Państwowa Komisja Wyborcza zarządza ponowne ustalenie tych wyników.

Rozdział 8

Ogłaszanie wyników wyborów do Senatu

Art. 269.

Państwowa Komisja Wyborcza ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, w formie obwieszczenia, oraz podaje do wiadomości publicznej wyniki wyborów do Senatu. W obwieszczeniu zamieszcza się, według okręgów wyborczych, podstawowe

informacje zawarte w protokołach okręgowych komisji wyborczych oraz nazwiska i imiona wybranych senatorów.

Art. 270.

Państwowa Komisja Wyborcza wręcza senatorom zaświadczenia o wyborze.

Art. 271.

Państwowa Komisja Wyborcza przesyła Prezydentowi Rzeczypospolitej, Marszałkowi Senatu oraz Sądowi Najwyższemu sprawozdanie z wyborów nie później niż 14 dnia po ogłoszeniu obwieszczenia, o którym mowa w art. 269.

Rozdział 9

Wygaśnięcie mandatu senatora i uzupełnienie składu Senatu

Art. 272.

§ 1. Wygaśnięcie mandatu senatora następuje w przypadku:

- 1) śmierci senatora;
- 2) utraty prawa wybieralności lub nieposiadania go w dniu wyborów;
- 3) pozbawienia mandatu prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu;
- 4) zrzeczenia się mandatu;
- 5) zajmowania w dniu wyborów stanowiska lub funkcji, których, stosownie do przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej albo ustaw, nie można łączyć z mandatem senatora, z zastrzeżeniem przepisu § 3;
- 6) powołania w toku kadencji na stanowisko lub powierzenia funkcji, których, stosownie do przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej albo ustaw, nie można łączyć ze sprawowaniem mandatu senatora;
- 7) wyboru w toku kadencji na posła do Parlamentu Europejskiego.

§ 2. Odmowa złożenia ślubowania senatorskiego oznacza zrzeczenie się mandatu.

§ 3. Wygaśnięcie mandatu senatora zajmującego w dniu wyborów stanowisko lub funkcję, o których mowa w § 1 pkt 5, następuje, jeżeli nie złoży on Marszałkowi Senatu, w terminie 14 dni od dnia ogłoszenia przez Państwową Komisję Wyborczą w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej wyników wyborów do Senatu, oświadczenia o złożeniu rezygnacji z zajmowanego stanowiska lub pełnionej funkcji.

§ 4. Przepisy § 3 stosuje się odpowiednio w odniesieniu do senatora, który od dnia wyborów do dnia rozpoczęcia kadencji Senatu objął stanowisko lub funkcję, których stosownie do przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej albo ustaw nie można łączyć z mandatem senatora oraz w odniesieniu do senatora, który użył mandat w toku kadencji Senatu.

- § 5. Wygaśnięcie mandatu senatora powołanego lub wybranego w czasie kadencji na stanowisko lub funkcję, o których mowa w § 1 pkt 6 i 7, następuje z dniem powołania lub wybrania.

Art. 273.

- § 1. Państwowa Komisja Wyborcza, po ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej wyników wyborów do Senatu, przekazuje niezwłocznie Ministrowi Sprawiedliwości dane senatorów zawierające imię (imiona), nazwisko, nazwisko rodowe, imiona rodziców, datę i miejsce urodzenia, adres zamieszkania, obywatelstwo oraz numer ewidencyjny PESEL.
- § 2. Minister Sprawiedliwości na podstawie danych zgromadzonych w Krajowym Rejestrze Karnym przekazuje Marszałkowi Senatu w terminie 14 dni od dnia otrzymania danych, o których mowa w § 1:
- 1) informację o senatorach skazanych prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub za umyślne przestępstwo skarbowe oraz o senatorach pozbawionych praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu albo
  - 2) informację, o tym, że żaden z senatorów nie został skazany prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub za umyślne przestępstwo skarbowe ani nie został pozbawiony praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu.
- § 3. Jeżeli po przekazaniu informacji, o której mowa w § 2, Minister Sprawiedliwości uzyska z Krajowego Rejestru Karnego informację o senatorach skazanych prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub za umyślne przestępstwo skarbowe lub o senatorach pozbawionych praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu, niezwłocznie przekazuje ją Marszałkowi Senatu.

Art. 274.

- § 1. Wygaśnięcie mandatu senatora niezwłocznie stwierdza Marszałek Senatu, w drodze postanowienia.
- § 2. Postanowienie, o którym mowa w § 1, ogłasza się w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, z zastrzeżeniem art. 275.
- § 3. Postanowienie, o którym mowa w § 1, niezwłocznie doręcza się Prezydentowi Rzeczypospolitej i Państwowej Komisji Wyborczej, z zastrzeżeniem art. 275.

Art. 275.

- § 1. Postanowienie Marszałka Senatu o wygaśnięciu mandatu senatora z przyczyn określonych w art. 272 § 1 pkt 2–7 wraz z uzasadnieniem doręcza się niezwłocznie senatorowi. Od postanowienia senatorowi przysługuje prawo odwołania do Sądu Najwyższego w terminie 3 dni od dnia doręczenia postanowienia. Odwołanie wnosi się za pośrednictwem Marszałka Senatu.
- § 2. Sąd Najwyższy – Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych rozpatruje odwołanie, o którym mowa w § 1, i orzeka w sprawie w terminie 7 dni w

w postępowaniu nieprocesowym. Odpis postanowienia Sądu Najwyższego doręcza się senatorowi, który wniósł odwołanie, Prezydentowi Rzeczypospolitej, Marszałkowi Senatu oraz Państwowej Komisji Wyborczej. W przypadku nieuwzględnienia odwołania przepisy art. 274 § 2 i 3 stosuje się.

Art. 276.

- § 1. W razie upływu terminu do wniesienia odwołania od postanowienia Marszałka Senatu o wygaśnięciu mandatu lub nieuwzględnienia odwołania przez Sąd Najwyższy Prezydent Rzeczypospolitej zarządza wybory uzupełniające do Senatu.
- § 2. Wybory uzupełniające zarządza się i przeprowadza w terminie 3 miesięcy od dnia stwierdzenia wygaśnięcia mandatu senatora. Wyborów uzupełniających nie przeprowadza się w okresie 6 miesięcy przed dniem, w którym upływa termin zarządzenia wyborów do Sejmu.
- § 3. W sprawach zarządzenia wyborów, o których mowa w § 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 184, z tym że postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej o wyborach uzupełniających Państwowa Komisja Wyborcza podaje niezwłocznie do wiadomości publicznej, w formie obwieszczenia, na obszarze okręgu wyborczego, w którym wybory mają być przeprowadzone. Druk i rozplakatowanie obwieszczenia zapewnia Krajowe Biuro Wyborcze.
- § 4. Głosowanie w wyborach uzupełniających przeprowadza się tylko na terytorium kraju, zaś prawo wybierania przysługuje tylko wyborcom stale zamieszkałym w okręgu wyborczym, w którym zarządzono wybory uzupełniające.
- § 5. W wyborach uzupełniających w skład obwodowych komisji powołuje się od 5 do 7 osób, zaś uzupełnienie składu komisji, o którym mowa w art. 171 § 8, dokonywane jest w razie zgłoszenia mniej niż 4 kandydatów.

Rozdział 10

Kampania wyborcza w programach publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych

Art. 277.

- § 1. Komitet wyborczy, który zarejestrował kandydata na senatora ma prawo do rozpowszechniania nieodpłatnie audycji wyborczych w programach publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych:
- 1) ogólnokrajowych – jeżeli zarejestrował kandydatów na senatorów co najmniej w połowie okręgów wyborczych;
  - 2) regionalnych – jeżeli zarejestrował co najmniej jednego kandydata na senatora.
- § 2. Łączny czas rozpowszechniania audycji wyborczych wynosi:
- 1) w ogólnokrajowych programach – 5 godzin w Telewizji Polskiej i 10 godzin w Polskim Radiu;
  - 2) w odpowiednim programie regionalnym – 3 godziny w Telewizji Polskiej i 6 godzin w Polskim Radiu.

- § 3. Czas rozpowszechniania audycji wyborczych w programach ogólnokrajowych dzieli się równo między wszystkie uprawnione komitety wyborcze.
- § 4. Czas rozpowszechniania audycji wyborczych w odpowiednim programie regionalnym jest dzielony między uprawnione komitety wyborcze proporcjonalnie do liczby kandydatów na senatorów zarejestrowanych przez nie w okręgach wyborczych objętych zasięgiem danego programu.
- § 5. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określi, w drodze rozporządzenia, zasady i sposób łącznego prowadzenia kampanii wyborczej w programach radiowych i telewizyjnych przez komitety wyborcze uprawnione do rozpowszechniania audycji wyborczych w wyborach do Sejmu i do Senatu.

Art. 278.

- § 1. W wyborach uzupełniających przepis art. 277 § 1 pkt 1 nie ma zastosowania, a łączny czas rozpowszechniania nieodpłatnie audycji wyborczych w odpowiednich programach regionalnych wynosi 2 godziny w Telewizji Polskiej i 4 godziny w Polskim Radiu.
- § 2. Czas, o którym mowa w § 1, w każdym programie regionalnym dzieli się równo między wszystkie uprawnione komitety wyborcze.

Rozdział 11

Szczególne zasady finansowania kampanii wyborczej do Senatu

Art. 279.

- § 1. Komitet wyborczy, który zarejestrował kandydata lub kandydatów na senatorów, ma prawo do dotacji z budżetu państwa na zasadach określonych w art. 133.
- § 2. W wyborach uzupełniających wysokość dotacji dla komitetu wyborczego zgłaszającego kandydata, który uzyskał mandat, oblicza się w ten sposób, że ogólną kwotę dotacji przypadającą na wszystkie komitety wyborcze w ostatnio przeprowadzonych wyborach do Sejmu i do Senatu dzieli się przez 560 i mnoży przez wskaźnik przeciętnego wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych. Wskaźnik ten oblicza Główny Urząd Statystyczny za okres od miesiąca, w którym przeprowadzono wybory do Sejmu i Senatu, do miesiąca, w którym odbyły się wybory uzupełniające.

Dział V

Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej

Rozdział 1

Zasady ogólne

Art. 280.

Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej są powszechne, równe i bezpośrednie oraz odbywają się w głosowaniu tajnym.

Art. 281.

Prezydent Rzeczypospolitej wybierany jest na pięcioletnią kadencję i ponownie może być wybrany tylko raz.

Art. 282.

Na Prezydenta Rzeczypospolitej może być wybrany obywatel polski, który najpóźniej w dniu wyborów kończy 35 lat i korzysta z pełni praw wyborczych do Sejmu.

Art. 283.

- § 1. Wybory zarządza Marszałek Sejmu nie wcześniej niż na 7 miesięcy i nie później niż na 6 miesięcy przed upływem kadencji urzędującego Prezydenta Rzeczypospolitej i wyznacza ich datę na dzień wolny od pracy przypadający nie wcześniej niż na 100 dni i nie później niż na 75 dni przed upływem kadencji urzędującego Prezydenta Rzeczypospolitej.
- § 2. W razie opróżnienia urzędu Prezydenta Rzeczypospolitej Marszałek Sejmu zarządza wybory nie później niż w czternastym dniu po opróżnieniu urzędu i wyznacza datę wyborów na dzień wolny od pracy przypadający w ciągu 60 dni od dnia zarządzenia wyborów.

Art. 284.

- § 1. Marszałek Sejmu zarządza wybory Prezydenta Rzeczypospolitej w drodze postanowienia. Postanowienie Marszałka Sejmu podaje się do publicznej wiadomości i ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej najpóźniej w 3 dniu od dnia zarządzenia wyborów.
- § 2. W postanowieniu, o którym mowa w § 1, Marszałek Sejmu, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określa dni, w których upływają terminy wykonania czynności wyborczych przewidzianych w kodeksie (kalendarz wyborczy).

Art. 285.

- § 1. Nowo wybrany Prezydent Rzeczypospolitej składa przysięgę wobec Zgromadzenia Narodowego w ostatnim dniu urzędowania ustępującego Prezydenta Rzeczypospolitej.
- § 2. Ustępujący Prezydent Rzeczypospolitej kończy urzędowanie z chwilą złożenia przysięgi przez nowo wybranego Prezydenta Rzeczypospolitej.
- § 3. Prezydent Rzeczypospolitej wybrany w wyborach, o których mowa w art. 283 § 2, składa przysięgę wobec Zgromadzenia Narodowego w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia uchwały Sądu Najwyższego o stwierdzeniu ważności wyborów w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.
- § 4. Prezydent Rzeczypospolitej obejmuje urząd po złożeniu przysięgi.

Art. 286.

- § 1. Jeżeli w wyborach, o których mowa w art. 283, żaden z kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej nie uzyskał więcej niż połowę ważnie oddanych głosów, czternastego dnia po pierwszym głosowaniu przeprowadza się ponowne głosowanie.
- § 2. W ponownym głosowaniu wyboru dokonuje się spośród dwóch kandydatów, którzy w pierwszym głosowaniu otrzymali największą liczbę głosów.
- § 3. Jeżeli którykolwiek z dwóch kandydatów, o których mowa w § 2, wycofa zgodę na kandydowanie, utraci prawo wyborcze lub umrze, w jego miejsce do wyborów w ponownym głosowaniu dopuszcza się kandydata, który otrzymał kolejno największą liczbę głosów w pierwszym głosowaniu. W takim wypadku datę ponownego głosowania odracza się o dalszych 14 dni.
- § 4. Za wybranego na urząd Prezydenta Rzeczypospolitej w ponownym głosowaniu uznaje się tego kandydata, który otrzymał więcej głosów.
- § 5. W wypadku, o którym mowa w § 3, Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie informuje, w drodze uchwały, o dopuszczeniu nowego kandydata do wyborów w ponownym głosowaniu oraz podaje do publicznej wiadomości datę przeprowadzenia ponownego głosowania.

Art. 287.

- § 1. Jeżeli w wyborach, o których mowa w art. 283 i art. 286, głosowanie miałyby być przeprowadzone tylko na jednego kandydata, Państwowa Komisja Wyborcza stwierdza ten fakt w drodze uchwały, którą przekazuje Marszałkowi Sejmu, podaje do publicznej wiadomości i ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.
- § 2. Marszałek Sejmu ponownie zarządza wybory nie później niż w 14 dniu od dnia ogłoszenia uchwały Państwowej Komisji Wyborczej w Dzienniku Ustaw. Przepisy art. 283 § 2 i art. 284 stosuje się odpowiednio.
- § 3. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio w wypadku braku kandydatów.

Art. 288.

§ 1. Wybory przeprowadzają:

- 1) Państwowa Komisja Wyborcza,
- 2) okręgowe komisje wyborcze,
- 3) obwodowe komisje wyborcze.

§ 2. Właściwość miejscową okręgowych komisji wyborczych, ich numery oraz siedziby określa Państwowa Komisja Wyborcza w drodze uchwały.

Rozdział 2

Zgłaszanie kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej

Art. 289.

Kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej zgłasza co najmniej 100.000 obywateli mających prawo wybierania do Sejmu. Zgłoszenie musi być poparte podpisami zgłaszających.

Art. 290.

§ 1. Czynności wyborcze w imieniu obywateli, o których mowa w art. 289, wykonuje komitet wyborczy wyborców.

§ 2. Utworzenie komitetu wyborczego wymaga uzyskania:

- 1) pisemnej zgody kandydata na kandydowanie w wyborach;
- 2) pisemnej zgody kandydata na utworzenie jego komitetu;
- 3) pisemnego oświadczenia kandydata o posiadaniu prawa wybieralności.

§ 3. Kandydat może udzielić zgody, o której mowa w § 2, tylko jednemu komitetowi wyborczemu.

§ 4. Zgoda kandydata na kandydowanie w wyborach powinna zawierać imię (imiona), nazwisko, nazwisko rodowe, imiona rodziców, datę i miejsce urodzenia oraz obywatelstwo kandydata, a także wskazanie jego ewentualnej przynależności do partii politycznej. Zgoda powinna ponadto zawierać numer ewidencyjny PESEL kandydata oraz informację o udokumentowanym wykształceniu, wykonywanym zawodzie i miejscu (zakładzie) pracy, a także o adresie zamieszkania kandydata. Zgodę na kandydowanie kandydat opatruje datą i własnoręcznym podpisem.

§ 5. Kandydat urodzony przed dniem 1 sierpnia 1972 r., wyrażając zgodę na kandydowanie w wyborach, składa Państwowej Komisji Wyborczej oświadczenie, o którym mowa w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów albo informację, o której mowa w art. 7 ust. 3a tej ustawy.

§ 6. Obywatele, o których mowa w art. 289, oświadczają na piśmie o utworzeniu komitetu wyborczego, podając swoje imiona i nazwiska, adresy zamieszkania i numery ewidencyjne PESEL.

Art. 291.

§ 1. Państwowa Komisja Wyborcza przekazuje niezwłocznie oświadczenie lub informację kandydata, o których mowa w art. 290 § 5, sądowi okręgowemu właściwemu ze względu na miejsce zamieszkania tego kandydata, oraz powiadamia o tym Dyrektora Biura Lustracyjnego Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Sąd wszczyna postępowanie lustracyjne z urzędu.

§ 2. Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie występuje do Ministra Sprawiedliwości z zapytaniem o udzielenie informacji z Krajowego Rejestru Karnego o kandydacie.

Art. 292.

§ 1. Po zebraniu, zgodnie z wymaganiami określonymi w art. 296 § 1 pkt 3, co najmniej 1 000 podpisów obywateli mających prawo wybierania do Sejmu i popierających kandydata, pełnomocnik wyborczy zawiadamia o utworzeniu komitetu wyborczego Państwową Komisję Wyborczą. Podpisy, o których mowa w zdaniu pierwszym, stanowią część wymaganej liczby 100 000 podpisów obywateli popierających kandydata.

§ 2. W zawiadomieniu o utworzeniu komitetu wyborczego podaje się:

- 1) nazwę komitetu oraz adres jego siedziby;
- 2) imię (imiona), nazwisko, adres zamieszkania i numer ewidencyjny PESEL pełnomocnika wyborczego i pełnomocnika finansowego.

§ 3. Do zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego załącza się:

- 1) oświadczenie o utworzeniu komitetu i oświadczenia pełnomocnika wyborczego i pełnomocnika finansowego o przyjęciu pełnomocnictwa, a w wypadku pełnomocnika finansowego – również o spełnieniu przez niego wymogów, o których mowa w art. 111 § 2 i 3;
- 2) pisemną zgodę kandydata na kandydowanie w wyborach, o której mowa w art. 290 § 1 pkt 1, oraz zgodę na utworzenie jego komitetu, o której mowa w art. 290 § 1 pkt 2;
- 3) pisemne oświadczenie kandydata o posiadaniu prawa wybieralności, o którym mowa w art. 290 § 1 pkt 3;
- 4) wykaz co najmniej 1 000 obywateli, o których mowa w § 1.

§ 4. Zawiadomienie o utworzeniu komitetu wyborczego może być dokonane najpóźniej w 55 dniu przed dniem wyborów.

Art. 293.

§ 1. Jeżeli zawiadomienie spełnia warunki określone w kodeksie, Państwowa Komisja Wyborcza, w terminie 3 dni od jego doręczenia, postanawia o przyjęciu zawiado-

mienia o utworzeniu komitetu wyborczego. Postanowienie doręcza się niezwłocznie pełnomocnikowi wyborczemu.

- § 2. Jeżeli zawiadomienie wykazuje wady, Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie wzywa pełnomocnika wyborczego do usunięcia w terminie 3 dni wskazanych wad zawiadomienia. W wypadku nieusunięcia wad w terminie Państwowa Komisja Wyborcza odmawia przyjęcia zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego. Postanowienie Państwowej Komisji Wyborczej, wraz z uzasadnieniem, doręcza się niezwłocznie pełnomocnikowi wyborczemu.
- § 3. Pełnomocnikowi wyborczemu służy prawo wniesienia skargi do Sądu Najwyższego na postanowienie Państwowej Komisji Wyborczej o odmowie przyjęcia zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego. Skargę wnosi się w terminie 2 dni od daty doręczenia pełnomocnikowi wyborczemu postanowienia o odmowie przyjęcia zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego.
- § 4. Sąd Najwyższy rozpatruje skargę w składzie 3 sędziów, w postępowaniu nieprocesowym, i wydaje orzeczenie w sprawie skargi w terminie 3 dni. Od orzeczenia Sądu Najwyższego nie przysługuje środek prawny. Orzeczenie doręcza się pełnomocnikowi wyborczemu i Państwowej Komisji Wyborczej. Jeżeli Sąd Najwyższy uzna skargę pełnomocnika wyborczego za zasadną, Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie przyjmuje zawiadomienie o utworzeniu komitetu wyborczego.

Art. 294.

Na wniosek komitetu wyborczego odpowiednie organy mają obowiązek wydać decyzję o nadaniu numeru REGON i NIP, najpóźniej do końca drugiego dnia roboczego następującego po dniu zgłoszenia wniosku o nadanie numeru.

Art. 295.

Państwowa Komisja Wyborcza informację o utworzonych komitetach wyborczych ogłasza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

Art. 296.

- § 1. Zgłoszenia kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej dokonuje osobiście pełnomocnik wyborczy najpóźniej do godziny 24.00 w 45 dniu przed dniem wyborów. Zgłoszenie kandydata powinno zawierać:
- 1) imiona, nazwisko, wiek i miejsce zamieszkania (miejscowość) zgłaszanego kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej wraz ze wskazaniem jego ewentualnej przynależności do partii politycznej,
  - 2) nazwę komitetu wyborczego oraz imię, nazwisko i adres do korespondencji pełnomocnika wyborczego oraz pełnomocnika finansowego,
  - 3) wykaz obywateli popierających zgłoszenie, zawierający czytelne wskazanie imienia (imion) i nazwiska, adresu zamieszkania oraz numeru ewidencyjnego PESEL obywatela, który udziela poparcia, składając na wykazie własnoręczny podpis; każda strona wykazu musi zawierać nazwę komitetu wyborczego zgłaszającego kandydata oraz adnotację:

„Udzielam poparcia kandydatowi na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej ..... [imię (imiona) i nazwisko kandydata] w wyborach zarządzo-nych na ..... (dzień, miesiąc, rok).”.

§ 2. Stwierdzone podpisem poparcie dla kandydata nie może być wycofane.

Art. 297.

- § 1. Państwowa Komisja Wyborcza zarejestruje kandydata na Prezydenta Rzeczypospolitej, jeżeli zgłoszenia dokonano zgodnie z przepisami kodeksu, sporządzając protokół rejestracji kandydata, i zawiadamia o tym pełnomocnika wyborczego.
- § 2. Państwowa Komisja Wyborcza, sprawdzając prawidłowość zgłoszenia kandydata, bada:
- 1) czy kandydat spełnia warunki określone w art. 127 ust. 3 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,
  - 2) zgodność danych, o których mowa w art. 290 § 4, na podstawie dostępnych urzędowo dokumentów,
  - 3) czy zgłoszenie kandydatury poparło podpisami co najmniej 100.000 obywateli, zgodnie z art. 296 § 1 pkt 3.
- § 3. Państwowa Komisja Wyborcza postanawia o odmowie rejestracji kandydata, jeżeli kandydat nie posiada prawa wybieralności.
- § 4. Jeżeli zgłoszenie wykazuje wady, Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie wzywa pełnomocnika wyborczego do usunięcia w terminie 3 dni wskazanych wad zgłoszenia. W wypadku nieusunięcia wad w terminie Państwowa Komisja Wyborcza postanawia o odmowie rejestracji kandydata.
- § 5. Postanowienie Państwowej Komisji Wyborczej, o którym mowa w § 3 i 4, wraz z uzasadnieniem doręcza się niezwłocznie pełnomocnikowi wyborczemu.
- § 6. Pełnomocnikowi wyborczemu służy prawo wniesienia skargi do Sądu Najwyższego na postanowienie Państwowej Komisji Wyborczej o odmowie rejestracji kandydata. Skargę wnosi się w terminie 2 dni od daty doręczenia pełnomocnikowi wyborczemu postanowienia o odmowie rejestracji kandydata.
- § 7. Sąd Najwyższy rozpatruje skargę w składzie 3 sędziów, w postępowaniu nieprocesowym, i wydaje orzeczenie w sprawie skargi w terminie 3 dni. Od orzeczenia Sądu Najwyższego nie przysługuje środek prawny. Orzeczenie doręcza się pełnomocnikowi wyborczemu i Państwowej Komisji Wyborczej. Jeżeli Sąd Najwyższy uzna skargę pełnomocnika wyborczego za zasadną, Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie rejestruje kandydata.

Art. 298.

- § 1. Po upływie terminu, o którym mowa w art. 296 § 1, z uwzględnieniem art. 297 § 4–7, Państwowa Komisja Wyborcza sporządza listę kandydatów, na której w kolejności alfabetycznej nazwisk umieszcza następujące dane: nazwisko, imiona, wiek oraz wskazane w zgłoszeniu udokumentowane wykształcenie, wykonywany zawód, miejsce (zakład) pracy i miejsce zamieszkania zarejestrowanych kandydatów. Na liście zamieszcza się również oznaczenie przynależności kandydata do

partii politycznej oraz treść oświadczenia, o którym mowa w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów, w zakresie określonym w art. 13 tej ustawy.

§ 2. Najpóźniej w 20 dniu przed dniem wyborów Państwowa Komisja Wyborcza podaje dane, o których mowa w § 1, do wiadomości publicznej przez rozplakatowanie obwieszczeń.

Art. 299.

Państwowa Komisja Wyborcza skreśla z listy kandydatów tych kandydatów, którzy wycofali zgodę na kandydowanie, zmarli lub utracili prawo wybieralności. Informację o skreśleniu kandydata Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie podaje do wiadomości publicznej.

Rozdział 3

Karty do głosowania

Art. 300.

Państwowa Komisja Wyborcza, po sporządzeniu listy kandydatów, zarządza wydrukowanie potrzebnej liczby kart do głosowania i wspólnie z okręgowymi komisjami wyborczymi zapewnia dostarczenie ich obwodowym komisjom wyborczym.

Art. 301.

- § 1. Na karcie do głosowania wymienia się w kolejności alfabetycznej nazwiska i imiona zarejestrowanych kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej.
- § 2. Nazwisko i imię (imiona) kandydata jest poprzedzone z lewej strony kratką przeznaczoną na postanowienie znaku „x” oznaczającego głos oddany na danego kandydata.
- § 3. Na karcie do głosowania drukuje się odcisk pieczęci Państwowej Komisji Wyborczej oraz oznacza miejsce na umieszczenie pieczęci obwodowej komisji wyborczej.
- § 4. Na karcie do głosowania umieszcza się informacje o sposobie głosowania i warunkach ważności głosu.
- § 5. Karta do głosowania może być zadrukowana tylko po jednej stronie. Wielkość i rodzaj czcionek powinny być jednakowe dla nazwisk wszystkich kandydatów.

Art. 302.

Jeżeli po wydrukowaniu kart do głosowania Państwowa Komisja Wyborcza skreśli z listy kandydatów nazwisko kandydata z przyczyn, o których mowa w art. 299, nazwisko tego kandydata pozostawia się na wydrukowanych kartach do głosowania. Informację o skreśleniu oraz o warunkach decydujących o ważności głosu oddanego na takiej karcie

podaje się do publicznej wiadomości w formie obwieszczenia i zapewnia jego rozplakotowanie w lokalach wyborczych w dniu głosowania.

Art. 303.

Sposób sporządzania i przekazania kart do głosowania dla obwodów głosowania utworzonych na polskich statkach morskich oraz za granicą ustala Państwowa Komisja Wyborcza, po porozumieniu odpowiednio z ministrem właściwym do spraw gospodarki morskiej oraz ministrem właściwym do spraw zagranicznych.

Rozdział 4

Sposób głosowania i warunki ważności głosu

Art. 304.

Wyborca oddaje głos na jednego z kandydatów, którego nazwisko znajduje się na karcie do głosowania, przez postawienie w kratce z lewej strony obok jego nazwiska znaku „x” (dwóch przecinających się linii w obrębie kratki).

Art. 305.

Wyborca wrzuca kartę do urny wyborczej znajdującej się w dostępnym i widocznym miejscu lokalu wyborczego.

Art. 306.

§ 1. Za nieważny uznaje się głos:

- 1) oddany na karcie do głosowania, na której wyborca umieścił znak "x" przy więcej niż jednym nazwisku kandydata;
- 2) oddany na karcie do głosowania, na której wyborca nie umieścił znaku „x” przy żadnym z nazwisk kandydatów.

§ 2. Dopisanie na karcie do głosowania dodatkowych nazwisk lub poczynienie innych dopisków nie wpływa na ważność głosu.

Rozdział 5

Ustalanie wyników głosowania i wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej. Ważność wyborów

Art. 307.

Obwodowa komisja wyborcza po ustaleniu wyników wyborów sporządza protokół głosowania w obwodzie w wyborach na Prezydenta Rzeczypospolitej i przekazuje go okręgowej komisji wyborczej.

Art. 308.

- § 1. Okręgowa komisja wyborcza po otrzymaniu protokołów ze wszystkich obwodów głosowania ustala niezwłocznie zbiorcze wyniki głosowania i sporządza w dwóch egzemplarzach protokół. Protokół, wraz z protokołami obwodowych komisji wyborczych, w zapieczętowanej kopercie przesyła się niezwłocznie Państwowej Komisji Wyborczej. Przepisy rozdziału 6 stosuje się odpowiednio.
- § 2. Jeżeli właściwa okręgowa komisja wyborcza nie uzyska wyników głosowania w obwodach głosowania za granicą oraz na polskich statkach morskich w ciągu 24 godzin od zakończenia głosowania, o którym mowa w art. 36, głosowanie w tych obwodach uważa się za niebyłe. Fakt ten odnotowuje się w protokole zbiorczych wyników głosowania, z wymienieniem obwodów głosowania oraz ewentualnych przyczyn nieuzyskania z tych obwodów wyników głosowania.
- § 3. Drugie egzemplarze protokołów wraz ze wszystkimi dokumentami z wyborów przewodniczący okręgowych komisji wyborczych przekazują wójtom oraz dyrektorom właściwych miejscowo delegatur Krajowego Biura Wyborczego.

Art. 309.

- § 1. Po otrzymaniu protokołów, o których mowa w art. 308 § 1, Państwowa Komisja Wyborcza dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia przez okręgową komisję wyborczą zbiorczych wyników głosowania.
- § 2. W razie stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu zbiorczych wyników głosowania Państwowa Komisja Wyborcza zarządza ponowne ustalenie tych wyników. Przepisy art. 308 stosuje się odpowiednio.

Art. 310.

Niezwłocznie po otrzymaniu i sprawdzeniu protokołów od wszystkich okręgowych komisji wyborczych Państwowa Komisja Wyborcza ustala wyniki głosowania na kandydatów na Prezydenta Rzeczypospolitej i sporządza protokół głosowania.

Art. 311.

- § 1. Na podstawie wyników ustalonych w protokole głosowania Państwowa Komisja Wyborcza stwierdza, w drodze uchwały, wynik wyborów na Prezydenta Rzeczypospolitej.
- § 2. Uchwałę, o której mowa w § 1, Państwowa Komisja Wyborcza przekazuje niezwłocznie Marszałkowi Sejmu i urzędującemu Prezydentowi Rzeczypospolitej oraz wręcza nowo wybranemu Prezydentowi Rzeczypospolitej.

Art. 312.

- § 1. Wyniki głosowania i wynik wyborów Państwowa Komisja Wyborcza podaje do wiadomości publicznej w formie obwieszczenia.

- § 2. W wypadku, o którym mowa w art. 286 § 1 i 3, Państwowa Komisja Wyborcza podaje ponadto w obwieszczeniu nazwiska i imiona kandydatów kandydujących na Prezydenta Rzeczypospolitej w ponownym głosowaniu.
- § 3. Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej o wynikach głosowania i wyniku wyborów podlega ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.
- § 4. Państwowa Komisja Wyborcza publikuje opracowanie statystyczne zawierające szczegółowe informacje o wynikach głosowania i wyborów oraz udostępnia wyniki głosowania i wyborów w postaci elektronicznej po kosztach własnych.

Art. 313.

- § 1. Ponowne głosowanie przeprowadza się w obwodach głosowania utworzonych dla przeprowadzenia wyborów, w trybie przewidzianym w kodeksie.
- § 2. Ponowne głosowanie przeprowadza się na podstawie drugiego egzemplarza spisu wyborców podlegającego aktualizacji.
- § 3. Państwowa Komisja Wyborcza podaje do wiadomości publicznej w formie obwieszczenia wyniki ponownego głosowania i wynik wyborów. Obwieszczenie Państwowej Komisji Wyborczej podlega ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 314.

Nie później niż 14 dnia po podaniu do publicznej wiadomości wyników wyborów, Państwowa Komisja Wyborcza przesyła Marszałkowi Sejmu i Sądowi Najwyższemu sprawozdanie z wyborów.

Art. 315.

- § 1. Protest przeciwko wyborowi Prezydenta Rzeczypospolitej wnosi się na piśmie do Sądu Najwyższego nie później niż w ciągu 3 dni od dnia podania wyników wyborów do wiadomości publicznej przez Państwową Komisję Wyborczą. Nadanie w tym terminie protestu w polskiej placówce pocztowej operatora publicznego jest równoznaczne z wniesieniem go do Sądu Najwyższego.
- § 2. W odniesieniu do wyborcy przebywającego za granicą lub na polskim statku morskim wymogi wymienione w § 1 uważa się za spełnione, jeżeli protest został złożony odpowiednio właściwemu terytorialnie konsulowi lub kapitanowi statku. Wyborca obowiązany jest dołączyć do protestu zawiadomienie o ustanowieniu swojego pełnomocnika zamieszkałego w kraju lub pełnomocnika do doręczeń zamieszkałego w kraju, pod rygorem pozostawienia protestu bez biegu.
- § 3. Wnoszący protest powinien sformułować w nim zarzuty oraz przedstawić lub wskazać dowody, na których opiera swoje zarzuty.

Art. 316.

- § 1. Sąd Najwyższy pozostawia bez dalszego biegu protest wniesiony przez osobę do tego nieuprawnioną w myśl art. 69 § 1 lub niespełniający warunków określonych w art. 315. Niedopuszczalne jest przywrócenie terminu do wniesienia protestu.
- § 2. Sąd Najwyższy pozostawia bez dalszego biegu protest dotyczący sprawy, co do której w kodeksie przewiduje się możliwość wniesienia przed dniem głosowania skargi lub odwołania do sądu lub do Państwowej Komisji Wyborczej.
- § 3. Jeżeli w proteście zarzucono popełnienie przestępstwa przeciwko wyborom, Sąd Najwyższy niezwłocznie zawiadamia o tym Prokuratora Generalnego.

Art. 317.

- § 1. Sąd Najwyższy rozpatruje protest w składzie 3 sędziów, w postępowaniu nieprocesowym, i wydaje opinię w formie postanowienia w sprawie protestu.
- § 2. Opinia powinna zawierać ustalenia co do zasadności zarzutów protestu, a w razie potwierdzenia zasadności zarzutów – ocenę, czy przestępstwo przeciwko wyborom lub naruszenie przepisów kodeksu miało wpływ na wynik wyborów.
- § 3. Uczestnikami postępowania są: wnoszący protest, przewodniczący właściwej komisji wyborczej albo jego zastępca i Prokurator Generalny.

Art. 318.

- § 1. Sąd Najwyższy w składzie całej Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych na podstawie sprawozdania z wyborów przedstawionego przez Państwową Komisję Wyborczą oraz po rozpoznaniu protestów rozstrzyga o ważności wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej.
- § 2. Rozstrzygnięcie, o którym mowa w § 1, Sąd Najwyższy podejmuje w formie uchwały nie później niż w 30 dniu po podaniu wyników wyborów do wiadomości publicznej przez Państwową Komisję Wyborczą na posiedzeniu z udziałem Prokuratora Generalnego i przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej.
- § 3. Uchwałę Sądu Najwyższego przedstawia się niezwłocznie Marszałkowi Sejmu, a także przesyła Państwowej Komisji Wyborczej oraz ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 319.

- § 1. W razie podjęcia przez Sąd Najwyższy uchwały stwierdzającej nieważność wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej, przeprowadza się nowe wybory na zasadach i w trybie przewidzianych w kodeksie.
- § 2. Postanowienie Marszałka Sejmu o nowych wyborach podaje się do publicznej wiadomości i ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej najpóźniej w 5 dniu od dnia ogłoszenia uchwały Sądu Najwyższego, o której mowa w § 1.

Rozdział 6

Kampania wyborcza w programach publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych

Art. 320.

- § 1. Komitet wyborczy ma prawo do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych w programach ogólnokrajowych publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych.
- § 2. Łączny czas rozpowszechniania audycji wyborczych wynosi 25 godzin w Telewizji Polskiej, w tym do 5 godzin w TV Polonia, i 35 godzin w Polskim Radiu, w tym do 5 godzin w programie przeznaczonym dla zagranicy.
- § 3. Kolejność rozpowszechniania w każdym dniu audycji wyborczych ustalają kierujący redakcjami właściwych ogólnokrajowych programów telewizyjnych, w tym TV Polonia, oraz radiowych w drodze losowania przeprowadzonego w obecności pełnomocników, najpóźniej w 18 dniu przed dniem głosowania..
- § 4. Na ustalenia dotyczące podziału czasu antenowego pełnomocnikom przysługuje skarga do Państwowej Komisji Wyborczej. Skargę wnosi się w terminie 24 godzin od dokonania ustalenia. Państwowa Komisja Wyborcza rozpatruje sprawę niezwłocznie i wydaje postanowienie. Od postanowienia Państwowej Komisji Wyborczej nie przysługuje środek prawny.
- § 5. W wypadku zarządzenia ponownego głosowania, o którym mowa w art. 286, w okresie od 9 dnia przed dniem głosowania do dnia zakończenia kampanii wyborczej przed dniem ponownego głosowania Telewizja Polska i Polskie Radio rozpowszechniają nieodpłatnie audycje wyborcze przygotowywane przez komitety obu kandydatów, z tym że łączny czas wynosi 6 godzin w Telewizji Polskiej i 8 godzin w Polskim Radiu. Przepisy § 3 i 4 stosuje się odpowiednio, z tym że losowanie kolejności rozpowszechniania w każdym dniu audycji wyborczych przeprowadza się w 10 dniu przed dniem ponownego głosowania.

Rozdział 7

Finansowanie kampanii wyborczej

Art. 321.

- § 1. Komitety wyborcze mogą wydatkować na kampanię wyborczą wyłącznie kwoty ograniczone limitem, którego wysokość jest wyznaczona kwotą 60 groszy przypadającą na każdego wyborcę w kraju ujętego w rejestrze wyborców.
- § 2. Państwowa Komisja Wyborcza, w terminie 14 dni od dnia zarządzenia wyborów, ogłasza, w formie komunikatu, w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” i podaje do wiadomości publicznej liczbę wyborców ujętych w rejestrach wyborców na terenie całego kraju według stanu na koniec kwartału poprzedzającego dzień ogłoszenia postanowienia o zarządzeniu wyborów.

Dział VI

Wybory do Parlamentu Europejskiego

Rozdział 1

Zasady ogólne

Art. 322.

Wybory do Parlamentu Europejskiego są powszechne, równe, bezpośrednie i proporcjonalne oraz odbywają się w głosowaniu tajnym.

Art. 323.

§ 1. W wyborach do Parlamentu Europejskiego wybiera się posłów w liczbie określonej w przepisach prawa Unii Europejskiej.

§ 2. Posłów do Parlamentu Europejskiego wybiera się na 5 lat.

Art. 324.

Posłowie do Parlamentu Europejskiego są przedstawicielami Narodów państw Unii Europejskiej; nie są związani żadnymi instrukcjami i nie mogą być odwołani.

Art. 325.

§ 1. Wybory posłów do Parlamentu Europejskiego odbywają się w okresie wyborczym ustalonym w przepisach prawa Unii Europejskiej.

§ 2. Wybory zarządza Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, w drodze postanowienia, nie później niż na 90 dni przed dniem wyborów, wyznaczając ich datę na dzień wolny od pracy przypadający w okresie wyborczym, o którym mowa w § 1.

Art. 326.

§ 1. Postanowienie Prezydenta Rzeczypospolitej o zarządzeniu wyborów podaje się do wiadomości publicznej i ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej najpóźniej w 5 dniu od dnia zarządzenia wyborów.

§ 2. W postanowieniu, o którym mowa w § 1, Prezydent Rzeczypospolitej, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, określa dni, w których upływają terminy wykonania czynności wyborczych przewidzianych w kodeksie (kalendarz wyborczy). W postanowieniu podaje się liczbę posłów do Parlamentu Europejskiego wybieranych w Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 3. Państwowa Komisja Wyborcza, w terminie 14 dni od dnia ogłoszenia, o którym mowa w § 1, podaje do wiadomości publicznej w formie obwieszczenia postanowienie, o którym mowa w § 1, wraz z informacją o okręgach wyborczych oraz siedzibach okręgowych komisji wyborczych.

Art. 327.

Mandatu posła do Parlamentu Europejskiego nie można łączyć ze sprawowaniem stanowiska lub pełnieniem funkcji określonych w przepisach prawa Unii Europejskiej.

Art. 328.

§ 1. Mandatu posła do Parlamentu Europejskiego nie można łączyć ze sprawowaniem mandatu posła na Sejm albo senatora.

§ 2. Poseł do Parlamentu Europejskiego nie może być jednocześnie w Rzeczypospolitej Polskiej członkiem Rady Ministrów ani sekretarzem stanu oraz zajmować stanowiska lub pełnić funkcji, których, stosownie do przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej albo ustaw, nie można łączyć ze sprawowaniem mandatu posła na Sejm albo senatora.

Art. 329.

W podziale mandatów uwzględnia się wyłącznie listy okręgowe tych komitetów wyborczych, które otrzymały co najmniej 5 % ważnych głosów w skali kraju.

Art. 330.

Do protestów wyborczych i postępowania w sprawie stwierdzenia ważności wyborów do Parlamentu Europejskiego stosuje się odpowiednio przepisy art. 234–239.

Art. 331.

W wyborach do Parlamentu Europejskiego komitety wyborcze mogą wydatkować na agitację wyborczą wyłącznie kwoty ograniczone limitami, ustalonymi w następujący sposób:

- 1) wysokość limitu wyznaczona jest kwotą 60 groszy przypadającą na każdego wyborcę w kraju ujętego w rejestrze wyborców,
- 2) limit wydatków dla danego komitetu oblicza się według wzoru:

$$L = (w \times k \times m) / p,$$

gdzie poszczególne symbole oznaczają:

L – limit wydatków,

w – liczbę wyborców w kraju ujętych w rejestrach wyborców,

k – kwotę przypadającą na każdego wyborcę w kraju ujętego w rejestrze wyborców, o której mowa w pkt 1,

m – łączną liczbę posłów wybieranych we wszystkich okręgach wyborczych, w których komitet zarejestrował listy kandydatów,

p – liczbę posłów do Parlamentu Europejskiego wybieranych w Rzeczypospolitej Polskiej.

Rozdział 2

Komisje wyborcze i okręgi wyborcze

Art. 332.

§ 1. Wybory przeprowadzają:

- 1) Państwowa Komisja Wyborcza;
- 2) okręgowe komisje wyborcze;
- 3) rejonowe komisje wyborcze;
- 4) obwodowe komisje wyborcze.

§ 2. Właściwość miejscową rejonowych komisji wyborczych, ich numery i siedziby w granicach danego okręgu wyborczego, określa Państwowa Komisja Wyborcza w drodze uchwały.

Art. 333.

§ 1. W celu przeprowadzenia wyborów do Parlamentu Europejskiego tworzy się okręgi wyborcze, zwane dalej w niniejszym dziale „okręgami wyborczymi”.

§ 2. Okręg wyborczy obejmuje obszar jednego lub więcej województw albo część województwa. Granice okręgu wyborczego nie mogą naruszać granic wchodzących w jego skład powiatów i miast na prawach powiatu.

§ 3. Podział na okręgi wyborcze, ich numery i granice, a także siedziby okręgowych komisji wyborczych określa załącznik nr 3 do kodeksu.

Rozdział 3

Zgłaszanie kandydatów na posłów do Parlamentu Europejskiego

Art. 334.

Prawo zgłaszania kandydatów na posłów do Parlamentu Europejskiego przysługuje:

- 1) komitetowi wyborczemu partii politycznej;
- 2) koalicyjnemu komitetowi wyborczemu;
- 3) komitetowi wyborczemu wyborców.

Art. 335.

Do komitetów wyborczych oraz zgłaszania kandydatów na posłów do Parlamentu Europejskiego stosuje się odpowiednio przepisy art. 194–213, z zastrzeżeniem art. 336–340.

Art. 336.

Liczba kandydatów na posłów do Parlamentu Europejskiego zgłaszanych na liście okręgowej nie może być mniejsza niż 5 i większa niż 10.

Art. 337.

Lista okręgowa powinna być poparta podpisami co najmniej 10.000 wyborców stale zamieszkałych w danym okręgu wyborczym.

Art. 338.

- § 1. W przypadku zgłoszenia kandydatury obywatela Unii Europejskiej niebędącego obywatelem polskim kandydat do pisemnej zgody na kandydowanie jest obowiązany dołączyć:
- 1) oświadczenie stwierdzające, że nie kandyduje w wyborach do Parlamentu Europejskiego w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej;
  - 2) zaświadczenie wydane przez właściwy organ państwa członkowskiego Unii Europejskiej, którego jest obywatelem, że nie pozbawiono go prawa do kandydowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego w tym państwie lub że organ ten nie posiada informacji o pozbawieniu go tego prawa.
- § 2. Po dokonaniu zgłoszenia uzupełnienie listy okręgowej o nazwiska kandydatów lub zmiany kandydatów albo ich kolejności na liście bądź też zmiana oznaczenia kandydata, który nie należy do żadnej partii politycznej, nazwą lub skrótem nazwy partii popierającej tego kandydata są niedopuszczalne.

Art. 339.

- § 1. Okręgowa komisja wyborcza rejestruje listę okręgową, zgłoszoną zgodnie z przepisami ustawy, sporządzając protokół rejestracji. Po jednym egzemplarzu protokołu doręcza się osobie zgłaszającej listę oraz przesyła Państwowej Komisji Wyborczej.
- § 2. W razie odmowy rejestracji w odniesieniu do niektórych kandydatów listę rejestruje się w zakresie nieobjętym odmową, z tym że liczba kandydatów zgłoszonych na liście okręgowej nie może być mniejsza niż 5.

Art. 340.

- § 1. Okręgowa komisja wyborcza skreśla z zarejestrowanej listy okręgowej nazwisko kandydata na posła do Parlamentu Europejskiego, który zmarł, utracił prawo wybieralności lub złożył komisji oświadczenie na piśmie o wycofaniu zgody na kandydowanie.
- § 2. Jeżeli skreślenie nazwiska kandydata z zarejestrowanej listy okręgowej nastąpiło wskutek śmierci kandydata i powoduje, że na liście tej pozostało mniej niż 5 kandydatów, komisja zawiadamia osobę zgłaszającą listę o możliwości zgłoszenia

nowego kandydata. Uzupełnienia listy dokonuje się najpóźniej w 15 dniu przed dniem wyborów; w takim przypadku przepisu art. 200 nie stosuje się.

- § 3. Jeżeli skreślenie nazwiska kandydata z listy nastąpiło z innej przyczyny niż śmierć kandydata lub lista nie została uzupełniona z uwzględnieniem terminu, o którym mowa w § 2, a na liście pozostało mniej niż 3 kandydatów, komisja unieważnia rejestrację tej listy. Od postanowienia wydanego w tej sprawie nie przysługuje środek prawny.

Rozdział 4

Kampania wyborcza w programach publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych

Art. 341.

- § 1. Komitet wyborczy ma prawo do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych w programach publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych:
- 1) ogólnokrajowych – jeżeli zarejestrował swoje listy okręgowe co najmniej w połowie okręgów wyborczych;
  - 2) regionalnych – jeżeli zarejestrował listę okręgową co najmniej w jednym okręgu wyborczym.
- § 2. Łączny czas rozpowszechniania audycji wyborczych wynosi:
- 1) w ogólnokrajowych programach – 15 godzin w Telewizji Polskiej, w godzinach między 17.00 a 23.00, i 20 godzin w Polskim Radiu;
  - 2) w regionalnych programach – 10 godzin w Telewizji Polskiej i 20 godzin w Polskim Radiu.
- § 3. Czas przeznaczony na rozpowszechnianie audycji wyborczych, o których mowa w § 2 pkt 1, dzieli się równo między uprawnione komitety wyborcze na podstawie informacji Państwowej Komisji Wyborczej o komitetach wyborczych, które zarejestrowały swoje listy okręgowe co najmniej w połowie okręgów wyborczych.
- § 4. Czas przeznaczony na rozpowszechnianie audycji wyborczych, o których mowa w § 2 pkt 2, dzieli się pomiędzy uprawnione komitety wyborcze proporcjonalnie do liczby zarejestrowanych przez nie list okręgowych, na podstawie informacji okręgowych komisji wyborczych, właściwych dla obszaru objętego regionalnym programem, o zarejestrowanych listach okręgowych.

Art. 342.

- § 1. Kolejność rozpowszechniania w każdym dniu audycji wyborczych ustalają kierujący redakcjami właściwych ogólnokrajowych programów telewizyjnych, w tym TV Polonia, i programów regionalnych oraz programów radiowych w drodze losowania przeprowadzonego w obecności osób zgłaszających listy kandydatów najpóźniej w 18. dniu przed dniem wyborów.
- § 2. Na ustalenia dotyczące podziału czasu antenowego, o których mowa w art. 341 § 3 i 4, osobie zgłaszającej listę kandydatów przysługuje skarga do Państwowej

Komisji Wyborczej. Skargę wnosi się w terminie 2 dni od dokonania ustalenia. Państwowa Komisja Wyborcza rozpatruje sprawę niezwłocznie i wydaje postanowienie. Od postanowienia Państwowej Komisji Wyborczej nie przysługuje środek prawny.

Rozdział 5

Karty do głosowania, sposób głosowania i warunki ważności głosu

Art. 343.

Do kart do głosowania, sposobu głosowania oraz warunków ważności głosu stosuje się odpowiednio przepisy art. 214–220, z zastrzeżeniem art. 344.

Art. 344.

Wyborca głosujący za granicą otrzymuje kartę do głosowania wyłącznie po okazaniu obwodowej komisji wyborczej ważnego dokumentu stwierdzającego tożsamość.

Rozdział 6

Ustalanie wyników głosowania i wyników wyborów

Art. 345.

§ 1. Ustalając wyniki głosowania w obwodzie, obwodowa komisja wyborcza oblicza:

- 1) liczbę wyborców uprawnionych do głosowania;
- 2) liczbę wyborców, którym wydano karty do głosowania;
- 3) liczbę wyborców głosujących przez pełnomocnika;
- 4) liczbę kart wyjętych z urny, w tym:
  - a) liczbę kart nieważnych,
  - b) liczbę kart ważnych;
- 5) liczbę głosów nieważnych z ważnych kart do głosowania ;
- 6) liczbę głosów ważnych z kart ważnych oddanych łącznie na wszystkie listy kandydatów;
- 7) liczbę głosów ważnych z kart ważnych oddanych na poszczególne listy kandydatów;
- 8) liczbę głosów ważnych z kart ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów z tych list.

§ 2. Liczby, o których mowa w § 1, wymienia się w protokole głosowania w obwodzie.

Art. 346.

- § 1. Podanie do wiadomości publicznej wyników głosowania w obwodzie nie może nastąpić przed zakończeniem głosowania w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej.
- § 2. Państwowa Komisja Wyborcza podaje do wiadomości publicznej oraz przekazuje obwodowym komisjom wyborczym informację dotyczącą godziny, od której będzie można udostępnić wyborcom wyniki, o których mowa w § 1.

Art. 347.

Niezwłocznie po otrzymaniu protokołu głosowania w obwodzie rejonowa komisja wyborcza dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia wyników głosowania w obwodzie. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu wyników głosowania komisja zarządza ponowne ich ustalenie przez obwodową komisję wyborczą i powiadamia o tym właściwą okręgową komisję wyborczą. Przepisy art. 58 § 2 i 3, art. 59–61 oraz art. 345 stosuje się.

Art. 348.

- § 1. Rejonowa komisja wyborcza na podstawie protokołów głosowania w obwodach ustala wyniki głosowania na obszarze swojej właściwości i sporządza, w dwóch egzemplarzach, protokół wyników głosowania w rejonie.
- § 2. W protokole wymienia się sumy odpowiednich liczb zawartych w protokołach wyników głosowania w obwodzie.
- § 3. Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.
- § 4. Przy ustalaniu wyników głosowania i sporządzaniu protokołu mogą być obecni mężowie zaufania, którym przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag, z wymienieniem konkretnych zarzutów.
- § 5. Przewodniczący rejonowej komisji wyborczej przekazuje niezwłocznie do właściwej okręgowej komisji wyborczej dane z protokołu dotyczące liczby głosów ważnych oddanych łącznie na wszystkie listy okręgowe i głosów ważnych oddanych na poszczególne listy okręgowe oraz głosów ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów, w sposób ustalony przez Państwową Komisję Wyborczą. Mężowie zaufania mają prawo uczestniczyć przy przekazywaniu danych z protokołu.
- § 6. Protokół wyników głosowania w rejonie wraz z protokołami głosowania z obwodów głosowania przewodniczący rejonowej komisji wyborczej przesyła niezwłocznie do okręgowej komisji wyborczej, w trybie ustalonym przez Państwową Komisję Wyborczą. Pozostałe dokumenty z wyborów przekazuje dyrektorowi delegatury Krajowego Biura Wyborczego właściwej dla siedziby komisji.
- § 7. Wzór protokołu wyników głosowania w rejonie określi Państwowa Komisja Wyborcza.

Art. 349.

- § 1. Po otrzymaniu od przewodniczących rejonowych komisji wyborczych protokołów wyników głosowania w rejonie okręgowa komisja wyborcza dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia wyników głosowania przez rejonowe komisje wyborcze.
- § 2. W razie stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu wyników głosowania, o których mowa w § 1, okręgowa komisja wyborcza zarządza ponowne ustalenie przez rejonową komisję wyborczą tych wyników.

Art. 350.

- § 1. Okręgowa komisja wyborcza na podstawie protokołów wyników głosowania w rejonach ustala wyniki głosowania na poszczególne listy okręgowe i sporządza, w dwóch egzemplarzach, protokół wyników głosowania w okręgu wyborczym.
- § 2. Jeżeli właściwa okręgowa komisja wyborcza nie uzyska wyników głosowania w obwodach głosowania za granicą albo na polskich statkach morskich w ciągu 24 godzin od zakończenia głosowania, o którym mowa w art. 36 § 3, głosowanie w tych obwodach uważa się za niebyłe. Fakt ten odnotowuje się w protokole wyników głosowania w okręgu wyborczym, z wymienieniem obwodów głosowania oraz ewentualnych przyczyn nieuzyskania z tych obwodów wyników głosowania.
- § 3. W protokole wymienia się sumy odpowiednich liczb zawartych w protokołach wyników głosowania w rejonie.
- § 4. Protokół podpisują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.
- § 5. Przy ustalaniu wyników głosowania i sporządzaniu protokołu mogą być obecni pełnomocnicy wyborczy lub osoby przez nich upoważnione, którym przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag, z wymienieniem konkretnych zarzutów.
- § 6. Protokół wyników głosowania w okręgu wyborczym przewodniczący okręgowej komisji wyborczej przesyła niezwłocznie do Państwowej Komisji Wyborczej, w trybie przez nią ustalonym. Pozostałe dokumenty z wyborów przechowuje dyrektor delegatury Krajowego Biura Wyborczego właściwej dla siedziby komisji.
- § 7. Wzór protokołu wyników głosowania w okręgu wyborczym określi Państwowa Komisja Wyborcza.
- § 8. Po otrzymaniu protokołów, o których mowa w § 6, Państwowa Komisja Wyborcza dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia wyników wyborów w okręgach wyborczych.
- § 9. W razie stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu wyników wyborów Państwowa Komisja Wyborcza zarządza ponowne ustalenie tych wyników.

Art. 351.

Po otrzymaniu protokołów wyników głosowania z wszystkich okręgów wyborczych Państwowa Komisja Wyborcza ustala wyniki głosowania w skali kraju i stwierdza, które listy okręgowe komitetów wyborczych spełniają warunek uprawniający do uczestniczenia w podziale mandatów, a następnie dokonuje podziału wszystkich mandatów między komitety wyborcze odpowiednio do łącznej liczby głosów ważnych oddanych

na listy okręgowe danego komitetu wyborczego oraz przystępuje do ustalenia liczby mandatów przypadających dla poszczególnych list okręgowych każdego z komitetów wyborczych, które uzyskały mandaty, i przyznania tych mandatów konkretnym kandydatom.

Art. 352.

Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie danych z protokołów zawierających wyniki głosowania w okręgach wyborczych, sporządza zestawienie obejmujące liczbę głosów ważnych w skali kraju oraz głosów ważnych oddanych na listy okręgowe poszczególnych komitetów wyborczych we wszystkich okręgach oraz ustala wykaz komitetów wyborczych, których listy okręgowe spełniają warunek, o którym mowa w art. 329.

Art. 353.

§ 1. Państwowa Komisja Wyborcza dokonuje podziału wszystkich mandatów pomiędzy uprawnione komitety wyborcze w sposób następujący:

- 1) liczbę głosów ważnych oddanych łącznie na listy okręgowe każdego z komitetów wyborczych dzieli się kolejno przez: 1; 2; 3; 4 i dalsze kolejne liczby aż do chwili, gdy z otrzymanych w ten sposób ilorazów da się uszeregować tyle kolejno największych liczb, ilu posłów do Parlamentu Europejskiego jest wybieranych w Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) każdemu komitetowi wyborczemu przyznaje się tyle mandatów, ile spośród ustalonego w powyższy sposób szeregu ilorazów przypada mu liczb kolejno największych.

§ 2. Jeżeli kilka komitetów wyborczych uzyskało ilorazy równe ostatniej liczbie z liczb uszeregowanych w podany sposób, a komitetów tych jest więcej niż mandatów do rozdzielenia, pierwszeństwo mają komitety wyborcze w kolejności ogólnej liczby oddanych głosów na listy okręgowe tych komitetów. Gdyby na listy okręgowe dwu lub więcej komitetów wyborczych oddano równą liczbę głosów, o pierwszeństwie rozstrzyga liczba okręgów wyborczych, w których na listy danego komitetu oddano większą liczbę głosów.

Art. 354.

§ 1. Po wykonaniu czynności określonych w art. 352 i 353 Państwowa Komisja Wyborcza sporządza protokół wyników głosowania w skali kraju oraz ogólnego podziału mandatów między komitety wyborcze.

§ 2. W protokole wymienia się liczby:

- 1) wyborców uprawnionych do głosowania;
- 2) wyborców, którym wydano karty do głosowania;
- 3) wyborców głosujących przez pełnomocnika;
- 4) kart wyjętych z urny, w tym:
  - a) liczbę kart nieważnych,
  - b) liczbę kart ważnych;

- 5) głosów nieważnych;
  - 6) głosów ważnych oddanych łącznie na wszystkie listy okręgowe;
  - 7) głosów ważnych oddanych łącznie na listy okręgowe każdego komitetu wyborczego;
  - 8) mandatów przypadających każdemu komitetowi wyborczemu uprawnionemu do uczestniczenia w podziale mandatów.
- § 3. W protokole wymienia się również komitety wyborcze, których listy okręgowe spełniają warunek, o którym mowa w art. 329, oraz komitety wyborcze, których listy okręgowe nie spełniają tego warunku. Do protokołu załącza się zestawienie, o którym mowa w art. 352.

Art. 355.

- § 1. Państwowa Komisja Wyborcza, po ustaleniu, ile mandatów przypada poszczególnym komitetom wyborczym, sporządza zestawienie obejmujące:
- 1) liczbę głosów ważnych oddanych łącznie na listy okręgowe każdego z komitetów wyborczych, których listy okręgowe spełniają warunek, o którym mowa w art. 329, oraz
  - 2) liczby głosów ważnych oddanych na poszczególne listy okręgowe każdego z komitetów wyborczych, o których mowa w pkt 1.
- § 2. Na podstawie zestawienia, o którym mowa w § 1, Państwowa Komisja Wyborcza przystępuje do ustalenia liczby mandatów przypadających poszczególnym listom okręgowym. W tym celu, odrębnie dla każdego komitetu wyborczego, liczbę głosów ważnych oddanych na listę okręgową danego komitetu wyborczego kolejno w każdym okręgu mnoży się za każdym razem przez liczbę przypadających danemu komitetowi mandatów, a następnie tak otrzymany iloczyn dzieli się przez liczbę głosów ważnych oddanych we wszystkich okręgach na listy okręgowe tego komitetu wyborczego. Wartość liczby całkowitej (przed przecinkiem) uzyskanego w ten sposób ilorazu oznacza liczbę mandatów przypadających danej liście okręgowej.
- § 3. Jeżeli po przeprowadzeniu postępowania, o którym mowa w § 2, w odniesieniu do wszystkich list okręgowych danego komitetu wyborczego nie zostały rozdzielone wszystkie mandaty przypadające temu komitetowi, to pozostałe jeszcze do podziału mandaty przydziela się tym listom okręgowym tego komitetu, dla których wyliczone ilorazy wykazują po przecinku kolejno najwyższe wartości, uwzględniając także i te listy okręgowe, które nie uzyskały jeszcze żadnego mandatu.

Art. 356.

- § 1. Mandaty przypadające danej liście okręgowej uzyskują kandydaci w kolejności otrzymanej liczby głosów.
- § 2. Jeżeli dwóch lub więcej kandydatów otrzymało równą liczbę głosów uprawniającą do uzyskania mandatu z danej listy okręgowej, o pierwszeństwie rozstrzyga kolejność umieszczenia ich nazwisk na liście.

Art. 357.

- § 1. Po ustaleniu wyników wyborów w każdym okręgu wyborczym Państwowa Komisja Wyborcza sporządza protokół wyborów posłów do Parlamentu Europejskiego.
- § 2. W protokole zamieszcza się, oddzielnie dla każdego okręgu wyborczego, wykaz list okręgowych zarejestrowanych w okręgu oraz wykaz list, które spełniły warunek, o którym mowa w art. 329, a także liczby:
- 1) wyborców uprawnionych do głosowania,
  - 2) wyborców, którym wydano karty do głosowania,
  - 3) kart nieważnych,
  - 4) kart ważnych,
  - 5) głosów nieważnych,
  - 6) głosów ważnych oddanych na każdą z list okręgowych,
  - 7) głosów ważnych oddanych na poszczególnych kandydatów każdej z list okręgowych,
  - 8) mandatów przypadających każdej liście okręgowej spełniającej warunek, o którym mowa w art. 329,

oraz nazwiska i imiona wybranych posłów do Parlamentu Europejskiego z poszczególnych list.

Art. 358.

Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie podaje do wiadomości publicznej wyniki głosowania i wyniki wyborów w okręgach wyborczych, z uwzględnieniem danych, o których mowa w art. 354 § 2. Państwowa Komisja Wyborcza podaje także do wiadomości publicznej zbiorcze wyniki głosowania i wyniki wyborów.

Rozdział 7

Ogłaszanie wyników wyborów do Parlamentu Europejskiego

Art. 359.

Państwowa Komisja Wyborcza ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, w formie obwieszczenia, oraz podaje do wiadomości publicznej wyniki wyborów posłów do Parlamentu Europejskiego. W obwieszczeniu zamieszcza się informacje, o których mowa w art. 354 § 2 i art. 357 § 2.

Art. 360.

- § 1. Państwowa Komisja Wyborcza przesyła Prezydentowi Rzeczypospolitej, Marszałkowi Sejmu i Sądowi Najwyższemu sprawozdanie z wyborów oraz wręcza

posłom do Parlamentu Europejskiego zaświadczenia o wyborze nie później niż 14. dnia po ogłoszeniu obwieszczenia, o którym mowa w art. 359.

§ 2. Marszałek Sejmu niezwłocznie po ogłoszeniu obwieszczenia, o którym mowa w art. 359, przesyła Przewodniczącemu Parlamentu Europejskiego zawiadomienie o wyborze posłów do Parlamentu Europejskiego i inne wymagane przez Parlament Europejski dokumenty.

Rozdział 8

Wygaśnięcie mandatu. Utrata mandatu

Art. 361.

Wygaśnięcie mandatu posła do Parlamentu Europejskiego następuje wskutek:

- 1) śmierci;
- 2) zrzeczenia się mandatu.

Art. 362.

§ 1. Utrata mandatu posła do Parlamentu Europejskiego następuje wskutek:

- 1) utraty prawa wybieralności lub nieposiadania go w dniu wyboru;
- 2) zajmowania w dniu wyborów stanowiska lub pełnienia funkcji albo powołania w czasie kadencji na stanowisko lub powierzenia funkcji, o których mowa w przepisach art. 327 i art. 328 § 2, z zastrzeżeniem § 2;
- 3) wyboru na posła na Sejm albo senatora;
- 4) unieważnienia wyboru posła do Parlamentu Europejskiego.

§ 2. Utrata mandatu posła do Parlamentu Europejskiego zajmującego w dniu wyborów stanowisko lub pełniącego funkcję albo powołanego w czasie kadencji na stanowisko lub funkcję, o których mowa w przepisach art. 327 i art. 328 § 2, następuje, jeżeli nie złoży on Marszałkowi Sejmu, w terminie 14 dni od dnia ogłoszenia przez Państwową Komisję Wyborczą wyników wyborów posłów do Parlamentu Europejskiego lub powołania na stanowisko lub funkcję, o których mowa w przepisach art. 327 i art. 328 § 2, oświadczenia o złożeniu rezygnacji z zajmowanego stanowiska lub pełnionej funkcji.

§ 3. Poseł do Parlamentu Europejskiego wybrany w czasie kadencji na posła na Sejm albo na senatora traci mandat posła do Parlamentu Europejskiego z dniem ogłoszenia przez Państwową Komisję Wyborczą wyników wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej albo do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 4. Jeżeli poseł do Parlamentu Europejskiego uzyskał mandat posła na Sejm na podstawie art. 231, traci mandat posła do Parlamentu Europejskiego z dniem wydania przez Marszałka Sejmu postanowienia o obsadzeniu mandatu posła na Sejm.

Art. 363.

- § 1. Państwowa Komisja Wyborcza, po ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej wyników wyborów do Parlamentu Europejskiego w Rzeczypospolitej Polskiej, przekazuje niezwłocznie Ministrowi Sprawiedliwości dane posłów do Parlamentu zawierające imię (imiona), nazwisko, nazwisko rodowe, imiona rodziców, datę i miejsce urodzenia, adres zamieszkania, obywatelstwo oraz numer ewidencyjny PESEL.
- § 2. Minister Sprawiedliwości na podstawie danych zgromadzonych w Krajowym Rejestrze Karnym przekazuje Marszałkowi Sejmu w terminie 14 dni od dnia otrzymania danych, o których mowa w § 1:
- 1) informację o posłach do Parlamentu Europejskiego skazanych prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub za umyślne przestępstwo skarbowe oraz o posłach do Parlamentu Europejskiego pozbawionych praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu albo
  - 2) informację, o tym, że żaden z posłów do Parlamentu Europejskiego nie został skazany prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub za umyślne przestępstwo skarbowe ani nie został pozbawiony praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu.
- § 3. Jeżeli po przekazaniu informacji, o której mowa w § 2, Minister Sprawiedliwości uzyska z Krajowego Rejestru Karnego informację o posłach do Parlamentu Europejskiego skazanych prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub za umyślne przestępstwo skarbowe lub o posłach do Parlamentu Europejskiego pozbawionych praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu, niezwłocznie przekazuje ją Marszałkowi Sejmu.

Art. 364.

- § 1. Utratę mandatu posła do Parlamentu Europejskiego niezwłocznie stwierdza Marszałek Sejmu w drodze postanowienia.
- § 2. Postanowienie, o którym mowa w § 1, ogłasza się w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, z zastrzeżeniem art. 365.
- § 3. Postanowienie, o którym mowa w § 1, doręcza się niezwłocznie Państwowej Komisji Wyborczej, z zastrzeżeniem art. 365.
- § 4. O utracie mandatu posła do Parlamentu Europejskiego Marszałek Sejmu niezwłocznie zawiadamia Przewodniczącego Parlamentu Europejskiego, z zastrzeżeniem art. 365.

Art. 365.

- § 1. Postanowienie Marszałka Sejmu o utracie mandatu posła do Parlamentu Europejskiego z przyczyn określonych w art. 362 § 1 pkt 1–3 wraz z uzasadnieniem doręcza się niezwłocznie temu posłowi. Od postanowienia posłowi przysługuje prawo

odwołania do Sądu Najwyższego w terminie 3 dni od dnia doręczenia postanowienia. Odwołanie wnosi się za pośrednictwem Marszałka Sejmu.

- § 2. Sąd Najwyższy – Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych rozpatruje odwołanie, o którym mowa w § 1, i orzeka w sprawie w terminie 7 dni w postępowaniu nieprocesowym. Odpis postanowienia Sądu Najwyższego doręcza się posłowi, który wniósł odwołanie, Marszałkowi Sejmu oraz Państwowej Komisji Wyborczej. W przypadku nieuwzględnienia odwołania przepisy art. 364 § 2–4 stosuje się.

Art. 366.

- § 1. W przypadku wygaśnięcia mandatu posła do Parlamentu Europejskiego, stwierdzonego przez Przewodniczącego Parlamentu Europejskiego, albo upływu terminu do wniesienia odwołania od postanowienia Marszałka Sejmu o utracie mandatu lub nieuwzględnienia odwołania przez Sąd Najwyższy Marszałek Sejmu, z wyjątkiem przypadku, o którym mowa w art. 362 § 1 pkt 4, zawiadamia, na podstawie informacji Państwowej Komisji Wyborczej, kolejnego kandydata z tej samej listy okręgowej, który w wyborach otrzymał kolejno największą liczbę głosów, o przysługującym mu pierwszeństwie do mandatu. Przy równej liczbie głosów o pierwszeństwie rozstrzyga kolejność umieszczenia kandydata na tej liście okręgowej.
- § 2. Oświadczenie o przyjęciu mandatu powinno być złożone w terminie 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia. Niezłożenie oświadczenia w terminie, o którym mowa w zdaniu poprzednim, oznacza zrzeczenie się pierwszeństwa do obsadzenia mandatu.
- § 3. Kandydat może zrzec się pierwszeństwa do obsadzenia mandatu na rzecz kolejnego uprawnionego kandydata z tej samej listy. Oświadczenie o ustąpieniu pierwszeństwa powinno być złożone Marszałkowi Sejmu w terminie 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia, o którym mowa w § 1.
- § 4. Jeżeli obsadzenie mandatu posła do Parlamentu Europejskiego w trybie określonym w § 1 byłoby niemożliwe z powodu braku kandydatów, którym mandat można przydzielić, Marszałek Sejmu o przysługującym pierwszeństwie do mandatu zawiadamia, na podstawie obwieszczenia, o którym mowa w art. 359, kandydata z innej listy okręgowej tego samego komitetu wyborczego, który w wyborach otrzymał największą liczbę głosów, o ile nie uzyskał mandatu.
- § 5. O obsadzeniu mandatu postanawia Marszałek Sejmu. Przepisy art. 364 ust. 2–4 stosuje się odpowiednio.

Dział VII

Wybory do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego

Rozdział 1

Zasady ogólne

Art. 367.

Wybory do rad są powszechne, równe, bezpośrednie i odbywają się w głosowaniu tajnym.

Art. 368.

- § 1. Można być radnym tylko jednego organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego.
- § 2. Można kandydować jednocześnie tylko do jednego z organów wymienionych w art. 5 pkt 3.
- § 3. Przepis § 2 stosuje się w przypadku uzupełniania składu rady lub wyboru danej rady przed upływem kadencji rad.

Art. 369.

- § 1. Wybory do rad zarządza się nie wcześniej niż na 4 miesiące i nie później niż na 3 miesiące przed upływem kadencji rad. Datę wyborów wyznacza się na ostatni dzień wolny od pracy poprzedzający upływ kadencji rad.
- § 2. Prezes Rady Ministrów, po zasięgnięciu opinii Państwowej Komisji Wyborczej, wyznacza, w drodze rozporządzenia, datę wyborów zgodnie z § 1 oraz określa dni, w których upływają terminy wykonania czynności wyborczych przewidzianych w kodeksie (kalendarz wyborczy).
- § 3. Rozporządzenie, o którym mowa w § 2, podaje się niezwłocznie do publicznej wiadomości i ogłasza w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej najpóźniej w 60 dniu przed dniem wyborów.

Art. 370.

- § 1. W razie konieczności przeprowadzenia wyborów przedterminowych danej rady przed upływem kadencji lub wyborów nowej rady z przyczyn określonych w ustawach, wybory zarządza się i przeprowadza w ciągu 90 dni od daty wystąpienia tej przyczyny. Przepisy art. 369 stosuje się odpowiednio, z tym że w kalendarzu wyborczym terminy wykonania czynności wyborczych mogą być krótsze od przewidzianych w kodeksie.
- § 2. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów w sprawie wyborów, o których mowa w § 1, wojewoda podaje niezwłocznie do publicznej wiadomości, w formie obwieszczenia, na obszarze działania rady, do której wybory mają być przeprowadzone.

Art. 371.

- § 1. Liczbę radnych wybieranych do rad ustala, odrębnie dla każdej rady, wojewoda, po porozumieniu z komisarzem wyborczym, odpowiednio do zasad określonych w kodeksie oraz ustawach odrębnych.
- § 2. Ustalenie liczby radnych dla każdej rady następuje na podstawie liczby mieszkańców zamieszkałych na obszarze działania danej rady ujętych w stałym rejestrze wyborców na koniec roku poprzedzającego rok, w którym wybory mają być przeprowadzone.

Art. 372.

Zarządzenie wojewody ustalające liczbę radnych wybieranych do rad ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym i podaje do publicznej wiadomości, w formie ogłoszenia, w każdej gminie najpóźniej na 4 miesiące przed upływem kadencji. Po jednym egzemplarzu zarządzenia przekazuje się niezwłocznie każdej właściwej radzie i komisarzowi wyborczemu oraz przesyła do Państwowej Komisji Wyborczej.

Art. 373.

- § 1. W przypadku, o którym mowa w art. 370, wojewoda, po porozumieniu z komisarzem wyborczym, ustala liczbę radnych wybieranych do danej rady na podstawie liczby mieszkańców ujętych w stałym rejestrze wyborców na koniec kwartału poprzedzającego zarządzenie o wyborach.
- § 2. Liczbę radnych wybieranych do danej rady podaje się w rozporządzeniu, o którym mowa w art. 370 § 2.

Art. 374.

Kadencja radnych i rad wybranych w wyborach, o których mowa w art. 370 upływa z dniem zakończenia kadencji rad zarządzonych na podstawie art. 369.

Art. 375.

Wyborów, o których mowa w art. 370 nie przeprowadza się jeżeli ich data przypadłaby w okresie 12 miesięcy przed zakończeniem kadencji rad. W takim przypadku Prezes Rady Ministrów wyznacza, na wniosek ministra właściwego do spraw administracji publicznej, osobę pełniącą funkcję rady do końca kadencji.

Art. 376.

- § 1. W wyborach do rady komitety wyborcze mogą wydatkować na agitację wyborczą wyłącznie kwoty ograniczone limitami wydatków określonymi na zasadach, o których mowa w § 2 i 3.

- § 2. Limit wydatków ustala się mnożąc kwotę, o której mowa w § 3, przypadającą na jeden mandat radnego przez liczbę mandatów przypadających na okręg lub okręgi, w których komitet wyborczy zarejestrował kandydatów.
- § 3. Kwota przypadająca na jeden mandat radnego wynosi:
- 1) w wyborach do rady gminy w gminach do 40.000 mieszkańców – 1.000 złotych;
  - 2) w wyborach do rady gminy w gminach powyżej 40.000 mieszkańców oraz w wyborach do rad dzielnic miasta stołecznego Warszawy – 1.200 złotych;
  - 3) w wyborach do rady powiatu – 2.400 złotych;
  - 4) w wyborach do rady miasta w miastach na prawach powiatu – 3.600 złotych;
  - 5) w wyborach do sejmiku województwa – 6.000 złotych.

Art. 377.

- § 1. Minister właściwy do spraw finansów publicznych, w drodze rozporządzenia, podwyższy kwotę, o której mowa w art. 376 § 3, w przypadku wzrostu wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem o ponad 5 %, w stopniu odpowiadającym wzrostowi tych cen.
- § 2. Wskaźnik wzrostu cen, o którym mowa w § 1, ustala się na podstawie komunikatu Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego ogłaszanego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” do 20 dnia pierwszego miesiąca każdego kwartału.

Rozdział 2

Obsadzenie mandatów bez głosowania

Art. 378.

Jeżeli w okręgu wyborczym w wyborach do rady gminy, rady powiatu lub sejmiku województwa zarejestrowana liczba kandydatów jest równa liczbie radnych wybieranych w danym okręgu wyborczym lub od niej mniejsza, głosowania nie przeprowadza się, a za wybranych na radnych terytorialna komisja wyborcza uznaje zarejestrowanych kandydatów, a odpowiednio pozostałe mandaty pozostają nieobsadzone.

Art. 379.

- § 1. W przypadku, o którym mowa w art. 378, właściwa terytorialna komisja wyborcza niezwłocznie zawiadamia wyborców danego okręgu wyborczego o przyczynach obsadzenia mandatów bez głosowania, w formie obwieszczenia, którego druk i rozplakatowanie zapewnia odpowiednio wójt, starosta i marszałek województwa. Jeden egzemplarz obwieszczenia przekazuje się niezwłocznie komisarzowi wyborczemu.

- § 2. Komisja wyborcza sporządza odpowiedni protokół z obsadzenia mandatu radnego bez głosowania w okręgu wyborczym, którego wzór ustala Państwowa Komisja Wyborcza. Przepisy art. 445–449 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 3

Wygaśnięcie mandatu radnego. Wybory uzupełniające i przedterminowe

Art. 380.

- § 1. Wygaśnięcie mandatu radnego następuje w przypadku:
- 1) śmierci;
  - 2) utraty prawa wybieralności lub nieposiadania go w dniu wyborów;
  - 3) odmowy złożenia ślubowania;
  - 4) pisemnego zrzeczenia się mandatu;
  - 5) naruszenia ustawowego zakazu łączenia mandatu radnego z wykonywaniem określonych w odrębnych przepisach funkcji lub działalności;
  - 6) wyboru na wójta;
  - 7) niezłożenia w terminach, określonych w odrębnych przepisach, oświadczenia o swoim stanie majątkowym.
- § 2. Wygaśnięcie mandatu radnego w przypadkach określonych w § 1 stwierdza rada w drodze uchwały, w ciągu miesiąca od wystąpienia przyczyny wygaśnięcia mandatu.
- § 3. W przypadkach określonych w § 1 pkt 2, 3, 5 i 7 przed podjęciem uchwały o wygaśnięciu mandatu należy umożliwić radnemu złożenie wyjaśnień.
- § 4. Uchwałę rady o wygaśnięciu mandatu radnego doręcza się niezwłocznie zainteresowanemu i przesyła wojewodzie oraz komisarzowi wyborczemu.
- § 5. Jeżeli radny przed dniem wyboru wykonywał funkcję lub prowadził działalność, o której mowa w § 1 pkt 5, obowiązany jest do zrzeczenia się funkcji lub zaprzestania prowadzenia działalności w ciągu 3 miesięcy od dnia złożenia ślubowania.
- § 6. W przypadku niezrzeczenia się funkcji lub niezaprzestania prowadzenia działalności przez radnego w terminie, o którym mowa w § 5, rada stwierdza wygaśnięcie mandatu radnego, w drodze uchwały, w ciągu miesiąca od upływu tego terminu.

Art. 381.

- § 1. Od uchwały rady o wygaśnięciu mandatu radnego z przyczyn, o których mowa w art. 380 § 1 pkt 2, 3, 5 i 7, zainteresowanemu przysługuje skarga do sądu administracyjnego w terminie 7 dni od dnia doręczenia uchwały.
- § 2. Sąd administracyjny rozpatruje skargę, o której mowa w § 1, w terminie 14 dni od dnia jej wniesienia. Skargę kasacyjną wnosi się w terminie 14 dni.

- § 3. Wygaśnięcie mandatu radnego następuje z dniem uprawomocnienia wyroku sądu administracyjnego oddalającego skargę, o której mowa w § 1.

Art. 382.

- § 1. W przypadku nieobsadzenia mandatów lub wygaśnięcia mandatu radnego rady w gminie liczącej do 40.000 mieszkańców, wojewoda zarządza wybory uzupełniające.
- § 2. Przepisy art. 369 stosuje się odpowiednio, z tym że w zarządzeniu wojewody o wyborach podaje się liczbę wybieranych radnych.

Art. 383.

- § 1. Wybory uzupełniające, o których mowa w art. 382 § 1, przeprowadza się na zasadach i w trybie przepisów kodeksu w ciągu 3 miesięcy od daty stwierdzenia przez radę wygaśnięcia mandatu, z zastrzeżeniem art. 384 § 1 i 2.
- § 2. Jeżeli w wyniku wyborów, o których mowa w § 1, mandat pozostaje nieobsadzony, wybory uzupełniające powtarza się między 6 a 9 miesiącem, licząc od daty tych wyborów.
- § 3. Jeżeli w wyniku wyborów, o których mowa w § 2, mandat pozostaje nieobsadzony mandat nie obsadza się do końca kadencji rad.
- § 4. Kadencja radnych wybranych w wyborach uzupełniających upływa z dniem upływu kadencji rad wybranych w wyborach zarządzonych na podstawie art. 369.
- § 5. Wyborów uzupełniających nie przeprowadza się, jeżeli ich data przypadłaby w okresie 6 miesięcy przed zakończeniem kadencji rad.

Art. 384.

- § 1. W przypadku wygaśnięcia mandatu radnego wybranego w okręgu wyborczym dla wyboru rady w gminie liczącej powyżej 40.000 mieszkańców oraz mandatu radnego powiatu lub województwa, właściwa rada, po stwierdzeniu wygaśnięcia mandatu radnego, podejmuje na następnej sesji uchwałę o wstąpieniu na jego miejsce kandydata z tej samej listy, który w wyborach uzyskał kolejno największą liczbę głosów, a nie utracił prawa wybieralności. Przy równej liczbie głosów decyduje kolejność umieszczenia nazwiska kandydata na liście. Przepis art. 383 § 1 i 5 stosuje się odpowiednio.
- § 2. Kandydat może zrzec się prawa przy obsadzeniu mandatu na rzecz kandydata z tej samej listy, który uzyskał kolejno największą liczbę głosów. Oświadczenie to powinno być zgłoszone radzie na piśmie w ciągu trzech dni od daty doręczenia zawiadomienia o przysługującym mu mandacie.
- § 3. Jeżeli wskutek wygaśnięcia mandatów, których obsadzenie w trybie § 1 i 2 nie było możliwe, skład rady zmniejszył się więcej niż o $\frac{2}{5}$, rada zostaje z mocy prawa rozwiązana i przeprowadza się wybory nowej rady. Wyborów nie przeprowadza się, jeżeli ich data przypadłaby w okresie 6 miesięcy przed zakończeniem kadencji rad.

§ 4. Kadencja radnych wybranych w wyborach, o których mowa w § 3, upływa z dniem upływu kadencji rad wybranych w wyborach zarządzonych na podstawie art. 369.

Art. 385.

§ 1. Jeżeli uchwała rady o wygaśnięciu mandatu radnego została zaskarżona do sądu administracyjnego, postępowania, o którym mowa w art. 382 § 1, nie wszczyna się do czasu uprawomocnienia wyroku sądu administracyjnego oddalającego skargę.

§ 2. Jeżeli w wyniku wyroku sądu administracyjnego zachodzi konieczność przeprowadzenia wyborów uzupełniających, zarządza się je i przeprowadza w ciągu 3 miesięcy od dnia uprawomocnienia wyroku.

§ 3. Przepisy § 1 i 2 stosuje się odpowiednio w przypadku, o którym, mowa w art. 384 § 1.

Art. 386.

§ 1. W przypadkach określonych ustawami przeprowadza się wybory przedterminowe na zasadach i w trybie przepisów kodeksu.

§ 2. Kadencja radnych i rad wybranych w wyborach przedterminowych upływa z dniem zakończenia kadencji rad wybranych w wyborach zarządzonych na podstawie art. 369.

§ 3. Wyborów przedterminowych nie przeprowadza się, jeżeli ich data przypadłaby w okresie 12 miesięcy przed zakończeniem kadencji rad.

Rozdział 4

Zmiany w podziale terytorialnym państwa

Art. 387.

§ 1. Zmiany w podziale terytorialnym państwa zachodzące w toku kadencji rad powodują następujące skutki:

1) jeżeli z jednostki samorządu terytorialnego zostaje wyłączony obszar stanowiący część okręgu wyborczego, okręg lub więcej okręgów wyborczych dla wyborów danej rady w celu włączenia tego obszaru do tworzonej nowej jednostki, to mandat radnego stale zamieszkałego lub wybranego na tym obszarze wygasa z mocy prawa;

2) jeżeli z jednostki zostaje wyłączony obszar stanowiący część okręgu wyborczego lub okręg wyborczy dla wyboru danej rady i zostaje on włączony do sąsiedniej jednostki, radny stale zamieszkały i wybrany w tym okręgu staje się radnym rady w jednostce powiększonej; mandat radnego niespełniającego tych warunków wygasa z mocy prawa;

- 3) jeżeli jednostka zostaje włączona do innej jednostki albo dwie jednostki lub więcej łączy się w nową jednostkę, rady tych jednostek zostają z mocy prawa rozwiązane.
- § 2. Zmiany w podziale terytorialnym, skutkujące wygaśnięciem praw powiatu posiadanych dotychczas przez miasto, nie powodują rozwiązania rady tego miasta.
- § 3. Przepisy § 1 pkt 1 i 2 stosuje się odpowiednio w przypadku radnego stale zamieszkałego na obszarze okręgu wyborczego lub jego części włączanego do sąsiedniej jednostki, a wybranego w innym okręgu wyborczym włączanym także w całości lub w części do tej jednostki.
- § 4. W przypadku zmiany składu rady z przyczyn, o których mowa w § 1 pkt 1 i 2 oraz w § 3, rada działa w zmienionym składzie do końca kadencji, z zastrzeżeniem § 5. Zmiany w składach rad ogłasza, w formie obwieszczenia, komisarz wyborczy w wojewódzkim dzienniku urzędowym.
- § 5. Jeżeli w wyniku zmian, o których mowa w § 4, skład rady zmniejszył się poniżej 3/5 ustawowej liczby radnych, rada jednostki zostaje z mocy prawa rozwiązana.
- § 6. Komisarz wyborczy podaje do publicznej wiadomości oraz ogłasza w wojewódzkim dzienniku urzędowym, w formie obwieszczenia, informację o rozwiązaniu z mocy prawa rady jednostki.
- § 7. Wygaśnięcie mandatu radnego z przyczyn, o których mowa w § 1 pkt 1 i 2 oraz w § 3, następuje w dniu wejścia w życie zmiany w podziale terytorialnym. Wygaśnięcie mandatu stwierdza właściwa rada, w drodze uchwały, podjętej w ciągu 3 miesięcy od ich wystąpienia. Przepis § 6 stosuje się odpowiednio.
- § 8. W przypadku utworzenia nowych jednostek samorządu terytorialnego, włączenia jednostki do innej jednostki albo połączenia dwóch lub więcej jednostek w nową jednostkę przeprowadza się wybory do nowych rad w trybie i na zasadach określonych w kodeksie.
- § 9. Wyborów nowych rad nie przeprowadza się, jeżeli ich data przypadłaby w okresie 6 miesięcy przed zakończeniem kadencji rad.

Art. 388.

Kadencja radnych i rad wybranych w wyborach, o których mowa w art. 387, upływa z dniem upływu kadencji rad wybranych w wyborach zarządzonych na podstawie art. 369.

Rozdział 5

Ważność wyborów

Art. 389.

- § 1. Protest wyborczy wnosi się na piśmie do właściwego sądu okręgowego w terminie 14 dni od dnia wyborów.
- § 2. Wnoszący protest powinien sformułować w nim zarzuty oraz przedstawić lub wskazać dowody, na których opiera swoje zarzuty.

- § 3. W razie wniesienia protestu, do czasu rozstrzygnięcia sprawy w sposób określony w art. 391, do osób wybranych stosuje się przepisy o obowiązkach i prawach radnych.

Art. 390.

- § 1. Sąd okręgowy rozpoznaje protesty wyborcze w postępowaniu nieprocesowym, w ciągu 30 dni po upływie terminu do wnoszenia protestów, w składzie 3 sędziów, z udziałem komisarza wyborczego, przewodniczących właściwych komisji wyborczych lub ich zastępców.
- § 2. Sąd okręgowy pozostawia bez dalszego biegu protest wyborczy wniesiony przez osobę do tego nieuprawnioną w myśl art. 69 lub niespełniający warunków określonych w art. 69 § 1 i art. 389.
- § 3. Sąd okręgowy pozostawia bez dalszego biegu również protest wyborczy dotyczący sprawy, co do której w kodeksie przewiduje się możliwość wniesienia skargi lub odwołania do sądu lub właściwego organu wyborczego przed dniem głosowania.

Art. 391.

- § 1. Sąd okręgowy rozpoznając protesty wyborcze rozstrzyga o ważności wyborów oraz o ważności wyboru radnego.
- § 2. Sąd okręgowy orzeka o nieważności wyborów lub o nieważności wyboru radnego, jeżeli okoliczności stanowiące podstawę protestu miały wpływ na wyniki wyborów.
- § 3. Sąd okręgowy, orzekając o nieważności wyborów lub o nieważności wyboru radnego, stwierdza wygaśnięcie mandatów oraz postanawia o przeprowadzeniu wyborów ponownych lub o podjęciu niektórych czynności wyborczych, wskazując czynność, od której należy ponowić postępowanie wyborcze.
- § 4. Na orzeczenia sądu okręgowego, o których mowa w § 1 i 2 oraz art. 390 wnoszącym protest wyborczy, komisarzowi wyborczemu, przewodniczącemu właściwej komisji wyborczej lub jego zastępcy przysługuje, w ciągu 7 dni od daty doręczenia, zażalenie do właściwego sądu apelacyjnego. Sąd apelacyjny rozpoznaje sprawę w ciągu 30 dni; na postanowienie sądu nie przysługuje środek zaskarżenia.
- § 5. O zakończeniu postępowania w sprawie protestów przeciwko ważności wyborów do danej rady lub ważności wyboru radnego tej rady i o treści ostatecznych orzeczeń właściwy sąd zawiadamia niezwłocznie wnoszącego protest, wojewodę, komisarza wyborczego i przewodniczącego właściwej komisji wyborczej.

Art. 392.

- § 1. Przeprowadzenie wyborów ponownych zarządza wojewoda w ciągu 7 dni od dnia zakończenia postępowania sądowego, o którym mowa w art. 391 § 5.
- § 2. Przepisy art. 370 stosuje się odpowiednio, z tym że w zarządzeniu wojewody o wyborach wymienia się ponadto nazwiska osób, które utraciły mandaty, ze wskazaniem oznaczenia listy kandydatów.

§ 3. Wygaśnięcie mandatów radnych, o którym mowa w art. 391 § 3, następuje z dniem podania zarządzenia wojewody do publicznej wiadomości.

Art. 393.

§ 1. W razie orzeczenia o nieważności wyborów lub wyboru radnego, wybory ponowne przeprowadza się przy odpowiednim zastosowaniu przepisów kodeksu.

§ 2. Wybory ponowne przeprowadzają te same komisje wyborcze na podstawie spisu wyborców podlegającego aktualizacji.

§ 3. Jeżeli podstawą orzeczenia o nieważności wyborów lub wyboru radnego było naruszenie przez komisje wyborcze przepisów kodeksu dotyczących głosowania, ustalenia wyników głosowania lub wyników wyborów albo nieprawidłowości w spisach wyborców, wówczas odpowiednio powołuje się nowe komisje lub sporządza nowe spisy.

§ 4. Wyborów ponownych nie przeprowadza się, jeżeli ich data przypadłaby w okresie 6 miesięcy przed zakończeniem kadencji rady.

Art. 394.

Wyniki wyborów ponownych podaje się do wiadomości w sposób określony w kodeksie.

Art. 395.

W przypadku wyborów uzupełniających, wyborów przedterminowych lub wyborów do nowych rad:

- 1) zawiadomienia, o których mowa w art. 72 § 2, art. 73 § 5, art. 74 § 3 oraz art. 75 § 4, składa się właściwemu komisarzowi wyborczemu;
- 2) zawiadomienie, o którym mowa w art. 75 § 4, nie wymaga zebrania podpisów obywateli popierających utworzenie komitetu.

Rozdział 6

Zgłaszanie kandydatów na radnych

Art. 396.

Prawo zgłaszania kandydatów na radnych przysługuje:

- 1) komitetowi wyborczemu partii politycznej;
- 2) koalicyjnemu komitetowi wyborczemu;
- 3) komitetowi wyborczemu organizacji;
- 4) komitetowi wyborczemu wyborców.

Art. 397.

- § 1. Komitet wyborczy partii politycznej obowiązany jest zawiadomić Państwową Komisję Wyborczą o utworzeniu komitetu w okresie od dnia ogłoszenia rozporządzenia o zarządzeniu wyborów do 70 dnia przed dniem wyborów.
- § 2. Do zawiadomienia, o którym mowa w § 1, załącza się:
- 1) oświadczenia pełnomocnika wyborczego i pełnomocnika finansowego komitetu wyborczego o przyjęciu pełnomocnictwa, a w wypadku pełnomocnika finansowego – również o spełnieniu przez niego wymogów, o których mowa w art. 111 § 2 i 3;
  - 2) uwierzytelniony odpis z ewidencji partii politycznych;
  - 3) wyciąg ze statutu partii politycznej wskazujący, który organ jest upoważniony do jej reprezentowania na zewnątrz.

Art. 398.

- § 1. Koalicyjny komitet wyborczy może być utworzony w okresie od dnia ogłoszenia rozporządzenia o zarządzeniu wyborów do 70 dnia przed dniem wyborów. Pełnomocnik wyborczy koalicyjnego komitetu wyborczego zawiadamia Państwową Komisję Wyborczą do 70 dnia przed dniem wyborów o utworzeniu komitetu wyborczego.
- § 2. Do zawiadomienia, o którym mowa w § 1, załącza się:
- 1) umowę o zawiązaniu koalicji wyborczej, wraz z następującymi danymi: imionami, nazwiskami, adresami zamieszkania i numerami ewidencyjnymi PESEL osób wchodzących w skład komitetu wyborczego;
  - 2) oświadczenia pełnomocnika wyborczego i pełnomocnika finansowego o przyjęciu pełnomocnictwa, a w wypadku pełnomocnika finansowego – również o spełnieniu przez niego wymogów, o których mowa w art. 111 § 2 i 3;
  - 3) uwierzytelniony odpis z ewidencji partii politycznych, partii politycznych tworzących koalicję wyborczą;
  - 4) wyciągi ze statutów partii politycznych tworzących koalicję wyborczą, wskazujące, który organ partii jest upoważniony do jej reprezentowania na zewnątrz.

Art. 399.

- § 1. Obywatele, w liczbie co najmniej 15, mający prawo wybierania, mogą utworzyć komitet wyborczy wyborców.
- § 2. Po zebraniu co najmniej 1000 podpisów obywateli mających prawo wybierania popierających utworzenie komitetu wyborczego wyborców, pełnomocnik wyborczy zawiadamia Państwową Komisję Wyborczą o utworzeniu komitetu, z zastrzeżeniem § 3. Zawiadomienie może być dokonane do 70 dnia przed dniem wyborów.
- § 3. Jeżeli komitet wyborczy wyborców został utworzony w celu zgłoszenia kandydatów tylko w jednym województwie:
- 1) liczba obywateli, o których mowa w § 1, wynosi 5;

- 2) liczba podpisów, o których mowa w § 2, wynosi 20, a zawiadomienie, o którym mowa w § 2, składa się komisarzowi wyborczemu właściwemu ze względu na siedzibę komitetu.

§ 4. Do zawiadomienia, o którym mowa w § 2 i § 3 pkt 2, załącza się:

- 1) oświadczenie o utworzeniu komitetu wyborczego;
- 2) oświadczenia pełnomocnika wyborczego i pełnomocnika finansowego o przyjęciu pełnomocnictwa, a w wypadku pełnomocnika finansowego – również o spełnieniu przez niego wymogów, o których mowa w art. 111 § 2 i 3;
- 3) wykaz obywateli, o których mowa w § 2 albo § 3, zawierający ich imiona, nazwiska, adresy zamieszkania oraz numery ewidencyjne PESEL, a także własnoręcznie złożone podpisy obywateli.

§ 5. W przypadku, gdy komitet wyborczy wyborców został utworzony jedynie w celu zgłoszenia kandydatów na radnych do rady gminy w gminie do 40.000 mieszkańców:

- 1) pełnomocnik wyborczy jest jednocześnie pełnomocnikiem finansowym tego komitetu;
- 2) zawiadomienie o utworzeniu komitetu nie wymaga zebrania podpisów, o których mowa w § 3 pkt 2.

Art. 400.

§ 1. W przypadku odmowy przyjęcia przez Państwową Komisję Wyborczą zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego, o którym mowa w art. 397–399, pełnomocnikowi wyborczemu przysługuje prawo wniesienia skargi do Sądu Najwyższego. Skargę wnosi się w terminie 3 dni od dnia doręczenia postanowienia Państwowej Komisji Wyborczej o odmowie przyjęcia zawiadomienia.

§ 2. Sąd Najwyższy rozpatruje skargę w składzie 3 sędziów w postępowaniu nieprocesowym i wydaje orzeczenie w sprawie skargi w terminie 3 dni. Od orzeczenia Sądu Najwyższego nie przysługuje środek prawny. Orzeczenie doręcza się pełnomocnikowi wyborczemu i Państwowej Komisji Wyborczej. Jeżeli Sąd Najwyższy uzna skargę za zasadną, Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie przyjmuje zawiadomienie o utworzeniu komitetu wyborczego.

Art. 401.

§ 1. W przypadku odmowy przyjęcia przez komisarza wyborczego zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego, o którym mowa w art. 399 § 3, pełnomocnikowi wyborczemu przysługuje prawo wniesienia odwołania do Państwowej Komisji Wyborczej. Odwołanie wnosi się w terminie 3 dni od daty doręczenia postanowienia komisarza wyborczego o odmowie przyjęcia zawiadomienia.

§ 2. Państwowa Komisja Wyborcza rozpatruje odwołanie i wydaje orzeczenie w sprawie odwołania w terminie 3 dni. Od postanowienia Państwowej Komisji Wyborczej nie przysługuje środek prawny. Postanowienie doręcza się pełnomocnikowi wyborczemu i komisarzowi wyborczemu. Jeżeli Państwowa Komisja Wy-

borcza uzna odwołanie za zasadne, komisarz wyborczy niezwłocznie przyjmuje zawiadomienie o utworzeniu komitetu wyborczego.

Art. 402.

- § 1. Państwowa Komisja Wyborcza informację o przyjętych przez nią zawiadomieniach o utworzonych komitetach wyborczych ogłasza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” i zamieszcza w Biuletynie Informacji Publicznej.
- § 2. Komisarz wyborczy informację o przyjętych zawiadomieniach o utworzonych komitetach wyborczych zamieszcza w Biuletynie Informacji Publicznej.

Art. 403.

Na wniosek komitetu wyborczego odpowiednie organy mają obowiązek wydać decyzję o nadaniu numeru REGON i NIP najpóźniej do końca drugiego dnia roboczego następującego po dniu złożenia wniosku o nadanie numeru.

Rozdział 7

Nadawanie numerów zarejestrowanym listom kandydatów

Art. 404.

Listy kandydatów zarejestrowane w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego otrzymują numery ustalone w drodze losowania przez:

- 1) Państwową Komisję Wyborczą;
- 2) komisarzy wyborczych;
- 3) gminne komisje wyborcze.

Art. 405.

- § 1. Jeżeli komitet wyborczy zarejestrował listy kandydatów co najmniej w połowie okręgów w wyborach do wszystkich sejmików województw w tym przynajmniej jedną listę do każdego sejmiku, listy kandydatów tego komitetu, zarejestrowane w wyborach do sejmików województw, rad powiatów i rad gmin, otrzymują jednolity numer.
- § 2. Jeżeli komitet wyborczy niespełniający warunku określonego w § 1 zarejestrował listę kandydatów w co najmniej jednym okręgu w wyborach do sejmiku województwa i zarejestrował listy kandydatów w ponad połowie okręgów w wyborach do wszystkich rad powiatów i rad miast na prawach powiatów na obszarze tego województwa w tym przynajmniej jedną listę do każdej z tych rad, listy kandydatów tego komitetu, zarejestrowane w wyborach do rad powiatów i rad gmin na obszarze tego województwa, otrzymują jednolity numer, taki sam jak listy kandydatów tego komitetu zarejestrowane w wyborach do sejmiku tego województwa.

§ 3. Jeżeli komitet wyborczy niespełniający żadnego z warunków określonych w § 1 i 2 zarejestrował listę kandydatów w co najmniej jednym okręgu w wyborach do rady powiatu i zarejestrował listy kandydatów w ponad połowie okręgów w wyborach do wszystkich rad gmin na obszarze tego powiatu w tym przynajmniej jedną listę do każdej z tych rad, listy kandydatów tego komitetu, zarejestrowane w wyborach do rad gmin na obszarze tego powiatu otrzymują jednolity numer, taki sam jak listy kandydatów tego komitetu zarejestrowane w wyborach do rady tego powiatu.

Art. 406.

- § 1. Państwowa Komisja Wyborcza na podstawie rejestracji list kandydatów w wyborach do sejmików województw przyznaje, najpóźniej w 25 dniu przed dniem wyborów, numery dla list kandydatów komitetów wyborczych spełniających warunek określony w art. 405 § 1.
- § 2. Państwowa Komisja Wyborcza niezwłocznie podaje do publicznej wiadomości informację o przyznanych numerach list kandydatów i zawiadamia o nich komisarzy wyborczych wykonujących czynności o charakterze ogólnowojewódzkim.
- § 3. Komisarz wyborczy wykonujący czynności o charakterze ogólnowojewódzkim, na podstawie rejestracji list kandydatów w wyborach do sejmiku województwa, najpóźniej w 23 dniu przed dniem wyborów, przyznaje zarejestrowanym w wyborach do sejmiku województwa listom kandydatów komitetów niespełniających warunku wymienionego w art. 405 § 1 numery:
- 1) dla list kandydatów komitetów wyborczych zarejestrowanych w więcej niż jednym okręgu wyborczym – spośród numerów następujących po numerach przyznanych w trybie § 1;
  - 2) dla list kandydatów komitetów wyborczych zarejestrowanych w jednym okręgu wyborczym – spośród numerów następujących po numerach przyznanych w trybie pkt 1.
- § 4. Komisarz wyborczy, o którym mowa w § 3, niezwłocznie podaje do publicznej wiadomości informację o przyznanych numerach list kandydatów i zawiadamia o nich pozostałych komisarzy wyborczych działających na obszarze województwa.
- § 5. Komisarz wyborczy, na podstawie rejestracji list kandydatów w wyborach do rad powiatów na obszarze jego właściwości, najpóźniej w 21 dniu przed dniem wyborów, przyznaje, odrębnie dla każdego powiatu, zarejestrowanym w wyborach do rad powiatów listom kandydatów komitetów niespełniających żadnego z warunków określonych w art. 405 § 1 i 2, numery:
- 1) dla list kandydatów komitetów wyborczych zarejestrowanych w więcej niż jednym okręgu wyborczym – spośród numerów następujących po numerach przyznanych w trybie § 3 pkt 2;
  - 2) dla list kandydatów komitetów wyborczych zarejestrowanych w jednym okręgu wyborczym – spośród numerów następujących po numerach przyznanych w trybie pkt 1.
- § 6. Komisarz wyborczy niezwłocznie podaje do wiadomości publicznej informację o przyznanych numerach list kandydatów i zawiadamia o nich gminne komisje wyborcze działające na obszarze jego właściwości.

- § 7. Gminna komisja wyborcza na podstawie rejestracji list kandydatów w wyborach do rady gminy przyznaje zarejestrowanym w wyborach do rady gminy listom kandydatów komitetów niespełniających żadnego z warunków określonych w art. 405 numery:
- 1) dla list kandydatów komitetów wyborczych zarejestrowanych w więcej niż jednym okręgu wyborczym – spośród numerów następujących po numerach przyznanych w trybie § 5 pkt 2;
  - 2) dla list kandydatów komitetów wyborczych zarejestrowanych w jednym okręgu wyborczym – spośród numerów następujących po numerach przyznanych w trybie pkt 1.
- § 8. Gminna komisja wyborcza niezwłocznie podaje do publicznej wiadomości informację o przyznanych numerach list kandydatów.

Rozdział 8

Kampania wyborcza w programach publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych

Art. 407.

- § 1. Komitet wyborczy ma prawo do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych w programach publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych:
- 1) ogólnokrajowych – jeżeli zarejestrował listy kandydatów co najmniej w połowie okręgów w wyborach do wszystkich sejmików województw , w tym przy najmniej jedną listę do każdego sejmiku;
  - 2) regionalnych – jeżeli zarejestrował listę kandydatów co najmniej w jednym okręgu wyborczym.
- § 2. Łączny czas rozpowszechniania audycji wyborczych wynosi:
- 1) w ogólnokrajowych programach – 15 godzin w Telewizji Polskiej i 20 w Polskim Radiu;
  - 2) w regionalnych programach – 15 godzin w każdym programie Telewizji Polskiej i 20 godzin w każdym programie Polskiego Radia.
- § 3. W wyborach przedterminowych oraz w wyborach do nowych rad łączny czas rozpowszechniania audycji wyborczych w odpowiednich programach regionalnych wynosi 3 godziny w Telewizji Polskiej i 4 godziny w Polskim Radiu.
- § 4. W wyborach ponownych oraz w wyborach uzupełniających prawo do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych nie przysługuje.
- § 5. Podział czasu antenowego pomiędzy uprawnione komitety wyborcze jest dokonywany proporcjonalnie do liczby zarejestrowanych list kandydatów w okręgach, na obszarze objętym regionalnym programem, na podstawie informacji okręgowych komisji wyborczych właściwych dla tego obszaru.

Art. 408.

Na ustalenia dotyczące podziału czasu antenowego, o którym mowa w art. 407 § 5, komitetom wyborczym przysługuje skarga do komisarza wyborczego właściwego ze względu na siedzibę oddziału Telewizji Polskiej lub Polskiego Radia. Skargę wnosi się w terminie 48 godzin od dokonania ustalenia. Komisarz wyborczy rozpatruje sprawę niezwłocznie i wydaje postanowienie. Na postanowienie komisarza wyborczego nie przysługuje środek zaskarżenia.

Rozdział 9

Przepisy szczególne dotyczące wyborów do rad gmin

Art. 409.

Wybory do rad gmin, pod nadzorem Państwowej Komisji Wyborczej i komisarzy wyborczych, przeprowadzają:

- 1) gminne (miejskie) komisje wyborcze;
- 2) obwodowe komisje wyborcze.

Art. 410.

§ 1. Radni są wybierani w okręgach wyborczych bezpośrednio spośród zgłoszonych kandydatów.

§ 2. Na jednego kandydata wyborca może oddać tylko jeden głos.

Art. 411.

W gminie liczącej do 40.000 mieszkańców o wyborze na radnego rozstrzyga liczba ważnie oddanych głosów na poszczególnych kandydatów.

Art. 412.

§ 1. W gminach liczących powyżej 40.000 mieszkańców podziału mandatów pomiędzy listy kandydatów dokonuje się proporcjonalnie do łącznej liczby ważnie oddanych głosów odpowiednio na kandydatów danej listy.

§ 2. W podziale mandatów, o którym mowa w § 1, uczestniczą listy kandydatów tych komitetów wyborczych, na których listy w skali gminy oddano co najmniej 5 % ważnie oddanych głosów.

§ 3. Przepisy § 1 i 2 stosuje się również do miast na prawach powiatu oraz dzielnic m. st. Warszawy.

Art. 413.

§ 1. Okręg wyborczy obejmuje część obszaru gminy.

- § 2. W gminach na terenach wiejskich okręgiem wyborczym jest jednostka pomocnicza gminy. Jednostki pomocnicze gminy łączy się w celu utworzenia okręgu wielomandatowego lub dzieli się na dwa lub więcej okręgów wyborczych, jeżeli wynika to z konieczności zachowania jednolitej normy przedstawicielstwa.
- § 3. Jednostkę pomocniczą gminy dzieli się na dwa lub więcej okręgów wyborczych również wtedy gdy:
- 1) w gminie liczącej do 40.000 mieszkańców liczba radnych wybieranych w danej jednostce pomocniczej byłaby większa niż 1;
  - 2) w gminie liczącej powyżej 40.000 mieszkańców liczba radnych wybieranych w danej jednostce pomocniczej byłaby większa niż 10.
- § 4. W miastach przy tworzeniu okręgów wyborczych uwzględnia się utworzone jednostki pomocnicze.

Art. 414.

- § 1. W każdym okręgu wyborczym tworzonym dla wyboru rady w gminie liczącej do 40.000 mieszkańców wybiera się 1 radnego.
- § 2. Dla wyboru rady w gminie liczącej powyżej 40.000 mieszkańców tworzy się okręgi wyborcze, w których wybiera się od 5 do 10 radnych.

Art. 415.

- § 1. Podział gminy na okręgi wyborcze jest stały, z zastrzeżeniem art. 417.
- § 2. Podział na okręgi wyborcze, ich granice i numery oraz liczbę radnych wybieranych w każdym okręgu ustala, na wniosek wójta, rada gminy według jednolitej normy przedstawicielstwa obliczonej przez podzielenie liczby mieszkańców gminy przez liczbę radnych wybieranych do danej rady, z uwzględnieniem art. 413 i następujących zasad:
- 1) ułamki liczby mandatów wybieranych w okręgu wyborczym równe lub większe od 1/2, jakie wynikają z zastosowania normy przedstawicielstwa, zaokrągla się w górę do liczby całkowitej;
  - 2) jeżeli w wyniku postępowania, o którym mowa w pkt 1, liczba radnych wybieranych w okręgach przewyższa liczby wynikające z art. 371 i art. 414 § 2, mandaty nadwyżkowe odejmuje się w tych okręgach wyborczych, w których norma przedstawicielstwa jest najmniejsza; w przypadku gdy liczba mandatów jest mniejsza od wynikającej z art. 371 i art. 414 § 2, dodatkowe mandaty przydziela się tym okręgom wyborczym, w których norma przedstawicielstwa jest największa.
- § 3. Przepisy § 2 stosuje się odpowiednio do podziału na okręgi wyborcze gminy liczącej do 40.000 mieszkańców.
- § 4. Uchwałę rady gminy w sprawie okręgów wyborczych ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym oraz podaje się do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty. Po jednym egzemplarzu uchwały przekazuje się niezwłocznie wojewodzie i komisarzowi wyborczemu.

Art. 416.

- § 1. Na ustalenia rady gminy w sprawach okręgów wyborczych wyborcom, w liczbie co najmniej 15, przysługuje prawo wniesienia skargi do komisarza wyborczego w terminie 5 dni od daty podania do publicznej wiadomości uchwały, o której mowa w art. 415 § 4. Komisarz wyborczy rozpoznaje sprawę w terminie 5 dni i wydaje postanowienie, doręczając je niezwłocznie wnoszącym skargę oraz radzie gminy.
- § 2. Od postanowienia komisarza wyborczego przysługuje odwołanie do Państwowej Komisji Wyborczej w terminie 5 dni od daty jego doręczenia. Na orzeczenie Państwowej Komisji Wyborczej nie przysługuje środek zaskarżenia.

Art. 417.

- § 1. Zmiany granic okręgów wyborczych mogą być dokonywane najpóźniej na 3 miesiące przed upływem kadencji, jeżeli konieczność taka wynika ze zmiany w podziale terytorialnym państwa, zmiany granic sołectw, zmiany liczby mieszkańców danej gminy, zmiany liczby radnych w radzie gminy lub zmiany liczby radnych wybieranych w okręgach wyborczych.
- § 2. Do zmian w podziale na okręgi wyborcze, o których mowa w § 1, stosuje się odpowiednio przepisy art. 415 § 2–4 oraz art. 416.

Art. 418.

Informację o okręgach wyborczych, ich granicach i numerach, liczbie radnych wybieranych w każdym okręgu wyborczym oraz o wyznaczonej siedzibie gminnej komisji wyborczej podaje do publicznej wiadomości wójt, w formie obwieszczenia, najpóźniej w 70 dniu przed dniem wyborów.

Art. 419.

W razie konieczności dokonania podziału gminy na okręgi wyborcze przed wyborami, o których mowa w art. 370, terminy określone w art. 415 § 1 i w art. 418 nie obowiązują.

Art. 420.

Kandydaci zgłaszani są w formie list kandydatów. Przez listę kandydatów rozumie się również zgłoszenie jednego kandydata.

Art. 421.

- § 1. Komitet wyborczy może zgłosić w każdym okręgu wyborczym tylko jedną listę kandydatów.
- § 2. Lista kandydatów w wyborach do rady:
- 1) w gminie liczącej do 40.000 mieszkańców może zawierać tylko jedno nazwisko;

- 2) w gminie liczącej powyżej 40.000 mieszkańców nie może zawierać mniej niż 5 nazwisk kandydatów, z tym że liczba kandydatów nie może być większa niż półtorakrotność liczby radnych wybieranych w danym okręgu wyborczym.

§ 3. Na liście, o której mowa w § 2 pkt 2:

- 1) liczba kandydatów–kobiet nie może być mniejsza niż 35 % liczby wszystkich kandydatów na liście;
- 2) liczba kandydatów–mężczyzn nie może być mniejsza niż 35 % liczby wszystkich kandydatów na liście.

§ 4. Kandydować można tylko w jednym okręgu wyborczym i tylko z jednej listy kandydatów.

Art. 422.

§ 1. W zgłoszeniu listy kandydatów podaje się:

- 1) nazwę komitetu wyborczego oraz dokładny adres jego siedziby;
- 2) nazwę rady gminy oraz numer okręgu wyborczego, do którego dokonuje się zgłoszenia;
- 3) nazwiska i imiona, wiek oraz miejsce zamieszkania kandydatów; nazwiska kandydatów umieszcza się w kolejności ustalonej przez komitet wyborczy.

§ 2. Do każdego zgłoszenia należy dołączyć pisemne oświadczenia kandydatów o wyrażeniu zgody na kandydowanie oraz o posiadaniu prawa wybieralności (biernego prawa wyborczego) do danej rady. Zgoda kandydata na kandydowanie w wyborach powinna zawierać dane: imię (imiona), nazwisko, nazwisko rodowe, imiona rodziców, datę i miejsce urodzenia, obywatelstwo oraz numer ewidencyjny PESEL kandydata; a także wskazanie jego ewentualnej przynależności do partii politycznej, zgodę na kandydowanie kandydat opatruje datą i własnoręcznym podpisem.

§ 3. W przypadku zgłoszenia kandydatury obywatela Unii Europejskiej niebędącego obywatelem polskim do pisemnej zgody kandydata na kandydowanie dołącza się również:

- 1) oświadczenie kandydata określające ostatni adres zamieszkania w państwie członkowskim Unii Europejskiej jego pochodzenia;
- 2) oświadczenie kandydata, że nie został pozbawiony prawa do kandydowania w państwie członkowskim Unii Europejskiej jego pochodzenia;
- 3) oświadczenie kandydata, że nie pełni on urzędu, który objęty jest zakazem łączenia funkcji.

§ 4. W przypadku wątpliwości co do treści oświadczenia, o którym mowa w § 3 pkt 2, kandydat może zostać zobowiązany przez właściwy organ wyborczy do przedłożenia przed albo po wyborach zaświadczenia wydanego przez właściwy organ administracyjny państwa członkowskiego Unii Europejskiej jego pochodzenia, potwierdzającego, że nie pozbawiono go prawa do kandydowania w wyborach w tym państwie członkowskim lub, że organowi temu nic nie wiadomo o pozbawieniu go takiego prawa.

- § 5. W przypadku zgłoszenia kandydatury obywatela polskiego urodzonego przed dniem 1 sierpnia 1972 r. do pisemnej zgody kandydata na kandydowanie dołącza się również oświadczenie, o którym mowa w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów albo informację, o której mowa w art. 7 ust. 3a tej ustawy.
- § 6. W zgłoszeniu można wnosić o oznaczenie kandydatury nazwą lub skrótem nazwy partii politycznej lub organizacji popierającej kandydata (nie więcej jednak niż jedną nazwą lub jednym skrótem nazwy składającymi się z nie więcej niż 45 znaków drukarskich, wliczając spacje). Fakt poparcia kandydatury powinien być potwierdzony pisemnie przez właściwy statutowo organ partii lub organizacji; potwierdzenie składa się łącznie ze zgłoszeniem.
- § 7. Do zgłoszenia listy kandydatów należy dołączyć dokument potwierdzający przyjęcie przez właściwy organ wyborczy zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego.

Art. 423.

- § 1. Każda zgłaszana lista kandydatów powinna być poparta podpisami:
- 1) co najmniej 25 wyborców – jeżeli dotyczy zgłoszenia w gminie liczącej do 40.000 mieszkańców;
  - 2) co najmniej 150 wyborców – jeżeli dotyczy zgłoszenia w gminie liczącej powyżej 40.000 mieszkańców.
- § 2. Wyborca może udzielić poparcia dowolnej liczbie list kandydatów. Wycofanie udzielonego poparcia nie jest skuteczne.
- § 3. Wyborca udzielający poparcia liście składa podpis obok czytelnie wpisanego jego nazwiska i imienia, adresu zamieszkania oraz numeru ewidencyjnego PESEL.
- § 4. Wykaz podpisów musi zawierać na każdej stronie nazwę komitetu wyborczego zgłaszającego listę, numer okręgu wyborczego, w którym lista jest zgłaszana, nazwiska i imiona zgłaszanych kandydatów oraz adnotację:
- „Udzielam poparcia liście kandydatów zgłaszanej przez ..... (nazwa komitetu wyborczego) w okręgu wyborczym nr ..... (numer okręgu) w wyborach do Rady ..... (nazwa rady) zarządzonych na ..... (dzień, miesiąc, rok).”

Art. 424.

- § 1. Listy kandydatów, odrębnie dla każdego okręgu wyborczego, zgłasza się do gminnej komisji wyborczej najpóźniej w 40 dniu przed dniem wyborów do godziny 24.00, wraz z wykazem osób popierających listę.
- § 2. Zgłoszenia listy dokonuje pełnomocnik wyborczy komitetu wyborczego lub upoważniona przez niego osoba, zwani dalej „osobą zgłaszającą listę”. Do zgłoszenia załącza się dokument, wydany przez komitet wyborczy, stwierdzający ustanowienie pełnomocnika wyborczego, z podaniem jego nazwiska i imienia oraz dokładnego adresu zamieszkania i numeru ewidencyjnego PESEL.

- § 3. Jeżeli zgłoszenia listy dokonuje osoba upoważniona przez pełnomocnika wyborczego, do zgłoszenia załącza się również odpowiednio dokument, o którym mowa w § 2, wydany przez pełnomocnika wyborczego.
- § 4. Po dokonaniu zgłoszenia uzupełnienie listy o nazwiska kandydatów lub zmiany kandydatów albo ich kolejności na liście są niedopuszczalne.

Art. 425.

Gminna komisja wyborcza, przyjmując zgłoszenie, niezwłocznie bada, czy zgłoszenie jest zgodne z przepisami kodeksu. Na każdym zgłoszeniu komisja odnotowuje datę i godzinę oraz liczbę porządkową jego wpływu.

Art. 426.

- § 1. Jeżeli gminna komisja wyborcza stwierdzi, na podstawie dostępnych urzędowo dokumentów, a w razie potrzeby również wyjaśnień wyborców, że zgłoszenie nie uzyskało wymaganego w myśl art. 423 poparcia wyborców, wówczas odmawia jego przyjęcia, wskazując stwierdzone wady, i zwraca zgłoszenie osobie zgłaszającej listę.
- § 2. Jeżeli usunięcie wskazanych wad zgłoszenia nie jest możliwe w terminie ustalonym dla dokonywania zgłoszeń, komisja odmawia rejestracji zgłoszenia i niezwłocznie zawiadamia o tym osobę zgłaszającą listę.

Art. 427.

- § 1. Jeżeli gminna komisja wyborcza stwierdzi inne wady zgłoszenia aniżeli te, o których mowa w art. 426, wówczas wzywa osobę zgłaszającą listę do ich usunięcia w terminie 3 dni. W przypadku nieusunięcia wskazanych wad w terminie komisja odmawia rejestracji zgłoszenia w całości lub co do poszczególnych kandydatów. W razie odmowy rejestracji w odniesieniu do niektórych kandydatów zgłoszenie rejestruje się w zakresie nieobjętym odmową, o ile liczba kandydatów nieobjętych odmową nie jest niższa niż minimalna wymagana liczba kandydatów na liście.
- § 2. Jeżeli wada zgłoszenia polega na niespełnieniu wymogu, o którym mowa w art. 421 § 3, komisja wzywa pełnomocnika do jej usunięcia w terminie 3 dni; przepisu art. 424 § 4 nie stosuje się. W wypadku nieusunięcia wady w terminie komisja postanawia o odmowie rejestracji zgłoszenia w całości.

Art. 428.

- § 1. Uchwały gminnej komisji wyborczej, o których mowa w art. 426 oraz w art. 427 § 1, wraz z uzasadnieniem doręcza się niezwłocznie osobie zgłaszającej listę. Od uchwały osobie zgłaszającej listę przysługuje prawo wniesienia odwołania do komisarza wyborczego w terminie 3 dni od daty jej doręczenia, który rozpatruje odwołanie w terminie 3 dni i wydaje postanowienie w sprawie odwołania.
- § 2. Na postanowienie komisarza wyborczego uznające odwołanie za nieuzasadnione osobie zgłaszającej listę przysługuje prawo wniesienia skargi do Państwowej Komisji Wyborczej w terminie 3 dni od daty doręczenia postanowienia komisarza

wyborczego. Państwowa Komisja Wyborcza rozpatruje skargę i wydaje postanowienie w terminie 3 dni. Od postanowienia Państwowej Komisji Wyborczej nie przysługuje środek prawny.

Art. 429.

- § 1. Gminna komisja wyborcza niezwłocznie rejestruje we wskazanym okręgu wyborczym zgłoszenie listy kandydatów dokonane zgodnie z przepisami kodeksu, sporządzając protokół rejestracji. Po jednym egzemplarzu protokołu doręcza się osobie zgłaszającej listę i przesyła komisarzowi wyborczemu.
- § 2. Komisja przekazuje niezwłocznie oświadczenia lub informacje, o których mowa w art. 422 § 5, do oddziałowego biura lustracyjnego Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania kandydata.

Art. 430.

- § 1. Jeżeli w terminie przewidzianym dla zgłoszenia list kandydatów nie zostanie w danym okręgu wyborczym zgłoszona żadna lista albo zostanie zgłoszona tylko jedna lista, a liczba zgłoszonych kandydatów jest równa liczbie radnych wybieranych w okręgu bądź mniejsza od niej, gminna komisja wyborcza niezwłocznie wzywa, przez rozplakatowanie obwieszczeń, do dokonania dodatkowych zgłoszeń. W takim przypadku termin zgłaszania list kandydatów ulega przedłużeniu o 5 dni, licząc od dnia rozplakatowania obwieszczenia.
- § 2. Jeżeli w danym okręgu wyborczym pomimo postępowania, o którym mowa w § 1, nie została zarejestrowana żadna lista kandydatów albo została zarejestrowana tylko jedna lista kandydatów, wyborów w tym okręgu nie przeprowadza się. O przyczynach nieprzeprowadzenia wyborów komisja niezwłocznie powiadamia wyborców w drodze obwieszczenia, którego druk i rozplakatowanie zapewnia wójt.

Art. 431.

- § 1. Gminna komisja wyborcza zarządza wydrukowanie obwieszczenia o zarejestrowanych listach kandydatów, zawierającego ich numery, skróty nazw komitetów, dane o kandydatach umieszczone w zgłoszeniach list wraz z ewentualnymi oznaczeniami kandydatów, o których mowa w art. 422. W obwieszczeniu podaje się również treść oświadczeń, o których mowa w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów, w zakresie określonym w art. 13 tej ustawy.
- § 2. Obwieszczenie, o którym mowa w § 1, przekazuje się wójtowi, który zapewnia jego druk i rozplakatowanie na obszarze gminy najpóźniej w 20 dniu przed dniem wyborów. Jeden egzemplarz obwieszczenia przesyła się niezwłocznie komisarzowi wyborczemu.

Art. 432.

- § 1. Gminna komisja wyborcza skreśla z zarejestrowanej listy kandydatów nazwisko kandydata, który zmarł, utracił prawo wybieralności, złożył nieprawdziwe oświadczenie, o którym mowa w art. 422 § 2, został zgłoszony jako kandydat do więcej niż jednego organu stanowiącego, o którym mowa w art. 5 pkt 3, w więcej niż jednym okręgu wyborczym lub na więcej niż jednej liście kandydatów lub złożył oświadczenie na piśmie o wycofaniu zgody na kandydowanie, i zawiadamia o tym niezwłocznie właściwego pełnomocnika wyborczego.
- § 2. Jeżeli skreślenie nazwiska kandydata nastąpiło wskutek śmierci kandydata i powoduje, że w okręgu wyborczym liczba kandydatów jest równa liczbie radnych wybieranych w tym okręgu lub mniejsza od niej, komisja informuje właściwego pełnomocnika wyborczego o możliwości zgłoszenia nowego kandydata. Uzupełnienia listy dokonuje się najpóźniej w 10 dniu przed dniem wyborów; w takim przypadku przepisu art. 423 § 1 nie stosuje się.
- § 3. Komisja unieważnia rejestrację listy, jeżeli pozostaje na niej mniej nazwisk kandydatów niż minimalna wymagana liczba kandydatów na liście lub jeżeli komitet wyborczy powiadomi komisję o swoim rozwiązaniu. Od uchwały komisji nie przysługuje środek prawny.
- § 4. Oświadczenie o wycofaniu zgody na kandydowanie złożone w terminie krótszym niż 14 dni przed dniem wyborów nie wywołuje skutku, o którym mowa w § 1, chyba że na liście nie pozostaje nazwisko żadnego kandydata.
- § 5. O skreśleniu nazwiska kandydata i zgłoszeniu nowego kandydata, a także o unieważnieniu zarejestrowanej listy kandydatów z przyczyn, o których mowa w § 3, komisja zawiadamia niezwłocznie wyborców danego okręgu wyborczego oraz komisarza wyborczego.
- § 6. W przypadku rozwiązania komitetu wyborczego w trybie, o którym mowa w art. 86 § 1, właściwa terytorialna komisja wyborcza unieważnia rejestrację list tego komitetu.

Art. 433.

- § 1. Pełnomocnik wyborczy lub osoba przez niego upoważniona może wyznaczyć po jednym mężu zaufania do każdej obwodowej komisji wyborczej na obszarze okręgu wyborczego, w którym została zarejestrowana zgłoszona przez niego lista.
- § 2. Pełnomocnik wyborczy wydaje mężom zaufania zaświadczenie według wzoru określonego przez Państwową Komisję Wyborczą.

Art. 434.

- § 1. Gminna komisja wyborcza po zarejestrowaniu list kandydatów zarządza wydrukowanie, odrębnie dla każdego okręgu wyborczego, kart do głosowania i zapewnia ich przekazanie obwodowym komisjom wyborczym w trybie określonym przez komisarza wyborczego.
- § 2. Jeżeli po wydrukowaniu kart do głosowania komisja skreśli z listy kandydatów nazwisko kandydata z przyczyn, o których mowa w art. 432 § 1, nazwisko kandy-

data pozostawia się na wydrukowanych kartach do głosowania. Informacje o skreśleniu oraz o warunkach ważności głosu oddanego na takiej karcie komisja podaje do publicznej wiadomości w formie obwieszczenia i zapewnia jego rozplakatowanie w lokalach wyborczych w dniu wyborów.

- § 3. Przepis § 2 stosuje się odpowiednio, jeżeli komisja wyborcza unieważnia rejestrację listy kandydatów z przyczyn, o których mowa w art. 432 § 3.

Art. 435.

- § 1. Na karcie do głosowania w okręgu wyborczym umieszcza się listy kandydatów zarejestrowane w danym okręgu według nadanych im numerów, wymieniając nazwiska i imiona kandydatów każdej z list w kolejności ich umieszczenia na liście, wraz ze skrótami nazw komitetów wyborczych.
- § 2. Nazwisko i imię (imiona) kandydata jest poprzedzone z lewej strony kratką przeznaczoną na postanowienie znaku „x” oznaczającego głos oddany na danego kandydata.

Art. 436.

- § 1. Na karcie do głosowania zamieszcza się informację o sposobie głosowania.
- § 2. Na karcie do głosowania drukuje się odcisk pieczęci gminnej komisji wyborczej.
- § 3. Karta do głosowania może być zadrukowana tylko po jednej stronie. Wielkość i rodzaj czcionek powinny być jednakowe dla nazwisk wszystkich kandydatów i oznaczeń umieszczonych na karcie.
- § 4. Wzór karty do głosowania, w tym kart sporządzanych w systemie Braille'a, ustala Państwowa Komisja Wyborcza.

Art. 437.

Nieważne są karty do głosowania inne niż urzędowo ustalone lub nieopatrzone pieczęcią obwodowej komisji wyborczej.

Art. 438.

- § 1. W wyborach radnych w gminie liczącej do 40.000 mieszkańców wyborca głosuje na określonego kandydata, stawiając znak „x” (dwie przecinające się linie) w kratce z lewej strony obok nazwiska tego kandydata.
- § 2. Za nieważny uznaje się głos, jeżeli na karcie do głosowania postawiono znak „x” w kratce z lewej strony obok nazwiska więcej niż jednego kandydata lub nie postawiono znaku „x” w kratce z lewej strony obok nazwiska żadnego kandydata. Głos jest również nieważny, jeżeli znak „x” postawiono w kratce wyłącznie przy nazwisku kandydata w sytuacji określonej w art. 434 § 2.

Art. 439.

- § 1. W wyborach radnych w gminie liczącej powyżej 40.000 mieszkańców wyborca głosuje tylko na jedną listę kandydatów, stawiając znak „x” w kratce z lewej strony obok nazwiska jednego z kandydatów z tej listy, przez co wskazuje jego pierwszeństwo do uzyskania mandatu.
- § 2. Za nieważny uznaje się głos, jeżeli na karcie do głosowania postawiono znak „x” w kratce z lewej strony obok nazwisk dwóch lub większej liczby kandydatów z różnych list lub nie postawiono tego znaku w kratce z lewej strony obok nazwiska żadnego kandydata z którejkolwiek z list.
- § 3. Jeżeli znak „x” postawiono w kratce z lewej strony wyłącznie przy nazwisku kandydata z jednej tylko listy w sytuacji określonej w art. 434 § 2, głos uznaje się za nieważny.
- § 4. Jeżeli znak „x” postawiono w kratce z lewej strony obok nazwisk dwóch lub większej liczby kandydatów, ale z tej samej listy, głos uznaje się za ważny i oddany na wskazaną listę z przyznaniem pierwszeństwa do uzyskania mandatu temu kandydatowi, przy którego nazwisku znak „x” jest umieszczony w pierwszej kolejności.

Art. 440.

Dopisanie na karcie do głosowania dodatkowych nazwisk lub nazw albo poczynienie innych dopisków poza kratką nie wpływa na ważność głosu.

Art. 441.

Na podstawie protokołów otrzymanych od obwodowych komisji wyborczych gminna komisja wyborcza ustala wyniki głosowania i wyniki wyborów do rady gminy odrębnie dla każdego okręgu wyborczego.

Art. 442.

- § 1. Gminna komisja wyborcza sporządza zestawienie wyników głosowania w okręgu wyborczym, na urzędowym formularzu, w trzech egzemplarzach.
- § 2. W zestawieniu wymienia się odpowiednio liczby:
- 1) osób uprawnionych do głosowania;
  - 2) wyborców, którym wydano karty do głosowania;
  - 3) wyborców głosujących przez pełnomocnika;
  - 4) oddanych kart do głosowania;
  - 5) kart nieważnych;
  - 6) kart ważnych, czyli liczbę osób, które wzięły udział w głosowaniu;
  - 7) głosów nieważnych;

8) głosów ważnie oddanych na każdą z list kandydatów;

9) głosów ważnie oddanych na poszczególnych kandydatów z każdej z list.

§ 3. Na podstawie zestawień, o których mowa w § 1, gminna komisja wyborcza ustala wyniki wyborów radnych w okręgach wyborczych.

Art. 443.

§ 1. W wyborach do rady w gminie liczącej do 40.000 mieszkańców za wybranych w danym okręgu wyborczym uważa się tych kandydatów, którzy otrzymali kolejno największą liczbę ważnie oddanych głosów.

§ 2. Jeżeli równą liczbę głosów uprawniającą do uzyskania mandatu otrzymali kandydaci z tej samej listy, o wyborze rozstrzyga kolejność umieszczenia nazwisk na liście.

§ 3. Jeżeli równą liczbę głosów uprawniającą do uzyskania mandatu otrzymali kandydaci z różnych list, za wybranego uważa się kandydata z tej listy, której kandydaci otrzymali w okręgu wyborczym łącznie największą liczbę głosów. W przypadku gdyby i te liczby były równe – rozstrzyga losowanie przeprowadzone przez komisję.

§ 4. Tryb przeprowadzenia losowania, o którym mowa w § 3, określa Państwowa Komisja Wyborcza.

Art. 444.

§ 1. W wyborach do rady w gminie liczącej powyżej 40.000 mieszkańców gminna komisja wyborcza, na podstawie zestawienia, o którym mowa w art. 442, dokonuje podziału mandatów w każdym okręgu wyborczym pomiędzy listy kandydatów w sposób następujący:

1) liczbę głosów ważnie oddanych na każdą z list w okręgu wyborczym dzieli się kolejno przez 1; 2; 3; 4 i dalsze kolejne liczby, aż do chwili, gdy z otrzymanych w ten sposób ilorazów da się uszeregować tyle kolejno największych liczb, ile wynosi liczba mandatów do rozdzielenia między listy;

2) każdej liście przyznaje się tyle mandatów, ile spośród ustalonego w powyższy sposób szeregu ilorazów przypada jej liczb kolejno największych.

§ 2. Jeżeli kilka list uzyskało ilorazy równe ostatniej liczbie z liczb uszeregowanych w podany wyżej sposób, a tych list jest więcej niż mandatów do rozdzielenia, pierwszeństwo mają listy w kolejności ogólnej liczby oddanych na nie głosów. Gdyby na dwie lub więcej list oddano równą liczbę głosów, o pierwszeństwie rozstrzyga liczba obwodów głosowania, w których na daną listę oddano większą liczbę głosów. Jeżeli i te liczby byłyby równe, wówczas o pierwszeństwie rozstrzyga losowanie przeprowadzone przez komisję. Tryb przeprowadzenia losowania określa Państwowa Komisja Wyborcza.

§ 3. Mandaty przypadające danej liście kandydatów uzyskują kandydaci w kolejności wynikającej z otrzymanej liczby głosów w ramach listy. Jeżeli równą liczbę głosów uprawniającą do uzyskania mandatu otrzymało dwóch lub więcej kandydatów z danej listy, o wyborze rozstrzyga kolejność umieszczania nazwisk kandydatów na liście.

Art. 445.

- § 1. Po ustaleniu wyników wyborów we wszystkich okręgach wyborczych, zgodnie z zasadami określonymi w art. 443 i art. 444, gminna komisja wyborcza sporządza w trzech egzemplarzach protokół z wyborów do rady gminy.
- § 2. W protokole podaje się, według okręgów wyborczych, liczbę radnych wybieranych w okręgu oraz nazwiska i imiona wybranych radnych z podaniem oznaczenia listy, z której zostali wybrani; w protokole podaje się również ewentualną liczbę nieobsadzonych mandatów.
- § 3. W protokole podaje się również przebieg losowania, o którym mowa w art. 443 § 2 i 3 oraz w art. 444 § 2.
- § 4. Do protokołu załącza się zestawienia wyników głosowania w okręgach wyborczych.
- § 5. Protokół podpisują i każdą ze stron parafują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji wyborczej obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.
- § 6. Pełnomocnikom wyborczym i członkom komisji przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów. Przepis art. 62 § 6 stosuje się odpowiednio.

Art. 446.

Gminna komisja wyborcza niezwłocznie podaje do publicznej wiadomości wyniki głosowania i wyniki wyborów w okręgach wyborczych poprzez wywieszenie w swojej siedzibie w miejscu łatwo dostępnym dla wyborców jednego z egzemplarzy protokołu z wyborów do rady gminy wraz z zestawieniami, o których mowa w art. 442.

Art. 447.

- § 1. Przewodniczący komisji wyborczej przekazuje niezwłocznie komisarzowi wyborczemu, w zapieczętowanym pakiecie, jeden egzemplarz protokołu z wyborów wraz z protokołami głosowania w obwodach głosowania, w trybie określonym przez Państwową Komisję Wyborczą.
- § 2. Państwowa Komisja Wyborcza może określić zasady i tryb wcześniejszego przekazywania danych z protokołu z wyborów za pośrednictwem sieci elektronicznego przesyłania danych.
- § 3. Pozostałe dokumenty z wyborów oraz pieczęć przewodniczący komisji wyborczej przekazuje w depozyt wójtowi.

Art. 448.

- § 1. Po otrzymaniu protokołów od gminnej komisji wyborczej komisarz wyborczy dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia wyników głosowania i wyników wyborów w okręgach wyborczych.

§ 2. W razie stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu wyników, komisarz wyborczy zarządza ponowne ustalenie tych wyników i zawiadamia o tym niezwłocznie Państwową Komisję Wyborczą. Przepisy art. 441–447 stosuje się odpowiednio.

Art. 449.

Gminna komisja wyborcza wydaje radnym zaświadczenia o wyborze. Wzór zaświadczenia określa Państwowa Komisja Wyborcza.

Rozdział 10

Przepisy szczególne dotyczące wyborów do rad powiatów

Art. 450.

Do wyborów do rad powiatów w zakresie nieuregulowanym stosuje się odpowiednio przepisy rozdziału 9, chyba że przepisy niniejszego rozdziału stanowią inaczej.

Art. 451.

Wybory do rad powiatów, pod nadzorem Państwowej Komisji Wyborczej i komisarzy wyborczych, przeprowadzają:

- 1) powiatowe komisje wyborcze;
- 2) obwodowe komisje wyborcze.

Art. 452.

§ 1. W razie zarządzenia wyborów do rad powiatów na ten sam dzień, na który zarządzono wybory do rad gmin, głosowanie przeprowadzają obwodowe komisje wyborcze powołane dla wyborów do rad gmin, na podstawie tych samych spisów wyborców.

§ 2. W przypadku, o którym mowa w § 1, obwodowa komisja wyborcza sporządza oddzielnie protokoły głosowania w obwodach dla wyborów do rady gminy i dla wyborów do rady powiatu, przekazując je odpowiednio gminnej i powiatowej komisji wyborczej.

Art. 453.

§ 1. Radni są wybierani w okręgach wyborczych spośród zgłoszonych kandydatów. W każdym okręgu wyborczym wybiera się od 3 do 10 radnych.

§ 2. Na jednego kandydata wyborca może oddać tylko jeden głos.

Art. 454.

- § 1. W wyborach do rad powiatów podziału mandatów pomiędzy listy kandydatów dokonuje się proporcjonalnie do łącznej liczby ważnie oddanych głosów na kandydatów danej listy.
- § 2. W podziale mandatów, o którym mowa w § 1, uczestniczą listy kandydatów tych komitetów wyborczych, na których listy w skali powiatu oddano co najmniej 5 % ważnie oddanych głosów.

Art. 455.

- § 1. W celu przeprowadzenia wyborów powiat dzieli się na okręgi wyborcze.
- § 2. Okręgiem wyborczym jest jedna gmina.
- § 3. W celu tworzenia okręgów możliwe jest łączenie gmin tylko w tym przypadku, jeżeli liczba radnych przypadająca na którąkolwiek z gmin, wynikająca z normy przedstawicielstwa dla okręgów, wynosiłaby mniej niż 5.
- § 4. Podział gminy na dwa lub więcej okręgów jest dopuszczalny jedynie wtedy, gdyby liczba radnych przypadających na tę gminę, wynikająca z normy przedstawicielstwa dla okręgów, wynosiła więcej niż 10 radnych.
- § 5. Utworzenie na obszarze gminy dwóch lub więcej okręgów wyborczych wymaga porozumienia z radą tej gminy; należy przy tym uwzględnić podział danej gminy na okręgi wyborcze dla wyborów do rad gmin.
- § 6. Łączenie dwóch lub więcej gmin w celu utworzenia okręgu wyborczego wymaga zasięgnięcia opinii rad tych gmin.
- § 7. W miastach przy tworzeniu okręgów wyborczych uwzględnia się utworzone jednostki pomocnicze.

Art. 456.

- § 1. Podział powiatu na okręgi wyborcze jest stały, z zastrzeżeniem art. 458.
- § 2. Podział na okręgi wyborcze, ich numery, granice oraz liczbę radnych wybieranych w okręgu wyborczym ustala, na wniosek starosty, rada powiatu według jednolitej normy przedstawicielstwa obliczonej przez podzielenie liczby mieszkańców powiatu przez liczbę radnych wybieranych do danej rady, z uwzględnieniem art. 455 i następujących zasad:
  - 1) ułamki liczby mandatów wybieranych w okręgu wyborczym równe lub większe od 1/2, jakie wynikną z zastosowania normy przedstawicielstwa, zaokrągla się w górę do liczby całkowitej;
  - 2) jeżeli w wyniku postępowania, o którym mowa w pkt 1, liczba radnych wybieranych w okręgach przewyższa liczby wynikające art. 371 i 453, mandaty nadwyżkowe odejmuje się w tych okręgach wyborczych, w których norma przedstawicielstwa jest najmniejsza. W przypadku gdy liczba mandatów jest mniejsza od wynikającej z art. 371 i 453, dodatkowe mandaty przydziela się tym

tym okręgów wyborczym, w których norma przedstawicielstwa jest największa.

- § 3. Uchwałę rady powiatu w sprawie okręgów wyborczych ogłasza się w wojewódzkim dzienniku urzędowym oraz podaje do publicznej wiadomości w sposób zwyczajowo przyjęty. Po jednym egzemplarzu uchwały przesyła się niezwłocznie każdej radzie gminy położonej na obszarze powiatu oraz wojewodzie i komisarzowi wyborczemu.

Art. 457.

- § 1. Na ustalenia rady powiatu w sprawach okręgów wyborczych zainteresowanej radzie gminy, a także wyborcom w liczbie co najmniej 15, przysługuje prawo wniesienia skargi do komisarza wyborczego w terminie 5 dni od daty ich otrzymania. Komisarz wyborczy rozpoznaje sprawę w terminie 5 dni i wydaje orzeczenie, doręczając je niezwłocznie wnoszącym skargę oraz radzie powiatu.
- § 2. Od orzeczenia komisarza wyborczego przysługuje odwołanie do Państwowej Komisji Wyborczej w terminie 5 dni od daty jego doręczenia. Na orzeczenie Państwowej Komisji Wyborczej nie przysługuje środek zaskarżenia.

Art. 458.

- § 1. Zmiany w podziale na okręgi wyborcze mogą być dokonywane najpóźniej na 3 miesiące przed upływem kadencji rad, jeżeli konieczność taka wynika ze zmiany w podziale terytorialnym państwa, zmiany liczby mieszkańców danej gminy lub powiatu, zmiany liczby radnych w radzie powiatu lub zmiany liczby radnych wybieranych w okręgach wyborczych.
- § 2. Do zmian w podziale na okręgi wyborcze przepisy art. 455–457 stosuje się odpowiednio.

Art. 459.

Informację o okręgach wyborczych, ich numerach i granicach, liczbie radnych wybieranych w okręgu wyborczym oraz wyznaczonej siedzibie powiatowej komisji wyborczej podaje do publicznej wiadomości starosta, w formie obwieszczenia, najpóźniej w 70 dniu przed dniem wyborów.

Art. 460.

W razie konieczności dokonania podziału powiatu na okręgi wyborcze przed wyborami, o których mowa w art. 370, terminy określone w art. 458 § 1 i w art. 459 nie obowiązują.

Art. 461.

- § 1. Do zgłaszania i rejestrowania list kandydatów na radnych stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące zgłaszania i rejestrowania list kandydatów do rad gmin w gminach liczących powyżej 40.000 mieszkańców, z tym że liczba kandydatów nie

może być mniejsza niż 3 i większa niż półtorakrotność liczby radnych wybieranych w danym okręgu wyborczym.

- § 2. Każda zgłoszona lista kandydatów powinna być poparta podpisami co najmniej 200 wyborców.

Art. 462.

- § 1. W razie zarządzenia wyborów do rad powiatów na ten sam dzień, na który zarządzono wybory do rad gmin, komitety wyborcze zgłaszające listy kandydatów w wyborach do rad powiatów mogą zgłaszać również listy kandydatów na radnych do rad gmin.
- § 2. Każdy komitet wyborczy może zgłosić do danego okręgu tylko jedną listę kandydatów.

Art. 463.

- § 1. Powiatowa komisja wyborcza zarządza wydrukowanie, odrębnie dla każdego okręgu wyborczego, kart do głosowania i zapewnia ich przekazanie obwodowym komisjom wyborczym w trybie określonym przez komisarza wyborczego.
- § 2. Na karcie do głosowania drukuje się odcisk pieczęci powiatowej komisji wyborczej.

Art. 464.

- § 1. W wyborach do rad powiatów wyborca głosuje tylko na określoną listę kandydatów, stawiając znak „x” (dwie przecinające się linie w obrębie kratki) w kratce z lewej strony obok nazwiska jednego z kandydatów z tej listy, przez co wskazuje jego pierwszeństwo do uzyskania mandatu.
- § 2. Za nieważny uznaje się głos, jeżeli na karcie do głosowania postawiono znak „x” w kratce z lewej strony obok nazwisk dwóch lub większej liczby kandydatów z różnych list lub nie postawiono tego znaku w kratce z lewej strony obok nazwiska żadnego kandydata z którejkolwiek z list.
- § 3. Jeżeli znak „x” postawiono w kratce z lewej strony wyłącznie przy nazwisku kandydata z jednej tylko listy w sytuacji określonej w art. 434 § 2 i 3, głos uznaje się za nieważny.
- § 4. Jeżeli znak „x” postawiono w kratce z lewej strony obok nazwisk dwóch lub większej liczby kandydatów, ale z tej samej listy, głos uznaje się za ważny i oddany na wskazaną listę z przyznaniem pierwszeństwa do uzyskania mandatu temu kandydatowi, przy którego nazwisku znak „x” jest umieszczony w pierwszej kolejności.

Art. 465.

Dopisanie na karcie do głosowania dodatkowych nazwisk lub nazw albo poczynienie innych dopisków poza kratką nie wpływa na ważność głosu.

Art. 466.

- § 1. Na podstawie protokołów otrzymanych od obwodowych komisji wyborczych powiatowa komisja wyborcza ustala wyniki głosowania i wyniki wyborów do rady powiatu odrębnie dla każdego okręgu wyborczego.
- § 2. Przy ustalaniu wyników mogą być obecni pełnomocnicy.

Art. 467.

- § 1. Powiatowa komisja wyborcza sporządza zestawienie wyników głosowania w okręgu wyborczym, na urzędowym formularzu, w trzech egzemplarzach.
- § 2. W zestawieniu wymienia się odpowiednio liczby:
- 1) osób uprawnionych do głosowania;
  - 2) wyborców, którym wydano karty do głosowania;
  - 3) wyborców głosujących przez pełnomocnika;
  - 4) oddanych kart do głosowania;
  - 5) kart nieważnych;
  - 6) kart ważnych, czyli liczbę osób, które wzięły udział w głosowaniu;
  - 7) głosów nieważnych, z podaniem przyczyny ich nieważności;
  - 8) głosów ważnie oddanych na każdą z list kandydatów;
  - 9) głosów ważnie oddanych na poszczególnych kandydatów z każdej z list.
- § 3. Na podstawie zestawienia, o którym mowa w § 1, powiatowa komisja wyborcza ustala wyniki wyborów radnych w okręgach wyborczych.

Art. 468.

- § 1. W wyborach do rady powiatu powiatowa komisja wyborcza, na podstawie zestawienia, o którym mowa w art. 467 § 2, dokonuje podziału mandatów w każdym okręgu wyborczym pomiędzy listy kandydatów, o których mowa w art. 454 § 2, w sposób następujący:
- 1) liczbę głosów ważnie oddanych na każdą z list w okręgu wyborczym dzieli się kolejno przez 1; 2; 3; 4 i dalsze kolejne liczby, aż do chwili, gdy z otrzymanych w ten sposób ilorazów da się uszeregować tyle kolejno największych liczb, ile wynosi liczba mandatów do rozdzielenia między listy;
  - 2) każdej liście przyznaje się tyle mandatów, ile spośród ustalonego w powyższy sposób szeregu ilorazów przypada jej liczb kolejno największych.
- § 2. Jeżeli kilka list uzyskało ilorazy równe ostatniej liczbie z liczb uszeregowanych w podany wyżej sposób, a list tych jest więcej niż mandatów do rozdzielenia, pierwszeństwo mają listy w kolejności ogólnej liczby oddanych na nie głosów. Gdyby na dwie lub więcej list oddano równą liczbę głosów, o pierwszeństwie rozstrzyga liczba obwodów głosowania, w których na daną listę oddano większą liczbę głosów. Jeżeli i te liczby byłyby równe, wówczas o pierwszeństwie rozstrzyga loso-

wanie przeprowadzone przez komisję. Tryb przeprowadzenia losowania określa Państwowa Komisja Wyborcza.

- § 3. Mandaty przypadające każdej liście kandydatów uzyskują kandydaci w kolejności wynikającej z otrzymanej liczby głosów w ramach listy.
- § 4. Jeżeli równą liczbę głosów uprawniającą do uzyskania mandatu otrzymało dwóch lub więcej kandydatów z danej listy, o wyborze rozstrzyga kolejność umieszczenia nazwisk kandydatów na liście.

Art. 469.

- § 1. Po ustaleniu wyników wyborów we wszystkich okręgach wyborczych, zgodnie z zasadami określonymi w art. 468, komisja wyborcza sporządza w trzech egzemplarzach protokół z wyborów do rady powiatu.
- § 2. W protokole podaje się, według okręgów wyborczych, liczbę radnych wybieranych w okręgu oraz nazwiska i imiona wybranych radnych z podaniem oznaczenia listy, z której zostali wybrani; w protokole podaje się również ewentualną liczbę nieobsadzonych mandatów.
- § 3. W protokole podaje się również przebieg losowania, o którym mowa w art. 468 § 2.
- § 4. Do protokołu załącza się zestawienia wyników głosowania w okręgach wyborczych.
- § 5. Protokół podpisują i każdą ze stron parafują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji wyborczej obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.
- § 6. Pełnomocnikom i członkom komisji przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów. Przepis art. 62 § 7 stosuje się odpowiednio.

Art. 470.

Powiatowa komisja wyborcza niezwłocznie podaje do publicznej wiadomości wyniki głosowania i wyniki wyborów w okręgach wyborczych poprzez wywieszenie w swojej siedzibie jednego z egzemplarzy protokołu z wyborów do rady powiatu wraz z zestawieniem, o którym mowa w art. 467.

Art. 471.

- § 1. Przewodniczący komisji wyborczej przekazuje niezwłocznie komisarzowi wyborczemu, w zapieczętowanym pakiecie, jeden egzemplarz protokołu z wyborów wraz z protokołami głosowania w obwodach głosowania, w trybie określonym przez Państwową Komisję Wyborczą.
- § 2. Przepis art. 447 § 2 stosuje się odpowiednio.
- § 3. Pozostałe dokumenty z wyborów oraz pieczęć przewodniczący komisji wyborczej przekazuje w depozyt staroście.

Art. 472.

- § 1. Po otrzymaniu protokołów od powiatowej komisji wyborczej komisarz wyborczy dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia wyników głosowania i wyników wyborów w okręgach wyborczych.
- § 2. W razie stwierdzenia nieprawidłowości w ustaleniu wyników, komisarz wyborczy zarządza ponowne ustalenie tych wyników i zawiadamia o tym niezwłocznie Państwową Komisję Wyborczą. Przepisy art. 466–471 stosuje się odpowiednio.

Art. 473.

Powiatowa komisja wyborcza wydaje radnym zaświadczenia o wyborze. Wzór zaświadczenia określa Państwowa Komisja Wyborcza.

Rozdział 11

Przepisy szczególne dotyczące wyborów do sejmików województw

Art. 474.

- § 1. Do wyborów do sejmików województw w zakresie nieuregulowanym stosuje się odpowiednio przepisy rozdziału 9, chyba że przepisy niniejszego rozdziału stanowią inaczej.
- § 2. Ilekroć w przepisach niniejszego działu jest mowa o powiecie rozumie się przez to również miasta na prawach powiatu.

Art. 475.

Wybory do sejmików województw, pod nadzorem Państwowej Komisji Wyborczej i komisarzy wyborczych, przeprowadzają:

- 1) wojewódzkie komisje wyborcze;
- 2) powiatowe i miejskie komisje wyborcze;
- 3) obwodowe komisje wyborcze.

Art. 476.

- § 1. W razie zarządzenia wyborów do sejmików województw na ten sam dzień, na który zarządzono wybory do rad powiatów:
- 1) głosowanie przeprowadzają obwodowe komisje wyborcze powołane dla wyborów do rad powiatów, na podstawie tych samych spisów wyborców;
  - 2) powiatowe komisje wyborcze powołane dla wyborów do rad powiatów sporządzają protokoły zbiorczych wyników głosowania w powiecie dla wyborów do sejmiku województwa.

- § 2. W przypadku, o którym mowa w § 1, sporządzane są odrębne protokoły głosowania w obwodzie dla wyborów do sejmików województw i dla wyborów do rad powiatów.
- § 3. Miejskie komisje wyborcze w miastach na prawach powiatu sporządzają protokoły zbiorczych wyników głosowania w mieście dla wyborów do sejmiku województwa.
- § 4. Przepisy § 1–3 stosuje się odpowiednio w razie zarządzenia na ten sam dzień wyborów do sejmików województw, rad powiatów i rad gmin.

Art. 477.

- § 1. Radni wybierani są w okręgach wyborczych spośród zgłoszonych kandydatów.
- § 2. Na jednego kandydata wyborca może oddać tylko jeden głos.

Art. 478.

- § 1. W wyborach do sejmików województw podziału mandatów pomiędzy listy kandydatów dokonuje się proporcjonalnie do łącznej liczby ważnie oddanych głosów odpowiednio na kandydatów danej listy.
- § 2. W podziale mandatów, o którym mowa w § 1, uczestniczą listy kandydatów tych komitetów wyborczych, na których listy w skali województwa oddano co najmniej 5 % ważnie oddanych głosów.

Art. 479.

- § 1. W celu przeprowadzenia wyborów obszar województwa dzieli się na okręgi wyborcze.
- § 2. Okręgiem wyborczym jest jeden powiat lub jego część.
- § 3. Łączenie powiatów w celu utworzenia okręgu wyborczego jest dopuszczalne jedynie wtedy, gdyby liczba radnych wybieranych w danym powiecie do sejmiku województwa była mniejsza niż 5 radnych.
- § 4. Łączenie powiatów nie może naruszać więzi społecznych łączących wyborców należących do mniejszości narodowych lub etnicznych, zamieszkujących na terytorium łączonych powiatów.
- § 5. Podział powiatu na dwa lub więcej okręgów jest dopuszczalny jedynie wtedy, gdyby liczba radnych przypadających na ten powiat, wynikająca z normy przedstawicielstwa dla okręgów, wynosiła więcej niż 15 radnych.
- § 6. Utworzenie na obszarze powiatu dwóch lub więcej okręgów wyborczych wymaga porozumienia z radą tego powiatu; należy przy tym uwzględnić podział danego powiatu na okręgi wyborcze dla wyborów do rad powiatów.
- § 7. Łączenie dwóch lub więcej powiatów w celu utworzenia okręgu wyborczego wymaga zasięgnięcia opinii rad tych powiatów.

Art. 480.

- § 1. Podział powiatu na okręgi wyborcze jest stały.
- § 2. Podział na okręgi wyborcze, ich numery, granice oraz liczbę radnych wybieranych w okręgu wyborczym ustala, na wniosek marszałka, sejmik województwa według jednolitej normy przedstawicielstwa obliczonej przez podzielenie liczby mieszkańców województwa przez liczbę radnych wybieranych do danej rady, z uwzględnieniem art. 479 i następujących zasad:
- 1) w okręgu wyborczym wybiera się od 5 do 15 radnych;
  - 2) w żadnym z powiatów stanowiących jeden okręg wyborczy nie mogą być wybierani radni w liczbie równej lub większej niż 3/5 ogólnej liczby danej rady.
- § 3. Przepisy art. 456 § 2 pkt 1 i 2 oraz § 3 i art. 457–460 stosuje się odpowiednio.

Art. 481.

- § 1. Do zgłaszania i rejestrowania list kandydatów na radnych stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące zgłaszania i rejestrowania list kandydatów do rad gmin w gminach liczących powyżej 40.000 mieszkańców.
- § 2. Każda zgłaszana lista kandydatów powinna być poparta podpisami co najmniej 300 wyborców.
- § 3. Listy kandydatów, odrębnie dla każdego okręgu wyborczego, zgłasza się do wojewódzkiej komisji wyborczej.

Art. 482.

Wojewódzka komisja wyborcza zarządza wydrukowanie obwieszczenia o zarejestrowanych listach kandydatów.

Art. 483.

W razie skreślenia nazwiska kandydata wskutek jego śmierci, powodującego sytuację, o której mowa w art. 432 § 2, wojewódzka komisja wyborcza informuje właściwego pełnomocnika o możliwości zgłoszenia nowego kandydata najpóźniej w 10 dniu przed dniem wyborów.

Art. 484.

- § 1. W razie zarządzenia wyborów do sejmików województw na ten sam dzień, na który zarządzono wybory do rad powiatów, komitety wyborcze zgłaszające kandydatów w wyborach do sejmiku województwa mogą zgłaszać również kandydatów na radnych do rad powiatów.
- § 2. Każdy komitet wyborczy może zgłosić w wyborach do danej rady w okręgu wyborczym tylko jedną listę kandydatów.

Art. 485.

W razie zarządzenia wyborów do sejmików województw na ten sam dzień, na który zarządzono wybory do rad powiatów i rad gmin, przepisy art. 476 stosuje się odpowiednio.

Art. 486.

- § 1. Wojewódzka komisja wyborcza zarządza wydrukowanie, odrębnie dla każdego okręgu wyborczego, kart do głosowania i zapewnia ich przekazanie obwodowym komisjom wyborczym.
- § 2. Na karcie do głosowania drukuje się odcisk pieczęci wojewódzkiej komisji wyborczej.

Art. 487.

W razie skreślenia nazwiska kandydata z listy lub unieważnienia listy kandydatów po wydrukowaniu kart do głosowania stosuje się odpowiednio przepisy art. 434 § 2 i 3.

Art. 488.

- § 1. Wyborca głosuje tylko na określoną listę kandydatów, stawiając znak "x" (dwie przecinające się linie w obrębie kratki) w kratce z lewej strony obok nazwiska jednego z kandydatów z tej listy, przez co wskazuje jego pierwszeństwo do uzyskania mandatu.
- § 2. Jeżeli znak „x” postawiono w kratce z lewej strony wyłącznie przy nazwisku kandydata z jednej tylko listy w sytuacji określonej w art. 434 § 2 i 3, głos uznaje się za nieważny.
- § 3. Jeżeli znak „x” postawiono w kratce z lewej strony obok nazwisk dwóch lub więcej kandydatów, ale z tej samej listy, głos uznaje się za ważny i oddany na wskazaną listę z przyznaniem pierwszeństwa do uzyskania mandatu temu kandydatowi, przy którego nazwisku znak „x” jest umieszczony w pierwszej kolejności.

Art. 489.

Za nieważny uznaje się głos, jeżeli na karcie do głosowania postawiono znak „x” w kratce z lewej strony obok nazwisk dwóch lub więcej kandydatów z różnych list lub nie postawiono tego znaku w kratce z lewej strony obok nazwiska żadnego kandydata z którejkolwiek z list.

Art. 490.

Dopisanie na karcie do głosowania dodatkowych nazwisk lub nazw albo poczynienie innych dopisków poza kratką nie wpływa na ważność głosu.

Art. 491.

§ 1. Powiatowa komisja wyborcza, na podstawie otrzymanych od obwodowych komisji wyborczych protokołów głosowania w obwodach w wyborach do sejmików województw, ustala wynik głosowania na poszczególne listy kandydatów i sporządza, w trzech egzemplarzach, protokół wyniku głosowania na obszarze powiatu.

§ 2. W protokole wymienia się liczby:

- 1) osób uprawnionych do głosowania;
- 2) wyborców, którym wydano karty do głosowania;
- 3) wyborców głosujących przez pełnomocnika;
- 4) oddanych kart do głosowania;
- 5) kart nieważnych;
- 6) kart ważnych;
- 7) głosów nieważnych, z podaniem przyczyny ich nieważności;
- 8) głosów ważnie oddanych na każdą z list kandydatów;
- 9) głosów ważnie oddanych na poszczególnych kandydatów z każdej z list.

§ 3. Przy ustalaniu wyników mogą być obecni pełnomocnicy.

Art. 492.

Po otrzymaniu protokołów, o których mowa w art. 491, wojewódzka komisja wyborcza dokonuje sprawdzenia prawidłowości ustalenia wyników głosowania na obszarze powiatu.

Art. 493.

§ 1. Na podstawie protokołów wyników głosowania na obszarze powiatu wojewódzka komisja wyborcza sporządza zestawienie wyników głosowania w okręgu wyborczym na poszczególne listy kandydatów, na urzędowym formularzu, w trzech egzemplarzach.

§ 2. W zestawieniu wymienia się liczby:

- 1) osób uprawnionych do głosowania;
- 2) wyborców, którym wydano karty do głosowania;
- 3) wyborców głosujących przez pełnomocnika;
- 4) oddanych kart do głosowania;
- 5) kart nieważnych;
- 6) kart ważnych, czyli liczbę osób, które wzięły udział w głosowaniu;
- 7) głosów nieważnych, z podaniem przyczyny ich nieważności;
- 8) głosów ważnie oddanych na każdą z list kandydatów;

- 9) głosów ważnie oddanych na poszczególnych kandydatów z każdej z list.
- § 3. Na podstawie zestawień, o których mowa w § 2, wojewódzka komisja wyborcza dokonuje podziału mandatów w każdym okręgu wyborczym pomiędzy listy kandydatów, o których mowa w art. 478 § 2, w sposób następujący:
- 1) liczbę głosów ważnie oddanych na każdą z list w okręgu wyborczym dzieli się kolejno przez 1; 2; 3; 4 i dalsze kolejne liczby, aż do chwili, gdy z otrzymanych w ten sposób ilorazów da się uszeregować tyle kolejno największych liczb, ile wynosi liczba mandatów do rozdzielenia między listy;
  - 2) każdej liście przyznaje się tyle mandatów, ile spośród ustalonego w powyższy sposób szeregu ilorazów przypada jej liczb kolejno największych.
- § 4. Jeżeli kilka uzyskało ilorazy równe ostatniej liczbie z liczb uszeregowanych w podany wyżej sposób, a list tych jest więcej niż mandatów do rozdzielenia, pierwszeństwo mają listy w kolejności ogólnej liczby oddanych na nie głosów. Gdyby na dwie lub więcej list oddano równą liczbę głosów, o pierwszeństwie rozstrzyga liczba obwodów głosowania, w których na daną listę oddano większą liczbę głosów. Jeżeli i te liczby byłyby równe, wówczas o pierwszeństwie rozstrzyga losowanie przeprowadzone przez komisję. Tryb przeprowadzenia losowania określa Państwowa Komisja Wyborcza.
- § 5. Mandaty przypadające danej liście kandydatów uzyskują kandydaci w kolejności wynikającej z otrzymanej liczby głosów.
- § 6. Jeżeli równą liczbę głosów uprawniającą do uzyskania mandatu otrzymało dwóch lub więcej kandydatów z danej listy, o wyborze rozstrzyga kolejność umieszczenia nazwisk kandydatów na liście.

Art. 494.

- § 1. Po ustaleniu wyników wyborów we wszystkich okręgach wyborczych, zgodnie z zasadami określonymi w art. 493, wojewódzka komisja wyborcza sporządza w trzech egzemplarzach protokół z wyborów do sejmiku województwa.
- § 2. W protokole podaje się, według okręgów wyborczych, liczbę radnych wybieranych w okręgu oraz nazwiska i imiona wybranych radnych z podaniem oznaczenia listy, z której zostali wybrani; w protokole podaje się również ewentualną liczbę nieobsadzonych mandatów.
- § 3. W protokole podaje się również przebieg losowania, o którym mowa w art. 493 § 4.
- § 4. Do protokołu załącza się zestawienia wyników głosowania w okręgach wyborczych.
- § 5. Protokół podpisują i każdą ze stron parafują wszystkie osoby wchodzące w skład komisji wyborczej obecne przy jego sporządzaniu. Protokół opatruje się pieczęcią komisji.
- § 6. Pełnomocnikom i członkom komisji przysługuje prawo wniesienia do protokołu uwag z wymienieniem konkretnych zarzutów. Przepis art. 62 § 6 stosuje się odpowiednio.

Art. 495.

§ 1. Wojewódzka komisja wyborcza niezwłocznie podaje do publicznej wiadomości wyniki głosowania i wyniki wyborów w okręgach wyborczych poprzez wywieśzenie w swojej siedzibie w miejscu łatwo dostępnym dla wyborców jednego z egzemplarzy protokołu z wyborów do sejmiku województwa wraz z zestawieniem, o którym mowa w art. 493 § 1 i 2. Jeden z egzemplarzy protokołu przekazuje komisarzowi wyborczemu w trybie określonym przez Państwową Komisję Wyborczą.

§ 2. Przepisy art. 471 i 472 stosuje się odpowiednio.

Art. 496.

Wojewódzka komisja wyborcza wydaje radnym zaświadczenia o wyborze. Wzór zaświadczenia określa Państwowa Komisja Wyborcza.

Dział VIII

Wybory wójta, burmistrza i prezydenta miasta

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 497.

Do wyborów wójta w zakresie nieuregulowanym stosuje się odpowiednio przepisy rozdziału 9 działu VII, chyba że przepisy niniejszego działu stanowią inaczej.

Art. 498.

Wybory wójta są powszechne, równe, bezpośrednie oraz odbywają się w głosowaniu tajnym.

Art. 499.

Kandydat na wójta nie może jednocześnie kandydować na wójta w innej gminie.

Art. 500.

§ 1. Za wybranego na wójta uważa się tego kandydata, który w głosowaniu otrzymał więcej niż połowę ważnie oddanych głosów.

§ 2. Jeżeli żaden z kandydatów nie otrzymał określonej w § 1 liczby ważnie oddanych głosów, czternastego dnia po pierwszym głosowaniu przeprowadza się ponowne głosowanie.

- § 3. W ponownym głosowaniu wyboru dokonuje się spośród dwóch kandydatów, którzy w pierwszym głosowaniu otrzymali największą liczbę ważnie oddanych głosów. W przypadku gdy dwóch lub więcej kandydatów otrzyma tę samą liczbę głosów uprawniającą do udziału w ponownym głosowaniu, o dopuszczeniu kandydata do wyborów w ponownym głosowaniu rozstrzyga większa liczba obwodów głosowania, w których jeden z kandydatów otrzymał większą liczbę głosów, a jeżeli liczba tych obwodów byłaby równa – rozstrzyga losowanie przeprowadzone przez gminną komisję wyborczą. W losowaniu mają prawo uczestniczenia wszyscy kandydaci lub pełnomocnicy wyborczy ich komitetów wyborczych.
- § 4. Jeżeli którykolwiek z dwóch kandydatów, o których mowa w § 3, wycofa zgodę na kandydowanie, utraci prawo wyborcze albo umrze, w jego miejsce do wyborów w ponownym głosowaniu dopuszcza się kandydata, który otrzymał kolejno największą liczbę głosów w pierwszym głosowaniu. W takim przypadku termin ponownego głosowania odracza się o dalsze 14 dni.
- § 5. Za wybranego w ponownym głosowaniu uważa się tego kandydata, który otrzymał większą liczbę ważnie oddanych głosów.
- § 6. W przypadku, o którym mowa w § 2, gminna komisja wyborcza niezwłocznie informuje, w drodze uchwały, o konieczności i przyczynach przeprowadzenia ponownego głosowania oraz podaje datę ponownego głosowania, a także nazwiska i imiona kandydatów kandydujących w ponownym głosowaniu. Jeden egzemplarz uchwały przekazuje się niezwłocznie komisarzowi wyborczemu.
- § 7. Przepis § 6 stosuje się odpowiednio w przypadku, o którym mowa w § 4, z tym że w uchwale podaje się nazwisko i imię (imiona) nowego kandydata dopuszczonego do wyborów w ponownym głosowaniu.
- § 8. W przypadku gdy obaj kandydaci w ponownym głosowaniu otrzymają tę samą liczbę głosów, za wybranego uważa się tego kandydata, który w większej liczbie obwodów głosowania otrzymał więcej głosów niż drugi kandydat. Jeżeli liczby obwodów, o których mowa w zdaniu poprzednim, byłyby równe, o wyborze wójta rozstrzyga losowanie przeprowadzone przez gminną komisję wyborczą. W losowaniu mają prawo uczestniczenia obaj kandydaci lub pełnomocnicy wyborczy ich komitetów wyborczych.
- § 9. Tryb przeprowadzania losowania, o którym mowa w § 3 i 8, określa Państwowa Komisja Wyborcza.

Art. 501.

- § 1. Wybory wójtów zarządza Prezes Rady Ministrów, w drodze rozporządzenia, łącznie z wyborami do rad gmin, w trybie określonym w art. 369.
- § 2. W razie konieczności przeprowadzenia wyborów wójta przed upływem kadencji z przyczyn określonych w ustawach, Prezes Rady Ministrów zarządza, w drodze rozporządzenia, wybory przedterminowe w trybie określonym w art. 369, z zastrzeżeniem § 3.
- § 3. Jeżeli uchwała rady o wygaśnięciu mandatu wójta została zaskarżona do sądu administracyjnego, wybory przedterminowe wójta zarządza się i przeprowadza w ciągu 60 dni od dnia uprawomocnienia wyroku sądu administracyjnego oddalającego skargę.

Art. 502.

- § 1. Państwowa Komisja Wyborcza i komisarze wyborczy organizują wybory wójtów i sprawują nadzór nad ich przebiegiem zgodnie z przepisami prawa.
- § 2. Wybory przeprowadzają komisje powołane do przeprowadzenia wyborów do rad gmin.
- § 3. W przypadku wyborów przedterminowych, w których wybiera się tylko wójta, powołuje się gminną komisję wyborczą i obwodowe komisje wyborcze.

Art. 503.

- § 1. Limity wydatków w przypadku komitetów wyborczych, które zarejestrowały kandydata na wójta, ulegają powiększeniu o kwotę ustaloną na zasadach określonych w § 4.
- § 2. Pełnomocnik finansowy komitetu wyborczego, którego zarówno kandydat na wójta, jak też lista kandydatów na radnych zostały zarejestrowane, sporządza łączne sprawozdanie finansowe o źródłach pozyskanych funduszy oraz poniesionych wydatkach na cele wyborcze.
- § 3. Wzór łącznego sprawozdania finansowego, o którym mowa w § 2, ustala minister właściwy do spraw finansów publicznych w drodze rozporządzenia, o którym mowa w art. 112.
- § 4. Limit wydatków związanych z prowadzeniem kampanii wyborczej kandydata na wójta w gminach do 500.000 mieszkańców ustala się mnożąc liczbę mieszkańców danej gminy przez kwotę 60 groszy, a w gminach powyżej 500.000 mieszkańców mnożąc pierwsze 500.000 mieszkańców przez kwotę 60 groszy, a nadwyżkę ponad 500.000 mieszkańców – przez kwotę 30 groszy.
- § 5. Komisarz wyborczy w terminie 7 dni od dnia ogłoszenia rozporządzenia o zarządzeniu wyborów podaje do wiadomości publicznej, w formie komunikatu w dzienniku o zasięgu wojewódzkim, liczbę mieszkańców w poszczególnych gminach według stanu na koniec roku poprzedzającego rok, w którym wybory są przeprowadzane.

Rozdział 2

Zgłaszanie kandydatów na wójta

Art. 504.

- § 1. Prawo zgłaszania kandydatów na wójta przysługuje:
  - 1) komitetowi wyborczemu partii politycznej,
  - 2) koalicyjnemu komitetowi wyborczemu,
  - 3) komitetowi wyborczemu organizacji,
  - 4) komitetowi wyborczemu wyborców– z zastrzeżeniem § 2.

- § 2. Prawo zgłaszania kandydatów na wójta ma komitet wyborczy, który zarejestrował listy kandydatów na radnych w co najmniej połowie okręgów wyborczych w danej gminie. W każdym z tych okręgów liczba zarejestrowanych przez ten komitet kandydatów na radnych nie może być mniejsza niż liczba radnych wybieranych w tym okręgu.
- § 3. Kandydatów na wójta zgłasza się do gminnej komisji wyborczej najpóźniej w 30 dniu przed dniem wyborów do godziny 24.00.
- § 4. Jeżeli w wyborach przedterminowych wybiera się tylko wójta, przepisów § 2 nie stosuje się. W takim przypadku w celu zgłoszenia kandydata na wójta komitet wyborczy musi uzyskać poparcie, ujętych w rejestrze wyborców, co najmniej:
- 1) 150 wyborców – w gminie liczącej do 5.000 mieszkańców,
  - 2) 300 wyborców – w gminie liczącej do 10.000 mieszkańców,
  - 3) 600 wyborców – w gminie liczącej do 20.000 mieszkańców,
  - 4) 1.500 wyborców – w gminie liczącej do 50.000 mieszkańców,
  - 5) 2.000 wyborców – w gminie liczącej do 100.000 mieszkańców,
  - 6) 3.000 wyborców – w gminie liczącej powyżej 100.000 mieszkańców.
- § 5. Wykaz podpisów wyborców popierających zgłoszenie kandydata na wójta musi zawierać na każdej stronie wykazu nazwę komitetu wyborczego zgłaszającego kandydata, oraz adnotację:
- „Udzielam poparcia kandydatowi na wójta.....(nazwa jednostki samorządu terytorialnego) ..... [imię (imiona) kandydata] w wyborach zarządzonych na..... (dzień, miesiąc, rok).”.

Art. 505.

- § 1. W zgłoszeniu kandydata na wójta podaje się:
- 1) imię (imiona), nazwisko, wiek, wykształcenie i miejsce zamieszkania zgłaszanego kandydata, wraz ze wskazaniem jego ewentualnej przynależności do partii politycznej;
  - 2) oznaczenie komitetu dokonującego zgłoszenia oraz imię (imiona), nazwisko i adres działającego w jego imieniu pełnomocnika.
- § 2. Do zgłoszenia należy dołączyć:
- 1) pisemne oświadczenie kandydata o wyrażeniu zgody na kandydowanie oraz o posiadaniu prawa wybieralności (biernego prawa wyborczego); zgoda kandydata na kandydowanie w wyborach powinna zawierać dane: imię (imiona), nazwisko, nazwisko rodowe, imiona rodziców, datę i miejsce urodzenia, obywatelstwo oraz numer ewidencyjny PESEL kandydata; a także wskazanie jego ewentualnej przynależności do partii politycznej, zgodę na kandydowanie kandydat opatruje datą i własnoręcznym podpisem;
  - 2) w przypadku kandydata urodzonego przed dniem 1 sierpnia 1972 r. – oświadczenie, o którym mowa w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów albo informację, o której mowa w art. 7 ust. 3a tej ustawy,

- 3) w przypadku wyborów przedterminowych – wykaz wyborców popierających kandydata.

Art. 506.

- § 1. Po przyjęciu zgłoszenia kandydata na wójta skreślenia kandydatów na radnych powodujące, że zgłoszenie nie spełnia warunku, o którym mowa w art. 504 § 2, nie wywołuje skutków prawnych chyba, że rejestracja list kandydatów na radnych komitetu wyborczego zgłaszającego kandydata na wójta zostanie unieważniona z powodu rozwiązania tego komitetu wyborczego.
- § 2. Jeżeli zgłoszenie spełnia warunki określone w kodeksie, gminna komisja wyborcza niezwłocznie rejestruje kandydata na wójta, sporządzając protokół rejestracji.
- § 3. Po jednym egzemplarzu protokołu rejestracji doręcza się osobie zgłaszającej kandydata i komisarzowi wyborczemu.

Art. 507.

Gminna komisja wyborcza zarządza wydrukowanie obwieszczenia o zarejestrowanych kandydatach na wójta.

Art. 508.

- § 1. Jeżeli w terminie, o którym mowa w art. 504 § 3, nie zgłoszono żadnego kandydata lub zgłoszono tylko jednego kandydata, gminna komisja wyborcza niezwłocznie wzywa, przez rozplakatowanie obwieszczeń, do dokonania dodatkowych zgłoszeń. W takim przypadku termin zgłaszania kandydatów ulega przedłużeniu o 5 dni, licząc od dnia rozplakatowania obwieszczeń.
- § 2. Jeżeli mimo postępowania, o którym mowa w § 1, nie zostanie zarejestrowany żaden kandydat, wyboru wójta dokonuje rada gminy bezwzględną większością głosów ustawowego składu rady w głosowaniu tajnym.
- § 3. Jeżeli mimo postępowania, o którym mowa w § 1, zostanie zarejestrowany tylko jeden kandydat, wybory przeprowadza się, z tym że tego kandydata uważa się za wybranego, jeżeli w głosowaniu uzyskał więcej niż połowę ważnie oddanych głosów.
- § 4. W przypadku gdy kandydat, o którym mowa w § 3, nie uzyskał więcej niż połowę ważnie oddanych głosów, wyboru wójta dokonuje rada gminy bezwzględną większością głosów ustawowego składu rady w głosowaniu tajnym.
- § 5. Jeżeli w wyborach ma być przeprowadzone głosowanie tylko na jednego kandydata, gminna komisja wyborcza stwierdza ten fakt w drodze uchwały, podanej do wiadomości publicznej.
- § 6. Przepis § 5 stosuje się odpowiednio w przypadku braku kandydatów.
- § 7. Wyboru wójta w trybie określonym w § 2 i 4 dokonuje się według następujących zasad:
- 1) prawo zgłoszenia kandydata na wójta przysługuje grupie radnych stanowiącej co najmniej 1/3 ustawowego składu rady,

2) zgłoszenie kandydata na wójta musi mieć formę pisemną,

3) radnemu przysługuje prawo poparcia w zgłoszeniu tylko jednego kandydata.

§ 8. Do kandydata na wójta wybieranego w trybie, o którym mowa w § 2, 4 i 7, stosuje się art. 499 oraz odpowiednio art. 505.

§ 9. Jeżeli w przypadkach, o których mowa w § 2 i 4, rada gminy nie dokona wyboru wójta w terminie dwóch miesięcy od dnia wyborów Prezes Rady Ministrów wyznacza, na wniosek ministra właściwego do spraw administracji publicznej, osobę pełniącą obowiązki wójta do końca kadencji.

Art. 509.

§ 1. Gminna komisja wyborcza skreśla z listy kandydatów kandydata, który zmarł, utracił prawo wybieralności, złożył nieprawdziwe oświadczenie, o którym mowa w art. 505 § 2 pkt 2, kandyduje jednocześnie na wójta w innej gminie lub złożył oświadczenie na piśmie o wycofaniu zgody na kandydowanie, i zawiadamia o tym niezwłocznie pełnomocnika wyborczego. Informację o skreśleniu gminna komisja wyborcza niezwłocznie podaje do wiadomości publicznej.

§ 2. Jeżeli skreślenie nazwiska kandydata nastąpiło wskutek śmierci kandydata, komisja informuje właściwego pełnomocnika wyborczego o możliwości zgłoszenia nowego kandydata. Uzupełnienia listy dokonuje się najpóźniej w 15 dniu przed dniem wyborów.

Rozdział 3

Karty do głosowania

Art. 510.

Gminna komisja wyborcza po zarejestrowaniu kandydatów zarządza wydrukowanie kart do głosowania i zapewnia ich przekazanie obwodowym komisjom wyborczym w trybie określonym przez komisarza wyborczego.

Art. 511.

Na karcie do głosowania wymienia się w kolejności alfabetycznej nazwiska i imiona zarejestrowanych kandydatów na wójta, wraz ze skrótami nazw komitetów wyborczych.

Rozdział 4

Sposób głosowania, warunki ważności głosu i ustalanie wyników wyborów

Art. 512.

§ 1. Wyborca głosuje, stawiając znak „x” (dwie przecinające się linie w obrębie kratki) w kratce z lewej strony obok nazwiska jednego z kandydatów.

- § 2. Jeżeli znak „x” postawiono w kratce z lewej strony obok nazwisk dwóch lub więcej kandydatów albo nie postawiono tego znaku obok nazwiska żadnego kandydata, głos uznaje się za nieważny.
- § 3. Dopisanie na karcie do głosowania dodatkowych nazwisk lub nazw albo poczynienie innych dopisków poza kratką nie wpływa na ważność oddanego głosu.

Art. 513.

- § 1. W przypadku głosowania na jednego kandydata wyborca głosuje na kandydata, stawiając znak „x” w kratce oznaczonej słowem „TAK” z lewej strony obok nazwiska kandydata.
- § 2. Postawienie znaku „x” w kratce oznaczonej słowem „NIE” z lewej strony obok nazwiska kandydata oznacza, że jest to głos ważny oddany przeciwko wyborowi kandydata na wójta.
- § 3. Dopisanie na karcie do głosowania dodatkowych nazwisk lub nazw albo poczynienie innych dopisków poza kratką nie wpływa na ważność oddanego głosu.

Art. 514.

- § 1. Na podstawie protokołów otrzymanych od obwodowych komisji wyborczych gminna komisja wyborcza ustala wyniki głosowania na poszczególnych kandydatów i wyniki wyborów wójta w danej gminie.
- § 2. Gminna komisja wyborcza sporządza protokół wyników głosowania i wyników wyborów.
- § 3. W protokole wymienia się liczby:
- 1) osób uprawnionych do głosowania,
  - 2) wyborców, którym wydano karty do głosowania,
  - 3) wyborców głosujących przez pełnomocnika,
  - 4) oddanych kart do głosowania,
  - 5) kart nieważnych,
  - 6) kart ważnych, czyli liczbę osób, które wzięły udział w głosowaniu,
  - 7) głosów nieważnych, z podaniem przyczyny ich nieważności,
  - 8) głosów ważnie oddanych na każdego kandydata.

Art. 515.

- § 1. W protokole, o którym mowa w art. 514, wymienia się ponadto imię (imiona) i nazwisko wybranego wójta. W protokole podaje się także przebieg losowania, o którym mowa w art. 500 § 3 i 8.
- § 2. W przypadku wyborów, o których mowa w art. 508 § 3, gminna komisja wyborcza stwierdza, czy kandydat otrzymał wymaganą dla wyboru liczbę ważnie oddanych głosów.

- § 3. W przypadku ustalenia przez gminną komisję wyborczą, że żaden z kandydatów nie otrzymał wymaganej większości głosów, w protokole stwierdza się ten fakt i wskazuje się dwóch kandydatów, którzy otrzymali kolejno największe liczby ważnie oddanych głosów.

Art. 516.

Gminna komisja wyborcza wydaje wybranemu wójtowi zaświadczenie o wyborze na wójta. Wzór zaświadczenia określa Państwowa Komisja Wyborcza.

Rozdział 5

Kampania wyborcza w programach publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych

Art. 517.

- § 1. Komitet wyborczy, który zarejestrował kandydata na wójta, ma prawo do nieodpłatnego rozpowszechniania audycji wyborczych w programach regionalnych publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych.
- § 2. Łączny czas rozpowszechniania audycji wyborczych w programach regionalnych wynosi 2 godziny w każdym programie Telewizji Polskiej i 4 godziny w każdym programie Polskiego Radia.
- § 3. Podział czasu antenowego pomiędzy uprawnione komitety wyborcze jest dokonywany proporcjonalnie do liczby zarejestrowanych kandydatów na wójtów na obszarze objętym regionalnym programem, na podstawie informacji gminnych komisji wyborczych właściwych dla tego obszaru.
- § 4. Czas audycji wyborczych komitetów wyborczych, o których mowa w § 1, może być łączony w tym samym programie regionalnym, na wniosek pełnomocnika wyborczego, z czasem audycji wyborczych przysługującym temu samemu komitetowi z tytułu udziału w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego. Wniosek w sprawie połączenia czasu audycji wyborczych składa się najpóźniej w 20 dniu przed dniem wyborów dyrektorowi oddziału Telewizji Polskiej lub prezesowi zarządu spółki Polskiego Radia, właściwym dla programu regionalnego, w którym łączne audycje wyborcze mają być rozpowszechniane.
- § 5. W wyborach przedterminowych łączny czas rozpowszechniania audycji wyborczych w programach regionalnych wynosi 30 minut w każdym programie Telewizji Polskiej i 60 minut w każdym programie Polskiego Radia.
- § 6. Czas, o którym mowa w § 5, w każdym programie regionalnym dzieli się równo między wszystkie uprawnione komitety wyborcze.

Rozdział 6

Wygaśnięcie mandatu wójta

Art. 518.

§ 1. Wygaśnięcie mandatu wójta następuje wskutek:

- 1) odmowy złożenia ślubowania;
- 2) niezłożenia w terminach, określonych w odrębnych przepisach, oświadczenia o swoim stanie majątkowym;
- 3) pisemnego zrzeczenia się mandatu;
- 4) utraty prawa wybieralności lub braku tego prawa w dniu wyborów;
- 5) naruszenia ustawowych zakazów łączenia funkcji wójta z wykonywaniem funkcji lub prowadzenia działalności gospodarczej, określonych w odrębnych przepisach;
- 6) orzeczenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji w trybie określonym w przepisach o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych na okres co najmniej do końca kadencji;
- 7) śmierci;
- 8) odwołania w drodze referendum;
- 9) odwołania wójta w trybie art. 96 ust. 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, z późn. zm.¹²⁾);
- 10) zmian w podziale terytorialnym, o których mowa w art. 197 ust. 1 pkt 4 ustawy, o której mowa w pkt 9.

§ 2. Wygaśnięcie mandatu w przypadkach określonych w § 1 pkt 1–7 stwierdza rada gminy, w drodze uchwały, w terminie miesiąca od dnia wystąpienia przesłanek wygaśnięcia mandatu. Przed podjęciem uchwały o wygaśnięciu mandatu z przyczyn, o których mowa w § 1 pkt 1–5, należy umożliwić wójtowi złożenie wyjaśnień.

§ 3. Uchwałę o wygaśnięciu mandatu wójta w przypadkach, o których mowa w § 1 pkt 1–7, przewodniczący rady gminy niezwłocznie przesyła wojewodzie i komisarzowi wyborczemu.

§ 4. Jeżeli wójt przed dniem wyboru wykonywał funkcję lub prowadził działalność gospodarczą, o których mowa w § 1 pkt 5, obowiązany jest do zrzeczenia się funkcji lub zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej w terminie 3 miesięcy od dnia złożenia ślubowania.

---

¹²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271 i Nr 214, poz. 1806, z 2003 r. Nr 80, poz. 717 i Nr 162, poz. 1568, z 2004 r. Nr 102, poz. 1055, Nr 116, poz. 1203 i Nr 167, poz. 1759, z 2005 r. Nr 172, poz. 1441 i Nr 175, poz. 1457, z 2006 r. Nr 17, poz. 128 i Nr 181, poz. 1337, z 2007 r. Nr 48, poz. 327, Nr 138, poz. 974 i Nr 173, poz. 1218, z 2008 r. Nr 180, poz. 1111 i Nr 223, poz. 1458, z 2009 r. Nr 52, poz. 420 i Nr 157, poz. 1241 oraz z 2010 r. Nr 28, poz. 142 i 146, Nr 40, poz. 230 i Nr 106, poz. 675.

§ 5. W przypadku niezrzeczenia się funkcji lub niezaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej przez wójta w terminie, o którym mowa w § 4, rada gminy stwierdza wygaśnięcie mandatu wójta, w drodze uchwały, w terminie miesiąca od upływu tego terminu.

Art. 519.

§ 1. Od uchwały rady gminy o wygaśnięciu mandatu wójta z przyczyny, o której mowa w art. 518 § 1 pkt 1, 2, 4 i 5, zainteresowanemu służy skarga do sądu administracyjnego w terminie 7 dni od dnia jej doręczenia.

§ 2. Sąd administracyjny rozpatruje skargę, o której mowa w § 1, w terminie 14 dni od dnia jej wniesienia. Skargę kasacyjną wnosi się w terminie 14 dni.

§ 3. Wygaśnięcie mandatu wójta następuje z dniem uprawomocnienia wyroku sądu administracyjnego oddalającego skargę, o której mowa w § 1.

Dział IX

Przepisy karne

Art. 520.

§ 1. Kto, w związku z wyborami prowadzi agitację wyborczą:

- 1) na terenie urzędów administracji rządowej lub administracji samorządu terytorialnego bądź sądów,
- 2) na terenie zakładów pracy w sposób i w formach zakłócających ich normalne funkcjonowanie,
- 3) na terenie jednostek wojskowych lub innych jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej lub oddziałów obrony cywilnej bądź skoszarowanych jednostek podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych,
- 4) w lokalu wyborczym lub na terenie budynku, w którym lokal się znajduje – podlega karze grzywny.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto prowadzi agitację wyborczą na terenie szkół wobec uczniów.

Art. 521.

§ 1. Kto, w związku z wyborami:

- 1) umieszcza plakaty i hasła wyborcze na ścianach budynków, ogrodzeniach, latarniach, urządzeniach energetycznych, telekomunikacyjnych i innych bez zgody właściciela lub zarządcy nieruchomości,
- 2) przy ustawianiu własnych urządzeń ogłoszeniowych w celu prowadzenia kampanii wyborczej narusza obowiązujące przepisy porządkowe,

- 3) umieszcza plakaty i hasła wyborcze w taki sposób, że nie można ich usunąć bez powodowania szkód,
- 4) umieszcza plakaty lub hasła wyborcze o powierzchni większej niż 2m²
– podlega karze grzywny.

§ 2. Tej samej karze podlega:

- 1) pełnomocnik wyborczy, który w terminie 30 dni po dniu wyborów nie usunie plakatów i haseł wyborczych oraz urządzeń ogłoszeniowych ustawionych w celu prowadzenia kampanii,
- 2) osoba będąca redaktorem w rozumieniu prawa prasowego, która dopuszcza do niewykonania obowiązku umieszczenia w informacjach, komunikatach, apelach i hasłach wyborczych, ogłaszanych w prasie drukowanej lub w telewizji bądź radiu na koszt komitetów wyborczych wskazania przez kogo są opłacane i od kogo pochodzą.

Art. 522.

Kto, w związku z wyborami nie umieszcza w materiałach wyborczych wyraźnego oznaczenia komitetu wyborczego od którego pochodzą

– podlega karze grzywny.

Art. 523.

§ 1. Kto, w związku z wyborami zbiera podpisy osób popierających zgłoszenie listy kandydatów lub kandydata, stosując jakąkolwiek formę nacisków zmierzających do uzyskania podpisów

– podlega grzywnie od 1.000 do 10.000 złotych.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto zbiera podpisy osób popierających zgłoszenie listy kandydatów lub kandydata na terenie jednostek wojskowych lub innych jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Obrony Narodowej albo oddziałów obrony cywilnej lub skoszarowanych jednostek podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych.

§ 3. Kto udziela lub przyjmuje korzyść finansową lub osobistą w zamian za zbieranie lub złożenie podpisu pod zgłoszeniem listy kandydatów lub kandydata

– podlega grzywnie od 10.000 do 50.000 złotych.

Art. 524.

Kto, w związku z wyborami w okresie od zakończenia kampanii wyborczej aż do zakończenia głosowania prowadzi agitację wyborczą

– podlega karze grzywny.

Art. 525.

Kto, w związku z wyborami bez pisemnej zgody pełnomocnika wyborczego prowadzi agitację wyborczą

– podlega karze grzywny albo aresztu.

Art. 526.

Kto, w związku z wyborami w okresie od zakończenia kampanii wyborczej aż do zakończenia głosowania, podaje do wiadomości publicznej wyniki przedwyborczych badań (sondaży) opinii publicznej dotyczących przewidywanych zachowań wyborczych lub przewidywanych wyników wyborów, lub wyniki sondaży wyborczych przeprowadzanych w dniu głosowania

– podlega grzywnie od 500.000 do 1.000.000 złotych.

Art. 527.

Kto, w związku z wyborami prowadząc agitację wyborczą na rzecz komitetów wyborczych lub kandydata albo kandydatów organizuje loterie fantowe lub innego rodzaju gry losowe albo konkursy, w których wygranymi są nagrody pieniężne lub przedmioty o wartości wyższej niż wartość przedmiotów zwyczajowo używanych w celach reklamowych lub promocyjnych

– podlega grzywnie od 5.000 do 50.000 złotych.

Art. 528.

Kto, w związku z wyborami podaje lub dostarcza, w ramach prowadzonej agitacji wyborczej, napoje alkoholowe nieodpłatnie lub po cenach sprzedaży netto możliwych do uzyskania, nie wyższych od cen nabycia lub kosztów wytworzenia

– podlega grzywnie od 5.000 do 50.000 złotych.

Art. 529.

Kto, w związku z wyborami przekazuje środki finansowe lub wartości niepieniężne jednego komitetu na rzecz innego komitetu wyborczego

– podlega karze grzywny od 1.000 do 10.000 złotych.

Art. 530.

Kto, w związku z wyborami organizuje zbiórki publiczne na cele kampanii wyborczej

– podlega grzywnie od 1.000 do 100.000 złotych.

Art. 531.

- § 1. Pełnomocnik finansowy komitetu wyborczego, który w związku z wyborami nie dopełnia obowiązku gromadzenia środków finansowych na rachunku bankowym – podlega karze grzywny.
- § 2. Tej samej karze podlega, kto nie wprowadza zastrzeżenia do umowy rachunku bankowego zawartej przez niego w imieniu komitetu wyborczego o wymaganym ustawą sposobie dokonywania wpłat na rzecz komitetu wyborczego oraz dopuszczalnym źródle pozyskiwania środków finansowych przez komitet wyborczy, a także o dopuszczalnym terminie dokonywania wpłat.

Art. 532.

Kto, w związku z wyborami:

- 1) pozyskuje środki finansowe lub wartości niepieniężne na rzecz komitetu wyborczego lub wydatkuje środki finansowe komitetu wyborczego na cele inne niż związane z wyborami,
  - 2) pozyskuje środki finansowe lub wartości niepieniężne na rzecz komitetu wyborczego lub wydatkuje środki finansowe komitetu wyborczego przed dniem, od którego zezwala na to ustawa,
  - 3) pozyskuje środki finansowe lub wartości niepieniężne na rzecz komitetu wyborczego po dniu wyborów,
  - 4) wydatkuje środki finansowe komitetu wyborczego po dniu złożenia sprawozdania finansowego,
  - 5) wydatkuje środki finansowe komitetu wyborczego z naruszeniem limitów wydatków określonych dla komitetów wyborczych,
  - 6) przekazuje komitetowi wyborczemu organizacji albo komitetowi wyborczemu wyborców lub przejmuje w imieniu tych komitetów środki finansowe lub wartości niepieniężne pochodzące z innych źródeł niż od obywateli polskich mających miejsce stałego zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
  - 7) przekazuje komitetowi wyborczemu partii politycznej albo koalicyjnemu komitetowi wyborczemu lub przyjmuje w imieniu tych komitetów środki finansowe lub wartości niepieniężne z innego źródła niż z funduszu wyborczego partii politycznej tworzącej komitet wyborczy partii politycznej lub z funduszy wyborczych partii politycznych tworzących koalicyjny komitet wyborczy,
  - 8) nie będąc obywatelem polskim mającym miejsce stałego zamieszkania na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, dokonuje czynności skutkującej zmniejszeniem wartości zobowiązań komitetu wyborczego
- podlega grzywnie od 1.000 do 100.000 złotych.

Art. 533.

Kto, w związku z wyborami przekazuje komitetowi wyborczemu lub przyjmuje w jego imieniu wartości niepieniężne inne niż nieodpłatne usługi polegające na rozpowszechnianiu plakatów i ulotek wyborczych przez osoby fizyczne

– podlega grzywnie od 1.000 do 100.000 złotych.

Art. 534.

§ 1. Pełnomocnik finansowy komitetu wyborczego, który w związku z wyborami nie dopełnia w terminie obowiązku przekazania przez komitet wyborczy na rzecz organizacji pożytku publicznego osiągniętej przez komitet wyborczy nadwyżki pozyskanych środków finansowych nad poniesionymi wydatkami

– podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto nie dopuszcza do wykonania lub utrudnia dopełnienie obowiązku przekazania przez komitet wyborczy na rzecz organizacji pożytku publicznego nadwyżki pozyskanych środków finansowych nad poniesionymi wydatkami, o którym mowa w § 1.

§ 3. Jeżeli osoba, o której mowa w § 2, działa nieumyślnie

– podlega grzywnie.

Art. 535.

§ 1. Pełnomocnik finansowy komitetu wyborczego, który w związku z wyborami nie dopełnia obowiązku sporządzenia i przedłożenia w terminie komisarzowi wyborczemu albo Państwowej Komisji Wyborczej sprawozdania finansowego o źródłach pozyskania funduszy oraz poniesionych wydatkach na cele wyborcze albo podaje w tym sprawozdaniu nieprawdziwe dane

– podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto nie dopuszcza do wykonania lub utrudnia dopełnienie obowiązku sporządzenia i przedłożenia komisarzowi wyborczemu albo Państwowej Komisji Wyborczej sprawozdania finansowego, o którym mowa w § 1.

§ 3. Jeżeli osoba, o której mowa w § 2, działa nieumyślnie

– podlega grzywnie.

Art. 536.

§ 1. Kto, w związku z wyborami nie dopuszcza do wykonywania lub utrudnia dopełnienie przez biegłego rewidenta obowiązków przy sporządzaniu opinii lub raportu dotyczącego sprawozdania finansowego

– podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Jeżeli osoba, o której mowa w § 1, działa nieumyślnie
– podlega grzywnie.

Art. 537.

Kto pobiera od udzielającego pełnomocnictwa do głosowania opłatę za głosowanie w jego imieniu
– podlega karze grzywny.

Art. 538.

Kto udziela pełnomocnictwa do głosowania w zamian za jakąkolwiek korzyść majątkową lub osobistą
– podlega karze aresztu albo grzywny.

Art. 539.

Wyborca, który więcej niż jeden raz uczestniczył w głosowaniu w tych samych wyborach – podlega karze grzywny.

Art. 540.

- § 1. W przypadku skazania za wykroczenie określone w art. 521 § 1 sąd orzeka przepadek przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia wykroczenia, lub nawiązkę w wysokości do 1.500 złotych.
- § 2. W przypadku skazania za wykroczenia lub przestępstwa określone w art. 527, art. 530, art. 532 oraz art. 534 § 1 sąd orzeka przepadek przedmiotów stanowiących przedmiot wykroczenia lub przestępstwa.
- § 3. Przepadek przedmiotów, o którym mowa w § 1 i 2, orzeka się, chociażby przedmioty te nie były własnością sprawcy.
- § 4. Jeżeli orzeczenie przepadku przedmiotów, o których mowa w § 2, nie jest możliwe, sąd orzeka obowiązek uiszczenia kwoty pieniężnej stanowiącej ich równowartość.

Art. 541.

Kto dokonuje wydatków na kampanię wyborczą prowadzoną w formach i na zasadach właściwych dla reklamy w wysokości przekraczającej limit określony w art. 120
– podlega grzywnie.

Art. 542.

Do postępowania w sprawach, o których mowa w art. 520–522, art. 524, art. 525, art. 528, art. 530, art. 537–539, stosuje się przepisy o postępowaniu w sprawach o wykroczenia.

Dział X
Przepis końcowy

Art. 543.

Ustawa wchodzi w życie w terminie określonym w ustawie – Przepisy wprowadzające ustawę – Kodeks wyborczy.

ZAŁĄCZNIKI

ZAŁĄCZNIK Nr 1

**WYKAZ OKRĘGÓW WYBORCZYCH
DO SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

OKRĘG WYBORCZY NR 1 – część województwa dolnośląskiego obejmująca obszary powiatów:

bolesławiecki, głogowski, jaworski, jeleniogórski, kamiennogórski, legnicki, lubański, lubiński, lwówecki, polkowicki, zgorzelecki, złotoryjski

oraz miast na prawach powiatu:

Jelenia Góra, Legnica.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 12.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: LEGNICA.

OKRĘG WYBORCZY NR 2 – część województwa dolnośląskiego obejmująca obszary powiatów:

dzierżoniowski, kłodzki, świdnicki, wałbrzyski, ząbkowicki.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 8.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: WAŁBRZYCH.

OKRĘG WYBORCZY NR 3 – część województwa dolnośląskiego obejmująca obszary powiatów:

górowski, milicki, oleśnicki, oławski, strzeliński, średzki, trzebnicki, wołowski, wrocławski

oraz miasta na prawach powiatu:

Wrocław.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 14.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: WROCLAW.

OKRĘG WYBORCZY NR 4 – część województwa kujawsko-pomorskiego obejmująca obszary powiatów:

bydgoski, inowrocławski, mogileński, nakielski, sępoleński, świecki, tucholski, zniński

oraz miasta na prawach powiatu:

Bydgoszcz.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 12.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: BYDGOSZCZ.

OKRĘG WYBORCZY NR 5 – część województwa kujawsko-pomorskiego obejmująca obszary powiatów:

aleksandrowski, brodnicki, chełmiński, golubsko-dobrzyński, grudziądzki, lipnowski, radziejowski, rypiński, toruński, wąbrzeski, włocławski

oraz miast na prawach powiatu:

Grudziądz, Toruń, Włocławek.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 13.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: TORUŃ.

OKRĘG WYBORCZY NR 6 – część województwa lubelskiego obejmująca obszary powiatów:

janowski, kraśnicki, lubartowski, lubelski, łęczyński, łukowski, opolski, puławski, ryc-ki, świdnicki

oraz miasta na prawach powiatu:

Lublin.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 15.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: LUBLIN.

OKRĘG WYBORCZY NR 7 – część województwa lubelskiego obejmująca obszary powiatów:

bialski, biłgorajski, chełmski, hrubieszowski, krasnostawski, parczewski, radzyński, tomaszowski, włodawski, zamojski

oraz miast na prawach powiatu:

Biała Podlaska, Chełm, Zamość.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 12.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: CHEŁM.

OKRĘG WYBORCZY NR 8 – województwo lubuskie

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 12.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: ZIELONA GÓRA.

OKRĘG WYBORCZY NR 9 – część województwa łódzkiego obejmująca obszary powiatów:

brzeziński, łódzki wschodni

oraz miasta na prawach powiatu:

Łódź.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 10.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: ŁÓDŹ.

OKRĘG WYBORCZY NR 10 – część województwa łódzkiego obejmująca obszary powiatów:

bełchatowski, opoczyński, piotrkowski, radomszczański, rawski, skierniewicki, tomaszowski

oraz miast na prawach powiatu:

Piotrków Trybunalski, Skierniewice.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 9.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: PIOTRKÓW TRYBUNALSKI.

OKRĘG WYBORCZY NR 11 – część województwa łódzkiego obejmująca obszary powiatów:

kutnowski, łaski, łęczycki, łowicki, pabianicki, pajęczański, poddębicki, sieradzki, wieluński, wieruszowski, zduńskowolski, zgierski.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 12.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: SIERADZ.

OKRĘG WYBORCZY NR 12 – część województwa małopolskiego obejmująca obszary powiatów:

chrzanowski, myślenicki, oświęcimski, suski, wadowicki.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 8.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: KRAKÓW.

OKRĘG WYBORCZY NR 13 – część województwa małopolskiego obejmująca obszary powiatów:

krakowski, miechowski, olkuski

oraz miasta na prawach powiatu:

Kraków.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 13.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: KRAKÓW.

OKRĘG WYBORCZY NR 14 – część województwa małopolskiego obejmująca obszary powiatów:

gorlicki, limanowski, nowosądecki, nowotarski, tatrzański

oraz miasta na prawach powiatu:

Nowy Sącz.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 9.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: NOWY SĄCZ.

OKRĘG WYBORCZY NR 15 – część województwa małopolskiego obejmująca obszary powiatów:

bocheński, brzeski, dąbrowski, proszowicki, tarnowski, wielicki

oraz miasta na prawach powiatu:

Tarnów.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 9.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: TARNÓW.

OKRĘG WYBORCZY NR 16 – część województwa mazowieckiego obejmująca obszary powiatów:

ciechanowski, gostyniński, mławski, plocki, płoński, przasnyski, sierpecki, sochaczewski, żuromiński, żyrardowski

oraz miasta na prawach powiatu:

Płock.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 10.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: PŁOCK.

OKRĘG WYBORCZY NR 17 – część województwa mazowieckiego obejmująca obszary powiatów:

białobrzeski, grójecki, kozienicki, lipski, przysuski, radomski, szydłowiecki, zwoleński

oraz miasta na prawach powiatu:

Radom.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 9.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: RADOM.

OKRĘG WYBORCZY NR 18 – część województwa mazowieckiego obejmująca obszary powiatów:

garwoliński, łosicki, makowski, miński, ostrołęcki, ostrowski, pułtuski, siedlecki, sokołowski, węgrowski, wyszkowski

oraz miast na prawach powiatu:

Ostrołęka, Siedlce.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 12.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: SIEDLCE.

OKRĘG WYBORCZY NR 19 – część województwa mazowieckiego obejmująca obszar miasta na prawach powiatu:

Warszawa.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 19.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: WARSZAWA.

OKRĘG WYBORCZY NR 20 – część województwa mazowieckiego obejmująca obszary powiatów:

grodziski, legionowski, nowodworski, otwocki, piaseczyński, pruszkowski, warszawski zachodni, wołomiński.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 11.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: WARSZAWA.

OKRĘG WYBORCZY NR 21 – województwo opolskie

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 13.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: OPOLE.

OKRĘG WYBORCZY NR 22 – część województwa podkarpackiego obejmująca obszary powiatów:

bieszczadzki, brzozowski, jarosławski, jasielski, krośnieński, leski, lubaczowski, przemyski, przeworski, sanocki

oraz miast na prawach powiatu:

Krosno, Przemyśl.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 11.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: KROSNO.

OKRĘG WYBORCZY NR 23 – część województwa podkarpackiego obejmująca obszary powiatów:

dębicki, kolbuszowski, leżajski, łańcucki, mielecki, nizański, ropczycko-sędziszowski, rzeszowski, stalowowolski, strzyżowski, tarnobrzeski

oraz miast na prawach powiatu:

Rzeszów, Tarnobrzeg.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 15.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: RZESZÓW.

OKRĘG WYBORCZY NR 24 – województwo podlaskie

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 15.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: BIAŁYSTOK.

OKRĘG WYBORCZY NR 25 – część województwa pomorskiego obejmująca obszary powiatów:

gdański, kwidzyński, malborski, nowodworski, starogardzki, sztumski, tczewski

oraz miast na prawach powiatu:

Gdańsk, Sopot.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 12.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: GDAŃSK.

OKRĘG WYBORCZY NR 26 – część województwa pomorskiego obejmująca obszary powiatów:

bytowski, chojnicki, człuchowski, kartuski, kościerski, lęborski, pucki, słupski, wejherowski

oraz miast na prawach powiatu:

Gdynia, Słupsk.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 14.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: GDYNIA.

OKRĘG WYBORCZY NR 27 – część województwa śląskiego obejmująca obszary powiatów:

bielski, cieszyński, pszczyński, żywiecki

oraz miasta na prawach powiatu:

Bielsko-Biała.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 9.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: BIELSKO-BIAŁA.

OKRĘG WYBORCZY NR 28 – część województwa śląskiego obejmująca obszary powiatów:

częstochowski, kłobucki, lubliniecki, myszkowski

oraz miasta na prawach powiatu:

Częstochowa.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 7.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: CZĘSTOCHOWA.

OKRĘG WYBORCZY NR 29 – część województwa śląskiego obejmująca obszary powiatów:

gliwicki, tarnogórski

oraz miast na prawach powiatu:

Bytom, Gliwice, Zabrze.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 10.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: GLIWICE.

OKRĘG WYBORCZY NR 30 – część województwa śląskiego obejmująca obszary powiatów:

mikołowski, raciborski, rybnicki, wodzisławski

oraz miast na prawach powiatu:

Jastrzębie-Zdrój, Rybnik, Żory.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 9.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: RYBNIK.

OKRĘG WYBORCZY NR 31 – część województwa śląskiego obejmująca obszar powiatu:

bieruńsko-lędziński

oraz miast na prawach powiatu:

Chorzów, Katowice, Mysłowice, Piekary Śląskie, Ruda Śląska, Siemianowice Śląskie, Świętochłowice, Tychy.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 12.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: KATOWICE.

OKRĘG WYBORCZY NR 32 – część województwa śląskiego obejmująca obszary powiatów:

będziński, zawierciański

oraz miast na prawach powiatu:

Dąbrowa Górnicza, Jaworzno, Sosnowiec.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 9.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: SOSNOWIEC.

OKRĘG WYBORCZY NR 33 – województwo świętokrzyskie

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 16.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: KIELCE.

OKRĘG WYBORCZY NR 34 – część województwa warmińsko-mazurskiego

obejmująca obszary powiatów:

bartoszycki, braniewski, działdowski, elbląski, iławski, lidzbarski, nowomiejski, ostródzki

oraz miasta na prawach powiatu:

Elbląg.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 8.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: ELBLĄG.

OKRĘG WYBORCZY NR 35 – część województwa warmińsko-mazurskiego

obejmująca obszary powiatów:

ełcki, giżycki, gołdapski, kętrzyński, mrągowski, nidzicki, olecki, olsztyński, piski, szczycieński, węgorzewski

oraz miasta na prawach powiatu:

Olsztyn.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 10.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: OLSZTYN.

OKRĘG WYBORCZY NR 36 – część województwa wielkopolskiego obejmująca obszary powiatów:

gostyński, jarociński, kaliski, kępiński, kościański, krotoszyński, leszczyński, ostrowski, ostrzeszowski, pleszewski, rawicki

oraz miast na prawach powiatu:

Kalisz, Leszno.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 12.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: KALISZ.

OKRĘG WYBORCZY NR 37 – część województwa wielkopolskiego obejmująca obszary powiatów:

gnieźnieński, kolski, koniński, słupecki, średzki, śremski, turecki, wrzesiński

oraz miasta na prawach powiatu:

Konin.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 9.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: KONIN.

OKRĘG WYBORCZY NR 38 – część województwa wielkopolskiego obejmująca obszary powiatów:

chodzieski, czarnkowsko-trzcianecki, grodziski, międzychodzki, nowotomyski, obornicki, pilski, szamotulski, wągrowiecki, wolsztyński, złotowski.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 9.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: PIŁA.

OKRĘG WYBORCZY NR 39 – część województwa wielkopolskiego obejmująca obszar powiatu:

poznański

oraz miasta na prawach powiatu:

Poznań.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 10.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: POZNAŃ.

OKRĘG WYBORCZY NR 40 – część województwa zachodniopomorskiego obejmująca obszary powiatów:

białogardzki, choszczeński, drawski, kołobrzeski, koszaliński, sławieński, szczecinecki, świdwiński, wałecki

oraz miasta na prawach powiatu:

Koszalin.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 8.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: KOSZALIN.

OKRĘG WYBORCZY NR 41 – część województwa zachodniopomorskiego obejmująca obszary powiatów:

goleniowski, gryficki, gryfiński, kamieński, łobeski, myśliborski, policki, pyrzycki, stargardzki

oraz miast na prawach powiatu:

Szczecin, Świnoujście.

Liczba posłów wybieranych w okręgu wyborczym wynosi 13.

Siedziba Okręgowej Komisji Wyborczej: SZCZECIN.

Załącznik nr 2

WYKAZ OKRĘGÓW WYBORCZYCH DO SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Województwo dolnośląskie

OKRĘG WYBORCZY NR 1 – obejmujący obszary powiatów:

bolesławiecki, lubański, lwówecki, zgorzelecki.

OKRĘG WYBORCZY NR 2 – obejmujący obszary powiatów:

jaworski, jeleniogórski, kamiennogórski, złotoryjski
oraz miasta na prawach powiatu:

Jelenia Góra.

OKRĘG WYBORCZY NR 3 – obejmujący obszary powiatów:

głogowski, legnicki, lubiński, polkowicki
oraz miasta na prawach powiatu:

Legnica.

OKRĘG WYBORCZY NR 4 – obejmujący obszary powiatów:

świdnicki, wałbrzyski.

OKRĘG WYBORCZY NR 5 – obejmujący obszary powiatów:

dzierżoniowski, kłodzki, ząbkowicki.

OKRĘG WYBORCZY NR 6 – obejmujący obszary powiatów:

górowski, milicki, oleśnicki, oławski, strzeliński, średzki, trzebnicki, wołowski,
wrocławski.

OKRĘG WYBORCZY NR 7 – obejmujący część obszaru miasta na prawach powiatu

Wrocław:

Bieńkowice, Biskupin - Sępolno - Dąbie - Bartoszowice, Borek, Brochów, Gaj,
Gajowice, Grabiszyn - Grabiszyniek, Huby, Jagodno, Klecina, Księża, Krzyki -

Partynice, Oporów, Plac Grunwaldzki, Powstańców Śląskich, Przedmieście Oławskie,

Przedmieście Świdnickie, Stare Miasto, Tarnogaj, Wojszyce - Ołtaszyn, Zacisze - Zalesie - Szczytniki.

OKRĘG WYBORCZY NR 8 – obejmująca część obszaru miasta na prawach powiatu Wrocław:

Gadów - Popowice Pd, Jerzmanowo - Jarnołtów - Strachowice - Osiniec, Karłowice - Różanka, Kłeczków, Kowale, Kuźniki, Leśnica, Lipa Piotrowska, Maślice, Muchobór Mały, Muchobór Wielki, Nadodrze, Nowy Dwór, Ołbin, Osobowice - Rędzin, Pawłowice, Pilczyce - Kozanów - Popowice, Polanowice - Poświętne - Ligota, Pracze Odrzańskie, Psie Pole - Zawidawie, Sołtysowice, Swojczyce - Strachocin - Wojnów, Szczepin, Swiniary, Widawa, Żerniki.

Województwo kujawsko-pomorskie

OKRĘG WYBORCZY NR 9 – obejmujący obszary powiatów:

bydgoski, świecki, tucholski
oraz miasta na prawach powiatu:
Bydgoszcz.

OKRĘG WYBORCZY NR 10 – obejmujący obszary powiatów:

inowrocławski, mogileński, nakielski, sępoleński, żniński.

OKRĘG WYBORCZY NR 11 – obejmujący obszary powiatów:

chełmiński i toruński
oraz miasta na prawach powiatu:
Toruń.

OKRĘG WYBORCZY NR 12 – obejmujący obszary powiatów:

brodnicki, golubsko-dobrzyński, grudziądzki, rypiński, wąbrzeski
oraz miasta na prawach powiatu:
Grudziądz.

OKRĘG WYBORCZY NR 13 – obejmujący obszary powiatów:

aleksandrowski, lipnowski, radziejowski, włocławski
oraz miasta na prawach powiatu:
Włocławek.

Województwo lubelskie

OKRĘG WYBORCZY NR 14 – obejmujący obszary powiatów:

lubartowski, łukowski, opolski, puławski, rycki.

OKRĘG WYBORCZY NR 15 – obejmujący obszary powiatów:

janowski, kraśnicki, lubelski, łęczyński, świdnicki.

OKRĘG WYBORCZY NR 16 – obejmujący obszar miasta na prawach powiatu:

Lublin.

OKRĘG WYBORCZY NR 17 – obejmujący obszary powiatów:

bialski, parczewski, radzyński

oraz miasta na prawach powiatu:

Biała Podlaska.

OKRĘG WYBORCZY NR 18 – obejmujący obszary powiatów:

chełmski, krasnostawski, włodawski

oraz miasta na prawach powiatu:

Chełm.

OKRĘG WYBORCZY NR 19 – obejmujący obszary powiatów:

biłgorajski, hrubieszowski, tomaszowski, zamojski

oraz miasta na prawach powiatu:

Zamość.

Województwo lubuskie

OKRĘG WYBORCZY NR 20 – obejmujący obszary powiatów:

króśnieński, świebodziński, zielonogórski

oraz miasta na prawach powiatu:

Zielona Góra.

OKRĘG WYBORCZY NR 21 – obejmujący obszary powiatów:

gorzowski, międzyrzecki, strzelecko-drezdenecki, słubicki, sulęciński

oraz miasta na prawach powiatu:

Gorzów Wielkopolski.

OKRĘG WYBORCZY NR 22 – obejmujący obszary powiatów:

nowosolski, wschowski, żagański, żarski.

Województwo łódzkie

OKRĘG WYBORCZY NR 23 – obejmujący część obszaru miasta na prawach powiatu Łódź:

Osiedle Nr 1 - Osiedle Bałuty Zachodnie, Osiedle Nr 2 - Osiedle Radogoszcz, Osiedle Nr 3 - Osiedle Łagiewniki, Osiedle Nr 4 - Osiedle Julianów - Marysin - Rogi, Osiedle Nr 5 - Osiedle Bałuty - Doły, Osiedle Nr 6, Osiedle Nr 7 - Osiedle Teofilów - Wielkopolska, Osiedle Nr 17 - Osiedle Złotno, Osiedle Nr 18, Osiedle Nr 19 - Osiedle Karolew - Retkinia Wschód, Osiedle Nr 20 - Osiedle Retkinia Zachód - Smulsko, Osiedle Nr 21, Osiedle Nr 22 - Osiedle Stare Polesie, Osiedle Nr 23 - Osiedle Katedralna, Osiedle Nr 24 - Osiedle Śródmieście Wschód, Osiedle Nr 25 - Osiedle Nad Nerem, Osiedle Nr 34 - Osiedle Koziny.

OKRĘG WYBORCZY NR 24 – obejmujący obszary powiatów:

łódzki wschodni, brzeziński

oraz część obszaru miasta na prawach powiatu Łódź:

Osiedle Nr 8, Osiedle Nr 9 - Osiedle Nowosolną, Osiedle Nr 10 - Osiedle Mieszki, Osiedle Nr 11 - Osiedle Olechów - Janów, Osiedle Nr 12 - Osiedle Zarzew, Osiedle Nr 13 - Osiedle Stary Widzew, Osiedle Nr 14 - Osiedle Stoki, Osiedle Nr 15 - Osiedle Andrzejów, Osiedle Nr 16 - Osiedle Widzew - Wschód, Osiedle Nr 26 - Osiedle Ruda, Osiedle Nr 27 - Osiedle Chojny, Osiedle Nr 28, Osiedle Nr 29 - Osiedle Górniak, Osiedle Nr 30 - Osiedle Piastów - Kurak, Osiedle Nr 31 - Osiedle Chojny - Dąbrowa, Osiedle Nr 32 - Osiedle Wiskitno, Osiedle Nr 33, Osiedle Nr 35 - Osiedle Wzniesień Łódzkich.

OKRĘG WYBORCZY NR 25 – obejmujący obszary powiatów:

kutnowski, łęczycki, łowicki, poddębicki.

OKRĘG WYBORCZY NR 26 – obejmujący obszary powiatów:

łaski, pabianicki, zduńskowolski, zgierski.

OKRĘG WYBORCZY NR 27 – obejmujący obszary powiatów:

pajęczański, sieradzki, wieluński, wierszowski.

OKRĘG WYBORCZY NR 28 – obejmujący obszary powiatów:

bełchatowski, piotrkowski, radomszczański oraz miasta na prawach powiatu: Piotrków Trybunalski.

OKRĘG WYBORCZY NR 29 – obejmujący obszary powiatów:

opoczyński, tomaszowski, rawski, skierniewicki

oraz miasta na prawach powiatu:

Skierniewice.

Województwo małopolskie

OKRĘG WYBORCZY NR 30 – obejmujący obszary powiatów:

chrzanowski, myślenicki, oświęcimski, suski, wadowicki.

OKRĘG WYBORCZY NR 31 – obejmujący obszary powiatów:

krakowski, miechowski, olkuski.

OKRĘG WYBORCZY NR 32 – obejmujący część obszaru miasta na prawach powiatu

Kraków:

Dzielnica II, Dzielnica III, Dzielnica IV, Dzielnica XIV, Dzielnica XV, Dzielnica XVI, Dzielnica XVII, Dzielnica XVIII.

OKRĘG WYBORCZY NR 33 – obejmujący część obszaru miasta na prawach powiatu

Kraków:

Dzielnica I, Dzielnica V, Dzielnica VI, Dzielnica VII, Dzielnica VIII, Dzielnica DC,

Dzielnica X, Dzielnica XI, Dzielnica XII, Dzielnica XIII.

OKRĘG WYBORCZY NR 34 – obejmujący obszary powiatów:

bocheński, brzeski, proszowicki, wielicki.

OKRĘG WYBORCZY NR 35 – obejmujący obszary powiatów:

dąbrowski, tarnowski

oraz miasta na prawach powiatu:

Tarnów.

OKRĘG WYBORCZY NR 36 – obejmujący obszary powiatów:

limanowski, nowotarski, tatrzański.

OKRĘG WYBORCZY NR 37 – obejmujący obszary powiatów:

gorlicki, nowosądecki

oraz miasta na prawach powiatu:

Nowy Sącz.

Województwo mazowieckie

OKRĘG WYBORCZY NR 38 – obejmujący obszary powiatów:

gostyniński, płocki, sierpecki, sochaczewski, żyrardowski

oraz miasta na prawach powiatu:

Płock.

OKRĘG WYBORCZY NR 39 – obejmujący obszary powiatów:

ciechanowski, mławski, płoński, przasnyski, żuromiński.

OKRĘG WYBORCZY NR 40 – obejmujący obszary powiatów:

legionowski, nowodworski, warszawski zachodni, wołomiński.

OKRĘG WYBORCZY NR 41 – obejmujący obszary powiatów:

grodziski, otwocki, piaseczyński, pruszkowski.

OKRĘG WYBORCZY NR 42 – obejmujący część obszaru miasta na prawach powiatu

Warszawa:

Praga Południe, Praga Północ, Rembertów, Targówek, Wesoła.

OKRĘG WYBORCZY NR 43 – obejmujący część obszaru miasta na prawach powiatu

Warszawa:

Mokotów, Ursynów, Wawer, Wilanów.

OKRĘG WYBORCZY NR 44 – obejmujący część obszaru miasta na prawach powiatu

Warszawa:

Białoleka, Bielany, Śródmieście, Żoliborz.

OKRĘG WYBORCZY NR 45 – obejmujący część obszaru miasta na prawach powiatu

Warszawa:

Bemowo, Ochota, Ursus, Włochy, Wola.

OKRĘG WYBORCZY NR 46 – obejmujący obszary powiatów:

makowski, ostrołęcki, ostrowski, pułtuski, wyszkowski

oraz miasta na prawach powiatu:

Ostrołęka.

OKRĘG WYBORCZY NR 47 – obejmujący obszary powiatów:

garwoliński, miński, węgrowski.

OKRĘG WYBORCZY NR 48 – obejmujący obszary powiatów:

łosicki, siedlecki, sokołowski

oraz miasta na prawach powiatu:

Siedlce.

OKRĘG WYBORCZY NR 49 – obejmujący obszary powiatów:

białobrzeski, grójecki, kozienicki, przysuski.

OKRĘG WYBORCZY NR 50 – obejmujący obszary powiatów:

lipski, radomski, szydlowiecki, zwoleński

oraz miasta na prawach powiatu:

Radom.

Województwo opolskie

OKRĘG WYBORCZY NR 51 – obejmujący obszary powiatów:

brzeski, kluczborski, namysłowski, nyski, prudnicki.

OKRĘG WYBORCZY NR 52 – obejmujący obszar powiatu:

opolski

oraz miasta na prawach powiatu:

Opole.

OKRĘG WYBORCZY NR 53 – obejmujący obszary powiatów:

głubczycki, kędzierzyńsko-kozielski, krapkowicki, oleski, strzelecki.

Województwo podkarpackie

OKRĘG WYBORCZY NR 54 – obejmujący obszary powiatów:

leżajski, nizański, stalowowolski, tarnobrzeski

oraz miasta na prawach powiatu:

Tarnobrzeg.

OKRĘG WYBORCZY NR 55 – obejmujący obszary powiatów:

dębicki, kolbuszowski, mielecki, ropczycko-sędziszowski, strzyżowski.

OKRĘG WYBORCZY NR 56 – obejmujący obszary powiatów:

łańcucki, rzeszowski

oraz miasta na prawach powiatu:

Rzeszów.

OKRĘG WYBORCZY NR 57 – obejmujący obszary powiatów:

brzozowski, jasielski, krośnieński

oraz miasta na prawach powiatu:

Krosno.

OKRĘG WYBORCZY NR 58 – obejmujący obszary powiatów:

bieszczadzki, leski, przemyski, sanocki

oraz miasta na prawach powiatu:

Przemyśl.

OKRĘG WYBORCZY NR 59 – obejmujący obszary powiatów:
jarosławski, lubaczowski, przeworski.

Województwo podlaskie

OKRĘG WYBORCZY NR 60 – obejmujący obszary powiatów:

augustowski, grajewski, kolneński, łomżyński, moniecki, sejneński, suwalski,
zambrowski

oraz miast na prawach powiatu:

Łomża i Suwałki.

OKRĘG WYBORCZY NR 61 – obejmujący obszary powiatów:

białostocki, sokolski

oraz miasta na prawach powiatu:

Białystok.

OKRĘG WYBORCZY NR 62 – obejmujący obszary powiatów:

bielski, hajnowski, siemiatycki, wysokomazowiecki.

Województwo pomorskie

OKRĘG WYBORCZY NR 63 – obejmujący obszary powiatów:

bytowski, człuchowski, lęborski, słupski

oraz miasta na prawach powiatu:

Słupsk.

OKRĘG WYBORCZY NR 64 – obejmujący obszary powiatów:

chojnicki, kartuski, kościerski, wejherowski.

OKRĘG WYBORCZY NR 65 – obejmujący obszar powiatu:

pucki

oraz miasta na prawach powiatu:

Gdynia.

OKRĘG WYBORCZY NR 66 – obejmujący obszary miast na prawach powiatu:

Gdańsk, Sopot.

OKRĘG WYBORCZY NR 67 – obejmujący obszary powiatów:

gdański, tczewski, starogardzki.

OKRĘG WYBORCZY NR 68 – obejmujący obszary powiatów:

kwidzyński, malborski, nowodworski, sztumski.

Województwo śląskie

OKRĘG WYBORCZY NR 69 – obejmujący obszary powiatów:

częstochowski, kłobucki, lubliniecki, myszkowski.

OKRĘG WYBORCZY NR 70 – obejmujący obszar miasta na prawach powiatu:

Częstochowa.

OKRĘG WYBORCZY NR 71 – obejmujący obszary powiatów:

gliwicki, tarnogórski

oraz miasta na prawach powiatu:

Gliwice.

OKRĘG WYBORCZY NR 72 – obejmujący obszary miast na prawach powiatu:

Bytom, Zabrze.

OKRĘG WYBORCZY NR 73 – obejmujący obszary powiatów:

raciborski, wodzisławski

oraz miast na prawach powiatu:

Jastrzębie-Zdrój, Żory.

OKRĘG WYBORCZY NR 74 – obejmujący obszary powiatów:

mikołowski, rybnicki

oraz miasta na prawach powiatu:

Rybnik.

OKRĘG WYBORCZY NR 75 – obejmujący obszar miast na prawach powiatu:

Chorzów, Piekary Śląskie, Ruda Śląska, Siemianowice Śląskie, Świętochłowice.

OKRĘG WYBORCZY NR 76 – obejmujący obszar powiatu:

bieruńsko-lędziński

oraz miast na prawach powiatu:

Katowice, Mysłowice, Tychy.

OKRĘG WYBORCZY NR 77 – obejmujący obszary powiatów:

będziński, zawierciański

oraz miasta na prawach powiatu:

Dąbrowa Górnicza.

OKRĘG WYBORCZY NR 78 – obejmujący obszary miast na prawach powiatu:

Jaworzno, Sosnowiec.

OKRĘG WYBORCZY NR 79 – obejmujący obszary powiatów:

bielski, pszczyński

oraz miasta na prawach powiatu:

Bielsko-Biała.

OKRĘG WYBORCZY NR 80 – obejmujący obszary powiatów:

cieszyński, żywiecki.

Województwo świętokrzyskie

OKRĘG WYBORCZY NR 81 – obejmujący obszary powiatów:

buski, jędrzejowski, kazimierski, konecki, pińczowski, staszowski, włoszczowski.

OKRĘG WYBORCZY NR 82 – obejmujący obszary powiatów:

opatowski, ostrowiecki, sandomierski, skarżyski, starachowicki.

OKRĘG WYBORCZY NR 83 – obejmujący obszar powiatu:

kielecki

oraz miasto na prawach powiatu:

Kielce.

Województwo warmińsko-mazurskie

OKRĘG WYBORCZY NR 84 – obejmujący obszary powiatów:

bartoszycki, braniewski, elbląski, lidzbarski

oraz miasto na prawach powiatu:

Elbląg.

OKRĘG WYBORCZY NR 85 – obejmujący obszary powiatów:

działdowski, iławski, nowomiejski, ostródzki.

OKRĘG WYBORCZY NR 86 – obejmujący obszary powiatów:

nidzicki, olsztyński, szczycieński.

oraz miasto na prawach powiatu:

Olsztyn.

OKRĘG WYBORCZY NR 87 – obejmujący obszary powiatów:

ełcki, giżycki, gołdapski, kętrzyński, mrągowski, olecki, piski, węgorzewski.

Województwo wielkopolskie

OKRĘG WYBORCZY NR 88 – obejmujący obszary powiatów:

chodzieski, czarnkowsko-trzcianecki, pilski, wągrowiecki, złotowski.

OKRĘG WYBORCZY NR 89 – obejmujący obszary powiatów:

grodziski, międzychodzki, nowotomyski, obornicki, szamotulski, wolsztyński.

OKRĘG WYBORCZY NR 90 – obejmujący obszar powiatu:

poznański.

OKRĘG WYBORCZY NR 91 – obejmujący obszar miasta na prawach powiatu:

Poznań.

OKRĘG WYBORCZY NR 92 – obejmujący obszary powiatów:

gnieźnieński, słupecki, średzki, śremski, wrzesiński.

OKRĘG WYBORCZY NR 93 – obejmujący obszary powiatów:

kolski, koniński, turecki

oraz miasta na prawach powiatu:

Konin.

OKRĘG WYBORCZY NR 94 – obejmujący obszary powiatów:

gostyński, kościański, leszczyński, rawicki

oraz miasta na prawach powiatu:

Leszno.

OKRĘG WYBORCZY NR 95 – obejmujący obszary powiatów:

kępiński, krotoszyński, ostrowski, ostrzeszowski.

OKRĘG WYBORCZY NR 96 – obejmujący obszary powiatów:

jarociński, kaliski, pleszewski.

oraz miasta na prawach powiatu:

Kalisz.

Województwo zachodniopomorskie

OKRĘG WYBORCZY NR 97 – obejmujący obszar powiatu:

policki

oraz miasta na prawach powiatu:

Szczecin.

OKRĘG WYBORCZY NR 98 – obejmujący obszary powia-

tów:

goleniowski, gryficki, gryfiński, kamieński, łobeski, myśliborski, pyrzycki, starogardzki

oraz miasta na prawach powiatu:

Świnoujście.

OKRĘG WYBORCZY NR 99 – obejmujący obszary powiatów:

białogardzki, choszczeński, drawski, kołobrzeski, świdwiński, wałecki.

OKRĘG WYBORCZY NR 100 – obejmujący obszary powiatów:

koszaliński, sławieński, szczecinecki,

oraz miasta na prawach powiatu:

Koszalin.

ZAŁĄCZNIK Nr 3

**WYKAZ OKRĘGÓW WYBORCZYCH
W WYBORACH DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO**

- Okręg nr 1** obejmuje obszar województwa pomorskiego.
Siedziba okręgowej komisji wyborczej – Gdańsk.
- Okręg nr 2** obejmuje obszar województwa kujawsko-pomorskiego.
Siedziba okręgowej komisji wyborczej – Bydgoszcz.
- Okręg nr 3** obejmuje obszar województwa podlaskiego i województwa warmińsko-mazurskiego.
Siedziba okręgowej komisji wyborczej – Olsztyn.
- Okręg nr 4** obejmuje obszar części województwa mazowieckiego: m. st. Warszawy oraz powiatów: grodzkiego, legionowskiego, nowodworskiego, otwockiego, piaseczyńskiego, pruszkowskiego, warszawskiego zachodniego i wołomińskiego.
Siedziba okręgowej komisji wyborczej – Warszawa.
- Okręg nr 5** obejmuje obszar części województwa mazowieckiego: powiatów - ciechanowskiego, gostynińskiego, mławskiego, płockiego, płońskiego, przasnyskiego, sierpeckiego, sochaczewskiego, żuromińskiego, żyrardowskiego, białobrzeskiego, grójeckiego, kozienickiego, lipskiego, przysuskiego, radomskiego, szydłowieckiego, zwoleńskiego, garwolińskiego, łosickiego, makowskiego, mińskiego, ostrołęckiego, ostrowskiego, pułtuskiego, siedleckiego, sokołowskiego, węgrowskiego, wyszkowskiego oraz miast na prawach powiatu - Płock, Radom, Ostrołęka i Siedlce.
Siedziba okręgowej komisji wyborczej – Warszawa.
- Okręg nr 6** obejmuje obszar województwa łódzkiego.
Siedziba okręgowej komisji wyborczej – Łódź.
- Okręg nr 7** obejmuje obszar województwa wielkopolskiego.
Siedziba okręgowej komisji wyborczej – Poznań.
- Okręg nr 8** obejmuje obszar województwa lubelskiego.
Siedziba okręgowej komisji wyborczej – Lublin.
- Okręg nr 9** obejmuje obszar województwa podkarpackiego.
Siedziba okręgowej komisji wyborczej – Rzeszów.
- Okręg nr 10** obejmuje obszar województwa małopolskiego i województwa świętokrzyskiego.
Siedziba okręgowej komisji wyborczej – Kraków.
- Okręg nr 11** obejmuje obszar województwa śląskiego.
Siedziba okręgowej komisji wyborczej – Katowice.
- Okręg nr 12** obejmuje obszar województwa dolnośląskiego i województwa opolskiego.
Siedziba okręgowej komisji wyborczej – Wrocław.
- Okręg nr 13** obejmuje obszar województwa lubuskiego i województwa zachodniopomorskiego.
Siedziba okręgowej komisji wyborczej – Gorzów Wielkopolski.

